

4—6 maj.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 5 maj.

Svar på interpellationer av:

Herr Svensson i Stenkyrka ang. tillstånd att använda myxomatos för bekämpande av vildkaninstammen på Gotland	7
Herr Larsson i Stockholm ang. polisens tillvägagångssätt vid an-hållande av s. k. billånare	10

Onsdagen den 6 maj fm.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.	15
Fortsatt hyresreglering; tillika svar på interpellation av herr Wedén ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.	38
Uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco	75
Ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.	76
Avveckling av statens bränslekommission	80
Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal	80
Ändringar i uppborädsförfarandet m. m.	85

Onsdagen den 6 maj em.

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.	95
Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.	106
Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäk-ring för olycksfall i arbete m. m.	114
Motioner ang. jaktlagstiftningen	122

Samtliga avgjorda ärenden.**Onsdagen den 6 maj fm.**

Tredje lagutskottets utlåtande nr 17, ang. fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete	15

	Sid.
— nr 18, ang. ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag., m. m.,	38
— nr 19, ang. ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886 ang. stenkolsfyndigheter m. m.	74
— nr 20, ang. vissa frågor rörande brandväsendet	74
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 18, om ersättning åt arrendatorn C. Elm	74
— nr 19, ang. anslag till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet	74
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 20, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.	74
— memorial nr 21, ang. försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom	74
— nr 22, ang. anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering (voteringsproposition godkänd)	74
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 10, om kostnadsbesparingar för kommuner och församlingar vid ökat användande av eldbegängelse	74
— nr 11, ang. utredning i syfte att bereda zigenarna en med andra svenska medborgare jämbördig ställning m. m.	74
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco	75
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.	76
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 87, ang. rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder	80
— nr 88, ang. avveckling av statens bränslekommission	80
— nr 89, ang. vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna	80
— nr 90, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes.	80
— nr 91, ang. lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkorts-personal	80
— nr 92, ang. förhöjning av vissa arvoden m. m.	85
— nr 93, om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947, m. m.	85
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 33, ang. vissa ändringar i upp-bördsförfarandet m. m.	85

Onsdagen den 6 maj em.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. vissa ändringar i upp-bördsförfarandet m. m.	95
<i>Sammanställt stats- och andra lagutskotts</i> utlåtande nr 8, ang. vissa ändringar i upp-bördsförfarandet m. m.,	95
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 37, ang. överenskommelse med Amerikas förenta stater ang. biträde och handräckning för in-drivning av vissa skatter å utdelning å aktier	95
— nr 38, ang. godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning m. m.	95

	Sid.
— nr 39, ang. ändring i förordningen den 24 oktober 1951 om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.	95
— nr 40, ang. bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.	106
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 34, om utredning ang. de allmän- straffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.	114
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 25, ang. ändring i förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.	114
— nr 26, ang. fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939, m. m.	122
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 27, om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951	122
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 22, om viss ändring av 15 § jakt- stadgan m. m.	122
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 23, ang. utgifter å tilläggsstat II (jordbruksdepartementet).	141
— nr 24, ang. åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiske- vatten, m. m.	141

Måndagen den 4 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts på bordet liggande proposition, nr 229, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1952 vid dess fjärde ordinarie möte samt år 1953 vid dess extraordinarie möte fattade beslut.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra lagutskottet:

nr 183, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261) m. m.; samt

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

§ 4.

Till bordläggning anmälades:

utrikesutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående upp-

sägning av Sveriges medlemskap i Unesco;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående örlogsvärns marinverkstäder,

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacement för viss biträdes- och hålkortspersonal jämte i ämnet väckt motion;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskottet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas förenta stater angående biträde och handräckning för indrivning av vissa skatter å utdelning å aktier;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maldrycker av andra klassen m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättnings-

ar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, *dels ock* i ämnet väckta motioner;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner *dels* om viss ändring av 15 § jaktstadgan, *dels* om viss översyn av jaktlagstiftningen, *dels ock* angående viss ändring i grunderna för bidrag ur älgskadefonden; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 24, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten, m. m.

§ 5.

Anmälde Kungl. Maj:ts proposition nr 230, angående överlåtelse av tomt för uppförande av en byggnad för italienska institutet i Stockholm.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.03 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 5 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidna april.

§ 2.

Svar på interpellation ang. tillstånd att använda myxomatos för bekämpande av vildkaninstammen på Gotland.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP, som yttrade: Herr talman! Med kammaren tillstånd har herr Svensson i Stenkyrka frågat mig, om jag är i tillfälle att meddela, huruvida beslut av Kungl. Maj:t kan väntas inom en nära framtid beträffande länsstyrelsens i Gotlands län hemställa angående tillstånd att bl. a. använda myxomatos i syfte att bekämpa vildkaninstammen på Gotland.

I anledning härav får jag anföra följande.

Från myndigheter och enskilda har åtskilliga gånger framhållits den skada vildkaninen vållar jordbruk och skogs-näring, framför allt på Gotland och i Skåne.

Vad angår Gotland må här i första hand nämnas framställningar av länsstyrelsen den 10 december 1948 och den 16 januari 1951 ävensom av hushållningssällskapet. Länsstyrelsen har med sin senare framställning överlämnat en skrivelse från en av länsstyrelsen tillsatt nämnd för bekämpning av vildkaninen, en i skrivelsen åberopad resolution, som den 24 november 1950 antagits vid ett av 200 personer besökt möte i Visby, samt en av skogsstyrelsen utgiven broschyr »Vildkaninen, den gotländska skogens fiende nr 1» av länsjägmästaren Seved Englund.

I detta sammanhang kan jag nämna

att framställningar om åtgärder mot vildkaninen gjorts även från Skåne. Vildkaninens skadegörelse i Kristianstads län belyses i skrifter av medlemmar i Gärds och Albo häraders hushållningsdistrikt, ett antal lantbrukare i Österslövs socken, Willands härads ortsförbund av RLF samt yttrande av länsstyrelsen, jägaresällskapet och hushållningssällskapet.

Beträffande vildkaninen i Malmöhus län har uttalanden gjorts i framställningar av länets småbrukareförbund och RLF samt i yttranden av Skånska jägaresällskapet, hushållningssällskapet, skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsen. Efter hörande av svenska jägareförbundet har domänstyrelsen den 27 september 1950 utlätit sig i fråga om vildkaninen i Skåne samt därvid hemställt att med åtgärder från statsmakternas sida för kaninbekämpning därstädes måtte få anstå, till dess man kunde överblicka resultaten av pågående undersökningar rörande vildkaninen på Gotland.

Efter framställning av styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut har Kungl. Maj:t den 24 februari 1950 ställt medel ur jaktvårdsfonden till förfogande för undersökningar och försök vid skogshögskolans avdelning för skogszoologi med viltvård rörande de lämpligaste metoderna för att decimera vildkaninbeståndet på Gotland. Den 5 oktober 1951 har professor i allmän skogszoologi med viltvård vid skogshögskolan, Gösta Notini, överlämnat en skrift, benämnd »Vildkaninen på Gotland», i vilken redogöres för resultaten av de undersökningar för vilka medel anvisades den 24 februari 1950. Avdelningen har utfört undersökningarna i samarbete med skogsvårdsstyrelsen på Gotland, svenska jägareförbundet samt Gotlands skarpskytte- och jägaregille.

Svar på interpellation ang. tillstånd att använda myxomatos för bekämpande av vildkaninstammen på Gotland.

I skrivelsen den 16 januari 1951 av länsstyrelsen i Gotlands län samt i Notinis utredning föreslås, att *virussjukdomen myxomatos* skall användas för att bekämpa vildkaninen på Gotland. Över denna framställning har utlåtanden avgivits av veterinärstyrelsen, som med sitt utlåtande överlämnat yttranden av professorerna Harry Hedström och Sven Gard samt föreståndaren för statens veterinärmedicinska anstalt, professorn Albert Hjärre, av Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund, av domänstyrelsen samt av medicinalstyrelsen, som vid sitt utlåtande fogat yttrande av föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium, professor Gunnar Olin.

Sedermera har inom jordbruksdepartementet utarbetats en promemoria med förslag till lag angående ändring i lagen om rätt till jakt, m. m. I promemorian föreslås bland annat sådan ändring av 24 § lagen om rätt till jakt, att länsstyrelse skall utan föregående föreläggande för jakträttsinnehavaren kunna förordna om kaninbekämpning inom visst område.

Över promemorian har yttranden avgivits av ett flertal remissinstanser. Remissinstanserna är i stort sett ense om att någon verkligt effektiv bekämpning av kaninerna ej kan ske genom de hittills använda metoderna, d. v. s. i huvudsak genom jakt med iller och nät samt med hund. Man har även använt saxar, snaror, fällor och t. o. m. gengas och stryknin.

Notini har föreslagit, att man vid sidan av dessa metoder skall ingripa mot kaninerna genom att sprida virus-sjukdomen myxomatos. Denna har i många år använts i Australien och har en gång i begränsad omfattning tillgripits även i Sverige. Det var år 1938 och gällde då ett mindre område i Skåne. Enligt Notinis undersökning och tillgängliga skriftliga redogörelser från Australien har mycket goda resultat

nåtts vid användandet av denna sjukdom. Vidare har man av hittillsvarande erfarenheter fått den bestämda uppfattningen, att sjukdomen endast angriper kaniner. Ett par vetenskapsmän (professorerna Gard och Hjärre) har dock framhållit, att det icke kan anses utslutet att genom mutationer nya former av sjukdomen kan uppkomma, vilka skulle kunna angripa även andra djur än kaniner. Såväl Notini som vissa remissinstanser har framhållit, att myxomatos icke bör användas utan att man har tillgång till ett virus med verklig slagkraft.

Åtskilliga skäl kan åberopas såväl för som emot användandet av myxomatos. Enligt min mening är skälen mot dess användande av sådan vikt, att grundliga överväganden är nödvändiga, innan denna bekämpningsmetod tillgripes. Härvid måste i första hand klarhet vinnas, i vad mån tillgång kan finnas till virus med sådana egenskaper, att sjukdomen lätt sprides och leder till en snabb död. Med hänsyn härtill har jag ansett, att ytterligare undersökning bör vidtagas rörande möjligheterna att få fram ett virus som fyller dessa krav. På min hemställan har Kungl. Maj:t därför den 20 mars 1953 uppdragit åt veterinärmedicinska anstalten att i samråd med veterinärstyrelsen pröva smittämnet myxomatos med avseende å sjukdomsalstrande förmåga m. m. samt att inkomma med berättelse rörande verkställda prov. För bestridande av därmed förenade kostnader har till anstaltens förfogande ställts medel ur jaktvårdsfonden. I avbidan på resultatet av denna undersökning har jag nu icke vidtagit annan åtgärd än att — på grundval av den tidigare omnämnda promemorian — förslag till vissa ändringar i jaktlagen färdigställts.

Så snart nämnda berättelse inkommit, ämnar jag upptaga frågan till fortsatt prövning.

Vidare anförde:

Svar på interpellation ang. tillstånd att använda myxomatos för bekämpande av vildkaninstammen på Gotland.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (bf): Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Som framgår av svaret har under de senaste åren framställningar i saken gjorts, inte blott från Gotland utan också från Skåne, av hushållningssällskap, länsstyrelser, skogsvårdsstyrelser, RLF:s ordsförbund ävensom av enskilda. Det är väl ett uttryck för den allvarliga oro som man hyser för den verkliga landsplåga som vildkaninen utgör. De skrivelser och utredningar som i detta sammanhang ingivits finns emellertid sannolikt i departementet, och jag har inte nu anledning att gå närmare in på dem, i all synnerhet som jag förutsätter att jordbruksministern själv är intresserad av att det skapas möjlighet att använda effektivare bekämpningsmetoder än man hittills fått begagna, främst då olika former av jakt.

Statsrådet hänvisar i interpellationssvaret till ett yttrande från Svenska Jägareförbundet och domänstyrelsen av år 1950, närmast föranlett av en framställning från Skåne, i vilket yttrande sades att man skulle avvakta resultatet av de undersökningar som satts i gång på Gotland. Man syftade väl härvidlag på den utredning som skulle verkställas av professor Notini. Sedan något år föreligger faktiskt denna utredning. Som framgår av den samma förordar professor Notini användandet av virussjukdomen myxomatos som ett effektivt bekämpningsmedel, och sannolikt stöder han sig därvid på erfarenheter utomlands, främst i Australien. Men trots detta stöter vi nu tre år efteråt på kravet på en ytterligare utredning.

Jag kan efter vad statsrådet har anfört förstå dessa synpunkter. Men man måste å andra sidan förstå, att allmänheten i de trakter som berörs av

denna fråga blir pessimistisk. Man har under de år som gått offrat betydande penningsummor. Det finns små kommuner på Gotland som offrat till och med en krona per skattekrona i skottpengar. Landstinget har också under årens lopp anslagit åtskilliga tiotusent kronor.

Jag tackar för statsrådets löfte att på nytt ta upp frågan, när den utredning som här förutsättes är verkställd. Men jag skulle ändå vilja fråga inom vilken tidrymd man kan vänta resultatet av denna utredning, om det är inom ett till två år, eller inom fem till tio år. Visshet om icke för långt dröjsmål är avgörande för dem som berörs härav, inte minst för skogsägarna, som under årens lopp företagit omfattande planteringar och skogsodlingar, men sett sitt arbete helt spolieras.

Skogsvårdsstyrelsen på Gotland har gjort vissa odlingsförsök och själv anlagt vissa planteringar och då hägnat in dessa planteringar med nät. Man känner på så sätt till kostnaderna för den metoden. De belöper sig på cirka 1 000 kronor per hektar. Det är ju kostnader som man inte kan ålägga enskilda skogsägare.

Jag vädjar till herr statsrådet att om utredningen skulle dröja längre tid, medverka till att statsmakterna lämnar bidrag, så att inte skattetyngda kommuner och ett skattetyngt län på egen hand måste svara för dessa betydande kostnader.

I varje fall på Gotland är situationen för skogsvården sådan, att något *måste* göras för att hindra vildkaninernas förstörelse av återväxten.

Jag ber ännu en gång att få tacka herr statsrådet för hans intresse för frågan och för det lämnade svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Interpellanten frågade mig inom vilken tid denna utredning kunde beräknas

Svar på interpellation ang. polisens tillvägagångssätt vid anhållande av s. k. billånare.

bli klar. Jag vågar givetvis inte säga någonting bestämt därom. Jag förmodar att de försök, som nu kommer att sättas i gång av professor Hjärre, kan vara genomförda inom ett år. Sedan beror det på till vilka resultat dessa försök leder.

Jag kan förstå interpellantens otålig-
het, när han talar om fem eller tio år,
med dessa tråkiga erfarenheter och
utan att någonting blivit gjort. Jag
hoppas att det kan ges möjlighet till
att få denna fråga utredd inom över-
skådlig tid. Jag förstår så väl att det
är en verklig plåga för jordbrukare och
skogsägare att bli utsatta för vildkani-
nernas härjningar.

Jag har på nära håll studerat resul-
tatet av vildkaninernas framfart, och
jag vågar säga, att det är hemska per-
spektiv som öppnar sig, när man ser
hur dessa små djur kan förstöra såväl
växande skog som växande gröda. I
förra veckan tittade jag på en egendom
där i höstas några hektar besåddes
med vete. Där hade kaninerna ätit så
gott som rent. Jag vet inte om det går
att få någon veteskörd på den åkern.
Jag har även varit i Kristianstads län
och sett vildkaninernas härjningar på
skogen. På ett område, tillhörande
Trolle-Ljungby, satte man 1946 245 000
skogsplanter. Senare har man företagit
en fyllnadsplantering med, om jag inte
minns fel, 390 000 planter. Jag tittade
på detta i fjol, men jag såg ingalunda
någon skogsplantering där, utan det var
så gott som renädet.

Var och en som är litet hemma i
skogsbruk och jordbruksskötsel förstår,
vilka oerhörda skador detta medfört.
Å andra sidan kan givetvis inte vi lek-
män bedöma vilka faror som här kan
ypa sig med anledning av de tilltänkta
åtgärderna. Vi måste böja oss för ve-
tenskapsmännen. Enligt min mening
kan man inte vidtaga några åtgärder
med myxomatos eller dylika sjukdoms-
spridande bakterier utan att vara säker

på att sjukdomen blir begränsad. Detta
är anledningen till att jag i mitt svar
framhållit, att man först måste in-
hämta ett bestämt svar från veten-
skapsmännen, huruvida man skall våga
sig på detta sätt att utrota vildkaninen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

**Svar på interpellation ang. polisens till-
vägagångssätt vid anhållande av s. k.
billånare.**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr
statsrådet HEDLUND, som yttrade: Herr
talman! Med kammarens tillstånd har
herr Larsson i Stockholm frågat mig,
om jag uppmärksammat den fara för
väg- och gatutrafikanter, som polisens
många gånger våldsamma jakter på s. k.
billånare utgör, samt om jag anser mig
kunna medverka till att tillvägagångs-
sättet vid anhållandet av dessa brotts-
lingar får en för allmänheten mindre
farlig karaktär utan att effekten av åt-
gärderna därför minskas.

Till svar ber jag få anföra följande.

Enligt den allmänna polisinstrukti-
onen den 4 juni 1948 har polisen, bland
annat, att söka förebygga brott samt
hindra att ordningen och säkerheten
eljest störes, ävensom att uppdaga och
utreda begångna brott samt vidtaga er-
forderliga åtgärder då ordningen och
säkerheten eljest blivit kränkt. På
grund härav åligger det polismyndighe-
terna att inom ramen för tillgängliga
resurser gripa och till lagföring beför-
dra lagöverträdare.

Ett slag av brott, som under senare
år påkallat de rättsvårdande myndig-
heternas särskilda uppmärksamhet, är
de olovliga tillgreppen av motorfordon.
En tillförlitlig statistik beträffande mo-
torfordonstillgreppen finns endast för
de senaste åren. Enligt statistiska cen-
tralbyrån erhöll polisen under 1950 kän-

Svar på interpellation ang. polisens tillvägagångssätt vid anhållande av s. k. biltjänare.

nedom om tillgrepp av 7 065 motorfordon. Motsvarande siffra för 1951 var 9 228 fordon och för 1952 8 889 motorfordon. Några uppgifter om de totala person- eller egendomsskadorna i samband med fasttagande av biltjuvar finns mig veterligen icke. De, som tillgriper motorfordon, visar också understundom stor hänsynslöshet och likgiltighet för andras liv.

Med hänsyn till den antydda utvecklingen är det uppenbarligen nödvändigt att polisen energiskt ingriper mot det brottsliga klientel, varom här är fråga. Annat synes ej heller vara åsyftat i interpellationen. Emellertid har interpellanten gjort gällande, att polisen ibland förföljer biltjuvar på ett sådant sätt, att fara uppstår för andra trafikanter, och frågasatt, om det är nödvändigt att gå till väga på det sättet. Det mest effektiva sättet att hejda ett motorfordon torde vara anordnandet av vägsärrar. Svårigheten är härvid att finna en spärranordning, som på en gång är snabb att handha, effektiv och i betryggande grad ofarlig. Detta problem har under lång tid varit föremål för statspolisens särskilda intresse. En metod, som fyller samtliga dessa anspråk, har ännu icke utexperimenterats, men försök pågår alltjämt. Polisen står ofta inför valet att låta brottslingen undkomma — med de avsevärda faror för andras säkerhet, som är förbundna med biltjänarnas oftast ansvarslösa sätt att framföra fordonet — eller också att förfölja och söka hejda vederbörande. Ett förföljande får givetvis ske endast med största hänsyn till säkerhetskravet. Hur polisen i ett visst fall skall handla blir ytterst en omdömessak. Till ledning för ett dylikt bedömande har på sina håll instruktioner utfärdats. Så är fallet t. ex. i Malmö och Göteborg. För statspolisens personal har också en instruktion meddelats. I denna säges bl. a., att vid förföljande av för brott misstänkta personer, som färdas i motorfordon,

får statspolisens motorfordon icke framföras med högre hastighet än att kravet på egen och andras säkerhet till liv och egendom tillgodoses. Vid förföljande av person, som färdas i motorfordon, kan lätt inträffa att den förföljde för att undkomma pressar sitt fordon till sådan hastighet, att påtaglig fara för olycksfall uppstår, påpekas det. Vidare säges, att möjligheterna att med hjälp av radio, telefon eller annorledes lösa föreliggande uppgift alltid skall beaktas.

Interpellanten ifrågasätter, huruvida man icke genom ett intimare samarbete mellan polisdistrikten skulle kunna inringa eventuella biltjuvar i stället för att anställa jakt på dem. Det är givet, att ett dylikt samarbete polisdistrikten emellan i görligaste mån redan förekommer.

Sammanfattningsvis får jag framhålla, att det ofta icke står annan utväg till buds för polisen än att taga upp ett förföljande av den, som olovligen tillgripit ett fordon. Men polisen måste då, som framgår av det anförda, iakttaga att fordonen icke framföras med högre hastighet än att kravet på egen och andras säkerhet till liv och egendom tillgodoses.

Inom departementet övervägs för närvarande huruvida mera preciserade regler lämpligen kunna ges på detta område.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde:

Herr LARSSON i Stockholm (fp): Herr talman! Jag vill till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet framföra mitt tack för svaret på min interpellation, som han nu har lämnat. Jag noterar med tillfredsställelse, att inrikesministern beaktat de synpunkter som jag anförde och att han nu avser att söka åstadkomma mera enhetliga och preci-

Svar på interpellation ang. polisens tillvägagångssätt vid anhållande av s. k. bil-lånare.

serade regler för polisen vid fasttagande av biltjuvar.

Det är ju alldeles klart att något måste göras för att skydda tredje man till liv och lem vid dessa bilstölder. Man kan inte bara rycka på axlarna och säga, att det givetvis är tråkigt att övriga trafikanter skall behöva utsättas för risker, men att polisen i enlighet med sina instruktioner måste begagna alla till buds stående medel för att infånga och oskadliggöra en brottsling. Detta senare får man nog ta med en viss reservation. Även inom ramen för de tillgängliga resurserna måste det nog göras en bedömning av vilka medel och metoder som kan komma till användning vid brottslingens fasttagande. Dessa åtgärder bör nog stå i en viss relation till brottets art och förövarens hot mot allmän säkerhet, ävensom till hans möjligheter att undkomma för någon längre tid. Det är tänkbart att meningarna härvidlag går isär. Min åsikt är i varje fall den, att man vid fasttagande av brottslingar inte får förorsaka större skada på liv och egendom än den som brottet medfört.

Jag vill understryka att bilstölderna är en mycket allvarlig företeelse i samhället. De är dubbelt allvarliga därför att de i regel är att hänföra till ungdomsbrottsligheten. Den största faran ligger i att ungdomen inte synes förstå de svåra konsekvenser både för dem själva och för samhället och dess ordningsmakt, som deras dåraktiga eskapader i stulna bilar medför. Att det i många fall är ungdomlig dårskap som ligger bakom bilstölderna är ganska säkert.

Jag kan inte frigöra mig från tanken att man ofta vill driva gäck med polisen genom att »sno» en bil och ge sig ut på äventyr. Får man så en radiobil efter sig, som också är beredd att köra fort och ta risker, då stiger spänningen. Visst vill man klara sig, men om man misslyckas därmed, tycker man inte

det är så förfärligt farligt att bli fast. Det finns enligt min mening ett likhetsdrag i beteendet härvidlag med sekelskiftets buspojkar, som till exempel roade sig med att kasta snöboll på polisen för att sedan med förtjusning tillsammans med den — enligt tidens mode — rätt korpulente konstapeln hänge sig åt leken »rymmare och fasttagare». Att den leken inte lämpar sig för motorfordon tycks man dock inte begripa. Det är därför ganska viktigt att polisen, om det kan undvikas, inte ger sig in i den och bidrar till att göra bilstölderna spännande.

Naturligtvis är detta lekmotiv inte den enda förklaringen till uppkomsten av bilstölder. Det bland ungdomen alltmer utbredda motorintresset har också en stor skuld härtill. Liksom idrotten har även bilismen och motorsporten fått en »svans», och i den svansen ingår just dessa marodörer, som hittills haft den milda beteckningen »billånare». Till det ordet vill jag anknyta den uppfattningen, att samhället självt bär en del av skulden genom att inte tillräckligt starkt betona brottskaraktären i dessa bilstölder. Tidningarna har i halvt raljanta ordalag beskrivit just dessa biljakter och därmed bibringat ungdomen en föreställning om att det hela nog inte är så farligt. Jag vet att man nu har bättrat sig på den kanten och verkligen börjar ge saken dess rätta benämning. Det är högeligen tacknämligt att man kommit till en vändpunkt i det avseendet.

En allmän propaganda bör sättas in som inpräntar i ungdomen, att en bilstöld är en lika låg och föraktlig handling som varje annan stöld. Kunde vi få ungdomens egna organisationer till hjälp i den propagandan vore mycket vunnit. Vi måste, herr talman, som en första åtgärd beröva den sortens motorsport den gloria den kan ha i våra ynglingars ögon, och därför bör vi med tillfredsställelse hälsa varje initiativ,

Svar på interpellation ang. polisens tillvägagångssätt vid anhållande av s. k. billånare.

som kan inskränka polisens biljakter och ändå medverka till ett gott resultat vid infångandet av biltjuvarna.

Herr **BIRKE** (h): Herr talman! Frågan om biltjuvarna och deras framfart har blivit ett problem av stora mått. Jag har tidigare här i kammaren interpellat om vilka åtgärder man skall vidtaga för att förhindra bilstölderna. Det är ju inte mindre än cirka 9 000 fordon som på ett år stjäls av dessa biltjuvar.

Jag ser med beklagande att på kammarens föredragningslista använts ordet »billånare» i detta fall. Jag tycker detta är beklagligt. Allmänheten reagerar emot att man alltjämt envisas med att kalla dessa människor för billånare. Jag tycker att det rätta ordet är biltjuvar. Ingen av dessa tjuvar har väl någon tanke på att lämna tillbaka fordonet, och därför bör man använda det rätta ordet.

Nu tycker jag, herr talman, att kärnan i detta problem inte är hur man skall gå till väga för att få fast dessa personer. Problemet gäller att finna de lämpliga åtgärderna för att hindra ungdomarna — och över huvud taget de personer, som ägnar sig åt att stjäla bilar — från dessa brott, visa upp avskräckande exempel, så att folk finner, att sådant inte lönar sig i längden.

Jag skulle tro att inlet land i världen har så stort procenttal för biltjuvar som just Sverige. Det är min förhoppning, herr talman, att herr statsrådet skall vara villig att medverka till att alla de åtgärder, som är möjliga, blir vidtagna, så att man får en spärr mot dessa biltjuvars framfart. Ett led i den verksamheten synes mig vara en skärpt lagstiftning, att man i likhet med Norge och Västtyskland får straffet betydligt skärpt, så att det blir avskräckande att stjäla en bil och inte leder som nu mestadels bara till villkorlig dom.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet liggande proposition nr 230, ang. överlåtelse av tomt för uppförande av en byggnad för italienska institutet i Stockholm.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 3, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 12 och 13, statsutskottets utlåtanden nr 87—93, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8, bevillningsutskottets betänkanden nr 33 och 37—40, första lagutskottets utlåtande nr 34, andra lagutskottets utlåtanden nr 25—27, tredje lagutskottets utlåtande nr 22 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 23 och 24.

§ 6.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att å morgondagens föredragningslista konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 och sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8 skulle uppföras närmast efter bevillningsutskottets betänkande nr 33.

§ 7.

Anmäldes, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit förslag om ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk m. m.

Denna anmälan bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 186, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse på landet, m. m.

§ 9.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren: nr 224, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område; och nr 228, angående reglering av sockernärningen i riket m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Andra kammarens talman.

För fullgörande av allmänt uppdrag och i samband därmed resa i Tyskland

och Schweiz får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagen från och med den 6 till och med den 16 maj 1953.

Stockholm den 2 maj 1953.

T. G. von Seth.

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 4.34 em.

In fidem
Gunnar Brith.

Onsdagen den 6 maj.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 29 nästlidna april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsledamoten fröken Märta Öberg är på grund av sjukdom oförmögen deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m. den 6 maj 1953 tills vidare, intygas.

Stockholm den 6 maj 1953.

Bertil v. Friesen,
leg. läk.

Att riksdagsman Wiktor Mårtensson, Uddevalla, på grund av sjukdom (Hjärt-sjukdom) är arbetsoförmögen och i behov av vila under tiden 6/5—31/5 1953, intygas härmed på heder och samvete.

Uddevalla den 5/5 1953.

Tage P. Hedberg,
leg. läk.

Fröken Öberg och herr Mårtensson i Uddevalla beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med denna dag, fröken Öberg tills vidare och herr Mårtensson i Uddevalla till och med den 31 maj.

Herr talmannen meddelade, att herr Jonsson i Skedsbygd, som vid kammarens sammanträde den 28 nästlidna april med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 224, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område; och

till bevillningsutskottet propositionen nr 228, angående reglering av sockernärningen i riket m. m.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit förslag om ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk m. m.

§ 5.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 94, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 30 maj 1952 (nr 290) gäller till och med den 30 juni 1953, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1954.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått ett antal motioner.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 378 och II: 470 bifalla förevarande proposition;

B. att motionerna I: 219 och II: 391 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 314 och II: 390 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Osvald, Nyberg, Carlsson* i Stockholm och *Munktell*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å förevarande proposition, i anledning av motionerna I: 219 och II: 391, I: 314 och II: 390 samt I: 378 och II: 470, för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 30 maj 1952 (nr 290) gäller till och med den 30 juni 1953, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1953.

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förbereda åtgärder i säsongutjämnande syfte samt i proposition, om så befunnas lämpligt till den höstriksdag, som kunde komma att hållas innevarande år, dels redovisa nyssnämnda förberedelser, dels ock framlägga erforderliga förslag i ämnet.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! Medan utskottet i detta ärende har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition och avslag på de i ämnet väckta motionerna, har reservanterna föreslagit dels att byggnadslagen endast skulle få förlängas till och med den 30 september i år, dels att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förberedande av åtgärder i säsongutjämnande syfte och framläggande så snart som möjligt, helst till höstriksdagen, av förslag härom.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Jag vill först beträffande denna lag säga att redan de inledande bestämmelserna i lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete ju länge har telt sig egendomliga. Det heter ju där, att vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden, äger Konungen, i den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, förordna, att 2—7 §§ i lagen skall äga tillämpning. Ju längre utvecklingen har gått desto egendomligare måste man säga att det stadgandet är. Visserligen är det ett kautschukstadgande, men om man skulle inlägga så vidsträckt betydelse i det, att vi nu skulle befinna oss i krigsfara eller i utomordentliga av krig föranledda förhållanden, skulle man praktiskt taget alltid kunna säga, att vi gjorde det och redan av den anledningen aldrig kunna komma ifrån en reglering.

Reservanterna ansluter sig nu i stort sett till investeringskommitténs resonemang, nämligen att den statliga investeringsverksamheten i princip bör kunna kontrolleras över budgeten och likaså att även beträffande de kommunala investeringarna kan den individuella tillståndsgivningen tas bort. Vad sedan bostads- och företagsinvesteringarna beträffar förmenar samma kommitté, att den begränsning som anses vara behövlig beträffande dessa investeringar måste, som kommittén säger, ombesörjas genom generella medel, åtgärder av penning- och finanspolitisk natur. Det förefaller sålunda mot bakgrunden av investeringskommitténs resonemang som om byggnadsregleringen inte är nödvändig ur konjunkturutjämnande synpunkt.

Det enda skäl, som då återstår och som också anföres i propositionen för bibehållande av byggnadsregleringen, är att den verkar säsongutjämnande. Det är ju vad statsrådet och chefen för

socialdepartementet säger, nämligen att den är det enda något så när säkra medlet vi har för att uppnå sådan utjämning. Jag vill med anledning därav framhålla, att från vårt håll kan vi inte acceptera ett permanentande av hela byggnadsregleringen endast för att uppnå den säsongutjämnning, som naturligtvis alla önskar och som givetvis är värd all uppmärksamhet, detta särskilt som det ju inte har visats, att några risker skulle föreligga, för att en minskning av vinterbyggandet skulle aktualiseras, om regleringen slopas. Det har i skilda sammanhang påvisats olika vägar för att lösa säsongutjämningsfrågan. Man kan tänka sig att det allmänna i större utsträckning skulle kunna förlägga sina egna byggnadsföretag till vintern för att utjämna sysselsättningen. Man kan även nå en ökad effektivitet härvidlag genom samarbete mellan staten och arbetsmarknadens parter och på så sätt skapa en effektiv stimulans alla regleringar förutan för att i görligaste mån hålla i gång vinterbyggandet.

Jag skall tillåta mig beröra en del av de synpunkter investeringskommittén anlägger. Jag vill då först erinra om att ifrågavarande kommitté mycket starkt betonar, att det inte är möjligt att fastställa vilken andel i den säsongutjämnning inom byggnadsverksamheten som har kommit till stånd, som de byggnadsreglerande åtgärderna har, utan det framhålles tvärtom, att i den allmänna brist på arbetskraft som har varit rådande under efterkrigskonjunkturen, har en minskning av säsongarbetslösheten i och för sig varit att vänta. Byggnadsföretagarna skulle i alla fall ha varit tvungna att förlägga en förhållandevis stor del av sin verksamhet till vinterhalvåret, även om inte byggnadsregleringen hade tvingat dem till det. Om å andra sidan byggnadsverksamheten är så begränsad, att det av den anledningen för året i dess helhet blir en arbetslöshet för byggnadsarbetarna, så är det ju knappast

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

någon mening i att man utjämnar byggnadssäsongen. Det skulle nämligen innebära, att man förhindrar att en så stor del av den samlade byggnadsverksamheten som möjligt förlägges till årstid som är eller anses vara mest gynnsam för byggnadsarbete. Vid låg byggnadsverksamhet kan man därför över huvud taget inte komma ifrån denna risk för säsongarbetslöshet. Men å andra sidan, när byggnadsviljan är hög i förhållande till tillgången på byggnadsarbetare, blir det å andra sidan en viss automatisk utjämnning av byggnadssäsongen alla regleringsåtgärder förutan.

Vidare är att märka att om byggnadssäsongen skall kunna utjämnas med regleringsåtgärder, måste dessa vara mycket ingripande. Det räcker t. ex. inte med att det finns möjlighet att påverka själva igångsättningen. Byggnadsföretag som fått igångsättningstillstånd med tanke på vinterde reducerar takten på vintern, så att de reducerar takten på vintern så att tyngdpunkten i byggnadsarbetet i alla fall blir förlagd till sommaren. Om detta skall kunna förhindras genom en reglering är det ofrånkomligt att ifrågavarande myndigheter får befogenhet att begränsa antalet byggnadsarbetare som får sysselsättas under sommaren vid olika byggnadsföretag. Det blir ju ett ständigt krångel, och vi får ett permanentande av den faktiska dirigering av arbetskraft, som nu i viss mån äger rum, och det kan vi från högerns sida icke acceptera.

Vidare måste man inför möjligheten av en reglering av byggnadsverksamheten enbart i säsongutjämnande syfte naturligtvis också tänka på frågan om vilka delar av byggnadsverksamheten som lämpligen kan underkastas en sådan reglering. Då har det framhållits att av praktiska skäl är det uteslutet att där få in reparations- och underhållsarbete, som inte heller i någon större utsträckning nu inbegripes i regleringen, och konsekvenserna av att detta

är omöjligt blir att en tämligen stark säsongbetonad del av byggnadsverksamheten i varje fall måste lämnas åsido, när det gäller att utjämna byggnadssäsongen genom regleringsåtgärder. Möjligheterna till säsongutjämnning är ju förutom beträffande reparationsverksamheten också starkt begränsade t. ex. beträffande jordbrukets byggnadsverksamhet och likaså beträffande egnahemsbyggandet.

Vad angår vissa andra delar av byggnads- och anläggningsverksamheten borde en tämligen tillfredsställande säsongutjämnning kunna upprätthållas utan särskilda regleringsåtgärder. I första hand understryker jag därvid ännu en gång att detta gäller statens och större delen av kommunernas byggnads- och anläggningsverksamhet. Beträffande industriens byggnadsarbete är ju riskerna för starka säsongväxlingar av rent tekniska skäl förhållandevis begränsade, därför att stora industriella byggnadsprojekt i allmänhet är så tidskrävande, att en koncentration till sommarhalvåret inte kan vara lönande.

Jag vill tillägga att även parterna på arbetsmarknaden här kan ha ett stort inflytande. Ingenting kunde t. ex. hindra, att man träffade sådana avtal att vinterarbetena ekonomiskt blev mera tilldragande.

Dessutom — det vill jag starkt understryka, och det kommer för övrigt en följande talare att beröra — är det minst sagt mycket osäkert, huruvida en koncentration av byggandet till sommarhalvåret verkligen i längden är ekonomiskt och företagsmässigt lönande och fördelaktigt.

För att ett ögonblick återgå till investeringskommittén kommer den till det resultatet — och det tycks mig omöjligt att vederlägga — att om man undantar de delar av byggnadsverksamheten, beträffande vilka en reglering i säsongutjämnande syfte måste anses utesluten eller icke behövlig, är det i första hand byggandet av fler-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

familjshus som återstår som tänkbart objekt för en sådan här reglering. Det synes reservanterna knappast rimligt att enbart av den anledningen behålla denna stora regleringsapparat. Därtill kommer att det är högst osannolikt att säsongarbetslösheten tillnärmelsevis skall bli av samma omfattning som under mellankrigstiden, därför att byggmästarna ju nu är mer vana vid och bättre rustade för vinterbyggande.

Det är också att märka att det gäller inte bara om industriens byggnadsarbeten utan också om en del av bostadsproduktionen att den nu försigår i så stora enheter, att ett visst byggande rent byggnadstekniskt sett är fullkomligt ofrånkomligt, och därför kan jag starkt instämma med investeringskommittén att det är förenat med avsevärda olägenheter att på detta sätt få en reglering av byggnadsverksamheten. Men däremot kan reservanterna inte följa investeringskommittén, när den trots alla de starka skäl som kommittén anfört för regleringens slopande i alla fall sedan säger, att den bör bibehållas tills vidare. Till de skälen kommer ju ytterligare de, som jag i övrigt anfört, och därför vill jag, herr talman, framhålla, att även om byggnadsregleringen bidragit till den säsongutjämning som ägt rum, och även om det i viss mån är ovisst hur en avveckling omedelbart skulle ställa sig, så måste mot bakgrunden av det förda resonemanget den i reservationen anvisade vägen enligt vår uppfattning vara att föredra framför alternativen att utan vidare förlänga byggnadsregleringen.

Till sist vill jag bara understryka att propositionen inte på något sätt diskuterar det sätt varpå en successiv avveckling av den återstående delen av byggnadsregleringen bör ske. Detta är så mycket mera anmärkningsvärt som det ju också från regeringens sida betonats, att denna reglering bör avvecklas så snart som möjligt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):
Herr talman! I likhet med herr Munktell har jag ställt ett stort frågetecken för ingressen och motiveringen till den lag varpå byggnadsregleringen vilar. Jag kan i stort sett ansluta mig till vad herr Munktell sade i denna punkt, och jag skall inte ta upp kammararens tid med att ytterligare gå in på denna sak.

Jag skall i stället något uppehålla mig vid de motiveringar som har framförts, och jag frågar då: Vad anför man nu som motivering för lagens bibehållande? Jag kan inte gå in på alla de framförda motiven; jag skall bara göra några reflexioner kring några av dem, sådana de i dag framförts. Man vill sålunda göra gällande, att industrien och handeln har en mängd uppdämda behov som i första hand kommer att tillgodoses om byggnadsregleringen upphör, och man pekar härvid på alla de önskemål som framförts och de utslag i siffror som dessa önskemål visar. Psykologiskt förhåller det sig väl emellertid så, att vid all reglering framträder behoven i betydligt större utsträckning än vid en fri marknad. Man vill gardera sig och liksom lägga på lager; alla de under den senaste tiden återlämnade byggnadstillstånden från denna sektor bestyrker detta. Kreditrestriktionerna verkar för övrigt återhållande för att inte säga omöjliggör för det stora flertalet inom denna sektor att bygga. De höga byggnadskostnaderna inverkar också hämmande, och företagsledarna betänker sig säkerligen både en och två gånger innan ett bygge påbörjas. Den allmänna konjunkturen för stora avsnitt av landets näringsliv omöjliggör varje som helst tanke på utvidgningar i form av nybyggnader. Att man skulle behöva riskera en avsevärt ökad byggnation till den nämnda sektorn — till men för bostadsbyggandet — förefaller mig sålun-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

da överdrivet. Det har sagts att byggnadsregleringen har varit ett bra instrument för att påverka industriens lokalisering då man därigenom kunnat hänvisa industrien till platser som för det allmänna varit önskvärda. Frånsett att jag rent principiellt reagerar mot att man på detta sätt tvångsvis skall bestämma var en industri skall läggas tror jag, att såväl handel som industri i dag har sådan sakkunskap till förfogande, att de själva kan göra tillräckligt omfattande utredningar, innan man bestämmer sig för en ny plats åt en ny rörelse eller utvidgning av en redan befintlig, och att såväl arbetskraftsproblemet som transportproblemen blir föremål för sakkun- ning prövning av industrien själv. Att det allmännas och rörelsens egna intressen här sammanfaller är så självklart att man inte behöver närmare uppehålla sig därvid. Dessutom har ju industrien själv ordnat ett eget utredningsinstitut för dessa spörsmål. Att bibehålla byggnadsregleringen bara för att behärska industriens planering anser jag vara missriktat nit och måste, såvitt jag kan förstå, mycket bestämt avvisas.

Ett allvarligare problem är säsongutjämningsspörsmålet — som herr Munk- tell särskilt uppehöll sig vid — där man från de regleringstrognas sida vill göra gällande, att ett upphävande av regleringen omedelbart skulle förorsaka en betydande vinterarbetslöshet. Jag tror att dessa farhågor är betydligt överdrivna. Inom utskottet tog jag upp detta spörsmål till diskussion närmast ur kostnadssynpunkt. Om man undantar övre Norrland, där ju en sträng vinter många gånger omöjliggör byggnation i större utsträckning under själva vintermånaderna, skulle merkostnaderna för att bygga på vintern belöpa sig till 2 à 2½ procent, enligt en utredning som gjorts av SABO, omfattande tre års produktion — det enda underlag för en sifferbedömning av merkostnaderna för vinterbygge som jag har lyckats få fram.

Denna merkostnad uppväges till fulla,

synes det mig, av fördelarna att få bygga året om. Ett företag som har möjlighet att bygga kontinuerligt under hela året, kan då effektivare utnyttja sin maskinpark; man sparar ränteutgifter, och de fast anställda tjänstemännens löner blir då utslagna på produktionen för hela året, även om denna under vintern av naturliga skäl icke blir av samma intensitet som under andra delar av året. Hela administrationsapparaten för företaget kan då utnyttjas effektivare, och — det viktigaste av allt — dessa företag, som kan arbeta året runt, har större möjligheter än andra att dra till sig den bästa arbetskraften och därigenom skapa en fast arbetarstam, vilket av alla måste erkännas vara den första och största förutsättningen för ett gott resultat inom ett företag.

Det ligger alltså enligt mitt sätt att se i företagens eget intresse att bereda arbetstillfällen året om. Jag är övertygad om att alla byggnadsföretag, som har möjlighet därtill, gärna vill medverka till att få bygga året runt, helt enkelt därför att det tjänar deras egna intressen. Det är rationellt, kostnadsbesparande och bekvämare för företagsledaren, och det ger säkerligen i det långa loppet ett bättre resultat.

Men, säger då någon, detta går i Stockholm och andra större städer, där huvudparten av byggnationen sker med kommunens medverkan antingen i egen regi eller medelst entreprenadssystem. Ja, det är riktigt resonerat, men om det blir brist på arbetskraft under sommar- månaderna, så borde det även på andra platser ligga i byggnadsföretagens intresse, om de är angelägna om sin rörelse, att skaffa arbetare och sätta i gång arbeten, då arbetskraft finnes tillgänglig. Dessutom har vi att räkna med semestern, som ju i stor utsträckning bör komma de anställda till godo under sommaren. Detta inverkar också på det sättet, att det blir lättare att få arbetskraft under andra tider av året än under själva högsommaren. Vidare slipper man

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

ifrån de annars ofta förekommande överbetalningarna, och man får möjlighet att skaffa en bättre arbetarstam inom sitt företag.

För övrigt tror jag att tiden nu är en helt annan än den var innan regleringen genomfördes. Att helt undgå arbetslöshet inom byggnadsbranschen under vintern går icke ens med reglering. Det kan också vara så, att just regleringen i vissa undantagsfall kan skapa tillfälliga perioder av arbetslöshet. Vi hade t. ex. här i Stockholm flera arbetslösa byggnadsarbetare i början av april månad i år än i mars, trots att vi hade det mest strålande vårväder, och när för cirka 14 dagar sedan siffrorna över antalet färdigställda lägenheter i Stockholm för första kvartalet 1953 publicerades, visade det sig, att lägenheternas antal låg cirka 25 procent under motsvarande antal lägenheter under samma tid i fjol, trots att vi i år har en utökad kvot och en större byggnation. När man undrar vad anledningen härtill kan vara, svarar stadens offentliga sakkunskap, att det är byggnadstillståndsgivningen under viss tid år 1952 som orsakat detta. Där har alltså regleringen direkt medverkat till en minskning av byggnationen, så omfattande att en ganska betydande arbetslöshet och en viss ryckighet uppstått.

Jag vill inte säga detta som någon kritik mot de myndigheter, som har hand om dessa frågor; jag vill bara nämna det som exempel på hur omöjligt det är att reglera byggnadsverksamheten.

Jag är övertygad om att det finns många motiv för att byggnadstillstånden under 1952 utlämnades med en viss ryckighet. Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk med att närmare ingå på den saken, och jag har heller icke infordrat närmare uppgifter därom.

Fastighetskontoret i Stockholm fastslår i ett remissvar över investeringskommitténs betänkande, att »ett bibehållande av byggnadsregleringen enbart i säsongutjämnande syfte icke torde få

anses motiverat». Enda förutsättningen, synes det mig, att få bukt med det svåra sysselsättningsproblemet för byggnadsarbetare torde i det långa loppet vara de fria krafternas spel — lagen om tillgång och efterfrågan. Dessutom är ju en stor del av byggnationen direkt hänförlig till stat och kommun, och denna andel kan i exceptionella situationer utnyttjas som en regulator.

Jag tror därför, herr talman, att tiden är mogen för ett avskaffande av byggnadsregleringen redan den 30 september detta år men vill ändock vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om förberedande av åtgärder i säsongutjämnande syfte i den mån så anses behövt. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Osvald m. fl. avgivna reservationen.

Herr ANDERSSON i Möln dal (s): Herr talman! Trots att reservanterna synes ha den uppfattningen att läget är så gynnsamt för närvarande, att det skulle vara möjligt att upphäva byggnadsregleringen, har de inte kunnat förmå sig att föreslå, att regleringen skulle upphävas den 30 juni detta år. Det beror väl på att även reservanterna anser att risk kan föreligga, att det under sommaren blir en stark efterfrågan på byggnadsarbetare och man eventuellt kan komma i det läge, som man var i för något år sedan, då arbetsgivarna vid viss tidpunkt erbjöd arbetarna en högre ersättning än vad avtalen föreskrev. Därigenom skulle man också kunna få en ökning av arbetarantalet inom byggnadsföretagsamheten, så att det kunde bli fara för att byggnadsarbetarkåren bleve större än vad som motsvarar behovet i en kommande framtid.

Jag är av den mening, att anser reservanterna att läget är så gynnsamt som de har velat göra gällande både i reservationen och i sina anföranden, så borde konsekvensen ha bjudit att de hade yrkat, att regleringen skulle upphävas den 30 juni 1953.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Reservanterna framhåller såsom ett motiv för sitt yrkande om upphävande av lagen, att investeringskommittén nu har framlagt sitt förslag om mera generellt verkande metoder för att kunna bemästra förhållandena på detta område. Det är ju på det sättet, att byggnadsregleringen ingår som en mycket viktig del i den ekonomiska politik som man är överens om att man skall föra i nuvarande läge, nämligen en stram ekonomisk politik. Och det går näppeligen att föra en stram ekonomisk politik utan att behärska det område som det här är fråga om — ett område, där investeringarna rör sig om mer än fyra miljarder kronor. Därest man upphävde byggnadsregleringen skulle det uppkomma svårigheter att fullfölja den politiken.

Om man nu ser efter vilka villkor som investeringskommittén nämnt för att man skulle kunna upphäva byggnadsregleringen, så finner man att första villkoret är att kommunerna skulle åläggas att skattefinansiera en viss del av sina investeringsutgifter. Kommunerna har ju för närvarande ett skattetryck som är relativt högt, och skulle man nu tvinga dem att med skattemedel betala en del av investeringarna utöver vad de nu gör, så betyder det ju att skattetrycket ytterligare måste höjas för att man skall kunna täcka investeringsutgifterna.

Därtill kommer att kommittén också sagt, att i syfte att åstadkomma en begränsning av bostadsefterfrågan finner kommittén det tillrådligt med en viss höjning av hyresnivån. Kommittén förutsätter alltså att det måste ske en viss höjning av hyrorna för att man skall kunna åstadkomma en begränsning av efterfrågan på bostäder. De tankegångarna harmonierar ju i stort sett med vad högern framför och har framfört under den senaste tiden, men från vår sida kan vi inte acceptera att man skulle genomföra en höjning av hyresnivån för att begränsa efterfrågan på bostäder. I

stället har vi velat föra en sådan bostadspolitik att man genom subventioner och andra åtgärder befrämjat möjligheterna för de människor, som har mindre inkomster, att skaffa sig hyggliga och goda bostäder.

Kommittén förordar även en skärpning av kreditvillkoren för finansiering av bostäder genom sänkning av belåningsgränserna och skärpning av amorteringsreglerna. Det betyder vad första avsnittet beträffar att man anser, att en hyreshöjning bör komma till stånd och att man vill öka de årliga kostnaderna för bostäder. Detta alternativ innefattar också en hyreshöjning.

Lägger jag därtill det fjärde, att »enligt kommitténs mening måste därför en begränsning och en kontroll av företagens investeringar, som kan finnas erforderlig i fråga om dessa investeringar, ombesörjas genom åtgärder av penning- och finanspolitisk natur», får man förutsetta att kommittén även avsett en räntehöjning på detta område. Kommittén understryker vidare »att byggnadsregleringen otvivelaktigt bidragit till den säsongsutjämning, som ägt rum på byggnadsmarknaden». Med hänsyn härtill anser kommittén att sådana åtgärder, som behöves för att behålla denna säsongsutjämnande faktor, tills vidare bör kunna vidtagas.

Det är ju vanligt att man, innan riksdagen tar ställning till ett kommittéförslag, låter detsamma bli föremål för remissbehandling, varjämte Kungl. Maj:t kommer i tillfälle att pröva förslaget. Men enligt reservanternas tankegång skulle riksdagen utan remiss och utan att Kungl. Maj:t har prövat förslaget i fråga ta ställning till detsamma. Utskotts-majoriteten har inte kunnat förorda detta tillvägagångssätt och har tidigare understrukit lämpligheten av att man avvaktar investeringskommitténs förslag, innan man föreslår ett upphävande av byggnadsregleringen.

Byggnadsregleringen har emellertid, förutom de negativa sidor som kunna

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

finnas, vissa positiva sidor som har sitt värde och som det finns anledning beakta. Jag vill erinra om att genom denna lag arbetsmarknadsmyndigheterna haft möjlighet att förlägga en viss del av industribyggnadsverksamheten ute på landsbygden, vilket varit till fördel för landsbygdens befolkning. Genom ett upphävande av byggnadsregleringslagen finns inte längre dessa möjligheter. Man måste då ställa frågan, om det i fortsättningen finns möjligheter att medverka till att industrien flyttar ut på landsbygden. Jag tror inte att sådana kommer att föreligga.

I fråga om säsongutjämningen rådde under 1920- och 1930-talen inom byggnadsindustrien en omfattande arbetslöshet under vintermånaderna, en arbetslöshet som låg mellan 20 och 30 procent av de i denna verksamhet sysselsatta, medan man under den tid som byggnadsregleringen varat haft en obetydlig arbetslöshet — fränsett denna vinter, då arbetslösheten haft alldeles särskilda orsaker.

Ur byggnadsarbetarsynpunkt har säsongutjämningen haft den allra största betydelse. Men inte bara ur byggnadsarbetarens utan även ur hela samhällets synpunkt är det värdefullt med en jämn sysselsättning inom byggnadsverksamheten: det är värdefullt att man bättre kan utnyttja arbetskraft, maskiner och material.

Reservanterna har föreslagit att byggnadsregleringslagen skulle upphöra att gälla den 30 september 1953. Samtidigt har de föreslagit att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en utredning och förslag till höstriksdagen om eventuella åtgärder i säsongutjämnande syfte. Det hade varit bättre, anser jag, om reservanterna utformat sitt förslag så, att tidpunkten för byggnadsregleringens upphävande kunnat sammanfalla med den, då Kungl. Maj:t kunde framlägga förslag till riksdagen under hösten. Därigenom hade man undvikit denna period mellan den 30 sep-

tember och den tidpunkt, då riksdagen kan ta ställning till ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag; det kan dock hända en del under denna mellanperiod.

Utskottsmajoriteten har ansett att frågan om säsongutjämning är knuten till 4 § i lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete och att man inte kan koppla bort denna del av verksamheten från byggnadsregleringslagen i övrigt. Det skulle säkerligen vara mycket olämpligt om man följde reservanterna och upphävde denna lag. Det skulle likaledes vara till nackdel om man skulle mista de möjligheter, som lagen medger till åtgärder i säsongutjämnande syfte.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Det var närmast ett par synpunkter i den siste talarens anförande, som uppkalade mig att säga några ord. Jag skulle emellertid som inledning vilja diskutera de båda skäl, som har anförts för att byggnadsregleringen bör bibehållas även i ett läge liknande det som nu råder.

Såvitt jag förstår är dessa skäl följande: för det första vill man säga, att utan byggnadsreglering skulle det föreligga avsevärda risker för att investeringar i byggnader av andra slag än bostäder, i industriella anläggningar, handelsanläggningar och kanske även kommunala anläggningar o. s. v., skulle ta en sådan omfattning att man fick ett alltför litet utrymme över för den bostadsproduktion man vill ha. För det andra är det ju säsongutjämningen som har diskuterats tidigare i dag.

Det är emellertid, när man diskuterar byggnadsregleringens betydelse för bostadsproduktionens omfattning och utsikterna att upprätthålla bostadsproduktionen i en tillfredsställande omfattning, rätt intressant att — låt mig göra det, herr talman, i största korthet — peka på hur regleringen i det avseendet har verkat efter krigets slut.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Det tillsattes ju i själva verket redan i augusti 1945 en utredning, den s. k. byggnadssäsongutredningen, då i direktiv från regeringens sida konstaterades, att enighet torde råda om att byggnadstillståndslagstiftningen i dess nuvarande form icke bör bibehållas. Uppenbart är vidare, heter det fortsättningsvis, att den angelägenhetsprövning mellan olika byggnadsobjekt som nu förekommer inte kan vara berättigad i ett beträffande tillgång på material och arbetskraft normalt försörjningsläge. Det sägs vidare att det vore stor skada om man inte för framtiden försöker att tillvarataga de goda följdverkningar, som byggnadsregleringen medfört.

Nu har vi, efter att ha passerat igenom en svår mellanperiod, verkligen nått ett tillstånd, där man kan säga att tillgången på material och arbetskraft har normaliserats. Men om man nu betraktar byggnadsregleringens verkningssätt då det gäller bostadsproduktionen under denna mellanliggande period, så bestyrkes det i hög grad av gjorda undersökningar, att dessa verkningar ingalunda har varit positiva utan negativa.

Det påpekas t. ex. av bostadsutredningen att under åren 1944—1946 ökade vid i stort sett oförändrat byggnadskostnadsläge investeringarna i byggnader och anläggningar med i runt tal 750 miljoner, varav ungefär 300 miljoner kom på en- och tvåfamiljshus, 300 miljoner på industriella anläggningar och resten på det allmännas byggnadsinvesteringar av olika slag. Flerfamiljshusen fick ingenting. Här växte faktiskt inom byggnadsregleringens ram fram en sådan expansion på andra områden än flerfamiljshusproduktionens, som ju var den väsentliga om man skulle kunna avveckla bostadsbristen i tätorterna, att denna produktion kom i klämman och bröts i mycket stor utsträckning redan innan man satte in det s. k. byggstoppet på hösten 1947.

Med andra ord, här verkade över huvud taget inte byggnadsregleringen på något sätt skyddande för den väsentliga del av bostadsproduktionen som avsåg framför allt att underlätta bostadsbristens avhjälpande.

Vad var det sedan som hände? Jo, sedan skärptes byggnadsregleringen när det gällde bostadsproduktionen ytterligt hårt. Den skärptes med den motiveringen, att nu måste vi friställa en del arbetskraft, som vi kan föra över kanske framför allt till exportindustrin. Det var i det läget då vi hotades av en valutakris. Det visade sig emellertid senare att det över huvud taget inte lyckades att överföra arbetskraft i någon nämnvärd utsträckning. Det blev en liten svajning i början, det kanske var tre å fyra tusen man som kom över, men byggnadsarbetarkåren fortsatte snart att åter växa. Vad som inträffade var att man med byggnadsregleringens hjälp tryckte bort arbetskraft, material och resurser från produktionen av bostäder till för regleringen oåtkomliga andra områden av byggnadsverksamheten.

Jag tror att socialministern är beredd att medge, att den teckning av regleringens verkningar, som jag här har givit, är i huvudsak riktig, och att man därför ingalunda med ledning av de erfarenheter som man har fått kan säga att byggnadsregleringen i och för sig skulle vara något universalmedel när det gäller att bereda bostadsproduktionen en tillräcklig plats.

Nu har vi, som jag nämnde, kommit därhän, att läget har blivit normaliserat. Vad vore mera naturligt än att man då gjorde allvar av den målsättning som uttalades i regeringsdirektiven redan 1945? Jag måste för min del säga, med ledning just av erfarenheterna av byggnadsregleringens verkningssätt under de år efter kriget som vi har passerat, att jag kommit till den övertygelsen att det finns större utsikter att genom allmänt, generellt kreditpolitiska

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

och penningpolitiska medel påverka byggnadsinvesteringarnas omfattning på andra områden än bostadsproduktionens än att göra detta med byggnadsregleringen. Vi bör vidare vara på det klara med att det alltid står i vår makt att genom de statliga lånen på fördelaktiga villkor eller eventuellt i framtiden genom en statlig kreditgaranti avpassa krediten till bostadsproduktionen på ett sådant sätt att man stimulerar fram en bostadsproduktion av en omfattning, som ur allmänna synpunkter är önskvärd och som över huvud taget är möjlig att genomföra om man icke skall riskera att återigen råka in i en inflationistisk utveckling.

Jag säger detta därför att man så ofta i diskussionen stöter på det argumentet, att investeringsbegränsning med hjälp av generellt verkande medel, kreditpolitiska och penningpolitiska medel — herr Andersson i Mölndal var också en smula inne på det temat — kommer att verka fördärvligt på bostadsproduktionens omfattning. Såvitt jag förstår har vi genom den statliga kreditgivningen — jag understryker det än en gång — eller eventuellt genom ett statligt kreditgarantisystem möjligheter att avskärma bostadsproduktionen från verkningarna av de åtgärder som man i investeringsbegränsande syfte genom kreditpolitiska eller penningpolitiska medel vidtar på andra områden.

Herr talman! Det förhåller sig därför inte på det sätt som herr Andersson i Mölndal nyss sade, att man som ett led i en politik som syftar till byggnadsregleringens snara avveckling skulle behöva räkna med hyreshöjningar av större omfattning än man annars skulle få. Det resonemanget hänger inte ihop och har intet stöd i de fakta som kan förebringas.

Jag medger att de besvärligheter som möter vid en avveckling av regleringen är större, enligt min mening, när det gäller säsongutjämnningen. Herr Andersson i Mölndal sade att det väl i alla

fall vore litet optimistiskt — det var väl detta som var hans mening — om riksdagen, innan man har fått någon realprövning av investeringskommitténs betänkande, fattade ett beslut om regleringens avveckling vid en tidpunkt i höst. Men i den reservation som är avgiven är det uttryckligen angivet, att, om man vid prövningen finner — och jag skall för min del gärna säga att det är högst sannolikt — att man under en övergångsperiod behöver bibehålla ett system med igångsättningsmedgivanden, meddelade av lokala arbetsmarknadsmyndigheter, så skall man göra det. Detta ger regeringen tid att samordna åtgärder av annan karaktär för att lösa problemet med säsongutjämnningen. Jag skall inte upprepa av vilken art dessa senare åtgärder skulle vara; det har ju antytts förut i debatten. De statliga investeringarna har naturligtvis därvidlag en stor betydelse, liksom det utan vidare är klart att själva den tekniska utvecklingen har gjort en säsongutjämnning i varje fall mindre svår än under trettiotalet.

Jag vill gärna säga, herr talman, att om man icke hade haft denna möjlighet att under en övergångsperiod verkligen använda systemet med igångsättningsmedgivanden för att komma till rätta med säsongvariationerna skulle jag vara betänksam mot att nu ta det steg som reservationen anvisar. Men eftersom man här från reservanternas sida verkligen har givit prov på att man är beredd att beakta de svårigheter som föreligger har jag inga som helst betänkligheter, herr talman, mot att rösta för reservationen, utan tvärtom anser jag att det, på det sätt som åtgärderna för regleringens avveckling har lagts upp i reservationen, är i hög grad befogat att man verkligen tar ett allvarligt steg i den riktningen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! När jag har lyssnat på reservanternas tales-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

män har jag inte kunnat undgå att notera att både herr Munktel och herr Carlsson har vänt sig emot den förutsättning som är angiven för själva byggnadsregleringslagen och gjort gällande att denna förutsättning inte är adekvat i den dag som i dag är. Man gör alltså gällande att lagen kom till för att användas i en tid av krig eller krigsfara och om jag har förstått reservanterna rätt säger de att vi nu är ifrån dessa tider av krig och krigsfara och att det därför är rätt orimligt att bibehålla denna lagstiftning.

Jag är beredd att erkänna att korrespondensen mellan själva rekvisitet och lagen inte är så där alldeles utomordentligt riktig, men det har ju hänt någonting sedan år 1942. Vi har kommit underfund med att denna byggnadsregleringslag har varit ett välgörande och användbart instrument i den ekonomiska politik som vi har drivit för att hindra en översysselsättning, en överkonjunktur, en överinvestering på många områden.

Vi har vidare under dessa tio-elva år kommit underfund med att byggnadsregleringslagen har en praktisk, politisk betydelse som säsongutjämnande faktor, och vi har sagt att dessa båda omständigheter — lagens betydelse i vår konjunkturpolitik och lagens betydelse som säsongutjämnande faktor — är tillräckliga för att regeringen skulle föreslå riksdagen att förlänga lagen ytterligare ett år.

Jag tycker att det är en ganska formell uppläggning om man säger att man inte kan vara med om lagen därför att man inte har harmoni mellan själva rekvisitet och lagen. Är det ingenting annat i vägen så är det klart att det finns goda och praktiska möjligheter att formulera själva denna förutsättning så att den harmonierar med de grunder, enligt vilka vi anser att vi behöver lagen just nu.

I frågan om säsongutjämnningen har jag konstaterat att både herr Munktel

och herr Carlsson säger att vi ju numera praktiskt taget har klarat detta problem ändå, att vi byggnadstekniskt har kommit dithän att det går att bygga även på vintern. Man hänvisar till en utredning, gjord inom SABO, som visar att merkostnaden skall hålla sig mellan 2 och 2,5 procent, och säger att detta ju är så litet att det väl inte är någon som fäster sig vid det bland de praktiska byggarna. Man säger vidare att byggarna har ansvar för arbetarna på ett annat sätt i dag; vill de ha det goda folket har de en preferens ifall de garanterar arbetarna sysselsättning året runt.

Allt det där låter bra, och i vissa stycken är det sant, men vi som sitter och har möjligheter att konstatera hur ett stramare ekonomiskt läge ögonblickligen för med sig sådana fenomen som en dragning över till sommarbygge, en ovilja att bygga under vintern, vi kan inte vara tillfreds med bara de där antagandena om att det förmodligen blir och är så och så. Vi måste ju rätta oss efter hurudant det verkligen är och göra vårt ställningstagande därefter. Vi förde en diskussion om denna sak i fjol. Den gick i stort sett i samma tongångar som i dag. Det fanns de som gjorde gällande att man borde kunna göra sig av med hela byggnadsregleringen; herr Wedén grenslade sin käpphäst då som i dag att man borde åtminstone kunna göra den liberaliseringen att ge bostäderna preferens, även om man bibehöll regleringen på andra områden.

Även i fjol trodde man att säsongproblemet skulle lösa sig självt. Vi fick tillfälle att se hur det gick med den saken under den gångna vintern. Vi lämnade byggnadstillstånd i förhoppning att de större byggnadsföretagen skulle använda vintern till att bygga när det fanns tillgång till material och arbetskraft. Vi blev besvikna på den punkten, varför vi i år tvingats dra tillbaka byggnadstillstånd för i runt

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

tal 150 miljoner kronor och lägga dessa tillstånd på is under denna sommar, när det blir trångt om arbetskraften. Det råder redan en viss brist på vissa områden. Det behövs inte mycket till för att den gamla kända murarbristen på nytt skall bli aktuell under den kommande sommaren. Därför har vi fått draga in på byggnadstillstånden och säga till vederbörande: »Ni får inte utnyttja dessa tillstånd i sommar som ni tänkt er. Men ni skall få dem förnyade till hösten 1953. Vi måste använda er som är storbyggare, stora industriföretag och andra, för att klara säsongutjämningsproblemet. Er enda chans är att bygga på vintern.» De kan naturligtvis alldeles låta bli att bygga, men vill de bygga skall de bygga på vintern. Möjligheten att dirigera byggnadsverksamheten så har vi genom vår byggnadsreglering.

Nu kan man säga att detta är ett fruktansvärt ingrepp i näringslivets rättighet att själv bestämma vid vilken tid på året man skall bygga. Men vi har sett saken ur arbetsmarknadssynpunkt. Vi har lagt så stor vikt vid att kunna hålla byggnadsarbetarkåren jämnt sysselsatt under året, att vi tagit detta kanske lite hårda grepp på problemet.

Under föregående vecka beviljade Kungl. Maj:t i konselj byggnadstillstånd för i runt tal 40 miljoner kronor industribyggen. Dessa ville man starta så kvickt som möjligt, helst omedelbart. Alla dessa tillstånd försågs nu med en påhängsklausul: Ni får igångsätta den 1 september. Vi strävar alltså medvetet efter att kunna styra över de stora och tunga objekten till vinterhalvåret. Vi har inte någon möjlighet att göra det annat än genom byggnadsregleringslagen. När man väger intresset för företagarna att själva bestämma tiden för sina investeringar och byggen mot nackdelen för, jag kan säga, hela arbetsmarknaden och de anställda av att gå utan arbete under fyra, fem måna-

der av vintern, har vi ansett att man kan göra detta ingripande även om det för många framstår som besvärande.

Byggnadsarbetarkåren, som väl känner dessa frågor bättre än de flesta av oss andra — den gamla satsen, att den känner bäst var skon klämmer som själv har den på, gäller också här — är synnerligen enig om att vi bör behålla byggnadsregleringen till dess att vi får ett annat, lika bra instrument för att klara säsongutjämnningen. Om man sätter värde på vad de 125 000 eller 150 000 byggnadsarbetarna anser om denna fråga, kan man inte kräva att lagen skall slopas innan man har ett alternativ som ungefär lika effektivt klarar säsongutjämnningen. Regeringen anser inte att man får glömma bort vad byggnadsarbetarna tycker och tänker.

Det har anförts som en brist i regeringens proposition att man inte lagt upp någon plan för hur man tänker sig att byggnadsregleringen skall avvecklas. Skall vi behålla denna reglering år efter år, frågar man sig, skall vi aldrig bli av med den och hur tänker sig regeringen att vi skall ordna det i framtiden? Planen är nog inte det väsentliga. De allra finaste planer har många gånger en viss benägenhet att komma vid sidan av verkligheten och utvecklingen. Men regeringen har inte försuttit tillfället att successive göra de liberaliseringar som utvecklingen har givit möjligheter till. Vi började med jordbrukets ekonomibyggnader och reparationer i viss begränsad omfattning och fortsatte så småningom med sportstugor och reparationer i allmänhet, och nu har vi fullföljt liberaliseringen av tillståndsgivningen så att den även omfattar egna hem samt en- och tvåfamiljshus. Vi har den sista veckan tagit ytterligare ett steg på liberaliseringens väg och frigivit de mycket omdiskuterade saneringsbyggena. Man kan sålunda numera fritt och utan att det inverkar på byggnadskvoterna bygga kontors- och affärslokaler i stä-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

dernas centrum på tomter med saneringsfärdiga hus. Den enda begränsningen är att 50 procent av golvytan skall utgöras av utrymmen för bostadsändamål.

Vi följer alltså stadigt denna utvecklingslinje och gör de liberaliseringar som vi vågar oss på, i stället för att helt lättsinnigt segla ut i det okända och göra oss av med alltihop utan att ha något alternativ att sätta i stället.

Herr Carlsson i Stockholm ansåg bl. a. att de restituerade byggnadstillstånden utgjorde ett klart uttryck för att det inte längre fanns någon risk för överansträngning på byggnadsfronten. Det är nog ingenting annat än en from önskan, herr Carlsson, i varje fall i dagens läge. Under alla förhållanden kommer det fram på sommaren att visa sig att även om våra byggnadskvoter har under det senaste året ökats rätt kraftigt — värdet av de beviljade tillstånden för 1953 överstiger med 400 miljoner kronor motsvarande siffra för 1952 — är anspråken sådana att de kommer att spräcka respektive specialkvoter.

Från industriens sida brukar man tala om att vi nu lever i ett klimat, där det inte finns någon risk för överansträngning. Ja, industrien har nu en specialkvot inom byggnadsbudgeten på 200 miljoner kronor. Trots att de aktuella anspråken är mindre än anspråken för ett år sedan ligger de enligt de allra senaste uppgifterna 30—40 procent högre än den limiterade kvoten. Detta bör kanske också ses mot den bakgrunden att industrien i dag arbetar med investeringsavgifter för varje slag av investeringar och byggnation. Det är en extra pålaga som industrien på rätt goda grunder kan förvänta att slippa inom en snar framtid — det har ju givits löften därom från regeringsbanken — och därför är det rätt sannolikt att man inom industrien resonerar på följande sätt: »Har vi väntat så länge med att bygga, kan vi väl

vänta ett år till och slippa investeringskatten.» Men trots detta är anspråken från industriens sida större än vad vi kan tillmötesgå.

Herr Carlsson i Stockholm ville vidare göra gällande att byggnadsregleringen är något som t. o. m. medför arbetslöshet. Han framhöll att under april månad hade arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Stockholm varit någon procent högre än under mars. Det går nog inte att dra så enkla slutsatser när det gäller ett svårt problem. Jag vill nu bara säga ifrån att det är alldeles felaktigt att tala om att skötseln av byggnadsregleringen under 1952 skulle ha varit anledningen till att det finns arbetslösa byggnadsarbetare i april 1953. Arbetsmarknadsmyndigheterna handhar byggnadsregleringen efter likvärdiga grunder över hela landet. Och låt mig erinra om att i en så pass viktig stad som landets tredje stad, Malmö, har man aldrig i historien, skulle jag nästan vilja säga, haft så låg arbetslöshet inom byggnadsfacket som under förflutna vinter. I varje fall kan jag inte, om jag studerar siffrorna 10—12 år tillbaka i tiden, finna att denna arbetslöshet varit så låg som under denna vinter. Det har ju inte varit någon anledning för de byggnadsreglerande myndigheterna att behandla Malmö flott och generöst, medan Stockholm skulle ha behandlats illa. Det är således andra omständigheter som ligger bakom det förhållande som herr Carlsson påtalade, och jag är beredd att ge herr Carlsson information därom, ifall han sätter värde på den lilla pedagogiken.

Herr Wedén var i sitt anförande inne på en tillbakablick på de senaste åren och framhöll att man därav kunde konstatera hur trängt bostadsbyggandet har varit. Om jag får använda ett uttryck som icke herr Wedén begagnade men som kanske på ett mera koncist sätt klarlägger vad herr Wedén tänkte, vill jag kort och gott säga att herr Wedén

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

tydligen anser att bostadsbyggandet har varit strykpojken under de senare åren, framför allt i slutet av 1940-talet. Men eftersom man under den tiden fullt ut utnyttjade både tillgänglig arbetskraft och material, måste logiken bjuda att herr Wedén talar om vilka andra områden som under de gångna åren har fått för mycket.

Det är klart att man kan ha olika uppfattning om den avvägning som borde ha skett i fråga om byggnadsverksamheten. Man kan säga att bostäderna har varit strykpojken, att industrien har varit strykpojken, att sjukhusen har varit strykpojken eller att skolorna har varit illa behandlade. Talar jag med en skolintresserad person säger han, att det utan tvekan har byggts för litet skolor under de sista åren. Skolöverstyrelsen anmälde senaste året, att man hade ett aktuellt byggnadsbehov på 400—450 miljoner kronor, men fick nöja sig med 210 miljoner. Talar vi med skolmyndigheterna och riksdagsmän, som är speciellt intresserade för skolornas förhållanden, värjer de sig bestämt mot föreställningen att skolorna skulle ha blivit särskilt gynnade. Talar vi med medicinalstyrelsen och andra som är intresserade av att sjukhusväsendet rustas upp — särskilt på sinnessjukvårdens område har ju de otillfredsställande investeringarna medfört ett problem som alla erkänner — anser de att sjukhusen inte alls har blivit gynnade med byggnader.

Ser vi på handeln och de rationaliseringsmöjligheter som faktiskt finns inom grossistbranschen, där man tvingas arbeta i små och dåliga lokaler, i vilka man inte kan sätta in moderna, rationella arbetsmetoder, råder ingen tvekan om att vem som helst kan säga sig att det skulle medföra stora vinster för folkhushållet den dag man låter svensk grosshandel och lagerhandel investera och rusta upp på sitt område.

Så kvarstår industrien. Om den kan

man naturligtvis säga, att den fått för mycket under de gångna åren. Så bostadsminister jag än är och bör vara, är jag faktiskt inte beredd att svara på om det är riktigt att industrien blivit gynnad i så hög grad. Vi har ju nu råkat in i ett hårdare ekonomiskt klimat, där de investeringar och rationaliseringar, som industrien företagit under de sista åren, är några av de avgörande faktorerna för att vi skall kunna hävda oss i den internationella konkurrensen. Då kanske man kan säga att den upprustning som skett på industriens område — även om man under åren 1946—1948 kunde hävda, att den var ganska kraftig — i dag kan betraktas som både lycklig och riktig ur folkhushållets synpunkt.

Om man således börjar ventilera dessa frågor utifrån den utgångspunkten att vi har begränsade materialtillgångar och arbetskraftsresurser och att man använder dessa resurser fullt ut, blir problemet litet mer invecklat, och det går inte att avfärda det så enkelt som genom att bara säga att bostäderna har råkat illa ut under byggnadsregleringens tid.

Herr Wedén slutade med att säga att man ändå har möjlighet att genom arbetsmarknadsmyndigheterna och genom igångsättningsmedgivanden lösa en så pass väsentlig fråga som säsongutjämnningen utan den byråkratiska administration som byggnadsregleringen medfört. Herr Wedén tillägger, att om han inte visste detta skulle han faktiskt tveka att ställa sig bakom dem som yrkar avslag på förslaget om bibehållande av byggnadsregleringen.

Man behöver alltså enligt herr Wedén igångsättningsmedgivanden under en övergångstid i väntan på det nya alternativ som möjligen kan komma. Nu anförde utskottets talesman, herr Andersson i Mölndal, att dessa igångsättningsmedgivanden — om man ser dem som en isolerad företeelse — praktiskt taget hänger i luften. De stöder

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

sig på byggnadsregleringslagens 4 § där det är klart angivet, att Kungl. Maj:t har möjligheter att bestämma om arbetskraftens disposition och om igångsättning av en investering eller byggnation. Tar vi bort byggnadsregleringen, herr Wedén, kan arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna hur många gånger som helst fastställa tidpunkter för igångsättningstillstånd, utan att det finns någon som helst påföljd, därest företagarna skulle nonchallera dessa myndigheters ålägganden. Arbetsmarknadsorganens befogenhet att fixera en startpunkt för byggnation grundar sig på byggnadsregleringslagens 4 §. Tar man bort byggnadsregleringen, kommer den att hänga i luften. Nu kan man naturligtvis säga att då kan vi göra en ny lag om igångsättningstillstånd så att vi får den juridiska grundvalen för att styra säsongarbetet. Då vill jag kort och gott fråga: Är det någon vinst med att först upphäva byggnadsregleringslagen och sedan föreslå riksdagen en ny lag om igångsättningsstillstånd, när vi har en paragraf i byggnadsregleringslagen som faktiskt löser dessa problem?

Ja, det förhåller sig på detta sätt och jag gissar, att herr Wedén som den logiske och konsekvente riksdagsman han är tar ställning på nytt efter dessa upplysningar. Hans tveksamhet vid yrkandet på uppmjukning av byggnadsregleringslagen måste ju framstå så pass markerad, att den logiska konsekvensen blir att han följer utskottets hemställan.

Det har talats om det alternativ som skulle kunna ersätta byggnadsregleringslagen. Som utskottet anfört är ju det sakkunnigförslag, som inlevererades till socialdepartementet tidigt i våras, för närvarande ute på remiss. Det vore ändå rätt ovanligt, tillåt mig använda det uttrycket, att riksdagen skulle bestämma sig för att ersätta byggnadsregleringslagen den sista september i år med det som kommer ut av det

förslag som nu ligger på remiss. De flesta av kammarens ledamöter har väl studerat förslaget, och jag tror, att det skulle vara möjligt att här i kammaren mobilisera en majoritet som säger att om utredningens förslag är det enda möjliga alternativet, ja, då finns det knappast något praktiskt politiskt alternativ till vår nuvarande byggnadsregleringslag. Kan det under remissförfarandet komma fram en del kompletterande goda och kloka synpunkter kan det kanske bli någonting. Men nog brukar väl ändå riksdagen vilja se alternativet innan den gör bytet. Även om jag naturligtvis är smickrad av det förtroende som i reservationen visats regeringens, nämligen att det säkerligen blir ett nytt och bra förslag bara remisskvarten är överstökad, tycker jag nog, att man i detta fall bör ha möjlighet att göra det andra alternativet klart för sig både i regering och riksdag innan denna avlösning företages.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp) kort genmäle: Herr talman! Statsrådet Sträng säger att vi måste se förhållandena sådana de är och fortsätter sedan med att säga, »att vi lämnar ut byggnadstillstånd för igångsättning till vintern». Nu är det ju så att när det gäller flerfamiljshus byggs de av olika yrkeskategorier. Vid själva igångsättandet är det en kategori av arbetare, vid uppförandet av huset är det en annan och vid färdigställandet är det ytterligare en kategori, som träder in. Tillståndsgivningen måste således ske i etapper för att man skall kunna gardera sig för full sysselsättning under vintern för alla dessa olika yrkeskategorier.

En anhopning av tillståndsgivningen till vintern orsakar annars att vissa kategorier kommer i farozonen för att bli arbetslösa under vissa perioder såsom i Stockholm under månaderna mars och april.

Jag är givetvis mycket tacksam för de privatlektioner jag kan få på detta om-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete.

råde. Jag hoppas att det blir i den högre pedagogiken och jag skall gärna offra den tid som behövs för dessa lektioner.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Med kammarens tillåtelse vill jag något replikera socialministern. Jag tyckte att socialministerns anförande i vissa delar rymde rätt anmärkningsvärda motsättningar. Han sade att vi under den gångna vintern utan tvivel på en del håll haft en betydande arbetslöshet inom byggnadsfacket, beroende på att givna byggnadstillstånd icke utnyttjades. Detta berodde i sin tur på att den ansvarskänsla hos byggnadsföretagarna och de större tekniska förutsättningar, som man tidigare under debatten talat om skulle underlätta vinterbygget, över huvud taget inte visat sig hålla måttet när de sattes på prov. Jag fattade socialministern på det sättet.

I remissdebatten i år hade emellertid socialministern en annan syn på detta problem. Där gav statsrådet Sträng närmast en bild av att arbetslösheten inom byggnadsfacket under vintern inte hade varit anmärkningsvärt stor. Det nämnades inte bara siffror från Malmö utan även en del andra siffror för att ge belägg för detta. Som en förklaring till att det i alla fall varit en viss arbetslöshet på sina håll anförde statsrådet följande: »Det är bekant för alla och envar att vi i Mellansverige, låt mig säga Stockholm, haft en höst som ur byggnadssynpunkt varit besvärligare än någon höst varit på, jag skulle tro, åtskilliga decennier. Man har helt enkelt inte kunnat komma igång på arbetsplatserna av den anledningen att grundarbetena på grund av väderleken inte kunnat utföras.» Jag tror att detta i rätt stor utsträckning kan vara en riktig förklaring. Men om den är riktig, då håller å andra sidan inte den andra förklaringen som socialministern här i dag ville förebringa, nämligen att den arbetslöshet, som på sina håll uppstått, till huvudsaklig del skulle

kunna förklaras med en särskild ogenhet från företagarsidan.

Som ytterligare skäl för att behålla byggnadsregleringen har emellertid socialministern här anfört, att vi i vår temporärt måst dra in byggnadstillstånd på så och så många miljoner för att undvika en för hög belastning i sommar. Vidare hade nyss beviljats byggnadstillstånd till industrien för 40 miljoner kronor men med den förutsättningen, att arbetet skall sättas i gång i höst. Med anledning av förutsättningen att arbetet skall komma i gång till hösten vill jag säga, att man även med ett system av under en övergångsperiod bibehållna igångsättningsmedgivanden kan tillgodose detta krav. Det är ju självklart — och jag har inte tänkt mig någonting annat — att ett sådant system måste bygga på en juridisk grundval för att kunna fungera. Det är emellertid någonting helt annat att bibehålla hela byggnadsregleringsapparaten i dess nuvarande omfattning än att genomföra ett system med igångsättningsmedgivanden som huvudsakligen — för att inte säga uteslutande — berör de lokala arbetsmarknadsmyndigheterna, som överblickar arbetsmarknadssituationen och vederbörande företag inom sina områden. Man kan ju ändå inte resonera på det sättet, att om vi nu har en administrativ apparat, som innebär ett hundraprocentigt krångel, så är det fel att eliminera 75 procent av detta krångel och tillsvidare behålla 25! Jag tycker tvärtom att detta är en utmärkt väg att gå och ett betydelsefullt steg mot byggnadsregleringens avveckling.

Om man inom regeringen finner att man inte hinner på grundval av investeringskommitténs betänkande framlägga förslag till hösten har ju socialministern möjligheter att då framlägga förslag om igångsättningsmedgivanden. Inom parentes sagt delar jag socialministerns mening att detta betänkande, som det nu är avfattat, icke utgör något tillfredsställande alternativ till byggnads-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

regleringen i dess helhet. Men även investeringskommittén har ju ansett att man — sedan huvuddelen av regleringen avvecklats — mycket väl kan behålla ett system med igångsättningsmedgivanden till dess att andra metoder hunnit utarbetas, som effektivt kan utjämna säsongarbetslösheten. Jag förstår således över huvud taget inte att det i mitt resonemang skulle finnas någon sådan motsättning, som socialministern ville framhålla.

Sedan gjorde socialministern gällande — och jag tycker att detta var det väsentliga i vad han sade — att även om man hade igångsättningsmedgivanden så skulle det kunna tänkas, att man inte fick dem att verka på ett tillräckligt effektivt sätt. Man skulle så att säga behöva den verkligt hårda pressen att kunna säga till olika byggnadsföretagare, framför allt de större, att »om de inte bygger just i vinter får de över huvud taget aldrig bygga».

Ja, ärade kammarledamöter, det är möjligt att ett sådant språk någon gång kan ha förts under den tid vi haft byggnadsregleringen — jag känner dock inte till något sådant — men i huvudsak är det en ny princip som socialministern här lanserar. Jag tror man tryggt kan påstå, att detta innebär en oerhörd skärpning av regleringens funktionssätt. Är vi verkligen i ett sådant läge i dag, när vi har fått en mera normaliserad konjunktur, när läget på arbetsmarknaden har ändrats som det nu har gjort, när förutsättningarna över huvud taget är helt annorlunda än under de senaste fyra—fem åren, att man nu skall behöva behandla byggnadsföretagen avsevärt hårdare än tidigare? — Detta måste emellertid vara innebörden av socialministerns uttalande på denna punkt. Jag tycker tanken framstår som alldeles orimlig.

Till slut, herr talman, räknade socialministern upp en rad områden där bristen fortfarande är mycket utpräglad, t. ex. skolor, sjukhus och sinnes-

sjukhus och industribyggnader. Socialministern frågade mig vilket område jag anser att man borde ha tillgodosett i mindre utsträckning för att kunna ge mer åt bostäderna.

Jag tror att man kan få någon ledning för ett allvarligt resonemang på den punkten, om man ser på de siffror från konjunkturinstitutet som bostadsutredningen har framlagt. Dessa siffror visar att under en i stort sett helt oförändrad total byggnads- och anläggningsverksamhet i hela landet från 1947 till 1951 minskade bostäderna sin andel av den totala produktionen från 32 procent till 24 procent, d. v. s. i runt tal med ungefär en fjärdedel. Industriinvesteringarna, kraft- och belysningsverk låg ungefär stilla och likaså de andra investeringar som socialministern talade om. Den enda stora förändringen på detta område, förutom den branta nedgång som bostadsproduktionen drabbades av, var en enorm expansion av reparations- och underhållsarbeten på andra slag av byggnader och anläggningar än bostäder. Den sektorn ökade nämligen sin andel av byggnads- och anläggningsverksamheten från 16 procent år 1947 till 23 procent år 1951 eller med ungefär hälften. Det är uppenbart att siffrorna innehåller betydande osäkerhetsmarginaler, men det är ändå intet tvivel underkastat att de ger en i huvudsak riktig bild av utvecklingen.

Detta, herr socialminister, belyser såvitt jag förstår på ett intressant sätt vad jag nyss sade, nämligen att man tryckte över arbetskraft och materialresurser från de reglerade till de av regleringen i obetydlig utsträckning drabbade områdena. Det är givet att det allmänna läge med överkonjunktur, som rådde under dessa år, också bidrog till att driva upp denna reparationshause på olika områden. Det är således inte något tvivel underkastat att de i byggnads- och anläggningsverksamhet engagerade resurserna var lika stora eller kanske något större 1951 än 1947 och 1938—1939

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

men att den andel av resurserna som gick till nyproduktion av bostäder var mindre. Vill man söka förklaringen härtill, herr talman, kan jag ej finna andra orsaker till denna utveckling än de två jag har påpekat, nämligen att byggnadsregleringen verkade oförmånligt genom att trycka över resurserna till de endast obetydligt av regleringen berörda områdena och vidare att den ekonomiska politiken fördes så att överkonjunktur uppstod.

Det var intressant, herr talman, att socialministern, för att finna en för nuläget mera passande motivering för denna lag än den vi nu har, kunde tänka sig att skriva in i lagen som förutsättning för dess bestånd dels angelägenheten att åstadkomma en säsongutjämning och dels vikten av att skapa ett instrument, varmed den allmänna konjunkturutvecklingen kan regleras, överkonjunktur undvikas och överfull sysselsättning förhindras.

Ja, herr talman, vi har haft byggnadsregleringen som ett sådant instrument under åren 1945—1951. På frågan om den har varit ett effektivt instrument eller inte ger ju den gångna utvecklingen själv det bästa svaret, som i detta fall är av vederläggande karaktär.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! Jag skall ta upp en av de allra sista synpunkterna som herr Wedén framförde i sitt anförande.

Herr Wedén sade att nyproduktionen av bostäder har fått stå efter för en expansion av reparationsverksamheten på andra — och som jag fattade det — underförstått mindre viktiga områden. Är det så alldeles säkert? Det som var frilagt under den tiden var jordbrukets ekonomibyggnader. Är herr Wedén beredd att säga, att vi skulle ha haft de gamla skröpliga ladugårdarna kvar för att kunna bygga några fler bostäder? De reparationer som utfördes inom industrien spelar

väl också en viss roll för industriens allmänna funktion i den dag som i dag är. Det är relativt svårt att skilja på en genomgripande reparation och en nybyggnad.

Jag kommer tillbaka till detta, att har man begränsade resurser och anser att en viss sektor har fått bära en otillständigt stor börda under de gångna åren, måste man också vara på det klara om vilken annan sektor som har gynnats och om det har varit oriktigt att den sektorn gynnats. När vi har gjort liberaliseringar på reparationsidan, på jordbrukets ekonomibyggnader, på en sådan ganska oväsentlig sak som sportstugorna, är det ju helt enkelt därför att vi har velat från byggnadsregleringen ta bort hela denna källa till irritation och kontroverser, som gemene man kan råka ut för om man skall börja reglera dessa småsaker.

Jag har tidigare diskuterat detta med herr Wedén, och jag har ställt frågan: Skulle herr Wedén vilja ha tillbaka kränglet med kontroll på reparationsidan, med kontroll på ladugårdar, stall och svinhus, med kontroll på små sportstugor och dylikt bara för att kunna få några fler nybyggda bostadshus? Herr Wedén har aldrig givit mig något ärligt svar på detta, och jag får intet i dag heller, det är jag övertygad om. Men bakom ligger, att denna för många ytterst impopulära byggnadsreglering ju ändå har blivit litet mindre impopulär genom de liberaliseringar, som skett just på de sektorer där irritation och kontroverser gärna uppstår.

Vidare gladdede det mig i viss mån, att herr Wedén citerade mitt anförande från remissdebatten. Herr Carlsson i Stockholm sade nyss i kammaren att han var underrättad om att arbetslösheten i vintras i Stockholm var beroende av en bristande smidighet i tillståndsgivningen 1952. Jag sade att det inte är en så enkel lösning på ett svårt problem. Det finns många skäl som

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

kan förklara arbetslösheten i Stockholm. Ett av dessa skäl är bland annat vad jag anförde i remissdebatten 1952 och som herr Wedén var vänlig nog att påminna mig om.

Sedan vill jag allra sist säga, att så sensationellt är det väl ändå inte, om man menar allvar med säsongutjämnningen, att man också driver byggnadsregleringen så att det blir en säsongutjämnning. Herr Wedén säger att det betyder en skärpning, en ytterst anmärkningsvärd skärpning av politiken ifall man tvingar en storföretagare, en industri, att bygga på vintern och vägrar honom tillstånd att bygga på sommaren. Men när läget är sådant, att vi har överansträngning på sommaren och lediga reserver i fråga om både material och arbetskraft på vintern, och man vill en säsongutjämnning, hur skall vi då åstadkomma den, herr Wedén? Det är naturligtvis mycket roligt att stå här i kammarens talarstol och säga att man är för säsongutjämnning helt och fullt men att man inte kan vara med om att myndigheterna vidtar de praktiska åtgärder som innebär säsongutjämnning, därför att det kommer att vara en begränsning av företagarnas fria rätt att själva bestämma när de skall bygga. Det går ju helt enkelt inte att föra det resonemanget. Herr Wedén får väl bestämma sig: skall vi vara för säsongutjämnning eller skall vi inte vara för säsongutjämnning? Och om vi är för det förra får vi väl ändå ta oss rättigheten att bruka denna politik till dess vi har någonting annat, så att vi verkligen får en säsongutjämnning.

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! Först vill jag säga ett par ord till herr Andersson i Mölndal. Att reservanterna har sträckt sig just till den 30 september beror på — såsom jag ser saken i varje fall — att vi går med på att byggnadsregleringen skall gälla med

den ekonomiska politik, som har förts, under den om jag så får säga mest riskabla tiden, alltså till dess Kungl. Maj:t fått tillfälle att framlägga det förslag, som vi önskar. Vi har ju hört flera gånger i dag, att under vintersäsongen spelar inte regleringen en så stor roll, och det, herr Andersson i Mölndal, är ju också en anledning till att det inte är absolut nödvändigt att koordinera tiden för upphävandet av lagen med den tid, då vi önskar att Kungl. Maj:t skall framlägga detta nya förslag.

Sedan ber jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framhålla, att jag visserligen påpekade att denna lags ingress är orimlig — det är ju i allmänhet olyckligt med lagar som används för andra ändamål än det avsedda — men detta var ingalunda huvudsaken i mitt anförande, utan huvudsaken där var just säsongutjämningsproblemet. Vi skiljer oss väl väsentligen däri, att vi uppenbarligen värderar riskerna på olika sätt. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet talade om att man inte kunde bygga upphävandet av denna reglering på antaganden — jag antecknade just det ordet. Ja, jag tycker inte att det är antaganden, att tekniken har gått framåt på visst sätt, så att det är lämpligare och bättre att bygga vintertid. Jag tycker inte det är antaganden utan ett faktum, att det bygges i stora enheter, och jag tycker inte heller att denna SABO:s utredning på något sätt kan betraktas som någon sorts antagande. När det dessutom — som vi har hört så många gånger och som senast statsrådet sade för en stund sedan — finns så många uppdämda behov hos stat och kommun, då borde det väl vara möjligt att även den vägen åstadkomma större jämnhet i sysselsättningen utan någon reglering.

Det är också klart, herr statsråd, att man kan sätta värde på vissa människor och vissa grupper av människor på olika

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete.

sätt, de må vara byggnadsarbetare eller andra, men det innebär ju inte, att man ovillkorligen skall tycka precis som de tycker, och vi tror, att de tycker fel på denna punkt.

Till sist, herr talman, skall jag som ett litet exempel bland alla de otaliga exempel som skulle kunna anföras på vilka olyckliga konsekvenser byggnadsregleringen har, be att få citera ett yttrande ur ett utlåtande som ligger framför kammarens ledamöter i dag. Tredje lagutskottet har avgivit ett utlåtande i anledning av en del motioner om brandväsendet. I den frågan har Svenska brandkårernas riksförbund och Svenska brandskyddsföreningen — båda med landshövding Eije Mossberg som ordförande — avgivit ett gemensamt yttrande, där de bland annat anför: »Brandskadornas omfattning är numera i mycket hög grad beroende på ett relativt litet antal storeldsvådor, som nästan uteslutande drabbar industri- och magasinsrisker. Faran för storeldsvådor är för dessa i hög grad beroende av byggnadssätt och sektionering. Här har under senare år den statliga byggnadsregleringen i hög grad bidragit till att försvåra genomförande av sådana byggnadstekniska brandskyddsåtgärder, som äro önskvärda för att hindra katastrofeldsvådor. Framställningar om att få utföra så enkla och nödvändiga brandskyddsåtgärder som uppförandet av brandmurar för att sektionera brandfarliga träbyggnader med mångmiljonvärden ha ofta avslagits, vilket i flera fall resulterat i att till synes obetydliga brandtillbud utvecklats till miljonskador.»

Detta står som ett exemplifierande av att det är faktiskt omöjligt för de olika statliga organen att alltid bedöma behovet och angelägenheten av dylika byggnadsprojekt. Här skulle man ju också med all rätt kunna fråga sig om det statliga organet bättre än på andra områden kan se in i framtiden. Risken för missgrepp måste bli stor.

Jag skulle, herr talman, som det allra sista exemplet vilja säga, att i dagens regleringssverige är det nog ganska tvivelaktigt, om en sådan sak som det Wingqvistska patentet på kullager någonsin skulle kunna ha motiverat ett byggnadstillstånd och alltså världsindustrien SKF med allt av värde som den har tillfört vårt land skulle ha möjliggjorts.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Socialministern noterade med tacksamhet att jag citerat hans yttrande i remissdebatten om den dåliga väderleken som en väsentlig orsak till arbetslösheten inom byggnadsfacken i Stockholm i vintras. Han noterade det med glädje därför att jag fann att detta hans uttalande stod i viss motsats till de skäl, som herr Carlsson i Stockholm anfört som en av de bidragande orsakerna till samma fenomen.

Jag tycker emellertid inte att socialministern har så stor anledning till tillfredsställelse över att jag citerade detta, därför att det måste onekligen för socialministern vara besvärligt att socialministern i dag, när han talar om orsakerna till arbetslösheten, befinner sig i motsatsställning till socialministern i vintras, när han då talade om samma orsaker. Detta måste ju vara mera allvarligt än att socialministern av i vintras befinner sig i motsatsställning till herr Carlsson i Stockholm i dag.

Men sedan säger socialministern, att om man nu vill ha verkligt säsongutjämnande åtgärder genom ett system med igångsättningsmedgivanden, så måste man ju se till att det blir effektivt. Jag delar den uppfattningen. Men, herr socialminister, låt oss inte driva hän mot något fullständigt perfektionsraseri i detta fall, om jag får använda det uttryckssättet. Man har en effektiv ordning, om man använder igångsättningsmedgivandena på det sätt som socialministern nyss beskrev beträf-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

fande de 40 miljoner, som industrien nu har ansökt att få bygga för och om vilka regeringen säger: Det är klart ni får bygga, men ni får börja i höst! Då undviker man att dessa byggen bidrar till toppbelastningen under sommaren. Det är på det sättet som igångsättnings-tillstånden utnyttjats hittills, och jag menar att det är på det sättet de skall utnyttjas under en period, tills man fått närmare undersöka andra åtgärder av säsongutjämnande karaktär.

Men däremot, herr socialminister — och det var innebörden i mitt förra uttalande — skall man inte nu skärpa regleringen på ett sätt som man inte gjort tidigare och gå till olika företagare och säga: Om ni inte bygger just nu i vinter, får ni över huvud taget inte bygga! Det var innebörden i socialministerns förra yttrande, och det innebär en skärpning, som i förhållande till lägets utveckling fortfarande för mig framstår som helt orimlig.

Sedan, herr talman, skall jag inte förlänga debatten mycket ytterligare. Jag vill bara ge socialministern ett svar på hans fråga till mig: Ville herr Wedén verkligen ha varit med om — så löd frågan — att skärpa byggnadsregleringens kontroll över reparationerna, att skärpa kontrollen över landsbygdens ekonomi-byggnader o. s. v. på en del områden som varit mer eller mindre fria, för att kunna få flera bostäder? Jag har besvarat den frågan i flera andra sammanhang. Jag tror det är fullständigt orimligt, herr socialminister, att tänka sig att man skall kunna få en reglering, som verkligen blir effektiv i detalj, när det gäller reparationsarbeten. Då måste man ha en övervakning och en kontroll-apparat av fullständigt fantastisk omfattning, en rent polisiär övervakning som för varje människa, även socialministerns meningsfränder, måste framstå som orimlig. Det är mitt alldeles givna svar, att det vill jag inte. Men då kommer nästa fas, och där säger jag uppriktigt som jag sagt till socialminis-

tern en gång tidigare. Jag tycker inte det varit något fel att man lämnat landsbygdens ekonomihus fria. Jag unnar den svenska landsbygdens folk detta, även om jag beklagar att detta kanske är en av de bidragande orsakerna till att bondeförbundet i dag tycks ha övergivit sin tidigare principiellt negativa inställning till byggnadsregleringen och nu biträder regleringen. Men nog måste det då också framstå som minst lika befogat att behandla de hus, som avser att bereda bostäder åt människor, på samma sätt som man behandlar de hus som avser att bereda tak över huvudet åt landsbygdens husdjur.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Det sista argumentet var kanske litet för kraftigt. Jag skall därför inte gå in på det. Jag tillåter mig emellertid att dra den konklusionen av herr Wedéns inlägg här i dag, att herr Wedén konstaterar, att bostadspolitiken icke har fått det utrymme inom byggnadsregleringens ram, som han själv ansåg att den borde ha. Herr Wedén har inte gjort sig till talesman för att vare sig skolor, sjukhus eller industrier få för mycket, utan det område, som får för mycket enligt herr Wedén, är det reparationsområde, som inte hör hemma på bostadssidan.

När jag då frågar: Borde man ha försökt att genom en hårdare kontroll inskränka det området? — bakgrunden är ju hela tiden, att vi har begränsade resurser — så säger herr Wedén: Nej, det vill han inte vara med om, ty det skulle bli en återgång till ett krångel och en kontroll, som inte passar herr Wedéns toleranta väsen. Då är det alldeles uppenbart, att om man inte vill strypa till på reparationssidan, därför att man hesiterar för kontrollen — därvidlag är herr Wedén och jag överens — så måste man fråga: Vad batar det att då tala om att bostadspolitiken har bli-

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete.

vit missgynnad under de gångna åren? Det är en sådan där platonisk deklARATION, som man använder, när man vill avreagera sig ett obehag, men om man bara vill avreagera sig ett obehag och inte anvisa vägar, som leder till något bättre, kan man kanske använda andra tillfällen att göra det.

Sedan vill jag nog säga, att om vi ser på byggnadsarbetslösheten i vinter, finner vi, att vi har haft en byggnadsarbetslöshet, som för hela landet är ungefär dubbelt så stor som den var de två senaste vintrarna. Den var ungefär lika stor som 1948, 1949 och 1950 men dubbelt så stor som de två sista vintrarna. Den bilden av en ökad arbetslöshet får man inte bara därför att vi hade en besvärlig höst här i Stockholm med återverkningar i januari, februari, mars och april månader. Att vi haft en speciell arbetslöshet här i Stockholm, som varit relativt hög, baserar sig bland annat därpå, som jag anförde i remissdebatten, att vi haft en högre arbetslöshet, om jag ser det totalt med hänsyn till hela byggnationen i landet. Det beror bland annat därpå, att man i det hårdare ekonomiska klimatet inte varit lika angelägen att bygga under vintern som tidigare. Därom vittnar ju de utnyttjade arbetstillstånden på 150 miljoner. Nu vet jag inte, om herr Wedén missuppfattade mitt första anförande, där jag talade om den här frågan. Jag sade, att man kan ge ett byggnadstillstånd och man kan även ge ett igångsättningstillstånd. Om man gör det, kan företagaren, som har byggnadstillstånd och igångsättningstillstånd sätta i gång när det var avsett, och dessbättre gör han det i de flesta fall. Men han kan också gå med både byggnadstillstånd och igångsättningstillstånd på fickan och vänta för att sätta i gång först på våren och sommaren och då trängas med alla de andra. Det är detta vi inte vill vara med om, och därför har vi sagt: »Nu får ni utnyttja detta tillstånd i vinter. Om ni inte gör det, så drar vi in till-

ståndet, och ni får det förnyat nästa höst och nästa vinter». Det är således det ingripande som görs. Man försöker med den bakgrund som byggnadsregleringen ger oss, att se till att vissa större byggen av industrikaraktär och sådana, som utan någon större svårighet borde kunna byggas på vintern, också kommer igång på vintern.

Det är hela skärpningsen, och jag kan inte fatta varför herr Wedén har en så avvikande mening mot mig på den punkten.

Herr Wedén slutar med att säga: Varför skall vi ha byggnadsreglering? Låt oss nöja oss med igångsättningstillstånd och låt oss skapa en juridisk grund för detta genom en lagstiftning! Ja, där är ju hela skillnaden oss emellan ingenting annat än att när vi har en byggnadsreglering, tycker jag, att då kunde denna byggnadsreglering och dess fjärde paragraf, som reglerar igångsättningstillstånden bibehållas. Herr Wedén vill ersätta detta med en lag om byggnadsreglering, som skall gälla för andra sektorer än bostadsområdet, och en speciallag om igångsättningstillstånd, som skall komplettera denna, om jag fattade herr Wedén rätt. Jag är inte säker på att det förslaget innebär någon förenkling eller någon avkrångling, om vi skall använda ett i och för sig ganska oriktigt ord, av det läge som föreligger för dagen.

Herr ANDERSSON i Mölndal (s) kort genmäle: Herr talman! Herr Munktel framhöll i sin replik till mig, att reservanternas gått med på en förlängning av byggnadsregleringslagen till den 30 september 1953 därför att de ansåg, att sommaren för dessa arbeten var den mest riskabla tiden, och han tillade att regleringen väl inte spelar så stor roll under vintern. Från våra utgångspunkter har vi den uppfattningen, att det just är under vintern som byggnadsregleringen ur säsongutjämnings synpunkt spelar en avgörande roll.

Fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Jag vill också ställa frågan: Vad menar egentligen reservanterna med sitt yrkande om igångsättningstillstånd? Man skall väl inte enbart ha igångsättningstillstånd på sommaren, eftersom det väl närmast är avsett för säsongutjämning.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Socialministern gav ett referat av den ståndpunkt jag har intagit, som i så pass stor utsträckning grundar sig på missförstånd att jag måste rätta honom. Jag har sagt, och det är detsamma som står i reservationen, att när byggnadsregleringen avvecklas kan man under en övergångstid behålla ett system med igångsättningsmedgivanden och skapa den juridiska grundvalen härför. Jag har inte försökt att göra någon sådan skillnad i detta avseende mellan bostadsproduktion och annan byggnadsproduktion, som jag tyckte framskymtade att socialministern ville säga. Om man, herr socialminister, läser reservationen på denna punkt blir det fullkomligt klart vad som åsyftas. Jag måste säga till socialministern att det är ingen liten skillnad om man vill avveckla, som jag uttryckte det nyss, 60 eller 70 procent av den pappersexercis och det krångel som förekommer; det är ingen liten sak, jag tycker att det är en betydelsefull skillnad.

Sedan må det, herr talman, tillåtas mig att tillägga bara några få ord om socialministerns yttrande, att om herr Wedén inte vill skärpa regleringskontrollen över reparationer och annat, vad tjänar det då till att tala om att bostadsproduktionen blivit strykpojke. Till detta vill jag säga två saker. Det första är att om man som vi vill och som alltså också gäller det framåtsyftande resonemanget ger bostadsproduktionen samma möjligheter att konkurrera om arbetskraft och materielresurser som dessa reparationsarbeten av olika slag och om man också gjort det tidigare, då

är det möjligt att det hade kommit en annan avvägning till stånd, ty det är självfallet, herr socialminister, att sådana resurser söker sig till de fria sektorerna. Det är naturligtvis också klart, att om man i större utsträckning hade lyckats behärska överkonjunkturen, så hade man inte fått sådana, jag kan gärna säga det, i många fall onödiga reparationsarbeten, som de siffror jag lämnade ger mycket övertygande bevis för att det förekommit.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Munktell begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Munktell begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 120 ja och 80 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., såvitt propositionen hänvisats till behandling av lagutskott, dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen eller röra i propositionen behandlad lagstiftning.

Genom en den 13 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 151, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen

dels jämlikt § 87 regeringsformen att antaga i propositionen framlagda förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag;

2) lag angående ändrad lydelse av 4, 7 och 12 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 28 maj 1948 (nr 245) med vissa bestämmelser om hyresrätt vid hemskillnad eller äktenskapsskillnad m. m.;

dels ock att till Kostnader för genomförande av en behovsprövning på bostadsmarknaden för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

Det i propositionen framlagda förslaget innebar, att lagstiftningen om hyresreglering skulle erhålla förlängd giltighet till och med den 30 september 1954. Vissa ändringar hade föreslagits i lagstiftningen i syfte att göra det möj-

ligt att mera effektivt än för närvarande bekämpa de olagliga ersättningarna på bostadsmarknaden. Enligt uttalande i propositionen borde åtgärder vidtagas för genomförande av en behovsprövning vid fördelningen av lediga bostadslägenheter genom frivilliga överenskommelser med fastighetsägarorganisationerna i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag som framlagts av hyresregleringskommittén.

Propositionen hade hänvisats till statsutskottet såvitt anginge anslaget under femte huvudtiteln samt i övrigt till behandling av lagutskott. I de delar propositionen hänvisats till lagutskott hade den behandlats av tredje lagutskottet.

I samband med propositionen hade tredje lagutskottet till behandling förehaft sju i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 445 av herr *Norling m. fl.*,

nr 446 av herrar *Bergvall* och *Ohlson* samt

nr 447 av herr *Ewerlöf m. fl.*;

ävensom inom andra kammaren

nr 540 av herr *Ståhl* och fru *Johansson* i Norrköping,

nr 541 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl.,

nr 542 av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. samt

nr 543 av herr *Hjalmarson m. fl.*

Tillika hade utskottet i anslutning till behandlingen av sagda proposition och motioner till behandling förehaft ytterligare en motion, II: 383 av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.

I motionen II: 383 hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att »Kungl. Maj:t utformar riktlinjer för omedelbara åtgärder i syfte att förmå fastighetsägarna att utföra erforderliga reparationer och inför årets riksdag framlägger de förslag som med anledning därav kan anses vara behövliga».

I motionerna I: 445 och II: 542, vilka

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa »om snabba åtgärder för att införa obligatorisk kommunal bostadsförmedling enligt de riktlinjer som uppdragits i reservation till hyresregleringskommitténs utlåtande av herr Järntelius».

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen;

B. att motionerna I: 445 och II: 542 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 446 och II: 541 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 447 och II: 543 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionen II: 383 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

F. att motionen II: 540, i den mån den ej kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) av herr *Osvald*, utan angivet yrkande;

2) av herrar *Nyberg* och *Carlsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet i punkten C bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 446 och II: 541 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

att försök med hyresregleringens avveckling helt eller delvis på orter, där bostadsförsörjningen kunde befinnas vara tillfredsställande, måtte kunna göras, särskilt om framställning härom skedde från de kommunala myndigheterna,

att hyresregleringskommittén måtte erhålla kompletterande direktiv att med särskild skyndsamhet avlämna förslag till en sådan omläggning och komplet-

tering av de hyresreglerande bestämmelserna i gällande lagstiftning att lika hänsynstagande till inträffade förändringar i driftkostnadsnivån skulle ske i nyproducerade och tidigare uppförda fastigheter i enlighet med vad reservationerna anfört, samt

att Kungl. Maj:t vid kommande underhandlingar med vederbörande organisationer ville verka för att äkta mark och bostadssökande, som ämnade ingå äktenskap, skulle kunna beredas tillgång till nyproducerade och ledigblivna lägenheter om två rum och kök samt ensamstående personer till lägenheter om ett rum och kök;

3) av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Munk-tell*, vilka ansett, att utskottet i punkten D bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 447 och II: 543

besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa dels att hyresregleringskommittén måtte meddelas sådana direktiv att kommittén kunde i god tid före nästa års riksdag framlägga ett konkret förslag med program till hyresregleringens successiva avveckling, dels att vederbörande instanser gäves sådana anvisningar att hyressättningen, så länge hyresregleringslagen komme att bestå, innefattade utrymme för erforderliga reparationer och underhåll; samt

uttala att den ransonering av ledigblivna bostäder, varom enligt propositionen »frivillig» överenskommelse träffats, icke vore ur allmänna synpunkter godtagbar.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Zetterberg*, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av tredje lagutskottets förevarande utlåtande besvara herr *Wedéns* interpellation angående vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! I den reservation som har avgivits av högerns företrädare i utskottet yrkar vi, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att hyresregleringskommittén meddelas sådana direktiv, att kommittén i god tid före nästa års riksdag kan framlägga ett konkret förslag med program för hyresregleringens successiva avveckling. Det torde icke vara många av dem, som trängt in i hithörande problem, som inte innerst inne anser att regleringen haft många olyckliga följder, och att en återgång till mera normala förhållanden därför är önskvärd. I princip delar också utskottet denna uppfattning.

Jag skall inte här uppehålla mig vid alla med hyresregleringen sammanhängande olägenheter. Jag vill bara nämna den skarpa kategoriklyvning, som uppstått mellan dem som har och dem som inte har bostad, och den efter produktionsårgång differentierade hyran o. s. v. Jag vill i stället betona, att om vi någon gång skall komma ifrån hyresregleringen, så måste övergången till en rörlig hyresmarknad grundligt planeras. Det är nämligen självfallet, att hyresregleringen icke kan avskaffas i ett enda slag. Gjorde man det, så skulle det uppstå kaos. Vi ansluter oss därför till den ståndpunkten, att hyresregleringslagen bör förlängas ett år med de av departementschefen föreslagna ändringarna. Däremot har vi mycket svårt att förstå motståndet mot förslaget att hyresregleringskommittén redan nu skall få sådana direktiv, att nästa års riksdag kan ta ställning till ett konkret program för successiv återgång till normala förhållanden.

Vårt förslag kan från en annan synpunkt sägas vilja ge uttryck åt den uppfattningen att den väsentliga målsätt-

ningen på detta område, d. v. s. regleringens avskaffande så fort som möjligt, klart skall tillkännagivas av riksdagen. Jag betonar att vi inte har sagt, att regleringen skall avskaffas nästa år — det kan vi säkerligen inte hoppas på — utan vi har endast och allenast velat ha ett konkret förslag hur man skall bära sig åt, när den en gång skall avskaffas, d. v. s. en plan för hur detta skall gå till. Jag tycker att det inte borde vara omöjligt för hyresregleringskommittén att komma fram med ett sådant förslag. Någon instans måste ju förr eller senare lägga fram en sådan plan, och inom högern anser vi då att det är lämpligt dels att detta anförts åt hyresregleringskommittén — som ju för övrigt redan har fått i uppdrag att utarbeta övergångsbestämmelser — dels att denna kommittés arbete klart inriktas på dess ur allmänna synpunkter väsentligaste uppgift.

Jag tycker att ett sådant förslag i och för sig är mycket modest, och det syftar ju till det mål, som samtliga demokratiska partier är ense om. Om man motsätter sig det, så måste det antingen bero på en låg uppskattning av hyresregleringskommitténs kapacitet eller på en långt driven regleringsmentalitet.

Jag vill vidare understryka, att det kan ligga en stor fara i dröjsmål härvidlag. Hyresregleringen är ett allmänt problem i Europa, och det visar sig överallt, att ju längre regleringen varit i kraft, desto svårare är den att upphäva. För att ta ett exempel kan jag nämna, att man i Frankrike har haft hyresreglering ända sedan första världskriget, och det är uppenbart att regleringen där till slut resulterat i både att husen förfallit och att ägarna i realiteten inte längre har förblivit ägare. Jag kan nämna att det för så lång tid tillbaka som 1948 företogs en undersökning i Paris, varvid man kom till det resultatet, att hyran där för en industriarbetare hade sjunkit så, att

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

den endast motsvarade hans genomsnittliga resekostnader till och från arbetet. Hyreskostnaden kunde ibland gå ned ända till en procent av arbetsinkomsten. Sådana relationer måste naturligtvis leda till ruin för såväl husen som deras ägare. Vid nämnda undersökningstillfälle ansåg vidare de offentliga myndigheterna, att endast en sjättedel av alla bostäderna i Paris var tillfredsställande.

Vi bör också komma ihåg, att det går att komma ifrån hyresregleringen. Det är nämligen känt att Schweiz hade hyresreglering under några år på 1930-talet, men man har där sedan avvecklat densamma.

Sådan som situationen nu blivit, har den position i vilken en hyresgäst vid ett visst tillfälle befann sig, övergått till att ha blivit en rättighet, som kan ha och ofta har fått ekonomiskt värde. Vi vet alla, att den faktiskt blir föremål för köp och försäljning o. s. v. Det kan dock inte vara rimligt, och enligt vår uppfattning talar även detta förhållande för att hyresregleringskommittén så fort som möjligt skall framlägga det konkreta program vi önskar.

Vi högerreservanter har vidare yrkat att vederbörande instanser skall ges sådana anvisningar, att hyressättningen så länge lagen består innefattar utrymme för erforderliga reparationer och underhåll. Nu kommer hyresfrågorna i annan ordning under kammarens behandling, och därför vill jag på denna punkt endast konstatera, att hur besk medicinen hyreshöjning än må vara, så har både investeringskommittén och 1951 års bostadsutredning tänkt sig en sådan. Jag vill också citera ett par rader ur vår reservation, där det heter: »Det kan icke vara rimligt att samhälle och enskilda nedlägger mycket stora kostnader för uppförande av nya bostäder, medan samtidigt det äldre bostadsbeståndet i stor utsträckning de facto får förfalla. Det måste enligt vår

uppfattning vara ett samhällsintresse av första rang att en dylik kapitalförstöring bringas att upphöra.»

Det allvarligaste i den framlagda propositionen är dock kanske den utvecklingstendens, som avspeglas i förslaget om s. k. frivillig ransonering av ledigblivna bostäder. Det är alldeles uppenbart att de allvarligaste olägenheter av vår stora bostadsbrist uppstår både för enskilda och för samhället. Det är också en truism att säga — ty det är uppenbart — att bostadsbristen, för att citera departementschefen, framstår som ett särskilt svårt ont för barnfamiljerna och de yngre gifta eller förlovade paren. Men vi kan för vår del inte ansluta oss till uppfattningen att en ransonering, en ytterligare utvidgning av regleringssystemet, skulle vara vägen ur svårigheterna. Det blir enligt vår mening i längden att göra ont värre. Följden kommer att bli en ytterligare fastlåsning av hyresmarknaden och till den kategoriklyvning, som redan finns mellan dem som har bostad och dem som inte har bostad, får vi ytterligare en kategoriklyvning, nämligen mellan dem som fått bostad före och efter den tidpunkt, då det nya systemet börjat tillämpas.

Vi ansluter oss därför helt till de remissinstanser som anser, att en bostadsransonering skulle medföra ett mycket djupgående ingrepp i medborgarnas frihet, i näringslivets utveckling och på arbetsmarknaden. Vi tror också att denna ransonering kan vara första steget på en mycket farlig väg, nämligen en väg som skulle leda till allmän bostadsransonering. Det är ur dessa synpunkter vi anser, att riksdagen borde uttala, att den ransonering av ledigblivna bostäder, som propositionen diskuterar, inte är godtagbar ur allmänna synpunkter.

Jag vill i det sammanhanget framhålla, att vi inom högern, om vår reservation slås ut, tyvärr inte kan gå

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

med på folkpartiets reservation just på grund av dess anslutning till ransoneringslinjen, fastän vi beträffande hyressättningen står folkpartiet nära.

När man kommer till utformningen av, för att använda herr departementschefens eget uttryckssätt på s. 32 i propositionen, den s. k. frivilliglinjen, så tycker vi att den företer allvarliga brister och att det ifrågavarande systemets funktion inte har blivit tillräckligt genomtänkt. Genomfört i sitt nuvarande skick skulle det s. k. frivilligalternativet mycket snart medföra allvarliga svårigheter ur rättssäkerhetssynpunkt. Man har inte ens i huvuddragen angivit de principer, som uthyringsnämnderna skulle följa vid dispensgivningen, innebärande avvikelser från den normala utrymmestilldelningen. Hyreskommittén säger, att dispensgivningen förutsättes bli mycket restriktiv. Departementschefen däremot tycks räkna med större utrymme för uthyringsnämndernas diskretionära prövning. Han säger bland annat, att vissa modifieringar i de av kommittén förordade principerna inte bör vara uteslutna samt att särskilt bör undersökas i vad mån det kan vara lämpligt att tillåta lokala avsteg från de generella normerna. Intar man den ståndpunkten redan beträffande den grad av fasthet, med vilken de generella normerna skall tillämpas, så måste man tydligen vara beredd att acceptera ett avsevärt utrymme för uthyringsnämndernas fria prövning, med konsekvens att det kan bli mycken oenhetlighet i olika delar av landet. Eftersom bostadsförhållandena har så stor betydelse för människorna måste man räkna med att uthyringsnämnderna tvingas att ta ställning till ett mycket stort antal dispensansökningar. Om inga grundläggande principer för ställningstagandet fastställes kommer också större risker för godtycke att föreligga.

Departementschefen förutsätter att

den närmare utformningen av den s. k. frivilliglinjen skall ske vid förhandlingar med fastighetsägarnas organisationer. De ytterst viktiga frågorna om modifieringar i de generella normerna liksom om riktlinjer för uthyringsnämndernas verksamhet skulle alltså avgöras utan att riksdagen fått möjlighet att ta ställning till dem i samband med ett principbeslut angående frivilliglinjen. Detta innebär att riksdagen inte kan bygga sitt principiella ställningstagande på en uppfattning om de närmare konsekvenserna därav.

Jag vill också understryka, att den föreslagna frivilliglinjen och det sätt, varpå den har förelagts riksdagen, kontrasterar mot den omsorgsfulla behandling, den strävan till precisering av lagstiftningens innebörd, som, herr talman, åtminstone *av ålder* har karakteriserat statsmakternas behandling av civillagsfrågor, frågor som inte sällan kan ha en i jämförelse med bostadsransoneringen underordnad betydelse för människornas frihet, ekonomiska välfärd och rättssäkerhet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Ebbe Ohlsson och mig avgivna reservationen.

Herr NYBERG (fp): Herr talman! Vi har inom tredje lagutskottet, som föregående talare erinrade om, varit eniga om att tillstyrka förlängningen av hyresregleringslagen liksom övriga i detta sammanhang behandlade lagar. Den fortfarande mycket starka bostadsbristen gör en förlängning enligt vår enhälliga mening nödvändig. Det behöver därför inte bli någon debatt på den punkten i riksdagen, en debatt som däremot i viss mån förekommer utanför riksdagen. Jag har alltså intet annat förslag än om bifall till utskottets hemställen i punkt A.

I övrigt är detta utskottsutlåtande, som man ser, försett med åtskilliga re-

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

reservationer. Med tanke på den debatt, som fördes inom tredje lagutskottet vid behandlingen av dessa frågor, är jag för övrigt förvånad över att det inte har avgivits ännu fler reservationer, men det är en sak för sig som jag inte skall gå närmare in på. I reservation nr 2) har undertecknad och herr Carlsson i Stockholm berört ett antal detaljer, som jag något närmare vill syssla med.

Vi yrkar sålunda att hyresregleringen skall få avvecklas på orter, där bostadsförsörjningen kan befinnas vara tillfredsställande. Om vederbörande kommunala myndigheter finner att regleringen inte längre har någon uppgift att fylla, så bör den kunna avvecklas redan innan beslut fattas om lagens slutgiltiga upphävande. Vi tror att detta skulle kunna ge hyresregleringskommittén vissa värdefulla erfarenheter, när den skall utforma programmet för lagens definitiva avveckling.

Inom folkpartiet har vi inte kunnat ansluta oss till den mening, som har framkommit i förslag från högerhåll och som herr Munktell nyss var inne på, nämligen att hyresregleringskommittén skulle få i uppdrag att i god tid före nästa års riksdag framlägga ett klart utarbetat program för lagens successiva avveckling. Vi tror att de praktiska förutsättningarna för en dylik åtgärd från hyresregleringskommitténs sida knappast föreligger. Vi anser att man först bör avvakta erfarenheterna av en avveckling på vissa orter, där denna är möjlig. Dessutom inför den föreslagna behovsprövningen ett nytt moment, och man bör kanske inte uraktlåta att dra vissa erfarenheter härav, innan man gör upp det definitiva programmet för regleringens slopande.

Det är emellertid självfallet att vi också inom det parti jag företräder önskar ett sådant program utarbetat så fort som möjligt, och jag vill notera att herr Munktell i sitt anförande ock-

så yttrade att han ville ha ett sådant program fortast möjligt. I detta avseende kan man säga att folkpartiet och högern är på samma linje, medan vi däremot anser att det inte är praktiskt möjligt att få fram ett sådant program så hastigt som man från högerens sida har föreslagit.

I vår reservation går vi vidare in på frågan om den s. k. hyressplittringen. I folkpartiets motion påpekas bl. a. den hyresskillnad, som kan uppstå mellan kommunala och andra bostadsföretag. Som framgår av utlåtandet har nyligen av Kungl. Maj:t vidtagits en sådan åtgärd, som är ägnad att tillfredsställa våra önskemål i detta speciella avseende, och detta är tacknämligt. Emellertid återstår en del andra problem i detta sammanhang som upptagits i vår reservation och som vi önskar att hyresregleringskommittén så fort som möjligt skall behandla.

Härefter kommer jag fram till det mest brännande och mest intressanta spørsmålet, som upptagits i propositionen och som behandlas i utskottsutlåtandet, ett spørsmål som herr Munktell kallade för det allvarligaste inslaget i denna fråga, ett uttryck som också jag kan ansluta mig till. Det är med andra ord fråga om behovsprövningen beträffande bostadsmarknaden.

Detta är ju ett spørsmål som diskuterats ganska mycket sedan hyresregleringskommittén i oktober i fjol framlade sitt betänkande i ämnet. Frågan har också en förhistoria, som sträcker sig ganska långt tillbaka i tiden. Åtgärder i en eller annan riktning för att nå en mer tillfredsställande fördelning av ett otillräckligt bostadsbestånd aktualiserades här i landet redan under första världskriget. Även då begärdes motionsledes i riksdagen att vissa tvångsåtgärder skulle vidtagas, men man lyckades dock undvika sådana. Det kan ha sitt intresse att erinra om att dåvarande departementschefen an-

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

såg, att en bostadsransonering skulle medföra mycket ringa lindring i bostadssvårigheterna. Under den nuvarande bostadskrisen har det varje år alltsedan 1942 här i riksdagen motionerats om mer eller mindre tvångsbetonade åtgärder, främst s. k. obligatorisk bostadsförmedling. Man kan nästan säga, att dessa motioner har påmint om den mycket åberopade galten Särimner, som har slaktats varje år för att året därpå uppstå på nytt.

När nu frågan om behovsprövning i en eller annan form dock har utretts och förslag framlagts, är det ju med tacksamhet man noterar att departementschefen inte har velat gå in på lagstiftningsåtgärder utan i likhet med hyresregleringskommittén föredragit en behovsprövning av frivillig art. Men redan denna frivilliga behovsprövning är en mycket allvarlig sak. Människornas rätt att själva välja den bostad, som de vill ha, borde verkligen vara dem förunnad, och man får nog säga, att det område som det här är fråga om är synnerligen olämpligt för regleringar.

När vi nu inom det parti som jag företräder dock inte har velat helt motsätta oss en behovsprövning, så beror det därpå, att man på denna väg måhända kan bereda en viss förbättring för barnfamiljerna och för dem som ämnar ingå äktenskap. Ett försök, som syftar till att ge dessa större möjligheter att hävda sig i konkurrensen om bostäderna, kan ju vara värt att göras. Men jag vill starkt understryka, att man även vid en frivillig åtgärd av detta slag bör gå fram med allra yttersta försiktighet. De bestämmelser, som ingår i den preliminära överenskommelsen, synes vara alltför restriktiva. Det kan ju knappast vara rimligt, att man som normer för en behovsprövning skall fastslå, att ensamstående inte skall få hyra större lägenhet än rum med kokvrå — i realiteten blir det alltså ett möblerat enkelrum — eller att äkta ma-

kar och nygifta som regel skall få nöja sig med ett rum och kök.

Vi har i vår motion och i den reservation, som har avgivits av herr Carlsson i Stockholm och undertecknad, föreslagit att överenskommelsen uppmjukas på så sätt, att även ensamstående får rätt att hyra lägenhet om ett rum och kök och att nygifta och äkta makar utan barn kan få lägenhet om två rum och kök. I gengäld skulle det s. k. dispensförfarandet, som departementschefen och utskottsmajoriteten fäster så stor vikt vid, enligt vår mening få en något minskad användning. Vi ser även i detta en fördel, eftersom själva dispensprövningen med all säkerhet kommer att bli en mycket svår och mycket grannlaga uppgift. Med den av oss föreslagna uppmjukningen skulle alltså i stället dispensgivningen komma att ske mera i undantagsfall.

Jag vill betona, att en åtgärd som behovsprövning på bostadsmarknaden måste komma att vålla ganska mycken irritation. Redan när detta förslag blev känt mötte det protester. När behovsprövningen sedan skall förverkligas blir det säkerligen ganska många kontroverser, vilket inte minst torde komma att bli fallet vid tillämpningen av dispensgivningen, en sak som också herr Munktell i sitt anförande var inne på. Det blir så att den ene kommer att anse sig ha lika stora skäl att få sina önskemål tillgodosedda som den andre. Om man däremot utformar normerna på det sätt, som vi i vår reservation har föreslagit, skulle man kunna eliminera ganska mycken irritation, och jag tror att detta skulle vara av vikt vid tillämpningen av behovsprövningen.

Jag vill också erinra om att inte mindre än, jag vill minnas, 77 remissinstanser har yttrat sig över hyresregleringskommitténs förslag beträffande behovsprövningen. Av dessa 77 instanser har 52 tillstyrkt att en behovsprövning kommer till stånd men att den blir

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

av frivillig natur. Jag vill tillägga att av dessa 52 remissinstanser har inte mindre än 23 ansett, att man borde göra vissa modifikationer i det förslag till överenskommelse, som sedan definitivt skall träffas med vederbörande parter.

Vi har ju, herr talman, här i landet haft bostadsbrist sedan mer än ett tiotal år tillbaka. Vi har det oaktat sökt att hanka oss fram så gott sig göra låtit utan att vidtaga åtgärder av det slag som här föreslås, d. v. s. en bostadsprövning. Jag vill inte kalla det ransonering, ty enligt min mening föreligger en viss skillnad mellan ransonering och den behovsprövning, som här är i fråga. Med hänsyn till det läge, som vi i dag befinner oss i, kan man dock kanske våga hoppas på en begynnande lättnad i bostadssituationen. Hyresregleringskommittén skriver i sitt betänkande, att de faktorer som är att räkna med synes ge täckning för omdömet, att en lättnad i bostadssituationen är i sikte. Enligt min mening är detta ytterligare ett skäl för att gå ganska varligt fram när man inför en behovsprövning.

Sammanfattningsvis vill jag säga, att man bör sikta på att göra det något lättare för dem som har det allra svårast, och då bör man knappast sträcka sig längre än vi i folkpartiet har föreslagit i reservation nr 2.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till den reservation, som har avgivits i detta ärende av undertecknad och herr Carlsson i Stockholm och där hemställan, som synes, gäller punkten C i utskottets utlåtande.

Herr ANDERSSON i Mölndal (s): Herr talman! Det råder ju inga delade meningar rörande förlängningen av lagens giltighet till den 30 september 1954. Vad som skiljer mellan utskottet och högerreservanterna är ju, att högerreservanterna hemställer om att riksdagen

i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära att direktiv utfärdas till hyresregleringskommittén om att denna till nästkommande år skall framlägga ett förslag, som Kungl. Maj:t kan förelägga riksdagen, om en successiv avveckling av hyresregleringslagen.

Utskottet har inte kunnat tillstyrka denna motion från högern bland annat med hänsyn till att departementschefen i sina direktiv till kommittén har uppdragit åt denna att överväga frågan om vilka särskilda föreskrifter som erfordras vid övergången från en reglerad marknad till en fri sådan. Därvid har det i direktiven för kommittén uttalats, att bestämmelserna i hyresregleringslagen måhända bör upphävas successivt. Man har alltså redan i direktiven beaktat det yrkande om en successiv avveckling, som högern har i sin motion, men man har givetvis inte kunnat säga att kommittén redan under detta år skall kunna framlägga ett förslag om en sådan avveckling.

I direktiven har det vidare antytts, att man eventuellt skulle kunna göra en avveckling på det sättet, att man låter lagstiftningen upphöra för vissa orter, där bostadsläget tillåter en avveckling av hyresregleringslagen. Man har alltså också beaktat de synpunkter som återfinns i folkpartireservationen.

Utskottet har för sin del icke ansett det vara lämpligt att ange ordningsföljden av de olika ärenden, som hyresregleringskommittén har att pröva, utan har menat att kommittén själv har de bästa möjligheterna att bedöma vilket av de olika problemen som bör ha företräde framför andra.

I frågan om hyressplittningen, som både högern och folkpartiet har påtalat och där också utskottet har uttalat den meningen, att den betydande splittning, som i vissa fall kan förekomma, måste anses vara otillfredsställande, har man ändå inte ifrån utskottets sida utan vidare ansett sig kunna rekommendera

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

mendera en åtgärd, eftersom man inte har det material som är erforderligt för ett riktigt bedömande av denna fråga. Även detta spörsmål bör givetvis prövas av hyresrådet och eventuellt av hyresregleringskommittén, och riksdagen bör här inte ge några direktiv innan den har det erforderliga materialet på sitt bord.

I fråga om behovsprövningen har ju högern för sin del ansett att man inte skall införa en sådan. Innan jag går in på den frågan finner jag det vara lämpligt att göra ett litet citat av ett uttalande, som vice ordföranden i fastighetsägarföreningen gjorde i första kammaren under förra veckans debatt, där han gav en bild av läget som understryker nödvändigheten av att åtgärder vidtas för åstadkommande av ett bättre förhållande än som för närvarande är rådande. Han sade bland annat: »Vi har därvidlag naturligtvis räknat med att det inte är någon speciellt önskvärd situation, som fastighetsägarorganisationerna ställts inför genom denna frivilligöverenskommelse, men vi har inte kunnat blunda för det faktum, att läget i dag är så pass allvarligt, att alla försök måste göras och göras med kraft för att i någon mån lätta det hårda tryck, som tusentals bostadslösa är utsatta för.» Detta uttalande är som sagt gjort av vice ordföranden i fastighetsägarföreningen. Han är väl medveten om det läge som för närvarande råder, och han är också väl medveten om det ansvar som i detta hänseende kan falla på fastighetsägarna.

Läget är ju för närvarande det, att vi har 65 000 å 70 000 bostadssökande — i 239 kommuner — som saknar bostad. Och då läget är av denna karaktär måste man väl vara överens om, liksom riksdagen har varit tidigare, att det är angeläget att pröva huruvida man inte bör införa åtgärder som medför en rättvisare, en bättre fördelning av det bostadsbestånd som vi för när-

varande har. Sedan man nu har fått en utredning på området, som har resulterat i dels ett lagstiftningsalternativ, dels ett frivilligalternativ, och Kungl. Maj:t har ansett det lämpligt att genomföra det senare alternativet, har utskottet också för sin del stannat för den frivilliga vägen, som kanske är den som medför de minsta besvärigheterna och de minsta ingreppen i fråga om de olika rättigheter och skyldigheter som det här kan vara tal om.

Utskottet har tillstyrkt förslaget om behovsprövning ur den synpunkten, att utskottet anser att man bör ta all rimlig hänsyn till rådande sociala förhållanden och inom ramen av tillgängliga bostäder skapa förutsättningar för barnfamiljer och makar liksom också för dem, som önskar ingå äktenskap, att få en bostad. Vi kan givetvis inte öka bostadsbeståndet genom en behovsprövning, men det kan ske en rättvis fördelning med hänsyn till de behov som föreligger.

Det är klart att även en frivillig behovsprövning kan medföra vissa problem. Alldeles särskilt blir det kanske fallet när det gäller bostäder för ensamstående som hyr möblerade rum. Det har i en motion i förevarande ärende påyrkats, att man skulle upphäva uppsägningskyddet för ensamstående. Utskottet har emellertid i likhet med hyresregleringskommittén ansett, att en sådan åtgärd skulle kunna få vissa obehagliga konsekvenser, och utskottet har därför i stället understrukit lämpligheten av att man beaktar de synpunkter som departementschefen framförde i proposition nr 91 av år 1943, då bestämmelserna på detta område infördes. Om så sker, kommer inte besvärigheterna att få den omfattning som eventuellt kan befaras.

Departementschefen har i sitt uttalande — jag vill säga detta med hänsyn till herr Nybergs anförande — understrukit, att det kan vara erforderligt

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

att göra vissa modifikationer i de av kommittén förordade principerna och kanske också att särskilt ta hänsyn till lokala förhållanden. Man måste kanske, sägs det, framdeles vidtaga förändringar i de normer som eventuellt kommer att fastställas. Kungl. Maj:t har alltså beaktat de synpunkter som herr Nyberg har anfört. Skulle man däremot omarbota normerna i enlighet med folktoppireservationen, skulle man säkerligen spränga den ram som kommittén föreslagit och kanske ställa till mycket stor oreda på detta område och undantränga en del av de medborgare, som har särskilt stort behov av att få goda och bättre bostäder.

En del ensamstående och andra kan på grund av sin sysselsättning ha behov av större lägenhet än den som enligt de föreslagna behovsprövningsreglerna skulle kunna tilldelas honom eller henne. Utskottet har därför velat framföra synpunkten, att man bör ta hänsyn till att en skiftarbetare kan behöva en något större lägenhet och att en person med t. ex. intellektuellt arbete kan ha behov av en arbetsplats i bostaden.

Det kan givetvis också finnas andra motiv för justeringar. Vi förutsätter att man när normerna fastställs tar all vederbörlig hänsyn därtill.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Vid sin behandling av det ärende, som nu är föremål för kammarens prövning, har utskottet haft att taga ställning till en fråga, som väckts genom de likalydande motionerna nr 446 i första kammaren av herrar Bergvall och Ohlon och nr 541 i andra kammaren av herr Svensson i Ljungskile m. fl. Jag syftar på spörsmålet om åtgärder för förebyg-

gande av s. k. hyressplittring eller ojämnhhet i hyressättningen.

Samma ämne har upptagits i en av herr Wedén med kammarens tillstånd till mig riktad interpellation.

Då jag nu begärt ordet, är det, herr talman, för att i anslutning till utskottets utlåtande lämna några upplysningar rörande förfarandet vid hyressättning. Samtidigt vill jag begagna detta tillfälle till att besvara de frågor som herr Wedén riktat till mig i sin interpellation.

Interpellantens frågor är av följande lydelse:

1) Anser statsrådet det angeläget att hyresregleringskommittén med största möjliga skyndsamhet framlägger förslag ågnade att avlägsna missförhållandet att de hyresreglerande åtgärderna kan medföra högre hyror i kommunala hyreshus, eller eventuellt övriga sådana där bostadsstyrelsens slutliga beslut fördröjts, än i andra samtidigt uppförda hus?

2) Under förutsättning att utarbetandet av sådana förslag kan komma att taga viss tid i anspråk, vilka provisoriska utvägar är statsrådet beredd överväga för att undvika, att olika grupper av fastighetsägare och hyresgäster av de hyresreglerande myndigheterna behandlas efter olika principer?

Av motiveringen för frågorna framgår, att vad interpellanten åsyftar är de fall, då hyror fastställs för lägenheter i större fastighetskomplex. Sådana komplex uppföres ofta men icke alltid i kommunal regi. Såsom interpellanten påpekat förflyter det naturligt nog i regel betydligt längre tid, innan hyror kan fastställas för lägenheterna i dessa större byggnadsföretag än för lägenheter i enstaka, mindre hus. Vid hyressättningen har myndigheterna länge brukat taga hänsyn till de årliga omkostnaderna för fastigheten sådana dessa kunnat beräknas med hänsyn till

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

kostnadsläget vid tiden för myndighetens beslut. Om ett hyresärende dragit ut på tiden och fastighetsomkostnaderna därunder stigit, har det därför kunnat inträffa, att hyrorna, då de slutligen fastställts, blivit högre än i andra samtidigt uppförda hus, där hyrorna kunnat fastställas vid en tidigare tidpunkt. Det är mot detta förhållande som interpellanten vänder sig.

Jag vill då först med några ord beröra gällande bestämmelser angående hyressättningen i nybyggda hus.

Enligt 3 § hyresregleringslagen åligger det hyresnämnd att fastställa grundhyra för lägenhet i hus eller del av hus, som färdigställts senare än den 1 januari 1942. Grundhyran skall fastställas till det belopp, som med hänsyn till byggnadskostnaderna och övriga omständigheter finnes skäligt.

Närmare anvisningar rörande hyressättningen har meddelats i statens hyresråds cirkulär den 14 februari 1946. Enligt cirkuläret skall hyresnämnd för att få en utgångspunkt vid bestämmandet av grundhyra bl. a. beräkna årliga beloppet av omkostnaderna för fastigheten.

Som bekant har en stor del av de hus, som byggts under senare år, uppförts med stöd av statliga lån. Enligt gällande låneförfattningar ankommer det i sådant fall på bostadsstyrelsen att bestämma det belopp, vartill de hyror, som uttages för lägenheterna i fastigheten, sammanlagt högst får uppgå.

I motsats till grundhyran, som är ett maximipris, vilket vid straffansvar icke får överskridas utan särskilt medgivande, har de av bostadsstyrelsen fastställda hyrorna endast karaktären av ett moment i ett lånevillkor, som står och faller med låneavtalets bestånd. Även då statligt lån utgått, måste därför grundhyra fastställas. Det är emellertid att märka att bostadsstyrelsen och hyresnämnderna tillämpar i stort sett samma principer vid hyressättningen.

I hyresrådets cirkulär har därför uttalats, att hyresnämnd, då statligt lån utgått för ett bostadsbygge, i regel bör kunna inskränka sig till att på de särskilda lägenheterna fördela den hyressumma, som bostadsstyrelsen angivit i sitt beslut.

Som jag nyss nämnde fastställes hyrorna med hänsyn tagen till bl. a. de årliga omkostnaderna för fastigheten. Bostadsstyrelsen och hyresnämnderna förfor härvid länge så, att de beräknade omkostnaderna efter kostnadsläget vid den tidpunkt då hyrorna fastställdes, alltså icke vid den tidigare tidpunkt, då fastigheten blev färdig för inflyttning. Så länge kostnadsläget icke undergick några större förskjutningar, medförde denna metod icke några olägenheter. Den allmänna kostnadsstegring som började i juli 1950 inverkade emellertid även på fastighetsomkostnaderna. Med den tillämpade metoden för hyressättning kunde det då inträffa, att hyran blev högre om hyresbeslutet av någon anledning fördröjdes. Härav följde en viss ojämnhet i hyressättningen på sätt jag förut skildrat.

De påtalade förhållandena kan i sin tur draga med sig vissa svårigheter, då det gäller att genom generell hyreshöjning bereda fastighetsägarna kompensation för ökade fastighetsomkostnader. Enligt 5 § hyresregleringslagen äger Kungl. Maj:t — där så finnes påkallat till följd av ökade omkostnader för fastighetsförvaltning — medgiva, att avtal må träffas om hyreshöjning utöver grundhyran intill viss procent av denna. Av praktiska skäl har den generella hyreshöjning som hittills beviljats anknutits till tidpunkten för fastigheternas färdigställande och sålunda avsetts att täcka den ökning av omkostnaderna som inträtt därefter. I den mån grundhyran på sätt jag förut nämnt blivit bestämd med utgångspunkt från ett senare, högre kostnads-läge, föreligger det emellertid risk för

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

dubbelkompensation, d. v. s. att kompensation medgives för kostnadsstegringar, som redan tagits med i beräkningen, då grundhyran fastställdes.

Jag vill emellertid i detta sammanhang påpeka, att generell hyreshöjning för att kompensera en allmän ökning av fastighetsomkostnaderna hittills icke har medgivits för fastigheter, som färdigställdes efter den 1 januari 1948. Dubbelkompensation kan därför ha förekommit endast undantagsvis, nämligen i fråga om fastighet som har färdigställts före nämnda tidpunkt och beträffande vilken myndigheternas beslut angående hyrorna blivit avsevärt fördröjda.

För att förhindra att framtida beslut om generell hyreshöjning medför dubbelkompensation har statens hyresråd i cirkulär den 15 november 1952 anvisat hyresnämnderna att vid fastställandet av grundhyra beräkna de årliga fastighetsomkostnaderna på grundval av uppgifter om dessas storlek vid ingången av det år, under vilket fastigheten färdigställdes. Kungl. Maj:t har vidare, såsom utskottet påpekat, i beslut den 10 april 1953 förordnat, att motsvarande grundsats skall tillämpas, då bostadsstyrelsen fastställer hyror i statsbelånade hus.

För framtiden kommer alltså den omständigheten, att det eventuellt drar ut på tiden med ett beslut om fastställande av grundhyra, icke att påverka grundhyrans storlek.

Jag kan ytterligare upplysa, att frågan, huruvida den tidigare metoden för hyressättning medfört några större ojämnheter, för närvarande är föremål för uppmärksamhet inom socialdepartementet.

Jag vill till sist framhålla, att jag, då hyresregleringskommittén tillkallades år 1951, i direktiven för kommittén uttalade, att det nuvarande systemet för hyressättning i nybyggda hus är tungrott och dyrbart för det allmänna men

likväl icke sådant, att det alltid ger ett övertygande resultat. Jag framhöll därvid särskilt, att man om möjligt borde undvika den dubblering av förfarandet hos de lånebeviljande och de hyresreglerande myndigheterna, som förekommer då statligt lån utgår för en byggnad. Kommittén har i enlighet härmed fått i uppdrag bl. a. att utreda vilka ändringar eller tillägg som kan vara påkallade i hyresregleringslagen och avslutande författningar.

Med hänsyn till det anförda kan jag, herr talman, lämna herr Wedén det svaret på hans frågor, att den metod för hyressättning, mot vilken han vänt sig, numera ändrats enligt beslut av hyresrådet och Kungl. Maj:t, samt att spørsmålet om införande av ändrade lagbestämmelser rörande hyressättningen utan olägenhet synes kunna anstå till dess hyresregleringskommittén hunnit taga ställning till problemen och framlägga förslag till deras lösning.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min interpellation och särskilt för att han så klart tecknade frågeställningen. Denna kan ju synas något invecklad, vilket inte hindrar att de angelägenheter, som justitieministern här gjorde sig besväret med att så utförligt ta upp, ändå har en avsevärd betydelse. Om en del åtgärder, som här redogjorts för, icke blivit ordnade, så skulle det ha lett till svårigheter på många olika håll.

Justitieministern svarar, att både bostadsstyrelsen och hyresrådet under tidigare perioder fastställde hyrorna i nya hus efter driftkostnadsnivån vid tidpunkten för beslutets fattande. Detta medförde inga särskilda olägenheter så länge kostnadsnivån låg något så när stilla. Låt mig för att undvika missförstånd säga, att jag ingalunda med min interpellation avsett — jag avser det inte heller nu — att rikta kritik mot bostadsstyrelsen för att den i en del fall

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

dröjt så länge med sina definitiva beslut. Jag förstår mycket väl att bostadsstyrelsen, som i alla sådana här fall har att bevaka statens rätt som långivare, kan vara angelägen att ge hus, som ställs till hyresmarknadens förfogande, en så god start som möjligt. Å andra sidan har det visat sig att ett sådant förfaringssätt — vilket jag också påpekade i interpellationen — under en period liknande den vi hade åren 1950—52 med en häftig uppgång av fastigheternas driftkostnader leder till ojämnheter i hyressättningen. Om inte några åtgärder vidtagits hade säkerligen betydande ojämnheter uppstått under detta år.

Nu har, som justitieministern säger i svaret, dels hyresrådet, dels socialdepartementet för kort tid sedan utfärdat bestämmelser, som är avsedda att undanröja dessa ojämnheter. Hyrorna i nya hus skall fastställas på basis av driftkostnaderna den 1 januari det år huset blir inflyttningsfärdigt. Man får därmed också en garanti för att alla nya hus oavsett företagsformen går ut på marknaden med samma förutsättningar och med hyrorna satta med hänsyn till den driftkostnadsnivå, som från början bör gälla för dem. Jag vill gärna säga att jag är tillfredsställd över att den sakliga tyngden av de argument som utvecklingen själv presenterat har lett till denna rättelse.

När sedan justitieministern slutar med att säga, att mina frågor till honom i och med klarläggandet av de vidtagna åtgärderna kan anses nöjaktigt besvarade, skulle jag kunna instämma i detta men med två bestämda reservationer. För det första fattades det beslut i bostadsstyrelsen enligt den gamla ordningen strax innan den senaste bestämmelsen från socialdepartementet kom. Dessa beslut berör etappbebyggelse av omfattande karaktär. Jag kan nog säga, att socialdepartementets kungörelse kom i grevens tid, ty i annat fall hade man fått dessa svårigheter i en lång rad fall.

Beslut av bostadsstyrelsen, som fattades innan socialdepartementet utfärdade denna sista förordning, har öppnat möjligheter till att ta ut en retroaktiv hyreshöjning för en viss tid. Jag tänker på Fröslunda-bebyggelsen i Eskilstuna, som visserligen kanske är ett isolerat fall, men som berör tusentalet lägenheter och ett par tre tusen människor. Styrelsen för detta företag har ämnat att åtminstone i viss utsträckning utnyttja denna möjlighet till retroaktiv hyreshöjning. Jag skulle tro att det här rör sig om ett år tillbaka. Jag tror att de flesta som intresserat sig något för denna sak är av den meningen, att detta är ett oriktigt förfaringssätt.

Jag vill nu fråga justitieministern eller kanske socialministern följande. Är man på vederbörligt håll inom regeringen beredd att medverka till att sådana beslut — som alltså enligt nu gällande ordning icke kan fattas, men som har fattats innan denna nya ordning trädde i kraft — rättas till, så att man slipper de slitningar som uppstått och kommer ifrån det obehagliga hotet av en retroaktiv hyreshöjning?

För det andra — och därmed kommer jag med herr talmannens tillåtelse över på det mera allmänna ämnet för dagens överläggningar — är det väl ändå klart, i och med att man fått denna nya ordning som från början fastlägger hyrorna på basis av driftkostnadsnivån den 1 januari det år huset färdigställts, att angelägenheten av att driftkostnadsutvecklingen följes på ett riktigt sätt, att man får fram de riktiga siffrorna därvidlag, blivit ännu större än tidigare. Där kvarstår fortfarande den ojämnhet som uppkommer därigenom, att under det att bostadsstyrelsen vid sin hyressättning utgår från en normal, full reparationsvolym och beräknade kostnader härför, så har hyresrådet en annan och mera restriktiv beräkningsgrund för medgivande av hyreshöjning i äldre hus. Om inte denna ojämnhet

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

rättas till kommer otvivelaktigt sådana fall att inträffa, att antingen reparationsbehovet blir eftersatt eller fastighetsekonomiska förluster uppstår framför allt kanske i hus som ägs av kommunala företag eller att reparationskostnaderna i större utsträckning övervältas på hyresgästerna. Av den anledningen har jag ansett det motiverat, att riksdagen i en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t påpekar som en angelägen uppgift, att det här framlägges ett förslag till en lämplig samordning, vilken av hyresregleringskommittén bör tillerkännas prioritet vid behandlingen. Jag skulle vara tacksam om även justitieministern ville bekräfta, att detta otvivelaktigt är en angelägenhet som bör behandlas i första hand.

Om jag sedan, herr talman, får säga ett par ord om utskottsutlåtandet i allmänhet, skulle jag först vilja påpeka, efter samråd med reservanterna, att det förekommer ett tryckfel i den reservation som är avgiven av herrar Nyberg och Carlsson i Stockholm. På sid. 24 talas det om »levnadskostnadsnivån» i ett sammanhang där det alldeles tydligt framgår, att det skall vara »driftkostnadsnivån». Jag vill göra detta påpekande för att i den fortsatta debatten inte något missförstånd skall uppstå.

Det synes mig som om det i den grundläggande synen på detta problem föreligger en markerad skillnad mellan å ena sidan utskottsmajoriteten och de nämnda folktopireservanterna och å andra sidan högerreservanterna. Det heter i utskottsutlåtandet på sid. 13: »Av utskottets ställningstagande till frågan om hyresregleringens förlängning har framgått att utskottet betraktar regleringen såsom direkt avhängig av bostadsbristen. Att utskottet anser regleringen böra avvecklas, så snar normala förhållanden inträder på bostadsmarknaden, behöver därför knappast utsägas. Denna inställning till regleringen torde för övrigt vara allmän.» Samma

synpunkter framföres i nästan likalydande ordalag i folktopireservationen. Jag kan också helt och hållet ansluta mig till dessa synpunkter. Det är, förefaller det mig, självklart att hyresregleringens vara eller icke vara sammanhänger med möjligheten att avveckla bostadsbristen, samtidigt som det är klart, att regleringen i och för sig betraktas som en ren krisföreteelse. Om man studerar högerreservationen, finner man, att det där talas om en avveckling, dock utan någon sammankoppling med resonemanget att bostadsbristen först måste avvecklas. Man kan därför inte undgå intrycket att högerreservanterna här avser en avveckling som — om det också är oklart när den skall sättas in — i alla fall avses att insättas som ett bostadspolitiskt vapen vid en tidpunkt, då bostadsbristen fortfarande består. Att detta skulle medföra synnerligen oberäkneliga konsekvenser för utvecklingen på hyresmarknaden är väl självklart.

Vad gäller behovsprövningen på bostadsmarknaden vill jag bara påpeka, att utskottsmajoriteten i utlåtandet säger, att man inte vågar tänka sig generella modifikationer av de principer, som föreslagits av hyresregleringskommittén och som accepterats av fastighetsägarna i de preliminära uppgörelserna. Jag skulle verkligen vilja fråga varför man inte skulle våga tänka sig några generella modifikationer. Vad beträffar den enligt min mening alltför hårda bestämmelsen, att även nygifta människor inte skulle få tillgång till större utrymme än ett rum och kök, så har faktiskt en rad instanser, vilkas uppfattning såvitt jag förstår måste tillmätas stor betydelse, anmält en avvikande mening, något som även reservanterna här har gjort. Det är statens hyresråd, bostadsstyrelsen, länsstyrelserna i flera län, stadsfullmäktige i Stockholm, Norrköping, Eskilstuna och Lund, Svenska stadsförbundet m. fl. Jag måste säga att när en sådan rad remissinstanser, vilkas

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

omdöme inte kan viftas bort, här har ansett en uppmjukning berättigad, framstår utskottsmajoritetens formulering, att man inte skulle kunna tänka sig biträda någon generell modifikation, som rätt märklig.

Vad gäller de rättsliga synpunkterna på detta problem, som professor Munktel var inne på, skall jag bara säga följande. Det tycktes mig av professor Munktells yttrande framgå, att hans huvudsakliga invändning var, att man här inte fått tillräckligt klara normer. Men han kom ändå i sitt resonemang fram till den slutsatsen, att även om man skulle ha fått klarare normer ville han inte medverka till en dylik ordning, en ordning som alltså gäller — det finns skäl att framhålla det även här — utslutande de nyproducerade lägenheterna och de ledigblivna lägenheterna i det äldre beståndet.

För min del har jag sett denna sak på det sättet, att när nu fastighetsägarna medverkar till att bereda barnfamiljerna ett något bättre utrymme på bostadsmarknaden än tidigare, så gör de därvid bruk av en rätt, som de under långa tider traditionellt har innehaft, nämligen att välja och vraka hyresgäster. Nu är man beredd att göra det på ett sådant sätt att barnfamiljernas önskemål i större utsträckning kan tillgodoses. Jag måste, herr talman, i den situation som föreligger säga, att en sådan inställning från fastighetsägarsidan kan jag inte hälsa med annat än tillfredsställelse.

Herr SENANDER (k): Herr talman! I den framlagda propositionen, som nu tillstyrkes av utskottet, föreslås ju att hyresregleringslagen skall förlängas på ett år och att vissa ändringar skall göras i syfte att mera effektivt än hittills bekämpa de olagliga ersättningsarna på bostadsmarknaden. Dessutom avses ju att på s. k. frivillig väg åstadkomma något slags behovsprövning vid fördelning av lediga bostadslägenheter. Överens-

kommelse därom skall träffas med fastighetsägarorganisationerna.

Det är ju uppenbart att man inte kan motsätta sig vad som här föreslås, ty åtgärderna kan ju vara bra i och för sig. Men jag kan inte komma ifrån att vad som nu presenteras i verkligheten är en hjälplöshetsförklaring från statsmakternas sida. I motiveringen till de framlagda förslagen spanar man förgäves efter ett perspektiv för en verklig lösning av svårigheterna på bostadsmarknaden. Det konstateras i propositionen, att antalet bostadslösa uppgår till mellan 65 000 och 70 000. Härtill kommer 95 000 som önskar annan lägenhet. Jag skulle tro att ett stort antal av de senare är sådana, som bebor lägenhet av undermålig eller utdömningsbar standard. I allt föreligger emellertid ett underskott i tillgången på inte mindre än mellan 160 000 och 165 000 lägenheter.

Detta katastrofala läge på bostadsmarknaden återopas nu i propositionen som skäl för ett bibehållande av hyresregleringslagen. Det ligger också till grund för föreslagna ändringar i syfte att bekämpa de olagliga ersättningsarna, liksom det även motiverar förslaget om frivillig behovsprövning. Och det är ju uppenbart att hyresregleringslagen måste bestå, alldenstund statsmakterna finner sig i det nuvarande tillståndet på bostadsmarknaden. Så länge de inte vågar befatta sig med en verkligt effektiv lösning av bostadsspörsmålet utan tolererar en ständigt ökad brist på bostäder, kommer det att behövas allt flera lagar och lagskärpningar för att om möjligt i någon mån stävja spekulativen på bostadsmarknaden.

Det finns emellertid bara en väg att gå för att göra slut på spekulanternas framfart, och det är att bygga bostäder i den omfattning som motsvarar efterfrågan. Det är ju uppenbart, att vore det inte en skriande brist på bostäder, skulle inte spekulanter och ockrare i

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

dag kunna uppträda som bostadsmarknadens herrar. Nu har de möjlighet att husera tämligen fritt och i strid mot hyreslagen och andra liknande lagar utnyttja bostadsnöden för att betinga sig olagliga extra ersättningar och blankt åsidosätta reparationer och underhåll av lägenheterna. De kan också tack vare bostadsnöden fritt gallra bland de hyresökande uteslutande med hänsyn till egna ekonomiska fördelar, varvid självfallet inte minst barnfamiljerna får sitta emellan.

I den stora bostadsbristen ligger grundorsaken till spekulationen på bostadsmarknaden. Skall man komma till rätta med spekulationen, måste man alltså häva bostadsbristen. Det finns emellertid ingenting som tyder på att regeringen tänker infria efterkrigsprogrammets löfte i det avseendet. Tvärtom tycks den finna sig i förhållandena och — vad som är ännu värre — den tycks börja hoppas på en minskning av efterfrågan på bostäder och att denna skall hjälpa regeringen ur dilemmat. I propositionen framhålles att »en minskning i bostadsefterfrågan framstår som möjlig». Men jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att en minskning i efterfrågan på bostäder kan uppstå endast genom utflyttning från tätorterna till landsbygden, ett förhållande som i sin tur enligt min mening kan åstadkommas endast genom att den fulla sysselsättningen avlöses av arbetslöshet.

Spekulationen i möjligheten av en minskad efterfrågan på lägenheter i en situation, då tillgången på lägenheter understiger efterfrågan med i runt tal 160 000, är såvitt jag förstår en bankruttförklaring i dubbel bemärkelse. Den berör både frågan om den fulla sysselsättningen och bostadsfrågan. Ingen av dessa frågor anser sig regeringen kunna klara. Den hoppas nu att ett bakslag i fråga om den fulla sysselsättningen skall åstadkomma en lättnad i trycket på bo-

stadsmarknaden. Detta är vad jag kallar en hjälplöshetsförklaring.

Regeringens och utskottets hållning i övrigt går i samma stil. Det förslag till lagändring som nu framlägges och som avser att, såsom det heter, effektivisera kampen mot de olagliga ersättningarna är av det mest blygsamma slag. Det är uppenbart att en utvidgning av straffbestämmelserna till att gälla även en »begäran» av husvärden om extra ersättning inte betyder någon nämnvärd effektivisering av kampen mot de olagliga ersättningarna.

Inte heller kan man betrakta förslaget om att man genom frivilliga överenskommelser med fastighetsägarorganisationerna skall åstadkomma en behovsprövning vid lägenhetstilldelningen som ett allvarligt försök att komma till rätta med missförhållandena på detta område. Även om uppgörelse med fastighetsägarnas organisationer kan träffas angående vissa riktlinjer för en sådan behovsprövning, förstår var och en att denna uppgörelse endast får rekommendationens form och att de enskilda fastighetsägarna inte bindes på något sätt. Bostadsbristen kommer att av dem likasom hittills utnyttjas till den gallring av hyresgästerna som de anser ur ekonomiska eller andra synpunkter vara förenlig med sina intressen som fastighetsägare. Det är också betecknande att propositionen är mycket tveksam om effekten av den s. k. frivilliga bostadsransonering.

Jag tycker det är minst sagt förvånansvärt, att regeringen och utskottet har stannat för dessa ganska ineffektiva åtgärder, då det finns en enkel utväg som kan leda till resultat. Jag syftar på den obligatoriska kommunala hyresförmedling som vid upprepade tillfällen motionsvis förelagts riksdagen men avvisats utan angivande av verkliga sakskaal.

Införande av en lagstadgad kommunal bostadsförmedling, omfattande både

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

nyproducerade och äldre lägenheter, skulle inte bara medföra en rättvisare fördelning av lägenheterna med hänsyn till behovet utan också praktiskt taget omöjliggöra ersättningarna »under bordet». Intet annat system för behovsprövning kan bättre lösa frågan än en obligatorisk kommunal bostadsförmedling, och intet annat system är bättre i stånd att förhindra de olagliga transaktionerna på bostadsmarknaden. Då på orter, där det finns kommunal bostadsförmedling, endast en sökande hänvisas till en lägenhet, bör det ju inte heller finnas några möjligheter för husvärden att med utsikt till framgång betinga sig extra ersättning vid uthyrning av bostaden.

Vi har i motioner yrkat att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om »snabba åtgärder för att införa obligatorisk kommunal bostadsförmedling enligt de riktlinjerna som uppdragits i reservation till hyresregleringskommitténs utlåtande av herr Järntelius. Utskottet har ställt sig avvisande till detta förslag. Det innebär sålunda att utskottet motsätter sig ett av hyresgäströrelsen sedan lång tid tillbaka framfört krav och i stället ansluter sig till regeringens linje, som utesluter den effektiva samhällskontroll som ligger i en obligatorisk bostadsförmedling och alltså ger husvärdarna spelrum både i fråga om bostadsfördelningen och i fråga om de olagliga ersättningarna.

I en annan motion har vi krävt ett ingripande i syfte att förmå fastighetsägarna att utföra erforderliga lägenhetsreparationer. Trots att regeringen givit tillstånd till betydande hyreshöjningar, vägrar de flesta fastighetsägare att hålla lägenheterna i ens någorlunda acceptabelt skick. Hyresgästerna får alltså betala ett högre pris för en allt sämre vara. Ofta tvingas de själva bekosta reparationer av sina lägenheter. I de flesta fallen har emellertid inte hyresgästen möjlighet till utlägg för lägenhetens underhåll utan får finna sig i att bo i en otrivsam

och ofta hälsovådlig lägenhet. Jag tycker det är upprörande att husvärdarna skall på detta sätt kunna åsidosätta berättigade krav på underhåll av uthyrda lägenheter. De drar sig inte för att tid efter annan ropa på hyresstegring, men de vägrar att tillmötesgå rimliga krav på att bostäderna hålls i användbart skick. Här liksom i andra avseenden utnyttjar de bostadsnöden för sina intressen.

Utskottet avstyrker också denna motion men »räddar» sig under hänvisning till pågående utredning. Det där talet om »pågående utredning» blir alltför oftare en räddningsplanka för utskotten. Vi anser inte, att utskottets hänvisning till utredning är ett godtagbart skäl i detta fall. Vi har i motionen framhållit, att denna utredning kan ta lång tid, medan det här är påkallat att företa ett omedelbart ingripande. Det bör finnas möjligheter att redan nu ingripa i syfte att få till stånd reparationer åtminstone i vissa fall. Det kunde också tänkas, att hyresregleringskommittén finge direktiv att speciellt utreda den viktiga frågan om reparationsåläggande för husvärdarna för att snabbt få till stånd åtgärder på detta område. Förhållandena är nämligen sådana på detta område, att de närmast kan betecknas som skandalösa, vilket var och en personligen kan övertyga sig om genom ett studium av förhållandena i framför allt tätorterna. En allt starkare opinion bland hyresgästerna står bakom det krav vi framfört i vår motion. Hyresgästernas centralförening i Göteborg, som representerar 35 581 medlemmar, har enhälligt krävt, att snabba åtgärder kommer till stånd i fråga om reparationerna. Även hyresgäströrelsen i övrigt reser allt starkare krav på ett ingripande mot de oresonliga hyresvärdar som vägrar det nödortftigaste underhåll av lägenheterna.

Herr talman! Med vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till motionerna

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

i denna kammare 542 av herr Johansson i Stockholm m. fl. och 383 av herr Hagberg i Stockholm m. fl.

Herr MUNKTELL (h) kort genmäle: Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av herr Wedéns anförande. Jag uttryckte mig inte så som herr Wedén uppfattade mig. Jag förmenar, att denna linje över huvud taget är oantagbar, men därtill kommer att utformningen av den företer sådana brister som att man ju inte ens i huvuddrag har angivit de principer som uthyringsnämnderna skulle följa vid dispensgivningen, när det skulle avvika från det normala. Dessutom, och det är det jag vill understryka, förutsätter departementschefen också, att man skall få en närmare utformning av denna frivilliga linje, men inte heller den har kunnat redovisas i propositionen.

Herr ANDERSSON i Mölndal (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill säga till herr Senander att det vore skäl i att kommunisterna läste propositioner bättre än vad de gjort när de skrev sin motion i detta ärende. I denna säger de bland annat: »Det kvotsystem, som förordas i den s. k. frivilliga linjen, kommer särskilt för de större städerna att försämra och beskära det kommunala inflytandet på bostadsfördelningen, därför att vissa städer redan gjort överenskommelse om att samtliga bostäder i nybyggda fastigheter fördelas genom den kommunala bostadsförmedlingen.» Med den frivilliga linjen skall det inte vara något kvotsystem. Det var enligt lagförslagets linje som det skulle införas ett kvotsystem. Men å andra sidan har departementschefen om de överenskommelser som tidigare träffats sagt, att äldre överenskommelser om rätt för kommunal bostadsförmedling att anvisa sökande till sådana lägenheter alltjämt skulle bestå.

Fru EWERLÖF (h): Herr talman! Herr Munktell har på ett utomordentligt sätt redovisat de skäl som vi anser föreligga för en successiv avveckling av hyresregleringen. Jag skall därför begränsa mig till den sista punkten i hans reservation, som avser förslaget om ransonering av ledigblivna bostäder på frivillighetens grund.

Att en ransonering av ledigblivna lägenheter på frivillighetens väg innebär ett steg mot en alltmer ökad ransonering, mot en fastlåsnings av förhållandena på hyresmarknaden, ligger väl i öppen dag. Att vidare denna ransonering av ledigblivna lägenheter på frivillighetens väg utan stöd av fasta normer kan utvecklas till ett alltmer strikt ransoneringssystem framhålles också i herr Munktells reservation.

Det är såvitt jag kan förstå, herr talman, helt enkelt den gamla enrummarlagen av år 1950, som avvisades av nästan alla instanser, som här kommer tillbaka. Den kommer inte ens som sillen klädd i kapprock, den kommer tillbaka i oförvanskat skick. Enligt den proposition som nu föreligger skulle ensamstående få nöja sig med ett rum, eller ett rum och kokvrå, och äkta makar utan barn med ett rum och kök. Om ett par ungdomar gifter sig utan att kunna styrka, att de väntar barn, skall de således få ett rum och kök. När barnen sedan kommer, får de göra en dyrbar flyttning, eller också skall barnen växa upp i denna enrummare, vilket ju helt strider mot den allmänt omfattade bostadspolitikens målsättning. Om äkta makar, vare sig de nu är barnlösa eller ungarna är stora och har flugit ur boet, har förvärvsarbete, är det inte lätt för ett par vuxna personer, som kanske har ett ansvarsfullt arbete på den yttre fronten att sköta, att kunna klara sig utan ett eget litet utrymme i hemmet, och det ger icke en bostad på ett rum och kök möjlighet till.

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

I detta sammanhang vill jag också framhålla en sak, som kanske låter gammalmodig, men som jag i alla fall vill nämna. Det kan i den kris, som allmänt karakteriseras som hemmets kris, betyda rätt mycket att den äldre generationen har möjlighet att i sina hem samla barn och barnbarn. Det talas om att hemmen som social enhet förlorat sin fasthet, att cellerna håller på att upplösas. Det kan betyda mycket i kampen mot detta, att den äldre generationen har möjlighet att vara ett sammanhållande moment.

Om vi ser på andra konstellationer, syskon eller vänner, personer som på grund av släktskap eller vänskap har velat bilda hem gemensamt, unga förvärvsarbetande som velat förbilliga sina hyreskostnader, så skall de inte kunna detta på grund av denna ransoneringslag. Detta är ju också dumt så till vida att en bostadstyp av detta slag innebär en för samhället bostads-ekonomisk vinst.

Till slut finns det ännu en kategori, och det är de ensamstående som i sin bostad driver en rörelse. Nu säger herr Andersson i Mölndal, och jag vet att det är så också, att dessa kan gå till uthyrningsnämnderna och där redovisa sina personliga skäl. Man tar då hänsyn till dessa skäl, och en sådan ensamstående får då en större bostad. Jag tror att så kan vara fallet. Men det kan vara svårt för dessa människor att köa på uthyrningsnämnderna, och det kanske inte ligger för dem att redovisa sina personliga förhållanden på sätt som måste ske.

Herr talman! Det kanske låter som en överdrift, men jag vill faktiskt säga, att jag tycker att det är icke helt demokratiskt att på detta sätt dela upp medborgarna i två grupper, en kvalificerad grupp och en icke kvalificerad grupp, när det gäller bostadsfrågan, d. v. s. hemmet. Det faktum att en människa — och det är de ensamstående, som

här i första hand råkar i riskzonen — valt eller tvingats välja att leva ensam, är sannerligen intet skäl för att hon icke skall kunna bereda sig en bostad, ett hem, på samma sätt som om hon vore en av kontrahenterna i ett äktenskap.

Jag kan inte underlåta, herr talman, att i detta sammanhang framhålla, att vi har ett stort antal ensamstående kvinnor i arbetsför ålder, som utför ett för vårt samhälle och vårt land utomordentligt värdefullt arbete. Vad bostaden, hemmet, betyder för en arbetsinsats vet vi alla. Det är inte säkert att dessa kvinnor, som således inte kan motivera att de vill ha en större bostad med att de bedriver en rörelse hemma, kan på samma sätt förbereda sina arbetsinsatser, om de har ett rum och kokvrå, som om de finge en bostad som kunde bereda dem en annan tillvaro.

Till slut, herr talman, vill jag starkt ifrågasätta, huruvida denna ransonering verkligen kan frilägga ett så stort antal bostäder att den skulle vara motiverad. Jag har inga siffror på detta — jag har några siffror, men jag kan inte härleda dem, och jag vill därför inte återropa dem — men jag vill ifrågasätta, huruvida denna ransonering skulle bereda en sådan lättnad på bostadsmarknaden, att det skulle vara någon mening med den. Enligt mitt förmenande kommer den endast att ytterligare fastlåsa förhållandena på bostadsmarknaden. Ingen människa kommer att våga lyfta på sig och flytta från den lägenhet som man redan har, även om den är onödigt stor.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få instämna i den av herrar Munkell och Ohlsson avgivna reservationen.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

Herr STÅHL (fp): Herr talman! Eftersom jag är medlem av den hyresregleringskommitté, som här så många gånger har varit apostroferad i debatten, skall jag be att få framföra några synpunkter. Jag skall strax återkomma till bl. a. den, jag vågar säga mytbildning, som fru Ewerlöf här som representant för sitt parti givit uttryck åt, men jag skall till en början be att få säga några ord om den första delen av det föreliggande utskottsutlåtandet, som gäller hyresregleringslagen i allmänhet och dess prolongering.

Alla är vi ense om — och det står ju också i direktiven för hyresregleringskommittén — att hyresregleringen skall avvecklas. Det är alltså bara fråga om vilka vägar vi där skall beträda, och jag vill säga att det är inte »bara», herr talman, ty den uppgiften är sannerligen inte lätt. Jag vågar emellertid säga, att de anvisningar som givits i utskottets utlåtande och som högern också presterat, är alldeles för torftiga för att i varje fall jag skulle kunna tillmäta dem någon större betydelse.

Här har ifrån herr Munktells sida liksom i högerreservationen med ganska stort eftertryck den uppfattningen drivits, att hyresregleringskommittén skulle få i uppdrag att i god tid före nästa års riksdag framlägga en plan till hyresregleringens successiva avveckling. Detta säker herr Munktell i samma andedrag som han sedan medger, att det är klart att det måste ta sin tid, innan hyresregleringen kan avvecklas. Jag vill säga till herr Munktell och dem som tänker på samma sätt som han, att om hyresregleringskommittén finge dessa ändrade direktiv, så skulle det innebära, att en hel rad spörsmål i den nuvarande hyresregleringslagstiftningen — som högern anser vara oundgängligt att bibehålla tills vidare — skulle bestå. Som ett exempel på de frågor i den nuvarande hyresregleringen, som måste rättas till och som Kungl. Maj:t givit hyresreg-

leringskommittén i uppdrag att överarbeta, vill jag nämna den fråga som berörts i interpellationssvaret, nämligen hyressättningen för nybyggda lägenheter. Den saken är minsann inte avfärdad med att Kungl. Maj:t och socialdepartementet skickar ut ett cirkulär till bostadsstyrelsen! Det behövs en överarbetning av helt annat slag, om man skall få den frågan löst på ett tillfredsställande sätt. Vidare kan jag som exempel ta frågan om generella hyreshöjningar. Är det herr Munktells mening att den frågan skall skjutas tillbaka? Det finns också andra frågor. Hur skall det till exempel förfaras med dödsbona? För dem är ju läget för närvarande inte bra som det är. Det gäller därför att finna en lösning på den punkten, och den trollar man inte fram i en handvändning. Vidare har vi frågan om skyddet för affärsidkare. Och hur skall det förfaras med den fråga, som redan berörts i utskottsutlåtandet, nämligen uppsägningsskyldigheten för möblerade rum?

Jag nämner dessa delspörsmål och frågor: Är det verkligen kammarens mening, att alla dessa viktiga frågor skall skjutas i bakgrunden, när hyresregleringen ändå måste bestå tills vidare — vilket även högern anser? Skall de frågorna skjutas på framtiden därför att man i första hand vill sätta utarbetandet av en plan för avvecklingen av hyresregleringen?

Jag frågar vidare: Eftersom vi nu alla är ense om att det måste dröja, innan hyresregleringen kan avvecklas, kan man då garantera, att det inte under tiden som kommittén utarbetar en plan för hyresregleringens avveckling inträffar en situation, som gör att en hel rad spörsmål i denna plan blir inaktuella och måste behandlas igen? Om man tänker över dessa problem grundligare måste man nog säga sig, att direktiv av den art högern föreslagit icke går att förverkliga med hänsyn till olika grup-

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

per av hyresgäster och fastighetsägare. Det är enligt min mening nödvändigt att här gå fram i en annan ordningsföljd.

Jag skall inte ta upp någon diskussion om hur hyresregleringen skall avskaffas och vilka vägar man därvid skall gå. Den saken ankommer på hyresregleringskommittén att utreda, och det finns ingen anledning att här fördjupa sig i en diskussion om de frågorna. Jag har emellertid fäst mig vid vad som står i folkpartireservationen till föreliggande utskottsutlåtande. Där säges det nämligen, att i den mån som hyresregleringen i olika orter blir onödig på grund av folkminskning eller av andra skäl, skall hyresregleringen för dessa orter kunna avvecklas, i varje fall om det sker på framställning av vederbörande kommun.

Den frågan saknar i dagens läge aktualitet, eftersom det egentligen bara finns två mindre orter, som kan sägas befinna sig i en sådan situation. Men principiellt är tankegången fullständigt riktig. Ingenting säger nämligen, att vi icke i morgon eller i övermorgon eller om något år kan befinna oss i den situationen, att flera kommuner anser läget vara sådant, att hyresreglering icke längre är nödvändig. Det förefaller mig därför vara alldeles riktigt vad som säges i reservationen, att lika väl som en kommun i dag har rätt att begära att hyresregleringen skall träda i kraft på orten, lika väl bör kommunen ha rätt att begära, att hyresregleringen skall sättas ur kraft, när detta enligt kommunens bedömande är möjligt. Jag vill därför i denna del yrka bifall till den folkpartireservation, som avgivits av herrar Nyberg och Carlsson i Stockholm.

Jag skall inte närmare ingå på frågan om hyressättningen i nybyggda hus. Jag hänvisar där till interpellationssvaret, där denna fråga klarlagts. Jag tror emellertid att det på detta

område behövs en enhetligare och bättre ordning än den nuvarande, och jag hoppas att det genom de nu utfärdade direktiven skall bli möjligt att få en sådan ordning till stånd.

När man sedan kommer till den fråga, som alltid spökar i debatter av detta slag, nämligen hyressättningen i det gamla fastighetsbeståndet, är man inne på ett ofantligt mycket svårare kapitel. Jag noterar då med stort intresse, att även de som anser att hyran skall användas som ett bostadspolitiskt instrument — d. v. s. att hyrorerna skall höjas så, att de får efterfrågedämpande effekt — yttrar sig med mycket stor försiktighet. Jag vill på den punkten anknyta till det avsnitt i högerns reservation, där man nöjer sig med att säga, att hyressättningen bör innefatta utrymme för erforderliga reparationer och underhåll. Detta är alldeles riktigt, det är en självklar sak som ingen torde vilja diskutera.

Men sedan är frågan, herr talman, vad erforderliga reparationer är för något. Där står åsikt mot åsikt. Jag tror jag vågar säga här i kammaren, att om hyresrådet hade direktiv eller klara normer, efter vilka en hyreshöjning för erforderliga reparationer skulle kunna bestämmas, skulle det hela vara en relativt enkel uträkning. Men just därför att vad högern i sin reservation kallar erforderliga reparationer är något så diskutabelt och svårt att nå enighet om, är frågan så komplicerad som den faktiskt tyvärr är.

Emellertid är det väl ingen av oss som bestrider riktigheten av ett tankeexperiment, som jag skulle vilja göra i detta avseende. Om inflationen satte i gång igen, hyresregleringen låses fast och den relativa hyressänkningen kommer att fortsätta, är vi då inte alla övertygade om — möjligen med undantag för kommunisterna, som har sitt eget sätt att tänka eller som inte tänker alls — att efterfrågan på bostäder komme

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

att öka? Likaså är vi väl överens om motsatsen, nämligen att man genom en kraftig och drastisk hyreshöjning hastigt skulle kunna avskaffa den synliga bostadsbristen. Jag har därmed inte sagt att den verkliga bostadsbristen skulle avskaffas, ty det finns något som heter dold bostadsbrist. Genom en drastisk hyreshöjning skulle vi kunna minska efterfrågan på bostäder, den saken torde vara ganska odiskutabel. Vi har exempel på detta i dagens situation, nämligen åtminstone någon eller några städer, där det finns ett bestånd av hyreslediga nya bostäder, detta helt enkelt därför att människor inte har råd att flytta in i dem. Men det finns det oaktat bostadslösa även på de orterna. Vi avskaffar den synliga bostadsbristen, vi har fått bort efterfrågan, men det innebär som sagt inte att vi blivit av med den verkliga bostadsbristen. Ingen av oss är väl färdig att rekommendera ett sådant recept. Det gäller att söka sig fram till en annan väg, en rimlig och resonlig väg, och hyresregleringskommittén har den mycket svåra uppgiften att söka finna den. När man diskuterar hyreshöjningar för erforderliga reparationer och när man talar om en sund fastighetsfinansiering, får man emellertid inte nöja sig med allmänna ord, utan man skall åtminstone göra ett försök att precisera vad man menar och vilka normer man vill skall tillämpas; då först blir det något verkligt värde med diskussionen.

Herr talman! Efter det sagda skulle jag kunna gå över på den andra stora frågan, nämligen den att på frivillighetens väg åstadkomma behovsprövning på lägenheter, såsom här föreslagits. Jag vill i det avseendet till en början säga, att ingen skall vara blind för att detta förslag innebär vad jag vågar kalla ett radikalt avsteg från den mycket berömda och med rätta mycket berömda bostadssociala målsättningen. Det är klart att i och med att regering-

en efter förslag av hyresregleringskommittén rekommenderar familjer på två personer att bo i ett rum och kök göres ett kraftigt avsteg från denna bostadssociala målsättning. Men det är ett exempel på att verkligheten måste gå före de vackra föresatserna. När vi nu hamnat i det läget, att vi har ett stort klientel av människor, som antingen är gifta eller står i begrepp att gifta sig men inte har egen bostad, är det väl i all världens namn bättre att de får ett rum och kök än att de inte får någon bostad alls.

Jag tror ingen vilseleds av herr Seanders siffror rörande bostadsbristen. Oavsett dessa står vi i valet mellan att göra något eller att göra ingenting alls för dessa människor. Jag påminner om att enligt de siffror, som framkommit under den senaste undersökningen på detta område, så utgör bostadsunderskottet mellan 65 000 och 70 000 lägenheter. Det är klart att man då kan säga som fru Ewerlöf resonerade, att någon fastläsning vill man inte ge sig in på. Men om man inte vill göra något, om man bara säger nej, så får man också ta den konsekvensen, att dessa människor under överskådlig tid blir utan bostad. När jag har försökt att sätta mig in i de olika partiernas linjer i denna mycket viktiga fråga, enligt min mening vår ojämförligt största sociala fråga, större än t. ex. sjukförsäkringen, och när jag har försökt sätta mig in i vilken väg man har att anvisa, har jag måst konstatera, att högern säger nej till varje försök. Man vägrar behovsprövningen, och samtidigt framhåller högern i motion nr 530 att »man i varje fall måste utgå ifrån att det på kort sikt icke är möjligt att genom ökat bostadsbyggande eliminera den nu rådande bostadsbristen». Jag måste fråga högerens talesmän här: Vad vill då högern göra för de bostadslösa och i synnerhet för de bostadslösa familjer-

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

na? Jag har sagt mig att man inte står till svars med att ingenting göra.

När vi inom kommittén har funderat över olika vägar och varit överens om att något måste göras, har vi så ställts i valet mellan att gå antingen lagstiftningens väg eller att ta sikte på den frivilliga uppgörelsen med olika kategorier av fastighetsägare. Frågan lagstiftning eller frivilliglinje har för mig icke inneburit något val; jag har för övrigt gjort ett särskilt yttrande inom kommittén med innehåll att jag över huvud taget inte kunnat tänka mig att stödja en lagstiftning.

Jag skall inte ta upp någon diskussion om den gamla tanken, som förts fram i riksdagen tidigare och i dag vädrats av herr Senander, om obligatorisk bostadsförmedling. Vi har inom kommittén ganska grundligt penetrerat denna möjlighet och har kommit till det resultatet, att den i ett samhälle av vår typ är en oframkomlig väg. Kommittén har valt att inskränka sig till att ta ställning till å ena sidan det förslag till kvotssystem som kommittén utarbetat och å andra sidan frivilliglinjen.

När vi började med kvotsystemet gjorde vi utredningen fullständigt förutsättningslöst. Vi ville undersöka om det var möjligt att komma fram till en vettig lagstiftning, som skulle kunna klara oss ur den svåra situationen. Men när lagen nu föreligger tror jag att vi alla måste konstatera — i varje fall måste jag det — att denna lagstiftning genom sina kontrollåtgärder, genom sin mängd av blanketter, genom de undersökningar som den i olika sammanhang framtvingar, komme att bli en så svår och så invecklad apparat, så personalkrävande och tungrodd, att vi måste betacka oss för den. Det var i detta läge som vi sade oss, att om man kunde uppnå en frivillig uppgörelse med fastighetsägarpartens olika

organisationer, skulle detta vara att ur alla synpunkter föredra.

Det visade sig då att fastighetsägarna var positivt intresserade för denna linje. Jag ville betona, så att det hördes även utanför denna kammare, att fastighetsägarpartens olika organisationer — det gäller de allmännyttiga företagen, olika typer av kooperativa företag, HSB, Riksbyggen etc., men det gäller inte mindre de enskilda fastighetsägarna, närmast Sveriges fastighetsägareförbund — har visat en förståelse härvidlag som klart ger vid handen att de inser, såsom också herr Lindblom, Fastighetsägareförbundets vice ordförande, uttryckte det i första kammardebatten, att detta är en så allvarlig social fråga att alla krafter måste hjälpas åt för att lösa den.

Jag skulle därefter vilja ställa frågan: Är vad som här föreslagits en ransoneri? Högern har kallat det så. Är detta en bostadsransoneri, herr talman? Ja, vad är det vi för i tankarna med ordet bostadsransoneri? Jo, en oförvillad och något så när upplyst allmänhet måste väl säga sig, att bostadsransoneri är vad man införde i de krigförande länderna. En bostadsransoneri innebär att våra myndigheter går till familjen Andersson och säger att nu får ni avstå ett eller två eller tre rum till familjen Pettersson och familjen Persson, ni har för stor bostad. Detta är bostadsransoneri. Men vad är det fråga om här?

Jo, härvidlag beröres icke hela det stora bestånd av bostäder som redan har innehavare. Hela bytesmarknaden är som hittills fullkomligt fri. Det är icke heller fråga om ransoneri av övriga bostäder på annat sätt än som hittills förekommit. Jag ber dem som kallar detta för bostadsransoneri att observera, att fördelningen hittills legat i händerna på dels bostadsförmedlarna ute i kommunerna, dels de enskilda fastighetsägarna, i den mån des-

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

sa fått ett ledigt lägenhetsbestånd. Men kvar i den kö, som inte fått någon lägenhet, har ju stått de 65 000 å 70 000 bostadssökande. Skillnaden mellan den ransonering vi hittills haft, fru Ewerlöf och herr Munktell, och den fördelningsprincip vi här infört är att vi nu får en viss enhetlig norm för fördelningen, medan det hittills icke funnits sådana normer, då fördelningen tillämpats olika i de olika kommunerna liksom bland fastighetsägarna. Det är detta som blir den stora och avsevärda förändringen genom det föreliggande förslaget, och det är detta, skulle jag vilja säga, som är motiveringen till att fastighetsägarparten och speciellt Fastighetsägareförbundet har ansett sig inte bara kunna utan också böra avsluta sig till förslaget.

Eftersom i högermotionen ordet frivillig konsekvent sättes inom citationsstecken och man alltså gör gällande, att det är en frivillighet under hot om lagtvång, skulle jag vilja säga några ord även om detta. Jag tror att jag vågar hävda, att efter de förhandlingar som har förts och de resonemang som har ägt rum, både offentligt och privat, så känner jag stämningen inom fastighetsägarorganisationernas föreningar ganska väl, och där har man inte den inställningen. Jag vill säga till högerens talare, att man har inte känt förslaget som ett tvång, utan man har sagt sig att något måste göras och göras på ett sådant sätt, att en socialt godtagbar effekt verkligen uppnås. Jag tycker att det hedrar fastighetsägarna att de har visat detta sociala sinne, och för egen del vill jag gärna säga, att såsom fastighetsägarna i långa stycken blivit behandlade genom hyresregleringen är detta tillmötesgående mer än vad i varje fall jag anser att man hade haft rätt att begära.

Får jag så säga ytterligare några ord om själva fördelningsprincipen. Man återför nu fördelningen till den princip

man hade före hyresregleringen och bostadsförmedlingen, då det var fastighetsägaren och hyresgästen som tillsammans resonerade om storleken av lägenheten. I ett beträngt läge kom man överens om att eftersom en familj var mindre, så nöjde den sig med en lägenhet som inte var så stor, och eftersom en annan familj var större, så skulle den ha en något rymligare lägenhet. Det är den princip för »ransonering» — och nu är det jag som använder citationstecken, fru Ewerlöf — som man haft i alla tider, innan vi fick någon som helst lagstiftning på detta område.

Jag konstaterar också att denna tankegång har accepterats inte bara inom hyresregleringskommittén och inom fastighetsägarkretsar utan även i vida kretsar därutöver. Att kalla det ransonering är att lägga in en falsk innebörd i ordet, som inte någon part är betjänt av att vi använder.

Jag vill tillägga ytterligare en principiell synpunkt om frivilliglinjen, när man här säger, att den leder till fastlåsning. Fru Ewerlöf glömmer, liksom alla andra som talar på det sättet, att skillnaden mellan den ifrågavarande uppgörelsen och en lagstiftning är, att uppgörelsen är beroende av två parter. När fastighetsägarparten kommer underfund med, herr talman, att denna anordning blivit onödig, har fastighetsägarparten möjlighet att hos vederbörande som slutit avtalet i kanslihuset säga upp överenskommelsen och även klagöra skälen härtill. Om vi däremot slagit in på en lagstiftning vet vi, inte minst med erfarenhet av hyresregleringspolitiken, att uppgörelsen är ensidig; då är det riksdagen som bestämmer och därmed fasta. Är inte också det, skulle jag vilja fråga, en betydande garanti för fördelen av den frivilligprincip, som vi nu fått ett förslag om?

Jag övergår så till frågan: Vad skall då denna uppgörelse innefatta? Detta har diskuterats särskilt i anslutning till

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

folkpartimotionen. Folkpartiet ansluter sig ju till principen men är benäget att i överensstämmelse med en rad remissinstansers rekommendationer göra vissa, som det synes mycket skäligen, uppmjukningar i förslaget, så att enrummare skulle kunna lämnas över till de ensamstående. Jag vill försäkra kammarerna att detta inom kommittén var en av de verkligt springande punkterna, som vi övervägde fram och tillbaka. Vi gjorde undersökningar, och till sist stannade vi för att säga: Skall man tillgripa en åtgärd av detta slag, så måste man göra den sådan, att den får om möjligt samma eller i varje fall inte mindre effekt än en lagstiftning skulle få, detta bland annat därför att man endast på den vägen har utsikter att så snart som möjligt komma ifrån anordningen. Jag är rädd för att om man skulle godkänna uppmjukningen, så måste man räkna med att man får behålla behovsprövningen på, jag höll på att säga oöverskådlig tid. Det är svårt att få en säker statistik på hur många bostäder enrumslägenheterna tillför familjerna. Men den ungefärliga undersökning, som vi har kunnat göra, tyder på att det rör sig om ett bestånd per år på cirka 6 000 lägenheter. Jag vill nog säga, att det skall sitta hårt åt om man skall ta ifrån familjerna dessa 6 000 lägenheter, när det ändå finns ett så stort antal familjer eller familjebildande ungdomar, som är bostadslösa.

Jag vågar i varje fall icke gå på den linjen, utan jag måste ansluta mig till den, som innebär att vi, just för att så snart som möjligt komma ifrån behovsprövningen över huvud, även öppnar »ettorna» för familjerna eller de familjebildande ungdomarna.

Då säger man som fru Ewerlöf: »Ja, men detta innebär en fastlåsning. De blir sittande i dessa lägenheter även sedan barnen har kommit.» Ja, det är klart att det finns risk härför, men det

finns också vissa omständigheter som gör att man därvidlag icke behöver se det alltför svart. Det är nämligen så, att familjer med två barn och däröver för närvarande i stort sett har lägenheter, vilket gör att man här vågar räkna med möjligheten av en omflyttning. Att en omflyttning möjliggörs är ur social synpunkt och även ur bostadsmarknadssynpunkt inte någon nackdel, utan en fördel, därför att vi då får en bättre fördelning av familjerna efter det tillgängliga lägenhetsbeståndet. Det som verkligen ger anledning till pessimism är att vi ser alldeles för få flyttlass på gatorna omkring den 1 oktober och den 1 april. Hade vi en cirkulation i lägenhetsbeståndet av större omfattning än nu, skulle vi ha en sundare bostadsmarknad och en sundare hyresmarknad. Omflyttning är därför ingenting som vi inom kommittén har varit rädda för utan snarare tvärtom, och jag tror inte, mest på grund av statistiken, att man behöver känna den pessimism som här har uttalats för en fastlåsning.

Herr talman! Härmed skulle jag i stort sett kunna anse mig ha behandlat de synpunkter, som har varit relevanta för dem som sysslat med detta spörsmål. Jag antecknar, att även fastighetsägarnas representant i kommittén anslutit sig till den majoritet, som föreslagit att även ettorna skulle inbegripas i regleringen. Vi är naturligtvis medvetna om de svårigheter, som kommer att uppstå för de ensamstående. Vi kan inte ett ögonblick negligera den synpunkten.

När man så kommer till frågan vad man skall göra för de ensamstående har fru Elsa Johansson och jag, som är de riksdagsledamöter som tillhör kommittén — jag är den förste att beklaga att högern inte haft någon representant i denna kommitté, ty det skulle i hög grad ha befrämjat högerns insikter i denna svåra fråga — väckt en motion om revidering av uppsägningskyddet

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

för möblerade rum. Jag tror säkert att herr Andersson i Mölndal förlåter mig om jag rättar honom, när han råkade säga, att uppsägningsskyddet för ensamstående skall tas bort. Detta uppsägningsskydd föreslås som bekant gälla som hittills, det är bara fråga om borttagande av uppsägningsskyddet för möblerade rum. Det finns ett ganska stort bestånd av möblerade rum. Det är ett faktum, att relativt sett — inte absolut sett — har utbudet av möblerade rum till ensamstående minskat beroende på flera olika faktorer. Dels har hyran relativt sett gått ned, och man har inte blivit lika beroende av inkomsten av rumsuthyrning som tidigare. Vidare, och kanske framför allt, har uppsägningsskyddet lett det därhän, att många rumsuthyrare har dragit sig för att hyra ut rum emedan de har sagt sig: Nej, den hyresgästen vill jag inte ha kvar, och hellre än att få en hyresgäst som jag inte kan dra jämnt med inom min egen tambur, i min egen lägenhet, hellre underlåter jag att hyra ut något rum alls.

Vi är inom kommittén övertygade om — kommittén har också skrivit om detta — att en lättnad av uppsägningsskyddet skulle kunna föra fram ett större bestånd av möblerade rum på marknaden. Därigenom skulle det bli en ganska betydande lättnad för de ensamstående. Detta yrkande har också mycket välvilligt behandlats av utskottet, vilket vi är tacksamma för.

Jag skall inte här ta upp till diskussion huruvida det behöver skrivas in i lag och förordning eller om det räcker med en ändrad praxis från hyresnämndernas och hyresrådets sida för att få till stånd denna uppmjukning av uppsägningsskyddet. Men för oss motionärer — här vågar jag tala även för fru Johansson — har huvudsyftet varit att få en lättnad till stånd. Jag vill från denna plats uttala den mycket energiska förhoppningen, att hyresrådet och hy-

resnämnderna tar fasta på vad utskottet har skrivit och vad jag hoppas att även kammaren kommer att besluta i denna del, så att vi här kan få en betydande hjälp för de ensamstående i deras bostadsnöd.

Jag vill tillägga, att enbart i Stockholm rör det sig om ett bestånd av möblerade rum på i runt tal 45 000, vilket visar att det inte är någon liten marknad, som här skulle kunna ställas till de ensamståendes förfogande.

Om jag får göra en slutreflexion, herr talman, vill jag säga att jag inte tror att man kan begära av fastighetsägarna — det må vara de allmännyttiga företagen, de kooperativa eller de enskilda fastighetsägarna — att de i en handvändning skall kunna lösa det fruktansvärda bostadslöshetsproblem som vi har hamnat i. Det vore orimligt begärt, och därför vore det också orimligt att tänka sig, att den frivilliga uppgörelsen skulle äga bestånd bara ett par år, såsom här är tänkt. Jag tror att man måste ha tid på sig för att komma till rätta med de stora svårigheterna, men jag tror att man inte minst på fastighetsägarsidan är besluten att göra sitt allra bästa för att få denna uppgörelse så effektiv som möjligt. Det är också min förhoppning att uppgörelsen skall lända till nytta för framför allt det stora klientel av ungdomar som står i begrepp att gifta sig och bilda hem men som hittills inte har kunnat göra det därför att de har saknat bostad. För att främja det syftet är det nödvändigt att man gör alla ansträngningar. Även med insikt om att uppgörelsen kommer att välla svårigheter måste jag säga, att huvudsyftet och huvudtanken är så behjärtansvärda och så riktiga, att ingen ansvarskännande människa bör kunna undandra sig att medverka.

Fru EWERLÖF (h) kort genmäle: Herr talman! Jag förstår visst de svårigheter som hyresregleringskommittén

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

har haft vid utarbetandet av sitt förslag och som herr Ståhl har redovisat på ett utomordentligt sätt.

Jag förstår också hur viktigt det är för unga människor att kunna få ett hem och för barnfamiljerna att få ett visst utrymme. Emellertid tror jag inte på — jag har inte den sakkunskap rörande dessa förhållanden som man får när man har suttit i hyresregleringskommittén eller som herr Ståhl har över huvud taget — att vidare ingrepp på detta område, kalla det sedan för ransonering eller kalla det, efter en sådan analys av begreppet som herr Ståhl här har gjort, för behovsprövning, kommer att medföra en lätnad på bostadsmarknaden.

Till slut vill jag bara säga, att när det gäller de ensamstående — och i frågan om dessa delar vi ju tydligen den uppfattningen, att det är ett svårt läge som har tillskapats för dem — är den enda utväg som herr Ståhl har att peka på de möblerade rummen. Jag tycker icke att ett sådant är ett hem, och jag pläderade i mitt första anförande för den stora grupp av ensamstående kvinnor i arbetsföra åldrar, som behöver ett hem för att kunna fullgöra sina prestationer. Jag anser som sagt inte att ett möblerat rum är ett hem.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara säga till fru Ewerlöf — jag kunde ju inte gå in på allt i mitt anförande — att det ju inte bara är enkelrummen som står till de ensamståendes förfogande. Till dessa kommer för det första beståndet av lägenheter med ett eller flera rum med kokvrå och för det andra alla de särfall som kan behandlas av uthyrningsnämnderna i de olika samhällena. Det finns alltså ett ej obetydligt bestånd som står även till de ensamståendes förfogande. I valet mellan att hjälpa de ensamstående och att hjälpa familjerna har vi i första hand

måst tänka på familjerna, men man skall inte därför helt bortse ifrån det bostadsbestånd som står till de ensamståendes förfogande, alltså rum med kokvrå, möblerade rum, som särskilt lämpar sig för ensamstående ungdomar — och de är inte få — som söker sig ut för att få familjebostäder, och slutligen alla de fall som kan behandlas av uthyrningsnämnderna.

Herr HEDQVIST (s): Herr talman! Jag vill tillåta mig att helt kort anföra några synpunkter i frågan om regleringen av bostadsmarknaden efter behovsprövning.

Ehuru jag tidigare har ansett — och fortfarande gör det — att man med hänsyn till förhållandena på bostadsmarknaden inte kan nå några godtagbara resultat med mindre än att man inför en obligatorisk bostadsförmedling, vill jag ändå vara med om att tillstyrka det försök som man nu skall ge sig in på.

Jag kan alltså tillstyrka den tilltänkta anordningen med frivilliga överenskommelser. Vidare kan jag tillstyrka de fördelningsprinciper som här finns redovisade. Det kvotssystem som man har tänkt sig i fråga om lägenhetstyper och bostadssökandekategorier är inte någonting att kritisera, ty förutsättningarna för att följa dessa principer har redan vuxit fram.

Det är i dag på det sättet, att efterfrågan på större lägenheter har minskat, att tendensen från de bostadssökandes sida att övergå från att efterfråga större lägenheter till att efterfråga mindre lägenheter har fortgått och accentuerats under denna tid, under vilken byggnadskostnaderna och till följd därav också hyrorna har stigit. Ungdomar i giftasåldern efterfrågar i dag inte större lägenheter än dem på ett rum och kök.

Närmast ville jag säga någonting om de tilltänkta lokala organisationerna för

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

fördelningen av lediga bostäder. Jag anser dem inte vara tillfredsställande. Departementschefen har sagt, att det givetvis är önskvärt att uthyrningsnämnderna bl. a. inrymmer representanter även för andra intressen än fastighetsägarnas. Samtidigt säger han i den följande meningen, att det *måste* ankomma på fastighetsägarorganisationerna att bestämma om uthyrningsnämndernas sammansättning.

Hur är det nu? Där det *inte finns kommunala bostadsförmedlingar* finns det inte något organ för fördelning av hyreslediga bostäder. Även där finns det flera kategorier av företagare när det gäller bostadsbyggen, de enskilda företagarna, de bostadskooperativa och de allmännyttiga bostadsföretagen. Nu framgår det inte tydligt, huruvida avsikten är att samtliga dessa kategorier av företagare, som ju samtidigt är fastighetsägare, skall vara representerade i uthyrningsnämnderna. Om så blir förhållandet har jag ingenting att anmärka. Men vissa grupper av fastighetsägare — jag tänker då närmast på olika former av kommunala bostadsföretag, halvkommunala stiftelser och helkommunala stiftelser och bolag — är inte organiserade på samma sätt som de enskilda fastighetsägarna. Det skulle ur olika synpunkter vara av värde att i dessa nämnder få med representanter även för dem eller rent av någon kommunalvald representant. Hävandet av bostadsbristen och en socialt rättvis fördelning av ledigblivna bostäder är också ett vitalt hyresgästintresse, och därför skulle det, om det inte är ogörligt, bli till nytta för den kommande verksamheten att låta även hyresgästerna representeras i den organisationen. Jag är visserligen inte så optimistisk, att jag tror att dessa uthyrningsnämnder om de innehöll representanter för parterna på hyresmarknaden skulle kunna bli några samarbetsnämnder på detta viktiga samhällsområde.

5 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 16.*

Men förutom att fullgöra sina speciella uppgifter skulle medlemmarna i dessa nämnder kunna diskutera problem på hyres- och bostadsmarknaden i en annan anda och åstadkomma bättre resultat än om de satt mitt emot varandra som parter vid en intressekonflikt.

Om man som jag anser, att det i dag är kommunerna som bär det stora ansvaret för bostadsproduktionen och bostadsbristens avhjälpande, bör man inte avbörda kommunerna den del av ansvaret som gäller fördelningen av de nyproducerade och i övrigt ledigblivna lägenheterna. Kommunerna bör därför på ett eller annat sätt, direkt eller genom sina bostadsföretag, bli representerade i uthyrningsnämnderna, när dessa kommer till stånd.

Jag har, herr talman, intet yrkande. Jag har bara velat anföra dessa synpunkter med en stilla förhoppning om att de kan komma att beaktas då problemen närmare övervägs i samband med de kommande förhandlingarna med fastighetsägarorganisationerna.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp): Herr talman! Ehuru jag principiellt anser att varje intrång eller försök att reglera den enskildes rätt att fritt få välja bostad är oriktigt och att detta område minst av allt är lämpligt för samhällsinslaganden, har jag ändå med hänsyn till läget på bostadsmarknaden anslutit mig till förslaget om viss behovsprövning. Jag ber här att i likhet med herr Ståhl få säga, att det inte gäller ransonering utan behovsprövning vid fördelningen av lediga bostadslägenheter. Jag ansluter mig till denna frivilliga överenskommelse, dock endast under förutsättning av vissa modifikationer enligt den av herr Nyberg och mig till utskottets utlåtande fogade reservationen.

Jag har inte begärt ordet för att gå in på hela det problem som här diskuteras och alla de frågor som följer

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

därmed, utan endast för att omnämna några praktiska erfarenheter av denna fråga, sedd från Stockholms horisont, erfarenheter som tydligt visar att fastighetsägarna i stort sett är solidariska med den uppgörelse man träffat, och detta även om uppgörelsen är frivillig och inte så fast hållen.

I Stockholm har vi sedan många år tillbaka en bostadsförmedling som så gott som hundraprocentigt fördelar hela nyproduktionen. Dessutom har som nämnts en frivillig överenskommelse träffats med Fastighetsägareföreningen om att få disponera hos dess medlemmar ledigblivna lägenheter i det äldre bostadsbeståndet, alltså sådana lägenheter som inte hyres ut genom byte.

Vad säger då erfarenheten om hur denna överenskommelse har verkat? Jag skall försöka att besvara den frågan genom att anföra de senast kända siffrorna, gällande perioden maj—oktober 1952, alltså sex månader. Om jag därvid först tar i nybyggnader färdigställda lägenheter, uthyrdes i stadens egna och de kommunala bostadsbolagens fastigheter under denna tid 2 259 lägenheter, och boendetätheten var i detta fall 0,95 person per rumsenhet. Motsvarande siffror för de enskilda fastigheterna var 725 lägenheter och boendetätheten 0,82 person per rumsenhet. Skillnaden i boendetäthet var alltså 13 procent, d. v. s. boendetätheten var ca 13 % större i de kommunalägda fastigheterna än i de enskilda.

När det gäller det äldre fastighetsbeståndet uthyrdes under samma tid i stadens och de kommunalägda bolagens fastigheter 807 lägenheter med en boendetäthet av 1,14 person per rumsenhet och i de privatägda äldre fastigheterna 1 807 lägenheter med en boendetäthet av jämnt 1 person per rumsenhet.

Det är två saker som jag med dessa siffror vill fastslå. För det första kan

man räkna med solidaritet ifrån fastighetsägarnas sida, då ju den ganska lösliga överenskommelsen som det här är fråga om ger ett så avsevärt tillskott till bostadsförmedlingens verksamhet. Vi får nämligen inte glömma att det ojämförligt största antalet lediga lägenheter finns i de nybyggda husen, som ju inte berörs av överenskommelsen, men det var dock, märk väl, inte mindre än 1 807 lägenheter i det äldre fastighetsbeståndet som under denna korta tid ställdes till bostadsförmedlingens disposition av privata fastighetsägare.

Det andra och icke minst viktiga i detta sammanhang är att siffrorna visar att boendetätheten är i det närmaste densamma i de privatägda fastigheterna som i de av kommunen ägda. Man gör ju ofta gällande att de enskilda fastighetsägarna bara vill hyra ut till familjer utan barn. Jag tror att detta är felaktigt, och det är därför jag velat anföra dessa siffror för boendetätheten. Jag har den uppfattningen att man genom den träffade överenskommelsen kommer tillbaka till den ordning som var rådande vid en fri marknad, då fastighetsägarna i stort sett hyrde ut efter behovsprövning. Undantag fanns givetvis, men i det stora hela får man nog medge att fastighetsägarna försökte placera barnfamiljerna i de stora lägenheterna.

De siffror som jag anfört visar också att de uppmjukningar för äkta makar och ensamstående som påyrkas i reservationen icke får så vådliga konsekvenser som man från annat håll vill göra gällande. Jag tror inte alls att de 6 000 enrumslägenheter som herr Ståhl talade om kommer att disponeras av ensamstående. Jag tror tvärtom att huvudparten av dessa lägenheter kommer, även om man gör de uppmjukningar som förutsattes i reservationen, att disponeras av familjer. Enligt den uppgörelse som träffats i Stockholm har fastighetsägarna praktiskt taget fritt val

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

i fråga om hyresgäster, men ändå blir boendetätheten nära nog densamma i de privatägda fastigheterna som i kommunens fastigheter.

Med hänsyn till kammarens upptagna tid skall jag inte, herr talman, gå in på hela det problemkomplex som här diskuteras. Jag har endast velat nämna dessa erfarenheter från Stockholms bostadsförmedling och yrkar bifall till den reservation som avgivits av herr Nyberg och mig.

Herr HJALMARSON (h): Herr talman! Herr Adolv Olsson fäste för ett ögonblick sedan min uppmärksamhet på att vi alltjämt befinner oss på förra onsdagens föredragningslista. Jag skulle inte heller, herr talman, nu ha begärt ordet om det inte varit för att få tillfälle att i största korthet bemöta den kritik som från folkpartihåll, speciellt av herr Wedén och herr Ståhl, här framförts gentemot högerpartiet.

Alla är väl överens om att orsaken till hyresregleringen är bostadsbristen. Men hyresregleringen är själv en av de många faktorer som bidragit till att försvåra bostadsbristen. Genom den stelhets och bundenhet som hyresregleringen skapar på bostadsmarknaden minskas tillgången på för de olika kategorierna mest lämpliga lägenheter vid varje särskild tidpunkt. Utskottet framhåller att regleringen skall avvecklas, då normala förhållanden inträder på bostadsmarknaden. Jag undrar, herr talman, för vilken gång i ordningen detta konstaterande har gjorts här i riksdagen, när vi diskuterat olika regleringar, och jag undrar hur många gånger ytterligare det kommer att göras i framtiden. Enligt min uppfattning är regleringarnas avvecklande en förutsättning för att normala förhållanden skall återinträda. Tanken att man skulle kunna så att säga reglera sig fram till normala förhållanden tror vi inte på. Regleringsväsendet bidrar till att

konservera en onormal situation i hela vårt ekonomiska liv. Vi är emellertid fullt medvetna om att hyresregleringen inte kan tas bort över en natt, utan att det måste ske i etapper. Vilka etapper det lämpar sig att först beträda är svårt att avgöra utan att man har en fullständig överblick över läget. Det är också därför vi har begärt konkreta förslag till nästa år och redovisat flera olika uppslag, som man borde pröva.

Nu säger herr Ståhl att om hyresregleringskommittén skulle få i uppdrag att utarbeta förslag för hyresregleringens avveckling till nästa års riksdag, då skulle den bli tvungen att skjuta på en rad intrikata frågor som sammanhänger med vad jag skulle vilja kalla regleringsväsendets ytterligare fulländning. Men, herr talman, om vi mera koncentrerar oss på det rätta sättet att avveckla regleringen så behöver vi kanske inte ägna så mycken tid åt alla de detaljspörsmål, som herr Ståhl påtalade. Någon gång måste vi väl ändå på allvar ta itu med denna sak att komma bort från regleringsväsendet. När skulle man göra detta om inte nu i det dämpade konjunkturläge som har inträtt?

Avvecklingen av hyresregleringen får självfallet inte tänkas som en isolerad åtgärd utan måste sättas in i ett större sammanhang. Den bör vara ett led i en allmän ekonomisk politik, som bland annat skall syfta till att lägga en hård press nedåt på byggnadskostnaderna och genom kraftigt sparfrämjande insatser möjliggöra även ett ökat bostadsbygge. Till dessa frågor blir det ju tillfälle att återkomma i andra sammanhang.

Från vårt håll har det påyrkats ett uttalande att hyressättningen skall medge full täckning för reparationer och underhåll. Medger man inte en sådan hyressättning, då får hyresgästerna själva betala kostnaderna eller också eftersättes underhållet.

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

I detta sammanhang skulle jag, herr talman, vilja reagera mot den kampanj mot fastighetsägarna, som på sista tiden pågått i vissa socialdemokratiska tidningar. När man läst en del av dessa artiklar har man fått en känsla av att fastighetsägarna i vårt land skulle bestå av en samling asociala individer. Det är ju ändå fråga om en grupp människor, som fyller en legitim och viktig funktion i den svenska samhälls-ekonomien. Dessa människor har samma rätt att få en hyggelig behandling som andra medborgarkategorier. Någon anledning att sätta dem i en strykkläss i förhållande till andra grupper finns inte.

Nu framgår det av utskottets utlåtande att man är medveten om, att problemet om att anpassa hyressättningen så att reparationer och underhåll blir betalda måste lösas. Man hänvisar till önskvärdheten av att medge vissa generella hyreshöjningar. Frågan är då — som herr Ståhl också sade — vilken hyreshöjning som skall anses erforderlig. Utskottsmajoriteten säger, att denna fråga är mycket svårbedömbär. Ja, men den bör inte vara mer svårbedömbär än att man kan kosta på sig ett otvetydigt principiellt understrykande av att hyressättningen skall medge täckning av kostnaderna för reparation och underhåll. Om man anser att detta är en särskilt svårbedömbär fråga, då har man väl också desto större anledning att snabbt ta itu med den. Vad betyder det om man dröjer? Jo, endast det att man samlar på sig en allt större hyreshöjning för varje år som går. Ju längre man väntar desto mer måste man sätta in för att reparera skadorna. Vårt yrkande innebär en uppmaning till myndigheterna att skynda på med en lösning för att hindra en hyreshöjning, som skulle bli en onödigt stor belastning på hyresgästerna.

Jag kommer till sist, herr talman, över till den andra fråga, som speciellt

diskuterats här i dag, nämligen frågan om bostadsransonering. Nu sägs det att man inte skall använda ordet bostadsransonering om den fördelning av nya och ledigblivna lägenheter det här är fråga om. Jag måste i någon mån förvåna mig över den energi som mina ärade vänner inom folkpartiet nedlägger på att försöka förhindra, att ordet ransonering smyger sig in i detta sammanhang. Vad menar man med ransoner-ning? Det är kanske samma svårigheter att i få ord definiera detta begrepp som att definiera begreppet elefant. Men möter man en sådan på vägen, då känner man strax igen honom. Jag misstänker, herr talman, att de människor som kommer i kontakt med principerna för bostadsanvisningen inte kommer att göra den fina distinktion mellan »anvisning» och »ransonering», som man velat göra på sina håll. Man karakteriserar i stället saken precis på det riktiga sättet och säger, att här är det fråga om ransonering och ingenting annat, precis så som för övrigt professor Schmidt i en artikel i sista numret av Tiden med all rätt frambållit.

Den närmast föregående talaren höll med om att vi här ger oss in på ett ytterligt vanskligt område. Sedan människorna fullgjort sina skyldigheter till det allmänna bör de, efter vår uppfattning, ha full frihet att få använda sina inkomster som de själva finner för gott. Myndigheterna har icke någon objektiv grund för att kunna bestämma den saken. Varje ingrepp blir mer eller mindre godtyckligt även om man sätter etiketten »social» på det.

För att nu ta denna tilltänkta ransoner-ning av nya och ledigblivna lägenheter som exempel kan jag för min del, med allt beaktande av barnfamiljernas intressen, inte se annat än att det är högst godtyckligt att till exempel markar, som kanske fostrat upp flera barn och vill flytta in i en ny, mindre lägenhet, skall vara hänvisade till ett rum

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

och kök, eller att två ungdomar, som tänker gifta sig och inte varit nog förtänksamma att i tid skaffa sig barn, likaledes skall hänvisas till enrummare. För mig framstår detta som ett utslag av godtycke.

Men, säger man då, nöd bryter lag. Kan man inte inom högerpartiet medge att det — trots allt vad som år efter år sagts och lovats i bostadsfrågan från det maktägande partiets sida — uppkommit en alldeles ohållbar situation på marknaden? Jag är medveten om att nöd bryter lag. Under krig och av krig föranledda förhållanden kan man bli tvingad till mycket stora ingrepp i människornas privata förhållanden, och vi har även medverkat till sådana ingrepp. Frågan är om vi nu har hamnat i ett sådant läge att vi är tvingade att ge oss in på någonting så utomordentligt ömtåligt som någon form av ransonering på bostadsmarknaden. Uppenbarligen anser regeringen och utskottsmajoriteten att så är fallet och vad värre är: i varje fall den socialistiska delen av utskottsmajoriteten — dit räknar jag i detta sammanhang även bondeförbundet — anser tydligen också att vi inte inom överskådlig tid har utsikt att komma ur detta läge.

Den nya reglering, som nu förberetts, har visserligen i debatten karakteriserats som ett provisorium. Jag påminner mig, att handelsministern under tulldebatten i förra veckan sade, att provisorier har en tendens att bli permanenta, vilket är så sant som det är sagt. Regeringens hela ekonomiska politik är en bekräftelse på det: den är i stort sett icke någonting annat än ett permanentat provisorium. Nu skall vi få ytterligare åtgärder av samma slag. Om man verkligen trodde, att vi inom en någorlunda överskådlig tid skulle komma till rätta med bostadsfrågan, skulle man inte ge sig in på en reglering av denna art. Nu är det i stället risk för att den kommer att yngla av

sig och ge upphov till andra mer ingående regleringsåtgärder. Även den saken har vi, herr talman, rika erfarenheter av — tänk bara på utvecklingen på kreditmarknaden.

Bakom vårt ställningstagande till ransoneringsfrågan ligger givetvis övertygelsen att man med en annan allmänekonomisk politik och med en i vissa icke oväsentliga hänseenden annorlunda konstruerad bostadspolitik bör ha möjlighet att inom rimlig tid kunna komma fram till drägliga förhållanden på bostadsmarknaden. Avvecklar man byggnadsregleringen, upphäver man investeringsavgiften, förenklar man byggnadslagstiftningen, skapar man konkurrens på lika och sunda villkor, driver man en effektiv och balansskapande penning- och finanspolitik, stimulerar man sparandet o. s. v. — driver man en politik av denna typ bör enligt vår uppfattning en lösning av bostadsfrågan efter en övergångstid ligga inom räckhåll. Det är också därför att vi har denna övertygelse som vi, herr talman, icke vill ge oss in på en så både ur principiell och praktisk synpunkt betänklig åtgärd som den ransonering ni nu diskuterar.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få motivera min anslutning till de yrkanden som tidigare under debatten har framställts av herr Munktel.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle: Herr talman! När herr Hjalmarson här omnämnde betydelsen av att få en tillfredsställande täckning av driftskostnadsstegringarna, rörde han sig på ett område som i hög grad sammanföll med det som var föremål för debatt mellan justitieministern och mig i dag och med ett av de yrkanden som förekommer i folkpartireservationen. Jag tror att meningsskiljaktigheterna på denna punkt inte är stora. Däremot måste jag, herr talman, när herr Hjalmarson kom in på sin principiella förklaring till hö-

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

gers syn på hyresregleringen och sade att man på högerhåll betraktade själva regleringen som en av orsakerna till bostadsbristens uppkomst, fråga följande. Måste inte konsekvensen av en sådan ståndpunkt bli att vi skall börja avveckla regleringen, inte — som högern nu säger — om ett år eller kanske inte ens om ett år, ty om jag inte hörde fel skulle det enligt herr Munktell inte ens vara möjligt nästa år, utan man skall börja med detsamma. Men då svävar högern på målet och säger, att det vill vi inte, samtidigt som man dock vidhåller resonemanget att hyresregleringen är en avsevärd orsak till bostadsbristen. Detta går icke ihop. Verkligheten måste vara den att högern vill avveckla hyresregleringen och helst skulle börja genast, men hesiterar inför konsekvenserna härav.

När herr Hjalmarson säger, orden föll så, att högerns linje i själva verket innebär, att man vill hindra en onödigt stor hyreshöjning, måste jag också fråga hur detta går ihop med det andra resonemang som man också för från högerns sida nämligen att bostadsbristens problem måste angripas både från produktionsidan och från efterfrågesidan. Enligt detta senare resonemang måste man, om man skall angripa problemet från efterfrågesidan, naturligtvis tänka sig att insätta hyreshöjningar i det syftet. Att under sådana omständigheter här argumentera för den linjen att högerns politik skulle innebära att man vill hindra en onödigt stor hyreshöjning kan väl ändå inte vara allvarligt menat.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle: Beträffande herr Hjalmarsons uttalande att hyreshöjningen skall täcka reparationer och underhåll, vill jag säga att därom är vi ense. Men frågan är inte så enkel, herr Hjalmarson. Jag skulle vara tacksam för en anvisning. Skall hyreshöjningen täcka faktiskt gjorda

reparationer eller teoretiskt nödvändiga reparationer? Skall det gälla de gamla husen, skall det gälla de nya husen, skall det vara enhetliga normer? Allt detta är ju frågor, som man måste ha svar på och där högern inte gör något försök att precisera utan håller sig till allmänna formuleringar.

Vad sedan gäller fördelningen, frågade herr Hjalmarson om det kan vara rimligt att en familj, som har haft tre barn, vilka nu flyttar ut, tvingas ned till ett rum och kök. Om herr Hjalmarson menar allvar med detta, visar det faktiskt att han inte vet vad förslaget innebär. Ty när en familj, den må vara barnlös eller inte, sitter i en lägenhet, tillhör denna bytesmarknaden, och bytesmarknaden är helt oberörd av detta förslag. Förslaget gäller det nybestånd som tillkommer, antingen i form av nybyggnad eller ledigblivna lägenheter. Jag kan, herr talman, i denna del inte underlåta att citera vad professor Herlitz anförde i en motion i första kammaren 1950. Han sade: »Det är angeläget att i möjligaste mån utforma regler, enligt vilka företrädet till de i bostadspolitikerna ingående förmånerna bestämmes. I den mån dessa förmåner åstadkommes genom statens insatser, hör man från statens sida sörja för tillkomsten av ändamålsenligt utformade regler. I den mån så ej är fallet, är det i varje fall angeläget att disposition över bostadstillgångarna» — alltså vad vi här talar om — »icke äger rum efter det ena eller andra kommunala organets gottfinnande.» Så har det varit hittills, men det kallade man inte ransonering. Men nu, då vi söker skapa de från högerhåll efterlysta normerna, inför man ordet ransonering.

Jag vill understryka, herr talman, vad herr Herlitz också yttrade i debatten, att »det som gör frågan så brännande är, att vi inte vågar hoppas på att vi snart skola komma ifrån den knapphet på bostadsmarknaden, som

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

gör det nödvändigt för de myndigheter, vilka här handha tillgångarna, att välja och vraka och låta den ene få och den andre bli utan.» Han slutade med en försäkran att frågan skulle komma tillbaka och att den skulle komma att bli »mer och mer brännande».

Herr Herlitz har blivit sannspådd, högertalaren har fått fullständigt rätt. Nu har frågan kommit tillbaka. Men får vi också ta ställning till det från högerhåll 1950 efterlysta förslaget? Det är det vi har gjort, medan högern säger nej.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle: Herr talman! Jag vet inte riktigt, vad som är hr Wedéns uppfattning om hyresregleringens konsekvenser, men jag vågar nog i alla fall för min del bestämt vidhålla åsikten, att hyresregleringen är en av de orsaker som har bidragit till att skärpa bostadsbristen. Men jag sade, herr Wedén, att den är en bland många andra orsaker. Det finns väl ändå inte någon förnuftig människa, som — oavsett vad han anser om hyresregleringens nödvändighet i och för sig — inte utan vidare kan se att den medverkat till att skapa ett tillstånd på marknaden av en sådan stelhet och orörlighet, att den tillgång på lägenheter av olika storleksordning, som under mera fria förhållanden skulle ha stått till buds, begränsats. Därför vill vi också avveckla hyresregleringen, men vi är, herr talman, fullkomligt medvetna om att man för att kunna göra detta måste dels låta det ske som ett led i en rad andra åtgärder, och dels måste ha en utredning om själva tågordningen, för hur man här skall gå till väga. Det är självfallet — det har vi öppet medgivit — att vi inte besitter de resurser man skulle behöva för att göra en sådan utredning, och därför har vi hänvisat till hyresregleringskommittén.

Herr Ståhl framhöll att vi inte har

givit någon anvisning på efter vilka principer reparationer och underhåll bör bedömas vid hyressättningen, men vi var, sade herr Ståhl, likväl principiellt överens. Ja men, herr Ståhl, då är ju allting bra i denna punkt. Har ni inom folkpartiet givit några anvisningar om efter vilka principer man skall bedöma reparationer och underhåll? Nej, det har ni inte, ty ni är liksom vi på det klara med att detta är en sak, som måste klaras ut av de speciellt sakkunniga instanserna. Men vad vi är angelägna att säga ifrån är, att man inte kan skjuta på denna fråga på det sätt som skett år efter år. Gör man det — och här adresserar jag mig speciellt till herr Wedén som uppenbarligen missförstått min framställning — då bäddar man för en hyreshöjning, antingen den nu skall betalas direkt till hyresvärderna eller över skattsedlarna, som blir allt större och större, och detta vill vi inte vara med om.

Herr NYBERG (fp): Herr talman! Denna debatt har varat så länge att man egentligen inte borde förlänga den vidare, men jag skall bara säga ett par, tre ord.

Vid debattens början yttrade herr Andersson i Mölndal, att om man skulle gå in för folkpartiets uppmjukningsförslag, skulle man åstadkomma mycken oreda vilket skulle försvåra genomförandet av behovsprövningen. Jag måste säga, att jag tror att oredan uppstår vid dispensgivningen, när man skall så att säga försöka gallra ut vilka som skall få lägenheter och vilka som inte skall få lägenheter. Jag tror det är bättre att man mjukar upp bestämmelserna så som vi har föreslagit och i stället anlitar dispensgivningen i mindre omfattning. Det skapar säkerligen bättre förhållanden. Vi har ju när det gäller behovsprövningen ingen erfarenhet att bygga på. Vi vet inte, hur detta kommer att verka, och det är därför av vikt att

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

gå fram med största försiktighet. Detta kan vara ett skäl att följa de av folkpartiet föreslagna linjerna.

Herr Ståhl talade om de 6 000 lägenheter, som skulle undantagas från behovsprövningen, om man följer folkpartiets förslag. Herr Carlsson i Stockholm har replikerat detta, och jag skall därför inte gå närmare in på saken utan bara understryka, att det endast kommer att gälla en del av dessa lägenheter, icke alla.

Beträffande högerns ståndpunkt vill jag säga, att om man kräver att till nästa års riksdag få ett utarbetat program för hyresregleringens avveckling måste detta också innebära, att man menar, att regleringen skulle kunna avvecklas mycket snart, måhända redan nästa år. Ett sådant program blir ganska fort inaktuellt, då det kan komma in nya moment i dessa sammanhang. Jag kan således inte tolka det på annat sätt än att högern menar, att man kan avskaffa hyresregleringen även i en tid med ganska stor bostadsbrist, vilken synpunkt jag för min del inte kan ansluta mig till.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s): Herr talman! Det var egentligen det fru Ewerlöf sade som föranledde mig att begära ordet. Hon talade mycket vackert och känslofullt om hur synd det var, att de ensamstående kvinnorna, som likväl gör en sådan insats i samhället, inte skulle kunna få större bostad än ett rum och kokvrå. Fru Ewerlöf utgår emellertid från felaktiga premisser. Om vi hade en normal bostadsmarknad, skulle jag också tycka synd om de ensamstående kvinnorna, men vi lever i en bristsituation, i vilken det gäller att fördela bostäderna efter bästa förmåga. Måste man då inte först och främst se till att barnfamiljerna får en ordentlig bostad. Om de ensamstående i ett sådant läge får nöja sig med ett rum och kokvrå, tror jag inte heller

att det är så värst synd om dem. Här byggs en hel del nya lägenheter på två rum och kök, som barnfamiljerna söker. Nog är det väl riktigt, att i första hand de får dessa och att de unga, som skall bilda familj, eller de ensamstående får nöja sig med de små lägenheter, som barnfamiljerna flyttar ifrån. Det gäller ändå här att i en bristsituation på bostadsmarknaden fördela lägenheterna på bästa sätt, och då kan man inte tala om att det är synd om den ena eller andra kategorien. De har ju möjligheter att söka sig en större bostad, när vi en gång, som vi hoppas inom en närmare framtid, kommer ur denna bristsituation.

Fru EWERLÖF (h): Herr talman! Jag nödgas än en gång upprepa, att vi utgår från olika förutsättningar i vårt resonemang. Jag delar helt herr Hjalmarsons uppfattning att hyresregleringen har skapat stelhet på bostadsmarknaden och medfört att vi befinner oss i den nuvarande situationen. Vi vet alla mycket väl, att det finns familjer och även äldre ensamstående, som på grund av hyresregleringen har större lägenheter än de egentligen behöver. De vågar inte släppa vad de har, och det finns t. o. m. de, som inte vågar hyra ut sina rum, därför att de sedan inte kan säga upp hyresgästerna.

Jag tror inte, att ett ytterligare ingrepp kommer att göra situationen bättre, och att man därigenom skapar bättre möjligheter för barnfamiljerna. Jag ömmar också för dessa men vidhåller min åsikt, att människor, som gör sin insats i samhällslivet, inte skall sättas i strykklass därför att de är ensamstående. Jag tror inte på den lösning fru Johansson i Norrköping förordar.

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! Herr Nyberg sade, att det faktum att högern begärt ett särskilt program skulle innebära, att vi tänkte oss att regleringen

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

skulle avvecklas mycket snart, kanske nästa år. Det är emellertid precis vad vi icke har sagt. Det har också tydligt framhållits från högerhåll tidigare i dagens debatt, att man kan väl över alla partilinjer hoppas på att regleringen skulle kunna avskaffas nästa år, men det är knappast realistiskt. Det måste alltså vara ett misstag av herr Nyberg.

Eftersom jag ändå har ordet, skall jag be att få säga en sak till herr Andersson i Mölndal, som citerade en ordförande eller någon annan ledande i en fastighetsägareförening. För det första är vi inom högern principiellt emot dylika frivilliga överenskommelser under hot om tvångslagstiftning och för det andra får väl det, som fastighetsägarna här eventuellt har sagt under hotet om lagstiftning, ändå ses som något, som har skett under socialistisk miljöpåverkan.

Herr NYBERG (fp): Herr talman! Det är väl självklart, att om man begär att få ett program för hyresregleringens avveckling utformat och får det utformat, vill man också göra denna avveckling medan programmet ännu är aktuellt. Det kan ju inträffa nya moment i regleringen, som medför, att ett sådant utarbetat program icke längre kan i alla detaljer tillämpas.

Härmed var överläggningen slutad. På därå av herr talmannen given proposition biföll kammaren till en början utskottets hemställan i punkten A.

I avseende å punkten B framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt dels ock på bifall till motionen II: 542; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Beträffande punkten C gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herrar Nyberg och Carlsson i Stockholm avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och

fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nyberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten C i utskottets utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Nyberg och Carlsson i Stockholm avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nyberg begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 125 ja och 56 nej, varjämte 29 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten C gjorda hemställan.

I fråga om punkten D gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt dels ock på bifall till den av herrar Ebbe Ohlsson och Munktell avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Munktell begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten D i utskottets utlåtande nr 18, röstar

Fortsatt hyresreglering; tillika svar å interpellation ang. vissa missförhållanden i fråga om hyresreglering i kommunala hyreshus, m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Ebbe Ohlsson och Munktell avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Munktell begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 125 ja och 28 nej, varjämte 57 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten D.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten E, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till motionen II: 383; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Slutligen biföll kammaren på därå av herr talmannen framställd proposition utskottets i punkten F gjorda hemställan.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat:

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.; och

nr 20, i anledning av väckta motioner dels om en utredning angående vissa frågor rörande brandväsendet,

dels ock om viss ändring i brandlagen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, med anledning av väckta motioner om ersättning åt arrendatorn C. Elm för vattenskador å 1951 års skörd;

nr 19, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet jämte i ämnet väckt motion; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 21, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

§ 9.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 22, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Den i detta memorial framlagda voteringspropositionen godkändes.

§ 10.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 10, över motion om utredning av kostnadsbesparingar för kommuner och församlingar vid ökat användande av eldbegängelse.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs i ett sammanhang andra kammarens allmänna beredningsut-

Uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco.

skotts utlåtande, nr 11, över dels motion om utredning i syfte att bereda zigenarna en med andra svenska medborgare jämbördig ställning dels och motion angående åtgärder för zigenarnas inpassande i samhällslivet samt ett till kammaren överlämnat utdrag, nr 377, av första kammarens protokoll, inefattande delgivning av sistnämnda kammares beslut över dess allmänna beredningsutskotts utlåtande, nr 10, över motion angående åtgärder för zigenarnas inpassande i samhällslivet.

Andra kammaren biföll sitt allmänna beredningsutskotts hemställan i utskottets ovanberörda utlåtande; och som kammaren härigenom fattat enahanda beslut som det, vilket blivit kammaren genom omförmälda utdrag av första kammarens protokoll delgivet, skulle den gjorda delgivningen ej föranleda någon andra kammarens åtgärd.

§ 12.

Uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco.

I en inom andra kammaren av herrar *Senander* och *Hagberg* i Stockholm väckt motion, nr 10, vilken hänvisats till utrikesutskottet, hade hemställts, »att riksdagen med omedelbar verkan måtte besluta uppsäga Sveriges medlemskap i Unesco».

Utskottet hemställde, att motionen II: 10 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **SENANDER** (k): Herr talman! Utskottet har avvisat motionen med den motiveringen att det inte finner vad som anförts i motionen utgöra skäl för Sveriges utträde ur Unesco.

Utskottet är alltså helt okänsligt för det faktum att det fascistiska Spanien invalts i Unesco av en USA-dirigerad majoritet. Inte heller har utskottet haft några betänkligheter mot att detta måste anses vara ett försök av USA att på en bakväg smussla in Hitlers och Mussolinis ärelösa bundsförvant i Förenta Nationerna. Som bekant är ju Spanien numera USA:s bundsförvant i »kampen mot kommunismen».

Den starka opinionen mot Spaniens inval i Unesco lämnar också utskottet oberört. Det utmanande tilltaget föranledde redan innan det verkställdes våldsamma protester från dem som omöjligt kunde få för sig att Franco blivit demokrat enbart därför att han accepterats av USA. Kända katalanska flyktingar har protesterat. Bland Unescos delegater och tjänstemän framkallade beslutet revoltstämningar och manfall genom avsägelser. Även i vårt land har starka protester höjts. Såväl socialdemokratiska som folkpartistiska ungdomsorganisationer reste krav på att den svenska delegationen i Unesco skulle rösta mot Spaniens inval. Som bekant nöjde sig delegationen med att nedlägga Sveriges röst.

I detta sammanhang vill jag citera vad en känd socialdemokratisk ungdomsklubbist på sin tid anförde i saken i *Ny Tid* i Göteborg. Han förklarade som kommentar till Sveriges hållning: »Vad hände? Som vanligt (bittert att behöva säga det) la' Sverige ner sin röst. Man har en kuslig känsla utav att hade man bara haft tillräckligt med mod skulle man ha röstat *för* Franco!» — »En annan känsla som tränger på är denna: Är vi så beroende av Amerika att vi inte vågar ha en egen uppfattning i en så för hela demokratien vital fråga?»

Vad denne socialdemokratiska ungdomsklubbist här sagt svarar mot en mycket utbredd mening hos svenska folket.

I dagarna har frågan om Unesco fått ny aktualitet genom fallet Alva Myrdal.

Ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

Hon förestår som bekant Unescos socialpolitiska avdelning. Men icke desto mindre behandlas hon vid sin ankomst till USA på tjänstens vägnar som en kriminell person, som en villkorligt frigiven, och får underteckna en förbindelse på hedersord för att sedan under övervakning få besöka några platser i Amerika. Medan spanska fascister får säte och stämma i Unesco och fritt får resa till och från Amerika, så behandlas fru Alva Myrdal under diskriminerande former, då hon i egenskap av befattningshavare i ett FN-organ på tjänstens vägnar besöker USA.

Nog finns det skäl att underkasta frågan om Sveriges fortsatta medlemskap i Unesco en noggrann prövning. Men utrikesutskottet anser sig kunna avfärda hela frågan på två rader. Icke ens ett ord till kritik förekommer! Allting syns tydligen vara gott och väl. På Unescofronten inget nytt!

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr FAST (s): Herr talman! Beträffande denna ständigt återkommande motion tror jag att jag med hänsyn till den långa föredragningslistan handlar riktigtast, om jag helt kort yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

Till konstitutionsutskottet hade hänvisats en av Kungl. Maj:t till riksdagen

avlåten proposition, nr 185, vari Kungl. Maj:t, under återopande av ett vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 27 mars 1953, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad;

2) lag angående ändrad lydelse av 34 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet;

3) lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;

4) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm; samt

5) lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

De i propositionen framlagda lagförslagen inneburo vissa ändringar av nuvarande regler om valkretsindelning vid fullmäktigval i kommunerna. Beträffande kommunalfullmäktigval samt stadsfullmäktig- och kyrkofullmäktigval annorstädes än i Stockholm skulle enligt förslaget den nuvarande tvingande regeln, att indelning i valkretsar *skall* ske då invånarantalet i kommunen eller församlingen överstiger 10 000, ersättas av en bestämmelse att under nämnda förutsättning indelning *må* ske. Stad med mer än 40 000 invånare skulle dock för stadsfullmäktigval alltid vara indelad i valkretsar. Om synnerliga skäl förelåge skulle vidare för samtliga nämnda slag av val valkretsindelning få äga rum, även om invånarantalet ej överstege 10 000. Vissa jämkningar hade även föreslagits i bestämmelserna om valkretsindelning för de kommunala valen i Stockholm.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft två likalydande, i anledning av propositionen väckta och till utskottet hänvisade motioner, nr 454 i första kammaren av

Ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

herr *Weiland m. fl.* och nr 567 i andra kammaren av herr *Swedberg m. fl.* I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga ändringar i de ovan angivna stadgandena i lagen om kommunalstyrelse i stad, lagen om kommunalstyrelse på landet och lagen om församlingsstyrelse av huvudsaklig innebörd, att i kommun (församling) med mera än 20 000 invånare valkretsindelning skulle få äga rum men icke vara obligatorisk samt att i annan kommun (församling) valkretsindelning icke skulle få ske, såframt icke till följd av kommunens (församlingens) särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl förelåge därtill.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med bifall till föreliggande proposition nr 185, antaga de vid propositionen fogade, under 1)—5) upptagna lagförslagen;

B) att motionerna I: 454 och II: 567 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt under A).

Reservation hade avgivits av herrar *Englund, Hansson, Hammar, Rimås* och *Dahlén*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av föreliggande proposition nr 185 och motionerna I: 454 och II: 567 måtte — med förklarande att propositionen icke kunnat i oförändrat skick bifallas — för sin del antaga av reservanterna framlagda förslag till lagar i ämnet.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr SWEDBERG (fp): Herr talman! Som jag är med bland dem som i en motion i samband med den proposition, som ligger till grund för detta utskottsutlåtande, har yrkat ändring i Kungl. Maj:ts förslag anholder jag att få säga några få ord.

Vi har i motionen yrkat sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att i städer med mer än 20 000 invånare valkrets-

indelning skulle få äga rum men inte vara obligatorisk, samt att i annan kommun valkretsindelning icke skulle få ske om icke synnerliga skäl därtill förelåge. Vi anser sålunda, att folkmängdsgränsen, vid vilken valkretsindelningen skulle få ske, borde vara 20 000. Propositionen föreslår 10 000, dock så att även denna lägre gräns skulle kunna underskridas.

Vårt förslag kan, menar vi, motiveras på flera sätt, och några av skälen har redovisats i motionen i största korthet. Jag vill här helt kort bara peka på ett av skälen. En lång och allmän erfarenhet har visat, att om man i mindre städer har flera valkretsar, så uppstår det ofta krångel, om samma person blir vald i olika kretsar. Det uppstår nämligen då trassel i samband med sammanräkningen av rösterna. Detta har också lett till att stadsfullmäktigeval flera gånger har överklagats och upphävts.

Hur besvärligt detta kan vara, framgår av att regeringsrätten vid prövning av dylika överklaganden har kommit till två mot varandra stridande beslut. Senast 1942 upphävde regeringsrätten en sammanräkning, trots att vid denna förfarits enligt regeringsrättens tidigare beslut. Det första fallet gällde enligt regeringsrättens årsbok år 1931 ett stadsfullmäktigeval i Nyköping. Vid sammanräkning av de inom stadens båda valkretsar avgivna rösterna blev samma person förklarad vald i båda kretsarna. Detta ansågs oriktigt och överklagades. Då ansåg regeringsrätten, att när ifrågasvarande person vid sammanräkningen av de vid valet inom stadens västra valkrets avgivna rösterna hade erhållit plats som stadsfullmäktig, så borde hans namn vid den därefter verkställda sammanräkningen för östra valkretsens betraktas som obefintligt på de valsedlar, som upptog detsamma inom denna valkrets. Regeringsrätten undanröjde sålunda sammanräkningen och förordnade om ny sammanräkning, varvid skulle

Ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

iakttagas att den redan valdes namn skulle betraktas som obefintligt.

I det andra fallet som var föremål för regeringsrättens prövning, refererat i årsboken 1942, gällde det klagan över val till stadsfullmäktige i Göteborg, varvid samma person inom flera valkretsar nådde röstetal, som berättigade honom till platstilldelning. Då ansåg emellertid regeringsrätten, att det förhållandet att vederbörande förklarats vald inom andra valkretsen icke bort föranleda att hans namn vid sammanräkningen inom första valkretsen ansågs som obefintligt. I stället skulle den som blivit vald i två kretsar avsäga sig mandatet i den ena, och vid den nya sammanräkningen skulle samma bestämmelse tillämpas, som gäller för utseende av efterträdare till någon som avgått från sitt mandat under gällande mandattid.

Här har vi sålunda två mot varandra stridande beslut i likartade ärenden, vilka beslut fattats av regeringsrätten. Detta kan måhända vara tillräckligt för att visa det otillfredsställande i den anordning som nu råder med flera små valkretsar i samma stad. Det faktiska förhållandet är ju, att den som blivit vald i två kretsar enligt gängse principer numera har att avsäga sig mandatet i den ena kretsen. Han har dessutom att avgöra vem av två, som i hans ställe skall väljas till stadsfullmäktig. Detta är, tycker jag, ett ansvar, som måhända en del personer är benägna att utan vidare taga, men som jag skulle tro att de flesta betackar sig för.

Nu skall det villigt erkännas att det föreliggande förslaget i propositionen och i utskottsutlåtandet betyder ett steg i rätt riktning. Det skall också erkännas att skillnaden mellan utskottsmajoritetens förslag och den föreliggande reservationen inte är så förfärligt stor. Men mig förefaller det i varje fall påtagligt, att reservationsförslaget har vissa obestridliga och icke obetydliga fördelar. Svårigheter och trassel av slag som jag här sökt exemplifiera skulle,

åtminstone i betydande grad, undanröjas för mindre städer genom ett antagande av det förslag, som gjorts i motionen. Därför ber jag, herr talman, att med dessa korta erinringar få yrka bifall till reservationen.

Herr HAMMAR (fp): Herr talman! Till vad herr Swedberg, en av motionärerna, nyss yttrat, vill jag i egenskap av reservant foga ett par synpunkter.

För egen del anser jag nog, att vi inte får bagatellisera det av 1949 års riksdag fattade beslutet. Såsom påpekats har redan konstitutionsutskottets utlåtande angivit olika möjligheter att åstadkomma större proportionell rättvisa vid stadsfullmäktigeval än enligt gällande regler. Utskottet nämnde i första hand dels upphävande av valkretsindelningen, dels bestämmande av ett högre befolkningstal än det nu gällande, 10 000, såsom avgörande för huruvida staden skulle indelas i valkretsar. Till sist pekade utskottet på möjligheten »att göra valkretsindelningen fakultativ vid det nu gällande befolkningstalet eller något högre sådant». Riksdagens beslut innebär sålunda faktiskt en framgång för motionärerna av år 1949.

Vid närmare studium av en del remissyttranden i ärendet har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att man väl kan sätta i fråga, huruvida någon valkretsindelning alls behöver göras, eller i varje fall huruvida icke antalet invånare för kretsindelningen avsevärt kunde höjas. Låt mig här citera några uttalanden från städer, som befinner sig i närheten av eller över 40 000 invånarstrecket.

I Uppsala, ca 65 000 invånare, säger magistraten: Indelning bör ske efter antalet fullmäktige, ej efter folkmängden. Ej heller bör indelningen vara obligatorisk. Eskilstuna, ca 55 000 invånare. Magistraten säger: Valkretsindelning bör vara fakultativ även i städer av Eskilstunas storlek. Linköping, ca 56 000 invånare. Där yttrar sig drätselkammaren:

Ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

Inga tvingande regler för indelning. Går vi till Karlstad med ca 36 000 invånare, säger magistraten: Gränsen bör vara högre, t. ex. vid 50 000 invånare, eller ock anknytas till antalet fullmäktige. Västerås, ca 62 000 invånare. Magistraten: Lämplighetsprövning i varje särskilt fall; tvingande regler dock möjligen i de största städerna. Och beredningsutskottet yttrar på stadsfullmäktiges vägnar: Gränsen 40 000 bör slopas eller höjas till förslagsvis 100 000 invånare. Till sist Gävle, ca 47 500 invånare, där magistraten säger: Gränsen 40 000 bör höjas till 60 000. Beredningsutskottet yttrar på stadsfullmäktiges vägnar: Rationellt, om Gävle stad själv äger avgöra frågan om valkretsindelning. Sådan bör alltså inte vara obligatorisk. Utskottet motsatte sig likväl inte utredningens förslag.

Herr talman! De remissyttranden, som jag här citerat, talar i hög grad till förmån för den uppfattning, som motionärerna och med dem reservanterna hävdade. Det är också dessa remissyttranden som i huvudsaklig grad bestämt min hållning, när jag anslutit mig till reservanterna. Av den anledningen tillåter jag mig att liksom herr Swedberg yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Englund m. fl.

Herr PETTERSSON i Norregård (bf): Herr talman! De ändringar, som här föreslagits av Kungl. Maj:t och tillstyrkts av konstitutionsutskottet, är ju som motionären säger inte så omfattande, och skillnaden mellan reservanterna och utskottsmajoriteten är inte så stor. Men det finns en väsentlig princip sak, som särskilt reservanterna alltid har menat sig sätta mycket högt värde på, nämligen att man skall ge kommunerna största möjliga frihet. Men här vill reservanterna införa en tvingande regel i lagstiftningen för alla kommuner, som har mindre än 20 000 invånare. De vill alltså förbjuda dessa kommuner att bilda mer än en valkrets.

Vi inom utskottsmajoriteten menar, att kommunerna själva får avgöra den frågan. Därför vill vi ge kommunerna denna frihet, och jag tycker inte det är farligt att besluta som Kungl. Maj:t har föreslagit. Det är väl i alla fall en väldig uppmjukning och förbättring mot vad som har varit tidigare. De som får den nu återstående tvingande bestämmelsen är endast städer som har över 40 000 invånare. Några av dessa har vid remissbehandlingen yttrat sig så som herr Hammar läste upp. Men när utskottet tagit ställning till denna fråga har det först och främst haft en enhällig utredning att gå efter, som föreslagit att frågan skulle lösas på det nu föreslagna sättet, och förslaget har varit ute på remiss hos inte mindre än 146 instanser, av vilka 134 tillstyrkt det.

Nu skall jag inte, herr Hammar, trötta kammaren med att citera vad de 134 instanserna sagt, men eftersom de samtliga har tillstyrkt lagförslaget, tycker jag det är rätt naturligt att också kammaren godkänner det. Första kammaren har ju med överväldigande majoritet beslutat i enlighet med utskottets förslag och jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till det samma.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Swedberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Avveckling av statens bränslekommission. — Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal.

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Avveckling av statens bränslekommission.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr KYLING (h): Herr talman! Jag skall inte ställa något yrkande om att bränslekommissionen skall bibehållas utan tvärtom kraftigt understryka det tacknämliga i att en sådan kriskommision försvinner. Att jag begärt ordet beror på att jag till kammarens protokoll vill få anfört att man, när avvecklingen nu sker, i allra största utsträckning bör försöka få de tjänstemän, som haft sin anställning där, överflyttade till annan liknande statstjänst.

Jag är väl medveten om att de tjänstemän, som tagit anställning i en kris-kommission, hela tiden varit medvetna om att kommissionen förr eller senare skulle upphöra med sitt arbete. Men det finns dock tjänstemän som varit anställda där tio, ja upp till tretton år.

Nu säger den kungliga propositionen

följande, vilket också utskottet understryker: »I detta sammanhang bör nämnas, att vid avvecklingen av bränslekommissionen hänsyn givetvis skall tagas till personalens berättigade intressen samt att alla möjligheter att bereda den friställda arbetskraften andra anställningar skall beaktas.» Av dessa som nu blir överflödiga där — bortåt femtiotalet — är det några som under de senaste veckorna har skaffat sig andra anställningar, men några lever fortfarande i ovisshet om huruvida anställning kan beredas dem på riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och eventuellt på handelskommissionen. Anställningar vid bägge dessa organ får ju också mer eller mindre en provisorisk karaktär.

Jag skulle alltså bara vilja understryka angelägenheten av att man när det gäller att ta ställning till dessa problem försöker att i största möjliga utsträckning förhjälpa dessa tjänstemän till att få en anställning i något av statens övriga organ, men jag har, herr talman, intet yrkande i sammanhanget.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal.

position angående lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal jämte i ämnet väckt motion.

Sedan utskottets hemställda föredragits, yttrade:

Herr NIHLFORS (fp): Herr talman! Jag har vid detta utlåtande fogat en blank reservation, som icke innebär att jag kommer att ställa något yrkande på grundval av den motion som jag tillsammans med ett par andra kammarledamöter har väckt i anslutning till denna proposition. Jag har däremot velat säga några ord i anledning av utskottets utlåtande och propositionen.

Till att börja med vill jag påpeka, att detta är andra gången som statsutskottet måste mer eller mindre direkt anmärka på civilministerns sätt att i proposition beträffande biträdespersonal icke redovisa anledningen till att han har frånträtt den sakkunniga utredningens förslag. Förra gången var i höstas. Då var utskottets skrivning relativt klar. Det uttalades mer eller mindre öppet en anmärkning, att civilministern borde tänka på detta för framtiden. I föreliggande utskottsutlåtande har utskottet nöjt sig med att endast konstatera, att någon särskild motivering för de av civilministern vidtagna ändringarna inte har förebragts i propositionen.

När det är fråga om en förhandlingsomgång har det blivit praxis att civilministern inte redovisar varför han anser si eller så, men så är inte fallet beträffande biträdespersonalens lönefråga, som visserligen har lagts fram för riksdagen i olika etapper på samma sätt som tjänsteförteckningsrevisionen men som bygger på en vanlig utredning, som har varit föremål för remissyttranden, vilka departementschefen har haft att ta ställning till. I propositionen till riksdagen ger han emellertid som sagt inte alls någon motiveering till de avvikelser han förordar. Det blir ju särskilt besvärligt för ut-

skottet att behandla en sådan proposition, vilket också i någon mån framgår av utskottets skrivning.

Jag hoppas emellertid att förhandlingar skall kunna åstadkommas även för biträdespersonal i fortsättningen och att det då kanske blir lättare för personalen att kunna få diskutera för dem viktiga frågor.

När det gäller hålkortspersonalen konstaterar utskottet — och det är ju ganska sensationellt — att regeringens förslag innebär en lönesänkning i förhållande till nuvarande lönesättning. Det är alltså inte fråga om någon prolongering så att säga av nuvarande löner, utan man vill ha ett direkt beslut om en lönesänkning. Visserligen kompenseras denna, säger man, i viss mån genom införandet av befordringstjänster. Nu är det nog tveksamt om befordringstjänsterna räcker till för att tillfredsställa den personal som är placerad på dessa arbetsuppgifter, vilka är ganska besvärliga, kanske inte så mycket ur kvalitetssynpunkt som ur andra synpunkter. Hålkortspersonal är också numera, i den moderna kontorsteknikens dagar, en mycket viktig grupp. Vi kan ju bara se på den personal av detta slag som arbetar inom pensionsstyrelsen. Det är ju ganska betydelsefullt att man har en personal som ser till att vår folkpensionering rent administrativt kan klaras upp och att det inte spricker på någon punkt. Det är faktiskt en nyckelposition som den personalen sitter i och man vet ju aldrig vad som kan inträffa i ett mera spänt läge.

Det har från departementschefens sida, i anledning av vad en hel del myndigheter har uttalat, sagts att det nog i alla fall inte är så farligt om man går den nu föreslagna vägen. Departementschefen har nämligen gjort en extra undersökning, sedan remissyttrandena har kommit in. Denna undersökning har varit av muntlig karaktär. Han har vänt sig till enskilda arbetsgivare

Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal.

för hålkortspersonal, framgår det av propositionen, och frågat dessa arbetsgivare, som väl, antar jag, är så att säga konkurrenter om denna arbetskraft, vad deras personal har för löneläge. Nu är det ganska naturligt, att om staten som arbetsgivare frågar företagare, som kanske konkurrerar om den duktigaste delen av den ifrågavarande personalen på den statliga sidan, om vad som är ett rimligt löneläge, svarar de givetvis att det är bra som det är. Är lönerna låga på den statliga sidan går det ju lättare för de privata företagen att locka över den specialutbildade arbetskraften till sig. Den använda undersökningsmetoden är skulle jag tro ganska märklig.

Man kan inte komma ifrån att regeringsförslaget ganska nonchalant behandlat de myndigheter, som förklarat att det är fara å färde om man inte lägger situationen till rätta. Framför allt är det för lönerna i bottenstadiet, som man har velat tillämpa en friare lönesättning. Det har även från motionärernas sida framhållits, att det skulle vara till fördel om man kunde åstadkomma en dylik.

Utskottets notering att det här blir en lönesänkning för viss del av personalen och dess notering att man av andra omständigheter kan räkna med att föreliggande förslag är att betrakta som ett provisorium leder till antagandet, att utskottet helt allmänt har ställt sig tveksamt till den föreslagna lösningen och att man från utskottets sida, och jag förmodar även från riksdagens sida, får tänka på att hålla frågan under ögonen och se till att det inte uppstår något mankemang. Civilministern har även utlovat att han skall sätta i gång med utbildningskurser, om det skulle knipa beträffande denna personal.

Detta är kanske i förhållande till andra frågor inte någon större fråga. Men det är, som jag förut antydde, fråga om personal som sitter i en nyckelställ-

ning, trots den begränsade omfattning denna personalkår har. Därför är det för statsmaskineriets del viktigt att inte gå till väga alltför hårt och rigoröst, utan man bör även beakta läget på denna del av arbetsmarknaden.

Jag har som sagt, herr talman, med dessa ord bara velat understryka hur viktig denna fråga trots allt är. Jag har även velat för kammaren understryka, att jag tolkar utskottets utlåtande på det sättet, att utskottet vill ge till känna stor tveksamhet inför den av regeringen framlagda lösningen.

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Beträffande den hålkortspersonal, som behandlas i detta utskottsutlåtande, har utskottet framhållit att man får betrakta det hela mera som ett provisorium till dess att man får större erfarenhet på detta område. Jag skulle inte heller nu ha tagit till orda om inte ett visst avsnitt i herr Nihlfors' anförande föranledde mig att göra det. Det var det avsnitt, där han berörde den utredning som har gjorts på detta område.

Det var ju så, att man i statsförvaltningen tillämpade en hel serie av olika lönegrader för ungefär samma arbetsuppgifter på detta område. För att få en något så när god enhetlighet i lönesättningen verkställdes en utredning. Att denna utredning jämväl undersökte förhållandena på den öppna marknaden bör väl vara rätt naturligt. Man har ju från statsmakternas sida under senare år sökt att anpassa den statliga lönepolitiken till den lönepolitik, som föres i den fria marknaden. Man har ju också, framför allt ifrån organisationernas sida, eftersträvat att i statsförvaltningens behandling av lönefrågor få in så mycket som möjligt av de metoder, som tillämpas i den öppna marknaden. Därför måste jag för min del reagera emot herr Nihlfors' sätt att beskriva den utredning som har förekommit. Den var ingalunda så lättsinnig och lättvindig, som man får anled-

Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal.

ning tro när man tagit del av herr Nihlfors' yttrande här i dag. Tvärtom har utredningen siktat till att få största möjliga klarhet i hur det ligger till på detta område, och såvitt jag rätt har tagit del av handlingarna i ärendet har statsmakterna eftersträvat att ge en rättvisande bild även när det gäller lönesättningen på den statliga sidan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Herr Nihlfors riktade en del anmärkningar mot departementets sätt att införskaffa vissa uppgifter. Jag vill inte låta dessa anmärkningar stå helt oemotsagda.

Sedan utredningen hade kommit med förslag till lönegradsplacering för dessa personalgrupper, anfördes erinringar från vissa verk, där man ansåg att de föreslagna lönerna inte var tillräckliga. Man talade om konkurrens från annat håll, som gjorde det svårt att behålla personalen. Vi begärde då att få reda på varifrån konkurrensen kom. Vi hade nämligen tidigare fått uppgifter som tydde på att löneläget för motsvarande grupper inom den enskilda marknaden inte låg högre. Vi var därför intresserade av att få närmare kännedom om hur konkurrensen uppstod.

Från vissa myndigheter redovisade man avgången av tjänstemän. De uppgifter som kom in finns redovisade i propositionen. Jag ber att få citera ett litet stycke. »Beträffande personalavgången från hålkortsavdelningar under år 1952 har från socialstyrelsen uppgivits att tre tjänstemän slutat under året. Två har övergått till annat statligt verk och en har flyttat till annan ort.» Det var en flicka som var gift med en tjänsteman som flyttade till utlandet. »Från statistiska centralbyråns stansningsavdelningar, som sysselsätter drygt ett femtiotal stansoperatörer, avgick under samma år tio personer, varav fyra efter uppsägning från ver-

kets sida, en på grund av sjukdom, en för utrikes vistelse, en för arbete hos annan statlig myndighet, två för arbete hos enskilda arbetsgivare och en av ej uppgiven anledning.» Det var alltså bara två personer som gick över till enskild tjänst. Förhållandena är ungefär desamma inom de olika verken. Bara ett fåtal har slutat för att övergå till enskild tjänst. Det gäller i regel sådana som vunnit befordrade tjänster inom hålkortsanläggningarna.

När vi då ville ha ytterligare uppgifter om löneläget måste vi naturligtvis vända oss till de områden, där man sysselsätter liknande personal. För att få en lönestatistik måste man ju fråga dem som sysselsätter personalen. Jag vet inte om det kan anses vara särskilt anmärkningsvärt att vi begär sådana uppgifter från enskilda arbetsgivare då det inte finns någon officiell statistik. Varifrån skall man annars få uppgifterna? Av de löneuppgifter vi på så sätt fick in framgick, att inom industrien och den enskilda marknaden i övrigt ligger lönerna för motsvarande grupper i vissa fall på samma nivå som de löner som nu föreslagits på det statliga området, men i de flesta fall lägre. De ligger högre endast inom vissa kommunala anläggningar i Stockholm.

Huruvida dessa uppgifter lämnats medvetet felaktiga, som herr Nihlfors vill göra gällande, kan jag inte yttra mig om, men jag kan knappast tro att det är så.

Jag skulle också vilja fästa uppmärksamheten på att för den personal, som det här är fråga om, är befordringsförhållandena i regel bättre än för biträdespersonalen, med vilken den är likställd i lönehänseende.

Herr NIHLFORS (fp): Herr talman! Statsrådet Lingman nämnde, att på grund av att vissa verk hade erinringar att göra mot den första utredningens förslag, gjorde civildepartementet yt-

Lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal.

terligare en undersökning. När man läser de erinringar som gjordes mot det första förslaget och som gick ut på att man måste försöka få en förbättring till stånd, kunde man givetvis tänka sig två vägar, dels att göra den undersökning som statsrådet har gjort, dels att acceptera de ansvariga statliga myndigheternas sätt att se på frågan.

Nu valde man emellertid att gå tillväga efter den förstnämnda linjen. Detta har jag kritiserat. Jag kan inte förstå annat än att när den ena arbetsgivaren frågar den andra vad han ger för lön och de privata arbetsgivarna, som vet att den statlige arbetsgivaren utbildar dugande personal, gärna vill rekrytera den bästa delen av denna personal, så är det stor risk för att de kommer att säga att det nuvarande löneläget är ganska bra. Det kan ha sina risker att ty sig till en sådan muntlig undersökning och inte till de ansvariga myndigheternas uttalanden.

Statsrådet framhöll att avgången av personal varit relativt liten, men han återgav inte vad som i propositionen redovisats beträffande avgången från pensionsstyrelsens maskinavdelning — jag nämnde ju för min del särskilt pensionsstyrelsen. Man sysselsätter där 45 operatörer och under 1952 har åtta avgått, varav en till annan statlig verksamhet. Vidare har det berättats för mig att för närvarande skulle sju tjänstemän vara tjänstlediga, enligt vad jag förmodar för att pröva på arbete av liknande art på annat håll.

Det har här talats om att löneläget inom industrien skulle vara lägre än det statliga löneläget. Jag har ett bestämt minne av att det vid föredragningen i utskottet framhölls att så var förhållandet inom ortsgrupp 3. Men nu är det väl så, att de statliga myndigheter, som har sådan specialutbildad personal som det här gäller, befinner sig i Stockholm, och därför bör man ju göra jämförelser med lönerna i Stockholm. Jag vill således fråga stats-

rådet Lingman, om ifrågavarande löner inom industriföretag i Stockholm också är lägre än dem staten för närvarande bjuder.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Herr Nihlfors fortsätter att dra i tvivelsmål, om de uppgifter som lämnats från industriens sida är riktiga. Jag överlåter åt herr Nihlfors att bedöma, huruvida de enskilda företagen har för vana att lämna felaktiga uppgifter. Jag har utgått ifrån att de har lämnat riktiga uppgifter, och har herr Nihlfors en annan uppfattning, får den stå för hans räkning.

Vidare vill jag fråga herr Nihlfors, hur vi skall göra för att skaffa oss den lönestatistik som i vissa sammanhang är erforderlig, om vi inte skulle få vända oss till företagen och begära att få sådana uppgifter. Det skulle vara intressant att höra vilka vägar herr Nihlfors anvisar, om man sålunda inte skall kunna vända sig till dem som sysselsätter arbetskraften.

Vad sedan beträffar de jämförelser som jag här nämnt, menar herr Nihlfors att de skulle avse ortsgrupp 3, och han frågar nu hur det ställer sig inom ortsgrupp 5. Jag vill upplysa herr Nihlfors om att läget är precis detsamma inom ortsgrupp 5. Såsom jag nämnde är det vid vissa kommunala anläggningar i Stockholm som lönerna är högre.

Herr NIHLFORS (fp): Herr talman! Jag har inte med mitt tidigare yttrande velat göra gällande att de privata företag, som i detta fall blivit under hand tillfrågade från civildepartementets sida, har lämnat felaktiga uppgifter om löneläget för sina anställda. Vad jag med mitt yttrande velat ha fram är, att man väl inte kan begära att privata företagare, som konkurrerar med staten om av staten utbildad arbetskraft, rekommenderar ett

högre löneläge eller lämnar uppgifter som skulle medföra att det statliga löneläget blev högre.

Vad jag i min motion har framhållit som en lämplig väg — och jag tror att en hel del myndigheter anser det vara ganska skäligt och rimligt att gå den vägen — är att man skapar möjligheter till en något friare lönesättning. Här i riksdagen har ju från icke-löntagarhåll beklagats att den statliga lönepolitiken är så bunden till lönegrader. Jag har med min motion faktiskt syftat till att åstadkomma en möjlighet för myndigheterna att tillämpa en friare lönesättning, men denna tanke avvisas därför att statsrådet Lingman som arbetsgivarrepresentant på den statliga sidan i detta fall vill ha till stånd en lönesänkning. Det är ju märkligt att man i dagens läge kan notera något sådant.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19.

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

I en den 20 februari 1953 dagtecknad proposition, nr 100, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade, under 1)—22) upptagna författningsförslag, bl. a. förslag till ny uppbördsförordning;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest synnerliga skäl funnes föreligga, efter framställning förordna om återbetalning, helt eller delvis, av avgift, som erlagts på grund av bestämmelserna i 62 § uppbördsförordningen den 31 december 1945, samt om befrielse, helt eller delvis, av restavgift, som påförts på grund av bestämmelserna i sistnämnda förordning.

Propositionen hade hänvisats, såvitt anginge vissa under 10)—17) upptagna författningsförslag, till konstitutionsutskottet, vad beträffar ett under 20) upptaget författningsförslag, till behandling av lagutskott samt i övrigt — bl. a. såvitt anginge förslaget till ny uppbördsförordning — till bevillningsutskottet.

I Kungl. Maj:ts förslag till uppbördsförordning var 80 § 1 mom. av följande lydelse:

Utbetalas arbetsgivare, som är skyldig verkställa skatteavdrag, lön utan att denna minskats med föreskrivet belopp för gäldande av arbetstagares skatt och sker detta uppsåtligen eller av oaktamhet, som ej är allenast ringa, straffes med dagsböter.

Fullgör arbetsgivare icke sin skyldighet att inom föreskriven tid till uppbördsmyndighet inbetala belopp motsvarande det, varmed arbetstagares lön minskats för gäldande av dennes skatt, och ligger i avseende härå uppsåt eller grov oaktamhet arbetsgivaren till last, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Till bevillningsutskottets behandling hade överlämnats ett antal i anledning av propositionen väckta motioner.

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 100, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 382 av herr Huss m. fl. och II: 474 av herr Löfgren m. fl.,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till uppbördsförfordning med vissa av utskottet föreslagna ändringar av 4 § 3 mom. och 5 §;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 6 och 7 §§ förordningen den 6 juni 1952 (nr 411) med bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt;

3) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

5) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

6) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 6 juni 1952 (nr 410) med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

7) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 oktober 1951 (nr 691) om viss lindring i skattskyldigheten för den som icke tillhör svenska kyrkan;

8) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 juni 1946 (nr 324) om skogsvårdsavgift;

9) för sin del antaga det vid proposi-

tionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

10) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ förordningen den 17 december 1948 (nr 766) angående taxering och debitering av skatt vid ändring i kommunal eller ecklesiastik indelning, m. m.;

11) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ förordningen den 30 april 1943 (nr 218) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla arbetsanställning;

12) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 2 och § 6 förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

13) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om särskild sjömansskatt;

14) bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest synnerliga skäl föreläge, efter framställning förordna om återbetalning, helt eller delvis, av avgift, som erlagts på grund av bestämmelserna i 62 § uppbördsförordningen den 31 december 1945, samt om befrielse, helt eller delvis, av restavgift, som påförts på grund av bestämmelserna i sistnämnda förordning;

B) att riksdagen måtte — i anledning av de likalydande motionerna I: 390 av herr Ohlon m. fl. och II: 480 av herr Svensson i Göteborg m. fl. — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i betänkandet anförts, ompröva frågan om en definitiv sjömansskatt samt för riksdagen framlägga det förslag som därav kunde förordas;

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 163 av herrar Weiland och Björck samt

II: 216 av herrar Larsson i Stockholm och Nyberg,

2) de likalydande motionerna I: 391 av herr Svärd samt II: 479 av herrar Fröding och Nordqvist i Karlskoga,

3) de likalydande motionerna I: 392 av herr Svärd samt II: 478 av herrar Fröding och Nordqvist i Karlskoga, ävensom

4) motionen I: 170 av herr Sundelin, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Spetz, Velander, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Strandh*, vilka ansett att utskottet bort under punkten A 1) hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 100, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 382 av herr Huss m. fl. och II: 474 av herr Löfgren m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 391 av herr Svärd samt II: 479 av herrar Fröding och Nordqvist i Karlskoga, för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till uppbördsförordning med vissa av reservanterna angivna ändringar av 4 § 3 mom., 5 § och 80 § 1 mom.;

II) av herr *Einar Eriksson*, utan angivet yrkande.

Enligt den under I) anmärkta reservationen skulle 80 § 1 mom. uppbördsförordningen erhålla följande lydelse:

Utbetalar arbetsgivare, som är skyldig verkställa skatteavdrag, lön utan att denna minskats med föreskrivet belopp för gäldande av arbetstagares skatt och sker detta uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, straffes med dagsböter.

Fullgör arbetsgivare icke sin skyldighet att inom föreskriven tid till uppbördsmyndighet inbetala belopp motsvarande det, varmed arbetstagares lön

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

minskats för gäldande av dennes skatt, och ligger i avseende härå uppsåt arbetsgivaren till last, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Föreligger grov oaktsamhet vare straffet dagsböter.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **HAGBERG** i Malmö (h): Herr talman! Jag skall inskränka mig till att säga några få ord om de straffbestämmelser, som är fogade till det här föreliggande förslaget om vissa ändringar i uppbördsförfarandet.

Till betänkandet är knuten en reservation, som rör denna angelägenhet. Denna reservation är i sin tur grundad på ett par motioner, som avlämnats från vårt håll. Motionerna utmynnar i ett yrkande att arbetsgivare, som inte verkställer skatteavdrag i vederbörlig ordning, skall straffas endast om hans förseelse skett uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Vidare yrkar vi, att den utvidgning av straffskalan med fängelse i högst sex månader, som föreslagits för de fall då arbetsgivare underlåter att vederbörligen inbetala löntagares skattemedel till uppbördsmyndighet, skall ifrågakomma allenast när underlåtenheten varit uppsåtlig.

Det är alltså här fråga om att såsom påföljd för underlåtenhet att i behörig ordning verkställa skatteavdrag eller redovisa genom skatteavdrag innehållna skattebelopp kan utmätas frihetsstraff, nämligen fängelse upp till sex månader. Frihetsstraff vid brott mot skatte- och taxeringsförfattningarna har såsom kammarens ledamöter erinrar sig tidigare endast förbehållits brott av synnerligen allvarlig art, och bestämmelserna härom har då vanligen utbrutits ur de särskilda förordningarna och intagits i en särskild skattestrafflag. Den straffskärpning, som här föreslås, innebär i detta hänseende ett klart avsteg från tidigare principer.

Även den subjektiva brottsbeskriv-

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

ningen föreslås i propositionen ändrad på sätt som i sak innebär en ytterligare straffskärpning. Sälunda föreslår departementschefen, att vissa ganska långt gående förändringar skall införas. Enligt nuvarande bestämmelse straffas den som underlåtit att verkställa skatteavdrag, om gärningen begåtts av uppenbar tredska. Enligt förslaget däremot erfordras för straffpåföljd vid dylik underlåtenhet endast att denna skett av oaksamhet som ej allenast är ringa.

När man resonerar om dessa straffbestämmelser tror jag, att man har all anledning att närmare besinna hur detta uppbördsförfarande är organiserat. Vi får inte glömma, att uppbördssystemet har sin grund i en utomordentligt vidsträckt användning av arbetsgivarna såsom statens uppbördsmän. Ingen lär väl kunna göra gällande, att arbetsgivarna precis har stått efter denna uppgift. Fastmera torde det vara riktigt att säga, att det är en uppgift, som har påtvingats dem emot deras vilja, en uppgift som rätteligen åvilar staten. Detta är emellertid enligt min mening kanske inte den mest väsentliga synpunkt man har att lägga på denna angelägenhet, utan den mest väsentliga synpunkten är nog följande:

Hur är denna skara av statliga uppbördsmän egentligen sammansatt? Jo, var och en förstår ju, att med det väldiga antalet uppbördsmän som det här är fråga om, måste en mycket väsentlig del av dessa arbetsgivare vara mindre affärsidkare, hantverkare, husmödrar och — i betydande utsträckning — naturligtvis landets jordbrukare. Av dessa människor kan man väl knappast vänta, att de skall ha en klar insikt om det ansvar som vilar på dem och inte heller kan de väl förutsättas ha någon mera ingående kunskap om de ifrågasvarande bestämmelserna i uppbördsförordningen.

Jag föreställer mig, att kammarens ledamöter är väl insatta i denna angelägenhet och intresserat har studerat

den icke så förfärligt tunna proposition, som har överlämnats till riksdagen. Den straffskärpning som nu här föreslås är enligt min mening att gå en smula för långt. Den innebär alltför stor stränghet mot uppbördsmännen-arbetsgivarna. Den kan i många fall leda till att dessa små företagare var de nu hör hemma — vare sig de är affärsidkare, hantverkare eller lantbrukare — kan råka utomordentligt illa ut utan att ha någon kännedom om att de har begått ett svårt brott, ty de har ingen kännedom om gällande bestämmelser. Vi menar, att frihetsstraff bör reserveras för brott av grövre art och inte bör vinna större utbredning inom specialstraffrätten. Att utdöma fängelsestraff för det fall att underlåtenheten att inbetala innehållna skattemedel endast har sin grund i oaksamhet synes oss därför otillfredsställande. Tillgripes yttersta stränghet, torde såvitt jag förstår böra krävas att frihetsstraffets utmätande begränsas till fall av synnerligen grave-rande art, där klart uppsåt kan visa att den tilltalade för egen del velat utnyttja de genom skatteavdrag innehållna medlen. Om den saken behöver vi knappast diskutera.

Nu antar jag, att man kommer att säga att dessa straffskärpningar behövs, ty det har ådagalagts skoj i detta hänseende. Det har från vissa arbetsgivares sida vidtagits åtgärder, som inte kan tolereras. Jag bestrider inte, att sådana fall varit för handen — detta är ostridigt — men jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter: Skall man verkligen lagstifta — och lagstifta på detta sätt — med hänsyn till de dock mycket sällsynta undantagsfallen? Jag kan inte finna, att det är ett rimligt tillvägagångssätt.

Vidare kommer man väl att göra gällande ifrån majoritetens sida, att det visserligen är riktigt att dylika frihetsstraff kan komma i fråga men att det regelmässiga straffet, då grov oaksamhet föreligger, under alla omständighe-

Ändringar i uppborðsförfarandet m. m.

ter blir dagsböter. Att det förhåller sig på det sättet kan jag föreställa mig, men kvar står icke desto mindre, att en medborgare kan, om det vill sig riktigt illa, råka ut för ett frihetsberövande i den utsträckning det här är fråga om. Vi har för vår del inte kunnat vara med om en lagstiftning av så pass rigorös natur som här har föreslagits.

Till slut vill jag bara, herr talman, göra en kort reflexion av mera generell innebörd. Jag föreställer mig, att det är åtskilliga ledamöter i kammaren, som inte kunnat undgå att observera i vilken överraskande utsträckning regeringen numera garnerar sina framstötter på olika områden med mer eller mindre långt syftande bestämmelser om straff, straffskärpningar eller frihetsberövanden. Utöver det lagförslag vi just diskuterar behöver jag bara erinra om strandlagen. Jag kan också erinra om den nya kartellagstiftningen, som snart kommer inför kammaren. Hur skall man tolka detta — som jag nog tycker — rätt frikostiga tillgripande av långt gående straff i skilda sammanhang? Jag skall inte fördjupa mig i detta problem utan nöjer mig med att påpeka, att det finns de som menar, att företeelsen vittnar om en inre osäkerhet beträffande hållfastheten hos de presenterade förslagen, en bristande hållfasthet som man försöker hjälpa upp med straff eller straffskärpningar.

Att man i vissa fall inte kan undvara nog så hårda straffbestämmelser — exempelvis av den innebörd vi nu har framför oss — är å andra sidan uppenbart. Vi reagerar emellertid, herr talman, emot den *avvägning* av straffbestämmelserna, som här har kommit i fråga och som enligt vår mening otvivelaktigt innebär större våld än nöden kräver. Jag tror jag vågar säga, att det numera säkert är ganska många som känner olust inför den utveckling, vi här bevittnar.

Med dessa få ord anhåller jag om att få yrka bifall till den reservation av

herr Spetz m. fl., som är knuten till bevilningsutskottets betänkande.

Herr FRÖDING (h): Herr talman! När jag nu tar till orda i denna fråga har jag inte mycket att säga efter den utveckling av saken som herr Hagberg i Malmö har gjort. Jag skulle emellertid vilja göra en något mera allmän reflexion.

Det skulle väl ha varit bättre för respekten för våra frihetsstraff, om man hade kunnat förbehålla dem de egentliga strafflagsbrotten och vissa andra brott av mera samhällsfarlig beskaffenhet, exempelvis rattfylleri. Som utvecklingen har tett sig har det emellertid endast blivit straffarbetsstraffet, som kommit att reserveras för dessa mera allvarliga brottstyper. Fängelse har däremot i allt större utsträckning kommit att tillgripas som möjlig straffart vid mer eller mindre perifera förseelser — ofta krisförseelser och liknande.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att vi inom en mycket nära framtid kommer att stå i den situationen, att fängelse och straffarbete sammanslås till en gemensam straffart.

Redan med hänsyn till de synpunkter jag här har andragit borde, enligt min mening, lagstiftaren vinnlägga sig om att inte i onödan inlägga fängelse som reaktionsmedel vid förseelser utom strafflagens område. I varje fall borde man förbehålla fängelsestraffet de grövre förseelserna.

Jag vill särskilt understryka vad herr Hagberg i Malmö framhöll eller att ett bifall till reservationen skulle ställa straffbuden enligt uppborðsförordningen i betydligt bättre överensstämmelse med skattestrafflagens straffbud än vad propositionen gör. Jag tycker att dessa förseelser — deklaraionsförseelser och underlåtenhet att dra eller att inleverera skattemedel — har rätt stor likhet med varandra.

Slutligen vill jag tillägga att den utvidgning av avdragsskyldigheten, som

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

föreslås i propositionen — i en motion har jag påkallat en inskränkning härvidlag men jag har nu inget yrkande — och som går ut på att arbetsgivare som har rörelse även skall göra löneavdrag vid korttidsanställning under en vecka, utan tvivel kommer att göra det ännu svårare än förut för många smärre arbetsgivare att hålla reda på dessa skatteavdrag.

Herr talman, jag vill sluta med att biträda herr Hagbergs i Malmö yrkande.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Till att börja med vill jag uttala min tillfredsställelse över att det utskottsbetänkande, som här föreligger som resultat av utskottsarbetet med denna tjocka proposition, kan uppvisa en enighet, som praktiskt taget är fullständig. Den som var med vid uppbördsreformens genomförande år 1945 minns den tvekan, som då rådde vid övergången till källskattesystemet. Han får väl i dag konstatera att vi är praktiskt taget eniga om att källskattereformen hade sin stora betydelse och att det i dag knappast finns någon människa, som vill mista den. Under utskottsbehandlingen har vi känt en och annan vindpust från 1945, men de har nog inte varit så allvarligt menade.

Vad det råder tvekan om är straffbestämmelserna. Jag skulle kunna instämma med herr Hagberg i Malmö så långt att jag säger, att visst möter man olust både här och där i landet när man talar om dessa ting. Men, herr Hagberg, är det inte det svenska folkets naturliga rättsmedvetande, som känner olust inför det som man då och då från arbetsgivarhåll levererar i fråga om källskattens inbetalande till staten? Jag tror att den olusten är väsentligt större och kraftigare än den olust, som herr Hagberg ville se när det gäller detta utökade straff.

Jag kan inte förstå annat än att denna straffskärpning är nödvändig om vi skall vinna styrka åt källskatterefor-

men. Alla har vi varit eniga om att göra arbetsgivarna till uppbördsmän; det finns ingen möjlighet att komma ifrån detta. Men då måste vi också se till att de, som vi gemensamt har gjort till uppbördsmän, sköter sitt uppdrag så att det blir ordning och reda och att de medel, som dras av från löntagaren, också hamnar i statskassan, som skall ha dessa pengar. Det är den uppgiften den skärpta straffbestämmelsen har, ingen annan uppgift.

Nu säger herr Hagberg: Tänk på alla dessa små, tänk på husmödrarna, jordbrukarna och hantverkarna. Ja, herr Hagberg, de uppgifter, som då och då i stora rubriker lyser upp våra tidningar, tycks inte tala om att det är den kategorien det närmast gäller. Det gäller företagare och väsentligt större belopp än de en husmor eventuellt skulle underlåta att inbetala till uppbördsmyndigheterna.

Såsom vi har fattat det här föreliggande förslaget torde det i normalfallen bli dagsböter, och endast i vad man kallar de extrema fallen, där man praktiskt taget kan säga att det inte finns något annat alternativ, där det är så grovt, så upprörande vad som har skett, bör det vara fängelsestraff. Det tycker jag att man skulle bli ense om i detta sammanhang. Märkvärdigare förefaller inte mig saken.

Nu skall jag inte tvista med våra jurister. Inom parentes sagt har vi kanske gjort det litet grand i utskottet. Då och då tycker vi nog att de har en konstig uppfattning. Men om man inte vill genomföra de straffbestämmelser, som här föreslås, måste man gå en annan väg — det finns ingen annan möjlighet. Då får man utskilja dessa medel från arbetsgivarens medel och säga att det inte får blandas ihop. Då blir resultatet, om arbetsgivaren underlåter att inbetala medlen, att han döms för förskingring. Jag tror att om man inte nu vill ta detta steg — jag tror det kommer en gång — så skulle man nog kunna

ansluta sig till Kungl. Maj:ts proposition i detta avseende.

Jag skall med hänsyn till tiden, herr talman, bara be att få hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle: Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande menar att det skall vara ordning och reda i dessa angelägenheter och att staten skall ha sina pengar. Naturligtvis, det är ju heller inte det tvisten gäller. Tvisten gäller, huruvida det kan vara rimligt att utmäta frihetsstraff på upp till sex månader i vissa fall. Då kammarens ledamöter kanske inte är helt insatta i vad differenserna avser, skall jag be att få föredraga 80 § 1 mom. andra stycket. Det lyder i Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag sålunda: »Fullgör arbetsgivare icke sin skyldighet att inom föreskriven tid till uppborrdsmyndighet inbetala belopp motsvarande det, varmed arbetstagares lön minskats för gäldande av dennes skatt, och ligger i avseende härå uppsåt eller grov oaktsamhet arbetsgivaren till last, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.»

Reservanterna är ense med majoriteten, att, då uppsåt föreligger, skall fängelsestraff kunna utdömas. Skiljaktigheten gäller sådana fall, där grov oaktsamhet föreligger. Där menar vi, att frihetsberövande är att gå för långt, och vi anser att straffet där skall vara dagsböter.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! För att inte inveckla oss i ett för långt resonemang, skall jag endast anknyta till vad herr Hagberg i Malmö här yttrade. Hela bevillningsutskottet är alltså enigt om att fängelsestraff skall kunna förekomma, om en arbetsgivare icke har levererat in uppburna medel och det föreligger uppsåt. Men Kungl. Maj:ts och ut-

Ändringar i uppborrdsförfarandet m. m. skottets förslag innefattar, att det även skall kunna bli fängelsestraff vid grov oaktsamhet. Men det är sagt i motiveringen, att i det senare fallet bör inte fängelsestraff utmätas i andra fall än när det är ganska uppenbart att det föreligger uppsåt och domstolen alltså är övertygad därom, men full bevisning för detta icke har kunnat förebringas.

Jag vill endast understryka, att saken har två sidor. Dels gäller det dem, som tjänstgör som uppborrdsmän, för vilka vi inte skall göra det värre än nödvändigt, och deras känsla för denna lagstiftning, och dels måste vi också ta hänsyn till den stora allmänheten, inte minst till dem, vars pengar inte blir inbetalda. Det verkar otvivelaktigt kränkande för rättskänslan hos stora folklager, om det icke skulle vara möjligt att påtala sådana flagranta fall, då personer icke betalar in de pengar till statskassan, som de har uppburit av sina anställda, och då det är uppenbart, även om det icke kunnat bindande bevisas, att det är uppsåt. Jag tror att även de flesta arbetsgivare har en känsla för att alla skall behandlas lika och att icke de samvetsgranna skall sättas i sämre belägenhet än de som icke är samvetsgranna.

Det gäller här också frågan om dagsböter, när man icke har gjort skatteavdrag men detta beror endast på ringa oaktsamhet. Herr Hagberg i Malmö har där talat om alla små näringsidkare. Jag har för min del aldrig träffat på några fall, där sådana har blivit ställda inför rätta och inte heller finns det anledning att frukta att det skulle vara en fara för dem, därför att de icke är tillräckligt kunniga. Det är ju så, att när källskatten på en debetsedel icke har blivit redovisad går det ut ett meddelande till polismyndigheterna, som i varje särskilt fall undersöker, varför pengarna icke har inbetalats, och det är alldeles utslutet att någon skulle tänka på ett åtal, om det vid undersökningen visar sig, att en arbetsgivare har underlåtit

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

att inbetala beloppet på grund av oförstånd. Det finns inte minsta anledning att tro att något sådant skulle ske.

Herr SVENSSON i Göteborg (s): Herr talman! Bevillningsutskottet har i sitt betänkande i stort sett tillstyrkt den motion i fråga om sjömännens beskattning, som jag och ett antal andra ledamöter i denna kammare har väckt. Jag skall därför inskränka mig till att understryka ett par synpunkter, som utskottet har snuddat vid i förbigående men som enligt min mening är av mycket stor betydelse vid bedömandet av denna fråga.

Det är alldeles riktigt som utskottet framhåller, att det »såväl bland sjömännen själva som bland dem, som företräder sjöfolkets intressen, råder en enhällig mening om att sjöfolkets beskattningsfråga icke kan tillfredsställande lösas med mindre en definitiv sjömansskatt införes». Samtliga sjöfolkets fackliga organisationer och alla övriga sammanslutningar på sjöfartens område har enstämmigt anslutit sig till den uppfattningen. Det är emellertid inte bara de, som är så att säga direkt engagerade i frågan, som har gjort sig till talesmän för en definitiv sjömansskatts införande, utan även andra organisationer och institutioner, som har en ingående kännedom om det nuvarande systemets nackdelar. Så har exempelvis kommerskollegium, som väl får anses ha mycket god kännedom om förhållandena på sjöfartens område, starkt understrukit önskvärdheten och nödvändigheten av en sådan skatt. I ett remissyttrande förra året i anledning av den inom finansdepartementet utarbetade P M angående sjömännens beskattning — vilken i stort sett ligger till grund för Kungl. Maj:t proposition — säger kollegiet bl. a., att det »har icke funnit anledning frångå sin i yttrandet den 20 december 1949 intagna ståndpunkt beträffande sjömansskatteförslaget» — här åsyftas sjömansskatteutred-

ningens betänkande — »vare sig i dess helhet eller i avseende å dess detaljer utan hemställer att lagstiftning om definitiv källskatt för sjöfolk i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget snarast genomföres.»

Jag vill här också nämna åtminstone en sak, som av sjömännen betraktas som synnerligen orättvis i det nuvarande systemet, nämligen att det icke finns en enhällig utdebitering av kommunalskatten och att ortsavdragen icke är enhetliga. Som det nu är kan exempelvis av två sjömän, som är anställda på ett göteborgsfartyg, som har samma löner och som i skatteavseende befinner sig i samma ställning, den ene få betala 100 och den andre 200 kronor i månaden i skatt, beroende på i vilken kommun vederbörande är skriven. Ingendera av de två har kanske under årtionden besökt sin hemkommun; de har måhända under årtal varit anställda på samma fartyg, och det kan nog ursäktas åtminstone den, som får betala 200 kronor i månaden i skatt, om han tycker att det nuvarande systemet är litet orättvist. Det är nog också litet svårt att för en svensk sjöman, som varit borta från hemlandet kanske under många år, på ett nöjaktigt sätt försöka klargöra det rättvisa i en sådan differentiering. Sjömän är inte oviljigare att betala skatt än andra medborgare, men de anser att det nuvarande skattesystemet drabbar dem orättvisare än andra, i all synnerhet som de vet att man i andra länders handelsflottor genomfört ett skattesystem, som i stor utsträckning ger rättvisa åt sjömännen.

Detta är otvivelaktigt en av anledningarna till att svenskt sjöfolk i allt större utsträckning under de senare åren sökt sig till andra länders handelsflottor, till utländska fartyg. Det är nämligen ett obestridligt faktum att så är förhållandet. Vi har tusentals sjömän som är anställda i utländska fartyg, norska, danska, belgiska, panaman-

ska o. s. v. under det att den svenska handelsflottan i stor utsträckning har blivit beroende av utländsk arbetskraft.

Jag kan i detta sammanhang nämna att den organisation, som jag i mitt dagliga arbete företräder, nämligen Svenska sjöfolksförbundet, vid årsskiftet 1952/53 hade cirka 20 000 medlemmar och att av dessa inte mindre än 6 000, d. v. s. nära en tredjedel, var utlänningar. Vi har genom sjöfolksförbundets avdelningar i Amerika och på den europeiska kontinenten gjort undersökningar för att försöka få klarlagda orsakerna till denna flykt av svenska sjömän från de svenska fartygen. Vi var från början medvetna om att det måste vara något särskilt som var anledning till detta förhållande. Löne- och arbetsvillkoren kunde det knappast vara, ty dessa ligger utan jämförelse över dem som gäller i andra länders handelsflottor, och de sociala förmåner, som i kraft av lagar och författningar tillkommer sjömän i svenska fartyg, är i regel bättre än de som åtnjutes i andra nationers båtar. Av den av oss företagna undersökningen, som omfattar bortåt 1 000 svenska sjömän, anställda i utländska fartyg, framgår det klart och tydligt, att den huvudsakliga anledningen till att svenska sjömän lämnat den svenska handelsflottan är att det svenska skattesystemet för sjömän enligt deras mening är orättvist och betungande i jämförelse med motsvarande skattesystem i andra länder.

Nog är det väl litet bakvänt — åtminstone tycker jag det — att de svenska sjömännen för en sådan saks skull som skattesystemet skall ta anställning i utländska fartyg, samtidigt som vår handelsflotta i så hög grad som nu är fallet blivit beroende av utländsk arbetskraft.

Jag är inte alldeles övertygad om att de delreformer, som nu föreslås, kommer att minska de nuvarande olägenheterna, snarare tvärtom. Nu föreslås

Ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

t. ex. att avdrag för preliminär skatt skall göras med 20 procent av inkomsten, då debetsedel på preliminär skatt eller skattekort inte överlämnas till befälhavaren. Tidigare har uttagningsprocenten varit 15. Det är inte många av de svenska sjömännen, som nu arbetar i den i trafik mellan utländska hamnar sysselsatta handelsflottan, som kan överlämna skattekort eller debetsedel. De sjömän, som kanske i årtal och decennier varit borta från hemlandet och mönstrat på en svensk båt i utlandet, har i regel inte någon direkt kontakt med hemorten, och vederbörande myndigheter här hemma har inte någon adress, till vilken de kan sända en preliminär skattesedel. Jag är rädd för att, när uttagningsprocenten för preliminär skatt höjes till 20, kommer åtskilliga av de svenskar, som fortfarande bemannar den del av handelsflottan som jag här talar om, också att övergå till utländska fartyg. Jag har emellertid ansett mig kunna gå med på de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna ändringarna under förutsättning att dessa blir provisoriska och till tiden mycket begränsade.

Herr talman! Det är alltså min förhoppning, att Kungl. Maj:t inom en snar framtid omprövar frågan om en definitiv sjömansskatt, vilken i huvudsak bör baseras på sjömansskatteutredningens förslag, och därefter för riksdagen framlägger förslag i frågan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! När vi på hösten 1945 diskuterade källskattesystemets införande, var vi medvetna om att svårigheter skulle uppstå, att brister skulle finnas och att en översyn var motiverad, då man vunnit en viss erfarenhet. Detta har besannats, men å andra sidan ger jag herr Olsson i Gävle rätt då han säger, att själva grundtanken i detta system är riktig och bärkraftig. Det har också erfarenheten visat.

Mycket som föreslås i denna propo-

Ändringar i uppborädsförfarandet m. m.

sition är av teknisk natur, men det finns också ett förslag om en väsentlig förändring, nämligen det som går ut på att rörelseidkare skall innehålla källskatt, då han anställer någon för kortare tid än en vecka. Man har påpekat, att detta betyder ökad börda för rörelseidkarna, och det är sant. Det innebär dock en förbättring ur rättvisesynpunkt vad gäller skattebetalningen, och vidare innebär det en förbättring också därigenom att det motverkar en icke önskvärd rörlighet på arbetsmarknaden.

Beträffande straffpåföljden kan jag fatta mig mycket kort, då herr Hagberg i Malmö och även någon annan talare på den punkten har motiverat reservationen. Jag vill endast nämna, att jag tror, att man gott kan iakta den försiktighet beträffande fängelsestraffets tillämpning på detta område som präglar reservanternas ställningstagande. Jag är inte säker på att det allmänna rättsmedvetandet vill gå längre på detta område än som föreslås i denna reservation, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i

anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 124 ja och 81 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.12 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 6 maj.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs vart för sig:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

sammansatt stats- och andra lagutskotts utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas förenta stater angående biträde och handräckning för indrivning av vissa skatter å utdelning å aktier; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 2.

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 20 februari 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 85, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning.

I propositionen hade föreslagits, att förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m., vars giltighetstid utgår den 30 juni 1953, skulle erhålla fortsatt giltighet för tiden till och med den 30 juni 1954. I samband därmed hade föreslagits vissa ändringar i förordningen, huvudsakligen av teknisk art.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 376 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 467 av herr *Munktell m. fl.*, vari hemstälts,

»A. att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 85, och

B. därest detta icke vinner riksdagens bifall, dels att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid import av personbilar m. m., att skyldighet att erlägga skatt åligger köparen samt att uppbörden anförtros länssty-

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

relserna, dels ock att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar»;

2) motionen I: 385 av herrar *Ola Persson* och *Öhman*, vari hemställts,

»att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 85,

att, om detta förslag inte vinner bifall, riksdagen måtte besluta, att den inhemska tillverkningen av personbilar och motorcyklar befrias från den särskilda tillverkningsskatten å 10 procent från och med den 1 juli 1953 och att vederbörande utskott vid bifall till detta yrkande utarbetar motsvarande ändringar i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660)»; ävensom

3) motionen II: 468 av herr *Adolfsson*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 85».

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 168 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 201 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar och motorcyklar icke skall förlängas att gälla efter den 30 juni 1953 eller, om detta icke vinner riksdagens bifall, att förenämnda bilaccis skall inräknas bland automobilskattemedlen»;

b) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Spetz* och II: 356 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta att förordningen av den 24 oktober 1951 om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. (nr 660/1951) skall upphöra att gälla senast den 1 mars 1953».

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande propo-

sition nr 85, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning; ävensom

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 168 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 201 av herr *Hjalmarson m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Spetz* och II: 356 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 376 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 467 av herr *Munktell m. fl.*,

4) motionen I: 385 av herrar *Ola Persson* och *Öhman*, samt

5) motionen II: 468 av herr *Adolfsson*,

måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Spetz*, *Velander*, *Söderquist*, *Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

A) dels avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 85 dels ock antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

B) förklara att de likalydande motionerna I: 168 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 201 av herr *Hjalmarson m. fl.*, de likalydande motionerna I: 290 av herr *Spetz* och II: 356 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*, motionen II: 468 av herr *Adolfsson*, de likalydande motionerna I: 376 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 467 av herr *Munktell m. fl.* ävensom motionen I: 385 av herrar *Ola Persson* och *Öhman* måtte anses besvarade med vad reservanterna anfört och hemställt.

Efter föredragning av *punkten A* i utskottets hemställan anförde:

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! En av koalitionsregeringens första åtgärder var att föreslå en skatt på importerade och på inom riket tillverkade personbilar och motorcyklar. Storleken på denna skatt var 10 procent, eller närmare bestämt 11,1 procent, beroende på att i beskattningsvärdet också ingick skatten. Syftet med denna bilaccis var att begränsa efterfrågan på bilarna, och skatten var tänkt som ett komplement till investeringsavgiften.

Inom folkpartiet reste vi vid den tidpunkt, då detta förslag framlades, ett bestämt motstånd mot denna bilaccis. Vi ansåg den obehövlig. Det fanns redan en importreglering på området, och den finns fortfarande kvar. Vi ansåg den orättvis, därför att den hårt drabbade köpare av nya bilar, och vi menade, att om det över huvud taget skulle uttagas en sådan skatt mot vår vilja, så skulle de influtna medlen därav gå till vägarna, ty alldeles oavsett vilket namn man gav denna skatt, var den ändå en speciell börda på bilisten, och inkomsterna av densamma borde därför komma vägarna till del. De skäl vi anförde, när bilaccisen föreslogs, gäller fortfarande. De skäl däremot som regeringspartierna då åberopade, har nu försvagats eller upphört att gälla.

Både bilaccisen och investeringsavgiften bör enligt min mening försvinna snarast möjligt. Jag anser nämligen, att dessa investeringsbegränsande åtgärder inte längre behövs. Vi har från folkpartiet föreslagit, att investeringsavgiften icke skall utgå under innevarande år. När jag tar denna ställning beror det till stor del på att vi har kreditrestriktioner. Dessa riktar sin speciella udd mot inköp av personbilar. Där har vi en investeringsbegränsande faktor att räkna med.

Departementschefen och utskottsmajoriteten skriver, att importen av personbilar ligger på en hög nivå. Jag vill då erinra om att bilimporten under för-

krigsåren 1937 till och med 1939 utgjorde 4½ procent av vår totala import. Under de följande tio åren var motsvarande siffra 1½ procent. Nu är bilimporten uppe i ungefär samma procentuella andel av den totala importen som under förkrigsåren, men man måste därvid komma ihåg, att under de sex krigsåren förekom det praktiskt taget ingen import på detta område. Jag vill minnas att hela antalet personbilar som under dessa sex år infördes i vårt land var 3 018, och även de närmaste åren därefter låg importen på en onaturligt låg nivå. Man har på detta område rätt att tala om en underförsörjning, som tog sig uttryck däri att av hela personbilbeståndet i vårt land den 1 januari 1952 var inte mindre än 41 procent av förkrigsmodell. Sedan dess har en ytterligare förnyelse skett, och vi har fått allt mer en övergång till mindre bilar, vilket betyder att man sparar bensin, dels genom att bilarna är mindre, men också genom de tekniska förbättringar som ägt rum beträffande nya vagnar.

Vi reservanter föreslår att bilaccisen skall försvinna med denna månads utgång. Det är nämligen angeläget att det inte förflyter alltför lång tid mellan beslut och verkställighet, ty om tiden därvidlag blir för lång inverkar det fördelaktigt på produktion och handel. Det finns starka skäl som talar för bilaccisens avskaffande snarast möjligt. Men om detta till trots riksdagen beslutar att bilaccisen skall vara kvar anser jag, att dessa medel bör komma vägväsendet till godo. Sådana specialskatter som bilaccisen bör enligt grunderna för bilbeskattningen användas för vägväsendet. Sådana skatter som bilaccisen drabar inte minst landsbygdens och de mindre tätorternas befolkning.

Herr talman! Om kammaren beslutar att bilaccisen skall vara kvar, kommer jag att under punkten B ställa ett yrkande, som går ut på att dessa medel skall komma vägväsendet till godo. Jag

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

yrkar nu bifall till reservationen av herr Spetz m. fl. under punkten A.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Ända sedan hösten 1951, då denna speciella bilaccis genomfördes, har meningarna om densamma varit delade. Herr Kristensson i Osby ansåg att denna speciella accis, som ju var avsedd som ett led i bekämpandet av inflationen och de förhållanden som följde av denna, var onödig redan då. I dag anser herr Kristensson att nu är läget mycket förbättrat, nu har vi nått stabilitet så att denna skatt inte alls behövs. Jag tror nog att man får försöka göra klart för sig anledningen till att den här bilaccisen infördes och varför den ordnades på sätt som skedde; jag tror att det då blir lättare att förstå hela problemet.

Vi i utskottsmajoriteten är visst inte blinda för att det förhållande kan inträda som herr Kristensson talar om, nämligen att det inte får förflyta för lång tid mellan ett riksdagsbeslut i ärendet och accisens avskaffande; detta är ungefär samma synpunkter som finansministern lagt fram i propositionen. Om denna accis skall försvinna skall det naturligtvis ske på ett sådant sätt att handeln inte kommer att bli den som kommer i klämma i ett sådant läge. Detta har vi också hört i annat sammanhang. Jag minns en mycket bemärkt partivän till herr Kristensson i Osby, som efter vad jag vill minnas i Finanstidningen skrev och rent ut frågade, om svenska folket hade råd till alla de utsvävningar, som det gav sig in på i det dåvarande allvarliga läget. Sedan försköts läget så att vederbörande i det slutliga avgörandet i första kammaren röstade såsom herr Kristensson i Osby nu gör, men det är en annan historia, som jag inte skall syssla med i detta sammanhang.

När herr Kristensson i Osby nu säger att detta är en specialskatt, slår han över huvud taget undan all den argu-

mentering han kan ha för att denna specialskatt skall användas för vägväsendet. Det är en speciell skatt på samma sätt som investeringsavgiften. Jag har sport flera gånger men aldrig fått något svar: Är detta en skatt på bilismen? Vad är då den vanliga investeringskatten? Är den en investeringsavgift? Är det så att denna skatt skall gå till vägväsendet, skall inte då de medel som inflyter genom de andra investeringsavgifterna återbetalas till dem som har erlagt dem?

Man skall se denna fråga ur synpunkten av hur skatten har kommit till och vad den skall tjäna för ändamål.

Jag tror över huvud taget inte, herr talman, att vi övertygar varandra det allra minsta. Vi har diskuterat problemet i utskottet, och vi står på samma linje som där vi stod 1951. Reservanterna värjer sig, majoriteten värjer sig, och man försöker inte på något sätt förstå varandras synpunkter. Jag tror att det är ett läge som vi inte kan komma ur på annat sätt än att vi genom röstning får avgöra vem som skall ordna saken. Det finns enligt min uppfattning över huvud taget ingen annan möjlighet. Jag har uppgivit hoppet om att kunna övertyga oppositionens sju ledamöter om att de har fel i detta sammanhang, och de anser naturligtvis att det är vi inom majoriteten som har fel.

Herr talman! Med argument av allt vad som har sagts i denna fråga under årens lopp, vad som säges i kammaren vid detta tillfälle, vad som säges i utskottsutlåtandet och vad som säges i propositionen från finansministerns sida, ber jag att få hemställa om bifall till vad bevillningsutskottet föreslår.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag vill till utskottets ärade ordförande säga, att jag har sagt att bilaccisen är en speciell skatt på motorfordon. Det kan man inte påstå att investeringsavgiften är, ty den

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

breder ut sig över mycket vidare fält. Och en speciell skatt på bilismen menar jag bör komma vägarna till del.

Man kan kalla denna skatt för vad man vill, men en specialskatt på motorfordonen är den. Ju hårdare bilbeskattning vi har i vårt land, ju ömtåligare är det, herr Olsson, att ovanpå lägga ytterligare börda. Det är inte förenligt med sunda skatteprinciper på detta område.

Jag vill, herr Olsson, ställa den frågan: Anser herr Olsson för sin del att bilaccisen drabbar rättvist?

Herr **OLSSON** i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Herr Kristenssons specialskatt skiljer sig på intet sätt från den speciella investeringsavgiften. Herr Kristensson säger att den skatt det nu närmast är fråga om lägges på bilarna. Ja, och de andra lägges på olika näringsgrenar: de drabbar dem som vill bygga och dem som vill företa andra anstalter. Med samma rätt som herr Kristensson här talar om att skattebeloppen skall gå till vägväsendet skulle man kunna säga, att intäkterna av andra skatter skall delas ut till jordbruket, till byggnadsverksamheten o. s. v.

Sedan sporde herr Kristensson om jag anser att bilskatten är rättvis. Jag skulle vilja fråga herr Kristensson tillbaka: Hur många skatter kan herr Kristensson visa på, där man kan tänka sig att det finns en allmän mening som står bakom, att de är rättvisa och utomordentliga?

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag ställde den sista frågan därför att bilaccisen som vi alla vet drabbar *en* grupp av bilägare, nämligen nyköparna. 1951 hörde herr Olsson i Gävle till reservanterna inom bevillningsutskottet; det gällde då den dubbla fordonsskatten. Vad skrev herr Olsson i Gävle vid det tillfället om denna tanke, att man skulle kunna lägga skatt på nyköpare? Jo, herr Olsson

skrev, att man inte kunde tillstyrka en skatt, som lades uteslutande på marknaden nytillförda bilar, och han motiverade det med att skattes kärningen för varje enskild bilköpare skulle bli för stor.

Så skrev herr Olsson på våren 1951. På hösten 1951 var det något annat ljud i skällan, och så är det också i dag. Men det hindrar inte att herr Olsson hade rätt på våren 1951.

Herr **OLSSON** i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Om vi skulle gräva i gamla protokoll i detta hus undrar jag hur det skulle gå för herr Kristensson. Han komme nog i ungefär samma läge som jag. Politik, herr Kristensson, är det möjligas konst, och man får bedöma efter det dagsläge som föreligger. Det är så jag har bedömt denna fråga vid de olika tillfällena, och jag skulle vilja säga: Jag hoppas att denna bilaccis, till glädje för bland andra herr Kristensson, skall komma att försvinna före den tidpunkt, som riksdagen i dag eventuellt fastställer.

Herr **HAGBERG** i Malmö (h): Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande sade, att politik är det möjligas konst, och förvisso har han rätt. Och jag vill ge honom den komplimangen att ibland försöker han göra det omöjliga möjligt, exempelvis när han försöker försvara prolongeringen av denna lagstiftning.

Herr Olsson i Gävle gjorde emellertid ett uttalande, som jag gärna vill instämma i. Han förklarade, att när vi beslöt denna tillfälliga lagstiftning, så utgjorde dessa åtgärder ett led i de allmänna inflationsbekämpande föranstaltningar, som riksdagen i det läget vidtog. Man bedömde situationen såsom i sig inneslutande en rad allvarliga, riskfyllda inflationistiska faktorer, som det då gällde att bekämpa. Mot bakgrunden därav bör man se tillkomsten av denna lagstiftning.

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

Detta är riktigt. Men då uppställer sig frågan: Har situationen i dag, herr Olsson i Gävle, förändrat sig i förhållande till situationen sådan den förelåg de livliga dagar på hösten 1951, när den s. k. blixtoffensiven mot riksdagen sattes in? Om situationen i dag ur inflationistisk synpunkt är exakt densamma som den var hösten 1951, då kan jag förstå, om man vill slå vakt om denna lagstiftning. Men är det så, herr Olsson, att situationen har förändrat sig, då synes det mig rimligt att man drar den konsekvensen därav, att man också ändrar sin inställning till denna lagstiftning.

Jag antar, att det är betydligt flera än jag som med intresse tagit del av statsrådstalen den 1 maj. Dessa gick i ganska stor utsträckning efter en tämligen gemensam linje. Flera statsråd lade ner energi på att visa att samhällsekonomisk stabilitet nu är för handen. Jag har, herr talman, roat mig med att ur Morgon-Tidningen — för att inte riskera att komma ut på osäkra vägar — göra ett par citat ur statsrådstalen den 1 maj i detta speciella hänseende.

Ett statsråd yttrade enligt MT: »Några tecken som visar på en krisartad utveckling har vi inte kunnat finna.» Ett annat statsråd yttrade: »En av de främsta uppgifterna för vår ekonomiska politik är att vid en eventuell internationell kris förhindra stagnation och massarbetslöshet i vårt land.» Ett tredje statsråd yttrade: »Just nu är det ovanligt lugnt inom ekonomin. På olika håll i världen har man visserligen sina svårigheter, men det allmänna läget är rätt stabilt. Dagens lugn bör emellertid inte invagga oss i säkerhet. Det kan lura en lågkonjunktur i bakgrunden. Särskilt framträder denna möjlighet, om det skulle bli en politisk avspänning i världen.»

Jag ber att få fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på att i intet av dessa statsrådstal signalerar man någon oro för en inflationistisk utveckling. Vad man däremot är orolig för är raka

motsatsen eller, såsom ett av statsråden sade: I bakgrunden kan lura en lågkonjunktur. Det är, såvitt jag kan förstå, inte alls uteslutet att detta kan vara fallet, men detta är en situation rakt motsatt den som förelåg, när riksdagen beslutade denna lagstiftning, och som motiverade densamma.

Då jag lyssnade till socialministerns anförande tidigare i dag kunde jag inte underlåta att fästa mig vid hans kategoriska understrykande av att vårt ekonomiska klimat har hårdnat, att våra svårigheter att hävda oss i den internationella konkurrensen har ökat. Inte vittnar detta om att man bedömer situationen så att en inflationistisk utveckling skulle vara att vänta. Det är snarare motsatsen man är rädd för. När man har en sådan inställning, herr talman, är det ganska svårt att förstå, att man vill bibehålla en lagstiftning, som är tillkommen under helt andra förutsättningar än dem som nu är för handen.

Tidigare i dag har man förspört, att finansministern lagt fram en proposition om att investeringsavgiften skall utsträckas till att gälla till den 1 januari för att därefter icke förnyas. Det synes mig som om det vore en tämligen naturlig åtgärd av finansministern, att han under sådana omständigheter vidtar en liknande aktion i fråga om bilaccisen, som ju principiellt ligger på samma plan som investeringsavgiften. När man från utskottsmajoritetens sida tidigare har argumenterat för bilaccisens bibehållande, har man brukat anförda, att det är nödvändigt ur rättvisesynpunkt att behålla densamma. Bilaccisen lägges ju på personbilar, under det att lastbilar och bussar träffas av investeringsavgiften, framhåller man. Båda kategorierna böra behandlas lika.

Ja, väl, men därav bör väl följa, att, om man avskaffar investeringsavgifter, så bör också bilaccisen avvecklas.

Med dessa ord, herr talman, och med instämmande i övrigt i vad herr Kristensson i Osby framhöll i sitt första an-

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

förande hemställer jag om bifall till den reservation, som är avgiven av herr Spetz m. fl.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Det ligger naturligtvis mycket sanning i att den ekonomiska situationen i dag inte är densamma som när vi första gången beslutade bilaccisen. Men detta är ju i grund och botten en ovidkommande sak, ty frågan är ju den, om situationen i dag motiverar bilaccisens bibehållande. Nu skall jag naturligtvis inte fördjupa mig i frågan om konjunkturen. Det dröjer ju, såvitt jag förstår, inte mer än en vecka förrän vi skall bli mycket mer mångordiga om den saken.

Jag vill bara fästa uppmärksamheten vid själva grundtonen i konjunkturen. Det har varit en konjunkturavmattning som har ebbat ut. Det är för närvarande uppåtående konjunktur i Förenta staterna men även i Europa. Det kan lura en lågkonjunktur längre bort i samband med att rustningsansträngningarna minskas. Det sade jag i förstamajtalet, herr Hagberg. Men herr Hagberg citerade inte de orden, där jag pekade på att det finns risk för översysselsättning till sommaren, d. v. s. den konjunkturförbättring, som vi har sett under de sista månaderna, har nu lett dithän för vårt lands vidkommande, att det ser ut som om det skulle komma att bli en större efterfrågan på arbetskraft än tillgång, särskilt nu till den sommar som stundar. Ett sådant fenomen är inflationsdrivande, det leder till tryck uppåt på priserna.

Herr Hagberg åberopade socialministern. Socialministern har redan i dag talat om att han har dragit in byggnadstillstånd för 150 miljoner kronor för att möta denna översysselsättning. Det är väl ganska logiskt och naturligt att man försöker hejda investeringsbenägenheten och då framför allt inom de delar av det ekonomiska livet, där investeringarna är minst nödvändiga.

Herr Hagberg har redan sagt, att jag har förordat att investeringsavgiften skall bestå till nyår. Herr Kristensson sade, att vi har ju kreditrestriktionerna att ta till. Men var och en vet ju att kreditrestriktioner är nödvändiga och bra, men de är alltför generella för att man skall kunna genomföra den differentiering, som ur allmän synpunkt är nödvändig. Därför menar jag, att investeringsavgiften får verka även den sommar som kommer. Om jag skall ha investeringsavgiften kvar, skall jag då inte också ha bilaccisen? Min tanke är alltså att det fortfarande skall gå ut 12 procent i investeringsavgift på inköp av lastbilar och bussar. Men skall då personbilarna vara utan detta tryck? Det kan inte vara så. Följaktligen menar jag att det föreligger mycket starka skäl för att bibehålla bilaccisen, åtminstone så länge vi har investeringsavgiften kvar.

Jag skall säga några ord om bilaccisens fortbestånd. Jag förutsätter i den proposition, som i dag har avlåtits till riksdagen, att investeringsavgiften skall försvinna den 1 januari 1954. Jag medger att bilaccisen i princip skall följa investeringsavgiften, men jag vill inte gå med på att precis samma datum skall fastställas för bilaccisens avskaffande, utan jag vill för min del överväga den saken och komma med ett förslag längre fram. Det är nämligen ytterligt viktigt att förslaget om upphävandet av bilaccisen kommer ganska överraskande och att det kommer vid en tidpunkt, som ur bilhandelns synpunkt kan betraktas såsom något så när lämplig. Jag måste för min del säga, att om vi skulle följa reservanternas förslag att i dag besluta bilaccisens upphörande den 1 maj, alltså mitt i den bästa säsongen för bilhandeln, skulle vi skapa ett försäljningsstopp på något över tre veckor. Jag kan för min del inte finna att detta är lämpligt.

Herr Kristensson undrade om denna skatt är rättvis. Det har varit en diskussion mellan honom och herr Olsson

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

i Gävle om saken, och jag skall inte mycket fördjupa mig i den. Men är det inte många människor, som anser att skatten på sprit är orättvis då den bara drabbar vissa människor? Vi har ändå den skatten, och vi har den inte bara i fiskaliskt intresse. Man kan väl inte säga någonting värre om bilaccisen än vad man kan säga om spritskatten. Jag tror därför, herr Kristensson, att man skall vara litet försiktig med att tala om att den ena skatten är rättvis och den andra inte rättvis. Man kan över huvud taget inte använda skattemedel för annat ändamål än att finansiera statens utgifter om man skall hålla sig strängt till rättvisan. I så fall skulle man egentligen bara ha en inkomstskatt, som skulle avmäts efter bärkraften till den yttersta grad. Det är ju någonting som de flesta av oss gärna skulle vilja ha, men vi vet ju att det i det levande livet inte går att genomföra.

Jag vill vidare säga några ord om vad som här sagts om att bilaccisen bör komma vägväsendet till godo. Det har vi ingående diskuterat två gånger tidigare, och det är inte mycket mera att säga därom. Men jag måste för min del reagera emot att man skall säga, att varje slags påлага som läggs på bilismen med naturnödvändighet skall gå till vägunderhållet. Jag kan mycket väl förstå att de som företräder motorismen har till sin uppgift att hävda en sådan mening, men vi riksdagsmän, som nu ändå allesammans har ansvaret för statsverkets behov och tillstånd, kan väl inte ta saken så enkelt. Det skulle föra med sig de mest vidlyftiga konsekvenser att göra på det sättet.

Jag frågar: Varför skall bilaccisen gå till vägväsendet? Skall då inte investeringsavgiften på lastbilar och bussar också gå dit, och varför skall inte tullavgifterna på bilar gå dit? Jag skulle kunna räkna upp ändå mera. Var skall man draga gränsen? Måste det inte vara på det sättet, att man bestämmer sig för vad som skall vara vägskatt

och vad som inte skall vara vägskatt? Denna sak har vi prövat två gånger förr, och det finns väl ingen anledning till att riksdagen skulle ta en annan ståndpunkt nu.

Jag vill sluta med att säga att jag finner det vara goda skäl för att vi låter bilaccisen vara kvar under denna sommar, och så långt fram som det kan befinnas lämpligt, varvid vi ändå kan gå ut ifrån att bilaccisen skall i princip behandlas på samma sätt som investeringsavgiften, även om tidpunkten för avskaffandet icke nu bör vare sig diskuteras eller bestämmas.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag vill erinra om att det i den proposition, nr 227, som är delad på kammarens bord i dag, står att vi nu har ett läge som i stort sett präglas av ekonomisk balans. Det är ett förhållande som enligt min mening gör att vi inte har anledning att bibehålla dessa investeringsbromsar, som bilaccisen och investeringsavgiften utgör. Finansministern medgav i sitt anförande att vi inte har samma läge nu som år 1951. Det är riktigt. Dessutom har vi inte samma läge ur den synpunkten, att vi har en kreditåtstramning, som riktar sin udd med särskild skärpa mot inköp av personbilar.

Jag kan inte neka mig att här inför kammaren läsa upp vad en bondeförbundsledamot ifrån Värmland, herr Adolfsson, har skrivit i en motion som är inlämnad i mars i år och som gäller bilaccisen. Där står det: »Det angavs uttryckligen i motiveringen för skatten att den skulle vara av provisorisk karaktär och upphöra när syftet med densamma var vunnet, d. v. s. när balans i samhällsekonomin vunnits och penningvärdet blivit stabilt. — Regeringen har i olika sammanhang förklarat, att dessa mål nu har uppnåtts och att det ekonomiska läget således präglas av balans.» Och så tillägger han: »Förlänger man giltighetstiden för dess till-

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

lämpning, sedan behovet av skatten försvunnit, måste detta rubba förtroendet för regeringens försäkringar.» Av sina egna skall man höra det!

Då vi diskuterade denna fråga här i kammaren, herr finansminister, den 24 oktober 1951, sade finansministern att denna accis inte skulle bli mer än två år gammal. Den infördes den 20 oktober 1951, och efter detta uttalande skulle den då försvinna senast den 20 oktober 1953. Är herr finansministern villig att infria den utfästelsen?

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle: Herr talman! Finansministern medgav, vilket jag hade väntat, att principiell likställighet bör råda mellan å ena sidan lastbilar och bussar, som träffas av investeringsavgiften, och å andra sidan personbilar, som träffas av bilaccisen.

Nu avskaffas vid kommande årsskifte, enligt vad som blivit bekant, investeringsavgiften, som träffar lastbilar och bussar. Konsekvensen därav bör enligt min mening bli att man då också avskaffar accisen, som träffar personbilarna.

Såvitt jag kunde förstå finansministern, är detta också hans mening, men han tillägger att det är omöjligt och olämpligt att fixera ett datum för bilaccisens avskaffande. Jag kan förstå finansministern därvidlag. Jag skall inte närmare gå in på den saken. Den diskuterade vi mycket livligt hösten 1951. Nu sade statsrådet att enligt hans mening accisen bör bestå under denna sommar och så länge det kan finnas lämpligt. Av dessa ord vågar jag dra den slutsatsen, att finansministern i anslutning till sitt principiella resonemang också kommer att avskaffa bilaccisen. Jag begär inte att finansministern här skall fixera ett datum. Jag kan förstå finansministern, om han anser, att en sådan åtgärd bör vidtagas över en natt med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föreligger

i det sammanhanget. Jag vill bara uttrycka en förhoppning, att avståndet mellan den dag, då investeringsavgiften avskaffas, och den dag då bilaccisen avskaffas icke måtte bli alltför långt.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall inte inlåta mig på någon diskussion i den här sista frågan. Vad jag där har sagt det kan räcka, och herr Kristensson får väl vänta och se. Jag lovar inte att jag skall till punkt och pricka hålla mitt löfte, om det nu skall kallas för något löfte, av år 1951, men låt oss resonera om den saken när min synd är klar och ådagalagd.

Sedan skulle jag bara vilja säga att herr Kristensson väl ändå inte skall försöka inbilla kammaren att det anförande jag här nyss höll skulle på något sätt strida emot vad jag har skrivit i propositionen, ty så enfaldig kan jag väl ändå inte vara.

Herr ORGÅRD (s): Herr talman! Jag är förekommen både av utskottets ordförande och av statsrådet, och jag skall icke förlänga debatten utan bara göra en liten reflexion, närmast med anledning av yrkandet att de medel som kommer in genom bilaccisen skall användas för vägutgifter. Är det inte så, herr Kristensson och reservanterna, att, om man tar medel av tillfälliga skatter för ordinarie ändamål, detta kanske kan påverka möjligheten att så snart man önskar upphäva den tillfälliga skatten? Då återstår det ju att finna medel för det ordinarie ändamålet — för vägunderhållet — på annat sätt.

Herr JANSSON i Aspeboda (bf): Herr talman! Eftersom det parti jag tillhör har blivit mycket ofta kraftigt apostroferat just i denna fråga skall jag be att få säga några ord.

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

För mig har det när vi behandlat denna sak i bevillningsutskottet varit avgörande, att man inte kan ta bort denna skatt på en vara som väl knappast någon i denna kammare vill påstå är hundra procentigt en nyttovara. För att inte någon skall replikera med anledning av dessa ord, skall jag tillfoga att jag mer än väl förstår behovet av sådana lämpliga kommunikationsmedel som t. ex. bilarna. Men när vi antog denna investeringsavgift var vi å andra sidan överens om att vi inte kunde låta bilarna stå vid sidan om. Om man nu skulle ta bort registreringsavgiften speciellt för bilarna, kan man fråga sig, vadan sådan brådska är av nöden. Vi måste ta bort hela investeringsavgiften på en gång. Vad skulle Sveriges folk säga om vi behöll investeringsavgiften för den som skall bygga en ladugård, men tog bort den för den som skall köpa en personbil? Den frågan kanske herr Kristensson eller någon annan skulle vilja besvara.

När jag satt och lyssnade till oppositionen i dag kunde jag inte undgå att tänka på vilken glädje oppositionen har haft av investeringsavgiften och bilskatten. Det har varit rent av löjeväckande att läsa vad som stått i tidningarna om denna sak och upprörande att få höra t. o. m. ledamöter av denna kammare under valrörelsen 1952 i detta sammanhang tala om hur galet det har blivit, sedan bondeförbundet kom med i regeringskoalitionen. Eller vad säga om följande aktstycke: »Skola bondeförbundets väljare verkligen låta övertyga sig om att det är en vinning, om de slippa en extra bilskatt på — för en Volkswagen — 70 kronor men i stället få betala 780 kronor mer för en ny och motsvarande merbelopp för en gammal vagn? Det räcker, även om man bortser från den samtidigt bebådade höjningen av den ordinarie bilskatten nästa år, till för att i realiteten permanenta den dubbla bilskatt, som man skrutit med att man skulle avskaffa, för tio år fram-

åt!» När man talar om den dubbla bilskatten räknar man naturligtvis också med den bilskatt som vi nu sista gången antog och som har tillkommit på tillskyndan av motormännen själva. Jag vill minnas att finansministern antog nästan samma förslag som de själva lade fram. Om jag inte minns fel var skillnaden två kronor per hundra kilo av vagnsvikten.

Med denna propaganda höll man på hela hösten. Jag trodde att jag skulle vara befriad ifrån att höra även riksdagsmännen dra upp denna sak på sätt som skett i bevillningsutskottet. Även där kom man nämligen med påståendet att bilaccisen var en fristående skatt som skulle gå till vägarna. Jag trodde den tiden var förbi och att dessa talesätt var mera agitation för väljarskarorna i bygderna, som inte är hemma i alla dessa irrgångar. Det är obegripligt att man på alla sätt försöker föra fram samma tankegång som gång på gång tillbakavisats av dem som har haft befattning med saken. Herr Olsson i Gävle, herr statsrådet Sköld och vi på vårt håll har klart och tydligt sagt ifrån, att det icke är fråga om en speciell bilskatt utan en investeringsskatt på bilarna, vilken tillkom i samband med att vi införde den allmänna investeringsavgiften.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag skall inte nu fördjupa mig i några detaljer. Jag konstaterar bara helt allmänt, att herr statsrådet har riktat kritik mot oss för att vi gång efter annan fört bilismens talan här i kammaren. Jag är fortfarande så enfaldig, att jag menar att bilismen inte bör bli någon mjölkko för den allmänna statskassan. Vidare anser jag att motortrafiken har mycket stor betydelse för land och folk, bland annat för många när det gäller resor till och från arbetsplatsen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels

Skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

på bifall till utskottets i punkten A) gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 83 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet i punkten A) hemställt.

Härefter föredrogs *punkten B)* i utskottets hemställan; och yttrade därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag hemställer dels om den ändring av utskottets motivering att den del av tredje stycket å s. 12 i det tryckta betänkandet, som börjar med orden »Med anledning härav» och slutar med orden »i förevarande del» måtte utgå och ersättas med följande: »Enligt ve-

dertagen princip skall statsverkets inkomster från beskattningen av motorfordonstrafiken uteslutande användas för vägväsendets behov. Från denna princip bör något avsteg icke göras, varför de medel, som inflyter av skatten vid tillverkning och import av personbilar m. m., i sin helhet bör reserveras för vägväsendet. Utskottet tillstyrker alltså de i denna del i de likalydande motionerna I: 168 och II: 201 framställda yrkandena», dels ock om bifall till punkten B i den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Med hänsyn till vad som sagts under debatten, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten B) dels ock på bifall till det av herr Kristensson i Osby under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Kristensson i Osby under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 85 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet i punkten B) hemställt.

§ 3.

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 mars 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 130, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

I propositionen hade föreslagits förbud att tills vidare försälja eller till landet införa maltdrycker av andra klassen med en alkoholhalt överstigande 2,8 viktprocent. De föreslagna bestämmelserna voro av provisorisk karaktär och voro avsedda att tillämpas tills 1944 års nykterhetskommittés förslag hunnit slutgiltigt prövas. Från det föreslagna förbudet uppställdes undantag beträffande bl. a. försäljning av julöl. Förbudet kompletterades med vissa bestämmelser angående etikettering av importerade maltdrycker av andra klassen (klassbeteckning m. m.). Bestämmelserna voro avsedda att tillämpas fr. o. m. den 1 juni 1953.

Till utskottets behandling hade överlämnats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 434 av herr *Svärd m. fl.* samt II: 517 av herrar *Cassel* och *Magnusson*, vari hemställdes, »att Kungl. Maj:ts proposition nr 130 måtte av riksdagen avslås».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 130 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 434 av herr *Svärd m. fl.* samt II: 517 av herrar *Cassel* och *Magnusson*, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Franzon* och *Gustaf Elofsson*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 130.

II) av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, utan angivet yrkande.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Jag har till detta bevillningsutskottets betänkande fogat en blank reservation, och i anslutning till den ber jag få säga några ord.

Innan jag gör det, skulle jag dock gärna vilja uttala en vördsam förhoppning om att detta utskottets utlåtande inte måtte ge anledning till någon större s. k. nykterhetsdebatt. Jag föreställer mig nämligen att de, som är särskilt intresserade för ett sådant meningsutbyte, kommer inom en inte alltför avlägsen framtid att få rikliga och mer än rikliga tillfällen därtill.

Jag har avgivit denna blanka reservation av följande anledning. Jag förmenar, att bevillningsutskottet formellt sett har gått till väga annorlunda än

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

vad vi brukar göra inom bevillningsutskottet och andra riksdagens utskott. När en fråga är föremål för utredning eller när en utredning är avslutad och dess resultat ligger under remissbehandling, vidtar riksdagen inga ändringar i gällande lagstiftning. Bevillningsutskottet har mycket noga följt denna gamla praxis så långt jag kan minnas tillbaka, och riksdagen har lika noga understrukt densamma genom att godtaga bevillningsutskottets ståndpunkt. Jag vill erinra kammarens ledamöter om att damerna och herrarna i februari utan invändningar godtog ett sådant ståndpunktstagande från utskottets sida i ämnen som ligger mycket nära det, vi nu behandlar. Den gången var det fråga om ett antal motioner, som åsyftade ändringar i gällande bestämmelser inom alkohollagstiftningen. Det var en motion som avsåg tillverkning och försäljning inom landet av ciderdrycker, en motion rörande den s. k. varietéparagrafen och slutligen en motion rörande försäljning av porter och öl av klass III. Samtliga dessa framställningar avstyrktes av bevillningsutskottet, som erinrade kammaren om att nykterhetskommitténs förslag för närvarande är föremål för remissbehandling. Enligt vad utskottet inhämtat skulle någon proposition på grundval av detsamma inte komma att föreläggas innevarande års riksdag. Sedan gjorde utskottet följande principdeklaration: Utskottet ansåg sig böra instämma i den av riksdagen tidigare omfattade ståndpunkten, att ifrågavarande spørsmål icke bör upptagas till isolerat bedömande utan ses i samband med alkohollagstiftningens utformning över huvud taget. Därjämte kan framhållas, skrev utskottet, att föreliggande frågor kan förväntas bli ytterligare belysta i de remissyttranden, som kommer att avgivas över kommitténs förslag. Utifrån dessa allmänna synpunkter avstyrktes motionerna och riksdagen följde bevillningsutskottet.

Nu tillämpar man ett alldeles motsatt tillvägagångssätt. Även här föreligger förslag om ändringar i gällande lagstiftning, men nu ser man inga hinder att göra dessa ändringar, fastän det stora förslaget från 1944 års nykterhetskommitté nu ligger under remissbehandling. Det stora hinder, som förelåg i februari mot att bifalla motionerna, föreligger inte när det gäller att förorda ett bifall till propositionen. Jag kan inte förstå varför bevillningsutskottet skall göra en sådan skillnad på en proposition och en knippa motioner, när det principiellt sett borde tillämpas ett fullständigt likartat tillvägagångssätt.

Nu är jag ingalunda blind för att man mot mitt resonemang kan invända följande: Det kan visserligen vara formellt riktigt allt detta jag säger, men lika riktigt är det att den nuvarande alkoholhalten i pilsner klass II har bestått så pass länge, att den vunnit en sådan hävd, att det man nu föreslår egentligen inte kan fattas som en ändring i lagstiftningen. Det innebär endast en kodifiering av rådande praxis i väntan på den definitiva regleringen av hela detta väldiga problemkomplex. Gentemot en sådan argumentering vill jag säga, att gällande lagstiftning har bestått ännu längre än den nu rådande ordningen. Den har bestått såvitt jag minns ända från år 1923. För övrigt är det inte alldeles riktigt att nu rådande ordning, d. v. s. 2,8 procent, har bestått under alla dessa år. Såvitt jag vet har den varierat inte så litet från längst ned 2,1 procent upp till 2,8 procent med någon tolerans även därutöver.

Jag skall emellertid inte ytterligare fördjupa mig i dessa ting. Jag kommer inte heller att ställa något yrkande, vilket jag inte heller har gjort i bevillningsutskottet. Jag har emellertid känt behov av att uttrycka denna min uppfattning rörande det formella behandlingssättet av propositionen.

Då jag nu ser finansministern närva-

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

rande skulle jag, herr talman, innan jag slutar, gärna vilja begagna tillfället att till honom ställa en direkt fråga. Enligt meddelande i tidningarna deltog finansministern såsom IOGT-ombud vid nykterhetsfolkets sjuttonde landsmöte nyligen. Vid detta tillfälle lämnade finansministern ett meddelande om att han hade för avsikt att låta verkställa en ny kompletterande utredning om — som det hette — »positiva åtgärder i nykterhetsfrämjande syfte». Man har på många håll undrat vad meningen var med denna utredning. Skulle den i väsentliga stycken syssla med det arbete som 1944 års nykterhetskommitté hade sig förelagt, eller var meningen att den endast i vissa detaljfrågor, när man kom in på mera positiva åtgärder i nykterhetsfrämjande syfte, skulle framlägga några förslag? Vidare var man på många håll intresserad av att veta, huruvida denna utredning skulle ges en sådan omfattning, att den sannolikt komme att leda till ett förhållande av en definitiv reglering av hela det stora nykterhetsfrågan.

Såvitt jag vet, har finansministern hittills inte gjort något sådant uttalande, att man har fått full klarhet över syftet med denna utredning. Därför riktar jag en vördsam anhållan till statsrådet, huruvida han nu med några ord här i kammaren skulle vilja komplettera och förtydliga de uttalanden, som han gjorde på nykterhetsfolkets sjuttonde landsmöte.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Då herr Hagberg i Malmö inte ställt något yrkande är det kanske onödigt att jag tar till orda. Jag skulle dock vilja säga till herr Hagberg, att han har fel när han kritiserar bevillningsutskottet för att det nu skulle ha uppträtt på ett annat sätt än i februari. Man skall vara en verklig formskärare om man skall hävda en sådan mening. I februari månad ville vi inte ta upp vissa problem, som vi ansåg skulle

aktualiseras för sig. Vi ville vänta så att man skulle kunna ta upp allt på en gång.

Vad sker nu? Jo, ingenting annat än att bevillningsutskottet säger, att det förhållande som den kungl. propositionen avser att reglera, har varit rådande i detta land sedan 1940, först med hänsyn till försörjningsläget och sedan med anledning av ett avtal, som träffades mellan bryggerierna och den arbetande nykterhetskommittén. Det är således ingenting nytt som sker, utan vi vill bibehålla denna ordning. Om det är något fel i detta, herr Hagberg i Malmö, då består det däri, att man inte gjorde en provisorisk lag 1940. Men som herr Hagberg vet gjordes det vid den tiden fullmakter till höger och vänster och därför gjordes det färre lagar.

Jag tror således inte att man i detta sammanhang skall rikta någon förebråelse mot Kungl. Maj:t eller mot bevillningsutskottet. Man hade kanske kunnat klara upp denna fråga på precis samma sätt som man gjort under tiden från 1940 tills nu, om inte ett visst intresse kommit in. Det har ju inte varit vanligt att man importerat klass II till detta land. Har man importerat något så har det varit klass III. Man har emellertid på senaste tiden importerat klass II, och vi har fått åtskilliga skrivelser till bevillningsutskottet i detta ärende. Har man nu börjat importera klass II, då förstår man att den svenska bryggerinäringsen, som är väl utrustad i alla avseenden, anser att man gått dess ära för nära. De svenska bryggerierna skulle ju själva säkerligen kunna tillverka ett lika bra öl som det som placeras in från Västtyskland.

Jag tror således att förebråelsen mot bevillningsutskottet i detta avseende inte är riktig. Bevillningsutskottet står på samma linje som i februari och på samma linje som vi stått i dessa frågor under hela den tid nykterhetskommittén har utfört sitt arbete.

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

Ur de synpunkter som jag har lagt på detta problem är det inte betydelsefullt, om riksdagen den gången den går att pröva frågan om starkölet kan göra det utifrån utgångspunkten, att det vanligast förekommande måltidsdrickat här i landet håller 2,8 och inte 3,2 procent. Det är en sak som man i detta sammanhang bör ta stor hänsyn till, om man har något intresse för en objektiv behandling av de kommande spörsmålen.

Jag ber, herr talman, med anförande av dessa synpunkter att få hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr CASSEL (h): Herr talman! Jag skall inte riva upp någon allmän nykterhetsdebatt. Den kan vi ju, som herr Hagberg i Malmö redan har sagt, vänta med till dess nykterhetskommitténs förslag har hunnit passera remissinstanserna och så småningom lett fram till en proposition.

Vad det nu gäller är allenast frågan huruvida det är nödvändigt och lämpligt att redan nu bryta ut problemet om alkoholhalten i pilsner från dess naturliga sammanhang och avgöra den frågan genom en provisorisk lagstiftning.

Problemet om pilsners alkoholhalt är inte nytt för kammaren utan har gång på gång under de gångna åren varit föremål för kammarens bekymmer. Jag skall bara nämna några data. I samband med att försäljningsförbud infördes för starköl vid 1923 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t, som då stödde sig på kontrollstyrelsen, att alkoholhalten i pilsnerdricka skulle höjas från 2,8 till 3,1 procent. Bevillningsutskottet, som på den tiden var angeläget om att få en bättre maltdryck, höjde ytterligare en promille och fastslog 3,2 som lämplig alkoholhalt, och detta blev riksdagens beslut.

Sedan kom maltdryckskommittén, som avgav sitt betänkande 1936 och som bland sina ledamöter räknade be-

villningsutskottets ärade ordförande herr Olsson i Gävle. Kommittén menade att en höjning från 3,2 till 3,4 procent skulle göra det möjligt för bryggerierna att tillverka en pilsner »som i tekniskt avseende skulle vara märkbart överlägsen den nuvarande». Denna höjning ansåg kommittén kunna vidtagas utan att olägenhet ur nykterhets synpunkt därigenom skulle behöva inträda. Såvitt jag har sett föreligger det inte någon reservation på denna punkt av herr Adolv Olsson. Något starköl tänkte sig emellertid inte kommittén att man skulle införa.

I propositionen till 1939 års riksdag togs inte kommitténs förslag om höjning av alkoholhalten med, och motioner i denna riktning blev avslagna av riksdagen.

Ända från 1923 och intill den dag som är har det alltså varit tillåtet här i landet att tillverka och försälja pilsner med en alkoholhalt av 3,2 procent. Under det andra världskriget kunde emellertid bryggerierna inte utnyttja den tillåtelsen. Under krigstiden uppstod brist på malkorn, och detta gjorde att livsmedelskommissionen inte kunde tilldela bryggerierna mer än en ringa del av den kvantitet korn som de behövde. Enligt uppgift var normalförbrukningen av korn cirka 40 000 ton, men den förbrukningen måste vissa år pressas ner ända till 3 000 ton. Bryggerierna stod då inför valet att endera inskränka sin tillverkning och ransonera pilsnern eller att göra pilsner med lägre s. k. stamvörtstyrka än den normala. Det innebar att man med en minskad kvantitet malkorn kunde göra samma antal flaskor pilsner.

År efter år träffades överenskommelse mellan livsmedelskommissionen och kontrollstyrelsen å ena sidan och bryggarföreningen å den andra om den högsta stamvörtstyrka som fick förekomma vid tillverkningen. I dessa överenskommelser berördes inte alls frågan om ölets alkoholhalt, men denna sjönk

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

automatiskt i samma mån som stamvörtstyrkan minskade. Under åren 1943—1944 var alkoholhalten nere i 2,1 procent. Pilsnern blev med andra ord tunnare och sämre än den tidigare hade varit, men allmänheten fick nöja sig med den som den var, och eftersom krig rådde och nöd bryter lag gav sig allmänheten till tåls.

Slutligen syntes dock befrielsens timme slå, när livsmedelskommissionen i september 1949 gav besked om att maltkornsbristen var slut. Bryggerierna beslöt då återgå till den fullgoda pilsner, som allmänheten hade fått före kriget men nu suktat efter i tio år. Följaktligen skulle alkoholhalten höjas till den legala gränsen 3,2 procent. Härom underrättades kontrollstyrelsen. Men då kom signal från landshövding Danielson, som var ordförande i nykterhetskommittén och som berättade, att kommittén hyste planer på att dels införa starköl och dels sänka alkoholhalten på pilsner till 2,8 procent. Kommittén hemställde att bryggerierna skulle vänta tills den var färdig med sitt arbete innan de höjde alkoholhalten. Det skulle, menade kommittén, gå lättare att få allmänheten att acceptera 2,8 procent, om det endast innebar en fortsättning av de förhållanden som hade rått sedan krigsutbrottet, än om allmänheten under en mellanperiod hunnit få smak på riktigt öl.

Bryggerierna villfor kommitténs önskan bland annat emedan de trodde att övergångstiden endast skulle röra sig om några få månader. Emellertid gick tiden, och först i januari 1953 såg kommittébetänkandet dagens ljus. Eftersom bryggerierna i och med detta inte var bundna av sin överenskommelse med kommittén, beslöt de i februari 1953 att i mitten av april höja alkoholhalten i pilsner till lagstadgade 3,2 procent. Om det beslutet underrättades givetvis kontrollstyrelsen, som genast slog larm och ingick till Kungl. Maj:t med förslag till den provisoriska för-

ordning, som nu ligger på riksdagens bord.

Det är att märka att nykterhetskommitténs överenskommelse med bryggerierna inte gällde import av öl. Samtidigt som de svenska bryggerierna på grund av denna överenskommelse måste tillverka pilsner med högsta alkoholhalt av 2,8 procent, kunde allmänheten i speceriaffärer och restauranger köpa danskt, tyskt, holländskt och engelskt öl med en alkoholhalt av 3,2 procent, och allmänheten gjorde jämförelser, som inte var smickrande och inte heller rättvisa för det svenska ölet.

Nykterhetskommittén har nu föreslagit två ölsorter, nämligen ett starköl med en alkoholhalt av 4,5 procent, som man bara skall få köpa på systembolagen och få serverat på spritrestaurangerna, och en pilsner som skall vara lätt åtkomlig och därför ha en så låg alkoholhalt som 2,8 procent. Kommitténs förslag måste uppenbarligen behandlas som en enhet. Hade inte majoritet vunnits kring starkölets återinförande, så hade man säkerligen inte stannat vid 2,8 procent när det gällde pilsnern. Endera måste man gå den väg kommittén föreslår med ett ordentligt starköl och ett tunt skall vi kalla det normalöl, eller också måste man göra ett kraftigt normalöl och avstå från starkölet.

Nu är kommitténs förslag ute på remiss och ingen vet när proposition kommer att framläggas, vem som kommer att framlägga den och vad den kan komma att innehålla. Ingen vet heller hur länge det föreslagna provisoriet i verkligheten kan komma att räcka.

Från organiserat nykterhetskåll tycks motståndet mot starkölet bli mycket kraftigt. Nykterhetsfolkets landsmöte beslöt för 14 dagar sedan enhälligt att bestämt avstyrka förslaget att upphäva starkölsförbudet.

Det är, herr talman, inte så säkert att nykterhetskommitténs förslag när det gäller starkölet i verkligheten nå-

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

gonsin blir genomfört. I stället kan utvecklingen bli den, att vi blir utan starköl och ändå får nöja oss med den tråkiga pilsner, som en högsta alkoholhalt av 2,8 procent ger. Det går nämligen inte att med den alkoholhalten tillverka ett fylligt och gott öl. Andra länder har betydligt större alkoholhalt även när det gäller normalöl. Jag skulle vilja fråga statsrådet och chefen för finansdepartementet, om han vill ge oss ett löfte att vi får proposition om starköl, därest riksdagen nu går med på denna proposition om provisorisk nedsättning av den legala procentgränsen. För de hundratusentals sköt samma och ordentliga människor, som sätter värde på ett glas gott öl, är det ett olustigt framtidsperspektiv om vi skall få nöja oss med ett halvdåligt normalöl och ändå inte får något starköl.

Det är en av riksdagens säkraste traditioner att avslå alla förslag, som berör pågående utredningar. Hundratals motioner har säkerligen avlivats på den grunden bara vid denna riksdag. Alla de motioner, som har väckts om rätt att tillverka starköl och cider, har under de gångna åren slagits ihjäl med hänvisning till nykterhetskommitténs arbete.

När vi i dag på morgonen diskuterade förlängningen av byggnadsregleringen, sades det från utskottsmajoritetens sida ifrån, att man inte borde ta upp förslag om byggnadsregleringens avskaffande medan kommitténs betänkande ännu var ute på remiss. Vad som är rätt procedur när det gäller den ena frågan på dagordningen borde väl också vara rätt procedur när det gäller den andra.

Provisorisk lagstiftning är i allmänhet förkastlig och bör endast tillgripas om en verklig nödsituation föreligger. Det gör det inte här. Det kan inte med fog göras gällande, att bibehållande av nuvarande legala alkoholgräns, 3,2 procent, skulle medföra skadeverkningar

i nykterhetsavseende, som över huvud taget vore statistiskt mätbara. Jag citerar vad nykterhetskommittén sagt: »Ölets andel i det totala fylleriet är tydligen så liten, att även ganska stora fluktuationer i konsumtionen inte påverkar fylleriets totala nivå i sådan mån att den med statistiska metoder kan skiljas från fluktuationer av andra anledningar.»

Jag tror inte att nykterhetstillståndet här i landet skulle försämrats om vi återginge till den alkoholhalt av 3,2 procent, som har varit i lag gällande sedan 1923. Tvärtom är jag av den uppfattningen, att ett gott öl skulle betyda mycket för att konkurrera med starkspriten. Det är inte rimligt att vi här i Sverige för att träffas efter en sammankomst eller ett möte skall vara tvungna att gå på restaurang och äta tre tråkiga sandwiches och varmrätt, dricka en snaps, en pilsner och så ta »något» till kaffet, när man i Holland, Danmark, England, Tyskland och Österrike kan ha en trevlig och munter kväll vid en sejdöl, en korv eller en smörgås med bråkdelen av kostnad och alkoholbelastning.

Herr talman! I Danmark ligger ölförfrågan bättre till än den gör i Sverige. I Danmark är t. o. m. landets förutvarande statsminister, Hans Hedtoft, ordförande i styrelsen för ett av landets största bryggerier, och Danmarks regeringar har, vem som än suttit vid makten, visat betydligt större förståelse för ölet än vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har ådagalagt.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herrar Franzon och Gustaf Elofsson vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr Magnusson (h).

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Herr Cassel sade att han inte skulle ta upp någon nykterhetsdebatt. Han tog i stället upp

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

en alkoholhaltsdebatt, som visserligen kan ha sin betydelse men som säkerligen inte är till någon nytta nu.

Det var en rysansvärd skildring som herr Cassel gav om dels vad som förevarit och dels vad som skulle komma. Jag kastade ett öga på finansministern, när herr Cassel talade om 1923, ty i vad som då hände är vi båda mycket intimt engagerade. Det var emellertid en svaghet i skildringen. Det var nämligen så, att när Thorsson föreslog en alkoholhalt på 3,1, som bevillningsutskottet sedan höjde till 3,2, hade Thorsson föreslagit ett remedium på 2 procent, som det egentligen var bryggarna i detta land som genom sin representation i bevillningsutskottet vid denna tidpunkt avlägsnade. På det sättet kom 3,2 fram.

Sedan talade herr Cassel om att jag 1936 föreslagit 3,4. Det står jag för ännu i dag, om vi inte klarar upp frågan på sätt som nykterhetskommittén har föreslagit.

Jag vill således ha hela vägen fri, så att vi kan ta ställning till dessa problem. Jag tror att om riksdagen får möjlighet att göra det ifrån en ställning, där inte några förskjutningar har ägt rum, är det möjligt att komma till ett resultat. Men är det så att vi i dag skapar ett läge med 3,2 procent, då kan herr Cassel alldeles säkert packa kappsäcken för starkölet för tid och evighet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag har ju fått åtskilliga frågor på halsen, och jag skall försöka att besvara dem, men kammaren får förlåta mig om jag inte går in på någon diskussion i egentlig mening med herr Cassel. Herr Cassel talade ju mycket hjärtevarmt för alla dem som sukter efter ett gott glas öl, och det var inte att misskänna sig på att herr Cassel hörde till dem.

Nu uttalade herr Cassel den hjärtknipande tanken, att om riksdagen icke i dag ser till att det blir 3,2 procents alkoholhalt, så får man kanske nöja

sig med att fortsätta med det dåliga öl som vi har i Sverige. Har inte herr Cassel alldeles missförstått situationen? Det är ju riksdagen som beslutar. Den kan besluta i dag vad den vill, och den kan besluta den gång denna fråga mera slutgiltigt kommer fram vad den vill. Den behöver inte skydda sig mot sig själv.

För övrigt är det utmärkt, att det finns yngre riksdagsmän, som fördjupar sig i det förgångna och inte låter oss gamla veteraner vara de enda som känner till vad som hände på 1920-talet.

Jag skulle inte lagt fram den proposition, som diskuteras här i dag, om det bara varit så, att vi händelsevis efter 1940 och fram till 1953 hade haft en alkoholstyrka i pilsner klass II som högst uppgår till 2,8 procent. Det skulle inte föranlett mig att lägga fram ett förslag om att lagstiftningen skulle ändras, utan det som har föranlett mig att göra detta är att kommittén har föreslagit, att man även i fortsättningen skall ha en alkoholhalt i pilsner klass II av 2,8 procent och att alltså det nuvarande tillståndet skall fortsätta. Då måste jag säga mig, att det skulle vara ganska märkligt, om vi skulle här göra ett mellanspel på ett par år med en ny alkoholhalt. Det skulle innebära att det inte var någon mening i kommitténs förslag. Jag tyckte det var ganska naturligt, att när kommittén utgått ifrån denna förutsättning, skulle vi så att säga vidhålla den och sedan utifrån nu rådande förhållanden pröva kommitténs utgångspunkter.

Jag kan inte finna annat än att detta är en sak som är realia, herr Hagberg. Det får man hålla sig till och inte till det formella: vad som står i förordningen men som inte har tillämpats.

Nu ställde herr Hagberg till mig den frågan, vad jag menade med att jag skulle låta verkställa en ny utredning om åtgärder i positiv riktning. Ja, herr Hagberg, jag förstår ju att inom vissa

Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

kretsar har jag blivit missförstådd. Jag blev säkert inte missförstådd på kongressen. Jag menar att den s. k. nykterhetslagstiftningen med alla dess bestämmelser egentligen icke innebär positiva åtgärder. Det är där fråga om restriktioner och förbud, det är negativa ting som man måste ha. Det kan inte i och för sig vara uppbyggande. Därför skulle den utredning, som jag har tänkt mig, mer ta sikte på det som ändå måste vara tankegången i hela nykterhetsfrågan, nämligen upplysning, uppfostran och försök att få människorna att inse och vänja sig vid att man kan trivas även i en spritfri miljö. Det kan man nämligen, herr Cassel.

Jag fick vidare den frågan ställd till mig, om denna utredning skall bli av den omfattningen, att jag därigenom skulle åstadkomma en förhållning. Nej det är inte min mening. Om det blir en förhållning, skall det inte bli det på grund av de utredningar jag tänker låta verkställa. Det är emellertid ett ofantligt material det här är fråga om. Remisstiden har satts till den 1 september i år, för att remissinstanserna skall kunna veta vad de talar om, när de kommer med sina yttranden. Om det visar sig att kommitténs förslag har gått igenom denna skärseid något så när helskinnat, är det min tanke, att det skall göras ett allvarligt försök att få fram frågan till 1954 års riksdag. Jag har redan vidtagit åtgärder för att skapa ett särskilt sekretariat för att ta hand om detta propositionsarbete. Ett par extra krafter är redan anställda för ändamålet och håller på att arbeta sig in i materialet och hjälpa mig att komma in i det.

Jag vill emellertid därmed inte ha sagt, att det blir proposition till nästa års riksdag. Det kan nämligen visa sig att det lurar så mycket svagheter i kommitténs förslag, som kommer fram vid den granskning som nu pågår, att det inte är möjligt att komma till ett

resultat utan kompletterande utredningar.

Det är inte min mening att sätta i gång någon utredning nu om nya förslag till nykterhetslagstiftning. Det skulle väl inte på nuvarande stadium vara någon frestelse för mig att göra det, såvida inte, vilket jag inte tror det blir fråga om, riksdagen avslår den föreliggande propositionen. Om emellertid det skulle ske, så är jag något mycket böjd för att bryta ut malt-drycksfrågan och titta på den ur litet andra synpunkter, men jag har inte tänkt det, åtminstone inte om vi bibehåller de förutsättningar för frågans behandling som kommitténs förslag innebär.

Herr CASSEL (h): Herr talman! Jag noterar med tacksamhet, att herr Olsson i Gävle är densamma i dag som han var 1936, och att han håller på 3,4 som en lämplig alkoholstyrka hos pilsnern för den händelse vi inte får något starköl. Skulle det gå så illa, att nykterhetskommitténs förslag inte blir genomfört i båda sina led, kan jag, som finansministern betecknar som en något törstig individ, glädja mig åt den reservutgången, att jag i alla fall inte behöver nöjas med 2,8 utan kanske kan få ett hyggligt öl med 3,4 i alkoholstyrka. Jag är nöjd med det svaret.

Finansministern var mig däremot ingen källa till glädje. Jag hade hoppats att finansministern skulle svara på min fråga, om han ville utlova, att han skulle framlägga en proposition som innehöll förslag att vi skall få starköl för den händelse vi vore så snälla, att vi gick med på den proposition om provisorisk lagstiftning, som finansministern i dag inbjuder oss att anta. Jag fick inte något svar. Finansministern påminner mig om Orsa kompani. Han lovar ingenting bestämt.

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Jag vill rikta ett tack till finans-

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

ministern för det som jag tycker ganska utförliga svaret på mina frågor. Enligt min mening var hans svar så pass klargörande och så pass uttömmande, som man kan begära under föreliggande förhållanden. Jag tror att svaret klarade upp åtskillig ovisshet, som av naturliga skäl uppkommit efter finansministerns uttalanden på nykterhetsfolkets sjuttonde landsmöte. Jag tackar som sagt för detta.

Det lilla hot, som finansministern inflätade i slutet av sitt anförande, tror jag man inte skall ta för allvarligt. Utgången, herr statsråd, är nog given även i denna kammare.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag trodde faktiskt att sedan jag här hade talat om hur ärendet ligger till, att kommitténs förslag ligger under remissbehandling och att det är min avsikt att ta ståndpunkt i saken sedan detta material föreligger, skulle herr Cassel finna att hans fråga inte kunde besvaras på annat sätt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Olsson i Gävle begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 149 ja och 32 nej, varjämte 24 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 147, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295)

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

2) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 296) om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

4) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.; samt

5) förordning angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl.;

dels medgiva, att tillfälliga ersättningar till av silikos drabbade arbetstagare finge utgivas under budgetåret 1953/54 enligt de grunder som i propositionen förordats;

dels ock för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. ett förslagsanslag av 5 100 000 kronor; samt

2) till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits höjda tillägg av statsmedel till vissa ersättningstagare enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag m. m. Den nuvarande regeln, att tillägg utgår endast i skadefall som inträffat före 1949, hade föreslagits ändrad så att tillägg komme att utgå även i skadefall från 1949 och 1950. Tilläggen hade föreslagits avvägda så, att skadad med 75—100 procents in-

validitet skulle erhålla sina nu utgående förmåner ökade med 25 procent. För skadad med 50—75 procents invaliditet hade föreslagits en höjning motsvarande ungefär $\frac{3}{4}$ samt för skadad med 30—50 procents invaliditet ävensom för efterlevande make en höjning motsvarande cirka $\frac{1}{2}$ av vad som föreslagits för helinvaliderna. I skadefall från åren 1949—1950 hade tillägg dock ej ansetts böra utgå till personer med högst 50 procents invaliditet och ej heller till efterlevande make.

Propositionen hade, såvitt angick anslag under femte huvudtiteln, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskott, därvid den behandlats av andra lagutskottet.

I samband med propositionen hade andra lagutskottet behandlat tre i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 441 av herr *Norling m. fl.*, samt

inom andra kammaren

nr 477 av herr *Andersson* i Ryggestad *m. fl.*, och

nr 539 av herr *Senander* och fru *Nilsson*.

I motionerna I: 441 och II: 539, som voro likalydande, hade hemställts »att riksdagen beslutar, att de förhöjningar som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition nr 147 för ersättning för skador vid olycksfall i arbete må utgå även för skador där arbetsförmågan nedsatts till 25 procent och vilka inträffat under åren 1949—1950, att tillägg å livränta för efterlevande make må utgå även för dödsfall som inträffat 1949—1950 samt att vederbörande utskott måtte utarbeta de ändringar i lagtexten som föranledes av motionens yrkanden».

I motionen II: 477 hade hemställts, »att riksdagen ville besluta, att de förhöjningar av ersättningarna för olycksfall i arbete, som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition nr 147, jämväl måtte utgå å skador, där nedsättningen i arbets-

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

förmågan uppgår till minst 25 procent, samt att vederbörande utskott ville utarbeta de ändringar i lagtexten som kan föranledas av detta förslag».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 441, II: 477 och II: 539 och bifall till förevarande proposition nr 147, såvitt denna behandlats av utskottet,

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

2) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 296) om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

4) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.; samt

5) förordning angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl.;

dels medgiva, att tillfälliga ersättningar till av silikos drabbade arbetstagare finge utgivas under budgetåret 1953/54 enligt de grunder som i propositionen förordats.

Reservation hade avgivits av herr *Lundberg*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka propositionens författningsförslag med de ändringarna att i den föreslagna förordningen angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersätt-

ningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. dels infördes bestämmelsen, att 5 § första stycket sistnämnda förordning skulle upphöra att gälla, dels stadgades att 6 och 11 §§ samma förordning skulle erhålla av reservanten angiven lydelse.

De i reservationen framlagda ändringsförslagen inneburo, att ersättnings-tillägg enligt de grunder, som i propositionen angivits för skadade med 30—50 procents arbetsnedsättning, skulle utgå till samtliga till sjukpenning eller livränta berättigade skadade med högst 50 procents arbetsnedsättning.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **LUNDBERG** (s): Herr talman! Jag har till föreliggande utskottsutlåtande knutit en reservation som gäller en principfråga. Det är ju så, att denna proposition syftar till att man skall ge kompensation för penningvärdets försämring eller de stegrade levnadskostnaderna. När denna princip godtages vore det ju rimligt att man gäve alla de olika skadegrupperna en lika procentuell kompensation. Vi vet ju att olycksfallsskador regleras på grunder som utmåtts efter medicinska principer. Vi vet emellertid även att dessa skador ofta inte överskattas från läkarnas sida; i regel anser man väl att läkarnas värdering håller sig i underkant. När man här alltså har godtagit principen om kompensation för de ökade levnadskostnaderna, vore det väl som sagt rimligt och riktigt, att Kungl. Maj:t såg till att denna förbättring gavs åt samtliga grupper.

Nu vet jag mer än väl att en del resonerar som så, att den som har fått stor skada, hundraprocentigt eller så, har större svårigheter att göra sig gällande inom produktionen, men jag vill slå fast, att om man godtagit principen att ersättning skall utgå efter den procentsats läkaren satt, så är det orimligt att riksdagen genom ett enkelt beslut

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

sätter denna princip ur spel genom att för de grupper som ligger under 30 procent säga, att deras skadeersättning med en gång skall sättas ned med den procent som här är föreslagen. Jag är medveten om att mindre skador kanske inte inverkar på den aktuella arbetsprestationen, men det är väl ändå så, att människor som skadat sig kan lida psykiskt genom att skadan ständigt gör sig påmind. Det är väl också rimligt att säga, att den som drabbats av ett olycksfall annars skulle haft möjlighet till andra arbetssysselsättningar, som skulle kunna ge mer än ersättningen.

Jag har med min reservation velat ge till känna att jag anser, att Kungl. Maj:t bort kunna gå en annan väg. Även om jag är medveten om att jag inte kan segra i dagens situation är jag, därför att denna fråga gäller människor som skadats vid olycksfall i arbete, nog förmäten att vädja till Kungl. Maj:t att för framtiden se till att detta missförhållande rättas till. Jag skulle också vilja säga, att jag för min del förväntar att Kungl. Maj:t med mycken generositet behandlar även de olika silikosfall som finnes och där vederbörande fått ersättning för yrkesskada.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till min reservation med den ändring som föranledes därav, att det måste till en kompletterande lagtext. Jag hemställer därför:

1) I hemställan rörande den föreslagna förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall m. m. erhåller den första dels-satsen (överst s. 27) följande lydelse: »dels ingressen erhåller följande lydelse:

Härigenom förordnas, *dels* att 5 § första stycket förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. skall upphöra att gälla, *dels ock* att 2, 6, 7, 9—11 och 15 §§ samma förordning skola

erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.»

2) I hemställan rörande den föreslagna förordningen angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall erhåller den första dels-satsen (överst s. 28) följande lydelse: »dels ingressen erhåller följande lydelse:

Härigenom förordnas, *dels* att 2 § första stycket förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall skall upphöra att gälla, *dels ock* att 3 och 4 §§ nämnda förordning den 2 juni 1950 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.»

Herr talman! Jag ber sålunda att få yrka bifall till min reservation med den ändring som jag här angivit. Jag hoppas även att man inom socialdepartementet för framtiden ser till att det påtalade missförhållandet rättas till på sådant sätt, att de skadade verkligen kan få full kompensation.

Herr ANDERSSON i Ryggestad (s): Herr talman! I här förevarande fråga har jag och några andra ledamöter av denna kammare väckt en motion, och det är med anledning härav som jag har begärt ordet.

Jag ber först att få uttala min tillfredsställelse över att socialministern har framlagt föreliggande förslag om tillägg på vissa ersättningar enligt lagen om olycksfall i arbete. Däremot är jag inte lika tillfredsställd med att socialministern stannat för att höjningarna skall inskränkas till sådana fall, där vederbörande har drabbats av minst 30 procents nedsättning av sin arbetsförmåga. Såvitt jag förstår har

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

departementschefen härvidlag gått på riksförsäkringsanstaltens linje. Riksförsäkringsanstalten anser, att skador som medfört nedsättning av arbetsförmågan med mindre än 30 procent icke är så svåra, att någon förhöjning av ersättningarna är nödvändig, detta trots att nackdelarna med det sänkta penningvärdet drabbar dessa lättare skadade lika hårt. Det är ett högst egendomligt resonemang, som i verkligheten leder till att en mycket stor del av dem som erhåller ersättning, får densamma sänkt.

Riksförsäkringsanstalten har tidigare tillämpat en teori om vänjning, som går ut på att mindre skador inte är så betydelsefulla, och att de som drabbats av sådana skador kan vänja sig vid dem, så att vederbörande så småningom kan bli fullt arbetsför eller nästan fullt arbetsför. Men när det är fråga om sådana skador, vid vilka man förlorar en fjärdedel av arbetsförmågan, så har jag för min del mycket svårt att sätta tilltro till riksförsäkringsanstaltens vänjningslinje.

För en tid sedan träffade jag en man i Värmland, vilken två gånger råkat ut för olycksfall. Den nedsatta arbetsförmågan i procent räknat var dock inte så stor, att han kunde få någon förhöjning på den utgående ersättningen. Han faller alltså för riksförsäkringsanstaltens vänjningslinje. Denne man är emellertid en duktig karl, så han kommer förmodligen att klara sig ganska bra ändå, men såvitt en lekman förstår är han ändå handikappad. Han får ingen förhöjning av sin ersättning. I verkligheten får han den tvärtom sänkt, om man tar hänsyn till det försämrade penningvärdet, och ur den skadades synpunkt är den försämring som därvidlag inträtt ganska betydande. Här föreligger en orättvisa mot de människor, som kanske drabbats hårdare än många andra.

Vid föregående års riksdag var jag i tillfälle att påtala ett annat fall från

Värmland, som väckt stor uppmärksamhet där. Det var en man, som i unga år hade förlorat sitt ena öga vid en olyckshändelse. Enligt 1901 års lag var högsta livräntan 300 kronor. Förlusten av ena ögat värderas till 25 procents nedsättning av arbetsförmågan, och denne man fick följaktligen en livränta på 75 kronor per år. Han försökte få ersättningen höjd, vilket dock icke lyckades. Han tillhör den kategori, som enligt riksförsäkringsanstalten kan vänja sig vid skadan. Han uppbär fortfarande inte mer än 75 kronor per år i ersättning, och detta kan inte vara rätt. Allt vad jag har av socialt samvete reagerar emot denna orättvisa!

Den motion vi har väckt i denna fråga går ut på att förhöjning på skadeersättningarna skall utgå, om arbetsförmågan är nedsatt med 25 procent.

Nu kan man naturligtvis fråga sig varför motionärerna inte föreslagit att förhöjningen skall gälla alla skador. Jag skall gärna erkänna att detta kanske varit mest konsekvent. Nu blir det i alla fall en gränsdragning och en hel del orättvisor kvarstår. Det är dock så att en rätt stor del av olycksfallen medför nedsättning av arbetsförmågan till mellan 25 och 30 procent. Motionens förslag skulle därför innebära en större »kvantitativ» rättvisa än propositionens, även om någon individuell orättvisa skulle kvarstå. Kunde man komma dithän att höjda ersättningar utbetalades, när arbetsförmågan är nedsatt med en fjärdedel, hade man dock tagit ett steg i rätt riktning.

Jag vet att det inom utskottet funnits förståelse för den uppfattningen, att samtliga som erhåller ersättning för olycksfall i arbete enligt de tidigare bestämmelserna borde få förhöjning av dessa ersättningar; den reservation som är fogad till utskottsutlåtandet visar också detta. Jag tror mig emellertid veta att det inte bara är reservanten som resonerat så utan även andra av utskottets ärade ledamöter, ehuru man

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

av ekonomiska skäl inte velat gå på den linjen.

Herr talman! Jag har mycket stor förståelse för synpunkten att statens utgifter inte skall stiga hur mycket som helst. Jag har aldrig haft något till övers för dem som krävt ökade anslag för både det ena och det andra och samtidigt påyrkat skattesänkningar. Jag vet mycket väl att man inte kan lyfta sig själv i håret. Vill man ha något skall man också vara beredd att betala för det. Även om jag som sagt hyser stor förståelse för att statens utgifter inte kan få stiga över alla bräddar, har jag dock större förståelse för de människor som oförskyllt råkat ut för besvärligheter, såsom olycksfall, sjukdom och arbetslöshet, för att nu nämna några sådana. Jag är den förste att erkänna att man under senare år från samhällets sida utträtt stora och utomordentliga ting för att bygga upp ett samhälle, där människorna kan känna betydligt större trygghet än tidigare. Men även om det är aldrig så välordnat upptäcker man vid en närmare undersökning, att det fortfarande finns fläckar på Social-Sveriges karta, som med det snaraste måste bort, om inte grupper inom vårt land — visserligen små grupper kanske — skall känna bitterhet över att de glömts bort.

Till utskottets utlåtande är fogad en reservation av herr Lundberg, vari han föreslår att alla som erhåller ersättning för olycksfall i arbetet skall få tillägg på de utgående ersättningarna. Även om man kan medge att detta är det principiellt riktiga, återstår dock frågan om kostnaderna. Dessa blir rätt betydande om man skulle följa herr Lundbergs reservation, så betydande att jag inte tror att det finns några möjligheter att få in dem inom budgetens ram. Däremot torde man kunna utgå ifrån att de kostnadsökningar, som skulle uppstå genom att ersättningarna utökades även för dem som har fått sin ar-

betsförmåga nedsatt med minst 25 procent, skulle kunna inrymmas i budgeten.

Jag är medveten om att det inte nu går att få bifall till förslaget om en förbättring av skadeersättningen utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag har emellertid velat fästa uppmärksamheten på denna sak. Jag har velat göra mig till tolk för en utbredd uppfattning, att de nuvarande bestämmelserna om ersättning för olycksfall i arbete inte är tillfredsställande och att de inte heller blir det genom det förslag som framlagts i proposition nr 147.

I motionen hemställes bl. a. att vederbörande utskott skulle utarbeta de ändringar i lagtexten, som kunde förändras av motionen. Nu har utskottet avstyrkt motionen och då är det naturligt att utskottet inte heller har utarbetat någon lagtext utöver propositionens. Under sådana förhållanden har jag inga möjligheter att yrka bifall till det förslag som är framlagt i motion nr 477. Jag får därför, herr talman, inskränka mig till att uttala en förväntan att de förbättringar av skadeersättningen, varom hemställes i denna motion, så snart som möjligt måtte beaktas och leda till att socialministern framlägger förslag i denna riktning.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s): Herr talman! Denna fråga om en förstärkning av olycksfallsförsäkringen är ju en fråga om avvägning emellan olika kategorier. De förbättringar som nu är utarbetade går ungefär efter samma linjer som vad tidigare tillämpats. Detta betyder att när olycksfallen ligger längre tillbaka i tiden och invaliditeten är mycket svår utgår den högsta ersättningen, något som man väl kan tycka vara en riktig princip. Ändringen enligt detta förslag går bl. a. ut på att ersättning skall utgå också för fall som inträffat under 1949 och 1950.

Att invaliditetsgränsen har blivit satt

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

vid 30 procent beror i stor utsträckning på att man velat ta hänsyn till svårighetsgraden av invaliditet. Detta är emellertid inte bara en avvägningsfråga utan också en ekonomisk fråga, och i varje fall har departementschefen ansett att han inte kunnat gå längre.

Om man skulle gå så långt som till 25 procents invaliditet, som motionärerna har begärt, skulle det kosta en halv gång till så mycket som hela detta förslag. Förslaget innebär ju en kostnad på 2 150 000 kronor, och riksförsäkringsanstalten har gjort en uträkning som visar, att om man ginge ner till 25 procent, skulle det kosta ytterligare cirka en miljon. Det är bl. a. därför som utskottet inte tyckt att det kunnat ändra på det förslag, som Kungl. Maj:t har kommit med.

Ser man på de olika exempel, som lagts fram i motionerna, talas det bland annat om att en person, som har mist ett öga, inte kunnat få större ersättning än för 25 procents invaliditet, och därför anser motionären att man skall gå ner till den procentsatsen. Men en människa, som inte mist ögat men dock förlorat synen på det, kan aldrig få större ersättning än för 20 procents invaliditet, och man kan fråga sig vem som är mest handikappad. Jag tror att båda är lika handikappade.

Skall man då vara riktigt radikal kan man säga, att denna ersättning skall utgå till alla som har någon olycksfallsersättning. Jag tycker inte att man då kan stanna vid de 25 procenten, ty i så fall skulle man kunna dra fram otaliga fall, där den föreslagna ersättningen med lika skäl borde utgå. Hela detta problem är emellertid, som jag sade i början, helt och hållet en avvägningsfråga mellan de olika kategorier människor, som varit utsatta för ett olycksfall.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! När jag hörde herr Andersson i Ryggestad tala om kostnadsökningar m. m. väntade jag nästan att han skulle be om ursäkt för sin motion. Han ville tydligen ingenting med den, och jag måste beklaga, att en motion väckts på så svaga grunder.

Eftersom jag intagit den principiella ställningen, att jag knorrat varje år som denna fråga kommit upp, så vill jag till fru Johansson i Norrköping säga, att jag är medveten om att det är en avvägningsfråga. Men, fru Johansson, det är ju ändå så att läkarna vid de tillfällen, då olycksfallen inträffar, placerar olycksfallen i olika procentgrupper. Är det då rimligt, att riksdagen sedan godtyckligt vidtar en förändring av grupperingen? Jag tror inte att riksdagen är kompetent att sätta läkarnas inplacering i grupper ur spel, och jag tycker det är en orimlig synpunkt att hävda att någonting sådant skulle ske.

Samtidigt är det ändå på det sättet att det här gäller folkgrupper, som tillhör de svagare i ekonomiskt avseende. Jag får säga att en skada, även om den ligger under 30 procents invaliditet, kan medföra psykiska och andra lidanden för hela livet. Det är orimligt att vidhålla denna princip, och det är därför som jag personligen velat vädja till socialministern att han, när detta ärende återkommer, försöker rätta till förhållandet, så att vi kan få en ersättningsgrund, som både principiellt och i andra avseenden är försvarlig.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDERSSON i Ryggestad (s) kort genmäle: Herr talman! Herr Lundberg säger att jag ingenting velat med min motion. Jag vill då fästa herr Lundbergs uppmärksamhet på att det kanske är på grund av min motion som denna debatt kommit till stånd här i kammaren. Att jag inte hemställt om bifall till herr

Tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Lundbergs reservation beror på att jag under de 4 år, som jag varit i denna kammare, har funnit att det leder till bättre resultat att vädja till regeringen om att framlägga en proposition med förslag till förbättringar inom socialvården än att följa herr Lundberg.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s) kort genmäle: Herr talman! Jag skulle bara vilja fråga herr Lundberg, om det inte är lika svårt för en människa, som mist *synen* på ett öga och inte får högre olycksfallsersättning än för 20 procents invaliditet, som för den som mist *ögat* och kan få olycksfallsersättning för 25 procents invaliditet. Det är bara det som det är fråga om här, att var man än stannar gör man orätt mot de människor, som faller utanför ersättningsgrunderna. Har vi möjligheter att ge en förstärkning av olycksfallsersättningen hela raden igenom, skall jag inte alls ha någonting emot det. Men här har vi ett förslag om att man skall hjälpa dem som har det värst ställt, och det anser jag vara de som har en mycket stor invaliditetsgrad, ty de har det svårare än andra att söka sig ut i förvärvsarbete. De som har en låg invaliditetsgrad kan ju många gånger komma ut i förvärvsarbete. Låt vara att deras psykiska tillstånd kan bli nedsatt, som herr Lundberg här talade om, men de har större möjligheter att försörja sig. Då måste man ju säga att det är riktigt att man lägger på en högre ersättning åt dem som har mycket hög invaliditetsgrad att kämpa med.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle: Herr talman! Till herr Andersson i Ryggestad skulle jag vilja säga, att om det bara gällde en vädjan till herr statsrådet hade väl herr Andersson i Ryggestad kunnat finna andra former än en motion för denna vädjan.

Jag vill också svara fru Johansson i frågan om 25 eller 20 procent för ska-

da på ögon. Jag har i min reservation tagit bort den undre gränsen, och det är därför att jag anser att det är orimligt att göra skillnad på den som har mist ögat och den som har skadat ögat och saknar syn på det men som ändå har det kvar.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf): Herr talman! Jag brukar inte ta till orda i sådana här frågor, men då denna har intresserat mig i flera år på grund av förhållanden som jag känner till i hemorten vill jag ändå säga några ord.

Det är givet att man är tacksam för den förbättring som har kunnat åstadkommas på dessa olycksfallsersättningar, men det system som man har tillämpat och som delvis tillämpas i förslaget, visserligen med en glidande skala, gör i stort sett att de personer som har fått en avsevärd olycksfallsersättning också får en betydligt större inkomstförbättring, även om procenttalet för deras del är lägre.

Jag kan nämna ett fall där en person under depressionsåren i början på trettioalet miste en hand. Han hade nyss kommit ut i förvärvsarbetet, och hans inkomst fastställdes så låg att han för denna 50-procentiga minskning av arbetsförmågan fick en grundersättning av endast 550 kronor. Nu skall han enligt förslaget här, om jag läser det rätt, få 45 procent i tillägg. Det gör att han för denna 50-procentiga skada kommer upp i en ersättning av inte fullt 800 kronor.

En annan person, som efter år 1946 har varit i samma arbete, åtnjuter nu en olycksfallsersättning på ungefär 2 500 kronor. Han får 20 procents tillägg, varigenom ersättningen kommer upp i 3 000 kronor. Det är därför jag med största tacksamhet noterar att såväl riksförsäkringsanstalten som även departementschefen här säger att man måste söka åstadkomma en indexregle-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

ring, som skapar bättre jämlikhet och större rättvisa i dessa frågor.

Jag kan givetvis i dagens läge inte annat än yrka bifall till det föreliggande förslaget, men jag vore tacksam om man fortast möjligt ville gå in på något andra linjer än endast denna med procentuella tillägg, som man har följt under de senaste åren.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Motioner angående jaktlagstiftningen.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner dels om viss ändring av 15 § jaktstadgan, dels om viss översyn av jaktlagstiftningen, dels ock angående viss ändring i grunderna för bidrag ur älgskadefonden.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehaft fyra till lagutskott hänvisade motioner, nämligen den i första kammaren väckta motionen nr 317 av herrar *Johansson, John, och Lindahl*

och samt de i andra kammaren väckta motionerna nr 231 av herr *Lundberg*, nr 395 av herr *Andersson* i Björkäng *m. fl.* och nr 397 av herrar *Lindström* och *Asp*.

I motionerna I: 317 och II: 395, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla att i enlighet med motionens syfte jaktstadgans § 15 med bestämmelser om särskild jakttid för jakt efter älg måtte upphävas».

I motionen II: 231 hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta

1. att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam och allsidig utredning för att bereda mindre jordägare och icke jordägare ökad tillgång på jaktmöjligheter, bättre rättsskydd åt jaktarrendatorer, avskaffande av licensjakt å älg, att jägarförbunden i lagstiftning och anslag gives en mera likaberättigad behandling, samt i övrigt vidtaga den översyn av jaktlagstiftningen som erfordras, för att även den skall taga hänsyn till den demokratiska utvecklingen, samt

2. att från den 1 juli 1953 förbjuda all drevjakt.»

I motionen II: 397 hade föreslagits, »att riksdagen måtte besluta uppdraga åt Kungl. Maj:t att vidtaga sådana ändringar i förordningen för älgskadefonden, att medel ur densamma får användas även för reglering av de person- och fordonsskador som uppenbarligen uppstått vid kollision mellan motorfordon och över väg löpande älg.»

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 317 och II: 395 samt II: 231, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om översyn rörande gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt å älg;

B. att motionen II: 231, i den mån den icke besvarats genom vad utskottet i punkten A hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II:397 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Nyberg* och *Levin*, vilka ansett, att utskottets motivering i viss del bort hava annan, av reservanterna angiven lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga och jag i motionen påyrkat en demokratisering av svensk jakt vill jag framföra en del synpunkter, som kanske motiverar mitt intresse för denna frågas lösning.

När man sysslar med en reformering av jakträtten och tar del av alla nejsägarnas argument i denna fråga, kommer man osökt att i minnet påminna sig Heidenstams berömda ord i medborgarsången, där han säger: »Det är skam, det är fläck på Sveriges banér, att medborgarrätt heter pengar». Denna sång sjöngs under rösträttsstridernas tid, när Karl Staaff och Hjalmar Branting gav uttryck åt att kampen för demokratien gällde en kamp mellan herremakt och folkmakt. Denna strid fördes så småningom till seger.

Sedan följde kampen för kvinnans rösträtt, där nejsägarna ansåg att hon skulle »värda den heliga elden på husaltaret», och vid 1912 års riksdag hette det så vackert »att den fromma, ädla och gentila kvinnan, hon ville icke hava rösträtt — — —, den som vill ha det är bara den bistra och istadiga kvinnan».

Olof Olsson kommenterade detta med att säga: »Det är egendomligt att se, hur tusentals karlar fly från hemmet till restaurangerna, men vid ett tillfälle erinra de sig med ens, att husaltaret finns, och det är, så snart det blir tal om den kvinnliga rösträtten.»

Under denna tid möttes vårt folk av försäkranden att motståndarna till dessa reformer inte var principiella mot-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

ståndare, men de kunde inte rösta för dem, därför att frågan ledsamt nog inte var tillräckligt mogen och utredd, ett tal till vilket Eliel Löfgren ironiskt och träffande kommenterade »att man bara mötte det gamla välkända: En reform — — — bara inte nu!» Han tillägger »Rösträttens historia är full av dessa ord liksom grifferna av de dödas ben».

I dag är rösträtten självklar och olycksprofetierna har kommit på skam. Men när man försöker att aktualisera en demokratisering av jakten, möter vi samma argument: olycksprofetior och uppfattningar om att just på detta område måste plånboksdemokratien leva kvar. Vi möter där uppfattningen, att folk som äger stora markområden och gott om pengar, med naturrättslig självklarhet skall ha kvar alla dessa mer eller mindre självtagna rättigheter. Men de anser det även lika självklart att de, som själva önskar ha rättigheterna, skall ha alla möjligheter till att avstänga andra folkgrupper från en lika rätt att komma i kontakt med svenskt naturliv med dess fauna och flora.

Nu mobiliserar Svenska jägareförbundet, en halvstatlig inrättning, nejsägarnas skaror. Nejsägarnas skaror har växt sedan rösträttsreformernas tid, ty många av reformivrarna från denna tid har med ökade inkomster och ändrade arbets- och levnadsförhållanden låtit idéer och uppfattningar ändras när de själva kommit i åtnjutande av herremännens gamla rättigheter. Motiveringar kan alltid formuleras, och »herremännens rätt» har i dag många mäktiga hjälpare, som behärskar opinionsbildningen och de verkställande organen i vårt samhälle. Vad svensk allmog tycker och tänker i dessa frågor får inte med ett fåtal undantag, till vilka jag räknar Afton-tidningen, komma till uttryck. Jag har med tillfredsställelse sett att Afton-tidningen har öppnat sina spalter för en diskussion på detta område, men detta hör, som sagt, till de få undantagen. Tryckfriheten är en ovär-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

derlig tillgång för dem, som kommer i åtnjutande av densamma. Men det vore lämpligt att även krav, som för vissa personer inte kan anses vara så trevliga och som träffar dem personligen, skulle kunna få plats i de opinionsbildande organen med den frihet som svensk press har och som jag hoppas att den får behålla.

Jag anser för min del att när man inte har möjlighet att på den vägen göra sig gällande, är det en samhällelig skyldighet att låta småfolket, trots saknad av jordagods och pengar, komma till tals, hur obehagligt det än kan förfalla vara.

För att intet missförstånd skall uppstå kan jag meddela, att jag inte tillhör någon jaktorganisation eller är någon hänsynslös jägare, som vill döda alla djur i skogen. Jag har visserligen alltid haft tillgång till skogsmark och vattenområde, men jag har aldrig nyttjat denna rätt för att döda det vackra i faunan och floran. Jag har alltid känt en obeskrivlig frihetsglädje när jag fått möta all denna mångfald av liv, färger och okända överraskningar. Dessa upplevelser har jag kunnat njuta av som en fri människa, utan känsla av att vara snyltgäst eller buse, som många anser att de egendomslösa är.

Det vore orimligt att jag nu av ren egoism skulle vilja förvägra arbetare, som står vid ett löpande band, en maskin, i smuts etc. och utför det hårda arbete som måste till för att säkra vår livsföring, att också komma i åtnjutande av dessa värden bara därför att jag övergett kolar- och sågverksjobben med deras smuts och dåliga inkomster för att i den svenska riksdagen vara med om mer eller mindre förnuftiga beslut.

Jag förstår hur en liten arrendator, torpare eller skogshuggare skall tänka och känna, när skogens djur äter upp grödan för honom på åker och äng. Det är kanske fråga om människor, som bor isolerade långt borta från bygden, men de får dock inte själva skjuta dessa

djur. De får i stället bevittna att direktören den och den eller någon herr von så och så kommer och skjuter de djur som har ätit upp grödan för dem.

Jag förstår också reaktionerna hos kustbefolkningen exempelvis i Blekinge, där småfolket inte ens får vara i fred, när de i sina små båtar trotsar storm och mödor för att ute på allmänt vatten få känna en glimt av jaktens tjusning, medan däremot greven med de stora domänerna hycklar känsla och intresse för jaktvård genom att vilja förvägra småfolket rätten till jakt på allmänt vatten, samtidigt som han själv inte lägger ned något större intresse på att idka jaktvård på sina stora domäner, där han skulle kunna inrätta reservat med ett rikt och blomstrande djurliv.

Jag kan vidare förstå reaktionerna hos ett par dalmasar, när de blev stämda av ett bolag sedan de skjutit älg under laglig tid och på egen mark. Marken hade nämligen genom tvång överförts till ett jaktvårdsområde. Det är självklart att de i den situationen frågade sig, om det var meningen att fråntaga markägarna den jakträtt som de fått redan i slutet av 1700-talet.

Jag förstår likaledes reaktionerna hos befolkningen i Nynäshamn, när de såg vad Svenska jägareförbundet skrev med anledning av överklagandena av den resolution, varigenom länsstyrelsen i Stockholms län hade lämnat 109 personer tillstånd att bedriva fågeljakt på allmänt vatten. Det heter i jägareförbundets skrivelse bl. a.: »Det är att märka, att endast ett fåtal av personerna i fråga synas vara fiskare, medan majoriteten är industriarbetare, hantverkare eller vid kommunikationsföretag anställda.» Man frågar sig: är inte dessa industriarbetare, hantverkare och kommunikationsarbetare också medborgare i vårt samhälle och vore det inte rimligt att även medlemmar av dessa folkgrupper finge möjlighet till den rekreation som jakten ändå innebär?

I fortsättningen säger jägareförbun-

det följande: »Avsikten med borttagandet av det gamla privilegiet för den bofasta kustbefolkningen att bedriva sjöfågeljakt var ju icke blott att åstadkomma klarare rättsregler än förut utan även — detta framför allt — att med hänsyn till de svaga sjöfågelstammarna begränsa de jagandes antal och förbehålla sjöfågeljakten för skärgårdsbefolkningen i egentlig mening.» Till detta fogar man även en erinran mot Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län. Det heter sålunda: »På grund av det anförda får förbundet tillstyrka bifall till de av Stockholms läns fiskarförbund anförda besvären samt framhålla angelägenheten av att länsstyrelsen i Stockholms län på lämpligt sätt informeras om hur tillståndsärenden böra lagligen handläggas och att de av Kungl. Maj:t givna tillämpningsföreskrifterna därvid nog måste följas.»

Jag måste säga att det förefaller som om Svenska jägareförbundet både har fått fullmakter och besitter en förmåga att bruka dem i tal och skrift som måste inge betänkligheter. Om en länsstyrelse eller en landsfiskal vill tillämpa en förordning på ett förnuftigt sätt, är det orimligt att en jägarorganisation, låt vara en statsunderstödd sådan, skall föra ett sådant språk som i detta fall har skett. Man måste fråga sig, om en sådan organisation över huvud taget har någon känsla för annat än att försöka ge herremännen och andra här i landet som har litet inkomster möjligheter att bedriva jakt.

Då kommer naturligtvis den invändningen: »Men om vi ökar möjligheterna till jakt skövlas djurbeståndet, och så blir den ena villan värre än den andra.» Jag skulle vilja genmäla att om t. ex. en arbetare från Karlskrona reser ut med sin lilla båt och kanske äventyrar sitt liv genom att i storm och rusk ligga ute på öppna havet och skjuta en och annan fågel, så är väl inte detta farligare ur jaktvårdssynpunkt än att en greve i hägnet av kusten lugnt skall

Motioner angående jaktlagstiftningen.

kunna skjuta mångdubbelt mera. Jag kan inte förstå att den grevliga hagelsvärmen skulle vara av förnämligare beskaffenhet än den som kommer från, låt oss säga, en murares bössa.

Jägareförbundet har ju gjort en hel del utredningar och jag har också läst en av dem. Den är verkligen ganska talande. Det lämnas där en mängd uppgifter, om vilka det visserligen säges, att de är okontrollerade, men som väl ändå rimligen bort kontrolleras, när man genom dem försöker ge vetenskaplig glans åt en utredning. Detta om detta.

När det gäller jaktens betydelse säger professor Notini i en artikel i Dagens Nyheter bl. a. följande: »Enligt modern syn på viltvårdens problem är det inte i första hand bössan som orsakar naturviltets tillbakagång. De övriga destruktiva krafterna i vårt kulturlandskap — glesnande markvegetation, våldsamt öka fallprocenten på grund av koncentrerad rovdjursstam, olyckshändelser, löslöpande hundar och katter, minskad trivsel som resulterar i att djuren utvandrar till nya marker med nya faror — tar otvivelaktigt huvudparten av varje års viltproduktion, varigenom jakten får karaktären av 'vikarierande dödsorsak'. D. v. s. ett djur som faller för bössan skulle med mycket stor sannolikhet i alla fall ha likviderats senare under året av annan orsak.»

Jag behöver i detta sammanhang väl bara säga att det inte är rimligt att man försöker mobilisera alla krafter för att hindra en arbetare, tjänsteman eller torpare att ha bössan till hands och bedriva litet jakt. Det finns även andra orsaker till de skador som åstadkommes på viltbeståndet.

När jag i motion nr 231 har till diskussion tagit upp frågan om ökade möjligheter till jakt, har jag främst tänkt på att man skulle genom att ta litet grand mark från bolagen, universiteten, staten och andra stora skogsägare kunna finna en form för att bereda de

Motioner angående jaktlagstiftningen.

bredare folklagren möjlighet att bedriva jakt.

Om man bereder de bredare folklagren ökad jakträtt, skall man som jag livligt hoppas ändå kunna se till att vilddjursstammen inte för den skull behöver reduceras. Men i stället för att baron eller direktör eller redaktör den eller den skall få jaga när och hur han vill på de lagliga tiderna kan det väl tänkas att han får ge plats för arbetaren och dra åt svångremmen lite grand.

Jag har också sagt ifrån att man borde ge anslag även till Jägarnas riksförbund. Det är orimligt att Kungl. Maj:t skall lämna anslag till Svenska jägareförbundet, som inom sig rymmer de mera ekonomiskt bärkraftiga grupperna, under det att Jägarnas riksförbund, som omsluter i första hand jordbrukare och arbetare, får klara ekonomin på egen hand.

Jag måste säga att jag inte trott så mycket på tredje lagutskottet. Det har faktiskt producerat vad man måste kalla välvillig skrivning, men sedan har det inte gjort så mycket mera. Det har remitterat motionen till olika inrättningar. Domänstyrelsen tyckte bl. a. att det nuvarande systemet med jaktvårdsområden är riktigt och att ingen ändring behövs i fråga om jägareförbundets ställning.

Men det underliga är att jag i torsdags i tidningen Upsala läste att samma domänstyrelse avslagit en ansökan från Vamsta jaktklubb men i stället arrenderat ut sin mark till några höga herrar. Två var friherrar och en tredje var disponent. Åtminstone domänstyrelsen borde ha visat litet god vilja att fördela sin mark på hyggligt sätt.

Då det gäller drevjakten tillät jag mig att i min motion citera en artikel i en tidning för att belysa hur det gick till på en sådan förnämlig jakt. Svenska jägareförbundet har anfört att »dena form av jakt, som förekommer såväl å stora och viltrika områden som å mar-

ker med en relativ begränsad areal har djupa rötter inom den svenska jaktvården». Jag måste sätta ett frågetecken för jägareförbundets uppfattning, att det är god jaktvård att under brunsttiden för älg släppa loss ett hundrafemtio-tal drevkarlar och drevflickor ute i markerna. Det är ungefärligen som om man skulle göra en sängkammare till ett offentligt torg. Även om det gäller djur finns det i själva det liv som förs i skog och mark värden som människan borde känna litet respekt för.

Då det sedan gäller själva demokratiseringen av jakten säger man, att Kungl. Maj:t ju numera utser ordförande och revisor, eller någon annan befattningshavare, vem det nu är, i Svenska jägareförbundet. Därmed skulle man ha fyllt alla krav på demokrati. Jag har ju en känsla av att den sortens demokrati hade det varit bättre att slippa, emedan man därmed legaliserar andra ting.

Då det sedan gäller anslaget vill jag för min del hoppas, att Kungl. Maj:t skall kunna göra en kraftansträngning för att även ge Jägarnas riksförbund de ekonomiska möjligheter som erfordras för att förbundet skall kunna klara de arbetsuppgifter som är förenade med deras marker. Jag tror — jag har sagt det i min motion — att om vi skall kunna få till stånd en demokratisering på detta område, måste man utreda den fråga som det här gäller i dess helhet. Det är angeläget, att de olika folkgrupperna — jordbrukare, arbetare och andra — verkligen kan få möjlighet att göra sin stämma hörd.

Jag ber att med det anförda få yrka bifall till punkt nr 1 i min motion, där det föreslås, att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t begära en skyndsam och allsidig utredning för att bereda mindre jordägare och icke jordägare ökad tillgång på jaktmöjligheter, bättre rättskydd åt jaktarrenderatorer, avskaffande av licensjakt på älg, att jägarförbunden i lagstiftning och anslag gives en mera

Motioner angående jaktlagstiftningen.

likaberättigad behandling, samt i övrigt vidtaga den översyn av jaktlagstiftningen som erfordras för att även den skall taga hänsyn till den demokratiska utvecklingen.

Jag kan tyvärr inte yrka bifall till punkt nr 2 i min motion, men jag förutsätter, att frågan om förbud emot drevjakt kan tas upp i utredningen och att man på detta sätt kan finna en form att demokratisera jakten och tillgodose de människor som mer än andra behöver möjligheter att komma ut i skog och mark och där komma i åtnjutande av den rekreation som kan ligga i jakten.

Därmed vill jag, herr talman, säga, att jag för egen del inte tror, att det med en utökad demokrati på detta område föreligger någon risk för att arbetare och andra skulle missbruka sin rätt — i varje fall skulle det inte uppstå större missbruk än som för närvarande äger rum.

Jag yrkar alltså bifall till punkten 1 i min motion.

Herr andre vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf): Herr talman! Jag känner behov av att uttala ett tack till tredje lagutskottet för dess ärliga vilja att rätta till en del av de värsta olägenheterna som är förknippade med den s. k. licensjakten. Jag skulle kanske också ha kunnat visa min tacksamhet genom att inte alls ta till orda i denna fråga, som av de flesta av kammarens ledamöter anses vara mycket obetydlig. Men för dem som saken närmast berör, nämligen de små jordägarna här i landet som intresserar sig för jakt och jaktvård, är det en stor och betydelsefull fråga, och därför är jag angelägen att få delge kammaren deras synpunkter. Det stora flertalet av dessa jordägare betraktar licensjakten som orättvis och stötande för rättsuppfattningen. De menar att

det är oriktigt att lagen tillåter somliga medborgare att jaga en hel månad under det att andra får nöja sig med några få dagar. Man reagerar emot att somliga får tillstånd att skjuta älgkalvar medan andra straffas om de av våda råkat skjuta en dylik.

Det skulle nog aldrig ha lyckats att införa bestämmelserna om licensjakten i en sådan demokratisk församling som den svenska riksdagen om det inte varit så, att älgstammen vid den tidpunkten höll på att totalt utrotas. Jag känner ju bäst till förhållandena i Örebro län, varför de sakuppgifter jag nu vill lämna är hämtade därifrån.

År 1921 var älgstammen så decimerad i länet att man var nödsakad att införa totalförbud tre år i följd. Då man år 1924 tog upp jakten på nytt fälldes 308 älgar på sju dagars jakttid, 1925 fälldes 133 och 1926 194 älgar på fyra dagars jakttid. Som jämförelse kan nämnas att 1952 fälldes i länet 1 383 älgar. Sedan 1931, då bestämmelsen om särskild jakttid infördes, har älgstammen oupphörligt ökat och utgör nu en verklig landsplåga. Sålunda har länsstyrelsen i Örebro län vid granskning av ansökningar med begäran om ersättning för av älg orsakade skördeskadador år 1952 funnit att ersättning bör utgå med 205 327 kronor. Då behållningen i länsälgskadefonden vid årsskiftet uppgick till 117 716 kronor utgör bristen i fonden 87 611 kronor och då har ändå länet de högsta tillämpade älgavgifterna — 85 kronor för älg fälld på allmän och 100 kronor för älg fälld på särskild jakttid. Emellertid är de av älgarna förorsakade skadorna mångdubbelt större, då grödskador på bruksningsdelar över 20 har icke alls ersättas och ej heller skador på skog. Erfarna skogsmän anser att grödskadorna är en bagatell jämfört med skadorna på ungskogen. Man kan knappt slå upp en tidning utan att få läsa om skador och förtret, som orsakas av älgar.

I tisdagens Dagens Nyheter hittade

Motioner angående jaktlagstiftningen.

jag en notis med rubriken »Fem i bil skadade vid krock med älg». En kollega till mig berättade att en prästman blivit angripen av en älg mitt inne i Ridrarhyttans samhälle. Jag har tidigare här i kammaren varit i tillfälle att berätta åtskilligt om de stora skador som älgarna orsakat på småbrukarnas grödor, men det anförda må vara nog. Det visar med önskvärd tydlighet att vi har för mycket älg i markerna.

Vi har sålunda ingen anledning att för älgarnas skull längre behålla en så odemokratisk förordning som bestämmelsen om särskild jakttid för de stora markägarna. Skall man inom rimlig tid nå balans mellan älgskador och älgavgifter så fordras en kraftigt ökad avskjutning, som emellertid omöjliggöres om älgarna blir fredade på licensmarkerna under allmän jakttid för att sedan bli fredade på allmänna marker under den tid licensjakten pågår. Visserligen kan man decimera älgstammen genom att väsentligt höja antalet älgar på licenserna samt tillåta dödan- det av älgkalvar i större utsträckning än hittills, men detta skulle medföra en ännu större orättvisa än tidigare så till vida att de älgar, som gemensamt sparats av licensjägare och jägare som endast får jaga under allmän jakttid, då skulle nedläggas under licensjakten. De mindre jordägarna borde väl ha lika del i det som gemensamt sparas.

Licensjakten förde också väsentligt ha bidragit till att öka de s. k. havre- älgarnas antal. Dessa skulle eljest bli ett lätt byte på de odlade markerna med god sikt om jakten bedrevs över alla marker samtidigt. Som jakten nu bedrivs kommer en älg som blir bortskrämd från sin vanliga betesplats inte tillbaka förrän efter en vecka, och då är i vanliga fall den allmänna jakttiden slut. Grödskadorna på de av kronan utarrenderade småjordbruken skulle också minska om arrendatorerna erhö- lle rätt att jaga älg. När det förhåller sig så att jaktarrenderatorerna, d. v. s. de

som arrenderar jakten på kronans mar- ker, enligt uppgift av generaldirektör Höjer inte utnyttjar licenserna mer än till 60 procent så kan jag inte förstå varför inte jordarrenderatorerna skulle få hjälpa till med den avskjutning som väl behövs.

Till sist vill jag, herr talman, fram- föra en stilla undran varför endast jä- garna, i det här fallet representerade av Svenska jägareförbundet, får yttra sig vid behandlingen av jaktfrågor. Man borde väl också höra markägarna. Det minsta man kan begära vore väl att de som lider stora skador på gröda såväl som på ungskog fick tillfälle att yttra sig i dessa frågor innan riksdagen fat- tar beslut.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 395 i andra kammaren.

Herr SEVERIN i Stockholm (s): Herr talman! Jag har vid något tillfälle per- sonligen diskuterat jaktfrågor med herr Lundberg, och jag skall omedelbart be- känna, att jag hyser den allra största aktning för hans idealism i såväl denna som andra frågor. Jag måste icke desto mindre för min del säga, att det an- förande han höll här för mig framstod som en egendomlig blandning av socialt patos, väldiga missförstånd och en näs- tan fullständig obekantskap med de jakt- liga förhållandena. Jag skall inte här ta upp hela herr Lundbergs anförande till granskning. Herr Lundberg gav ju en historisk bakgrund till sin framställning och gick tillbaka åtminstone så långt som till 1700-talets svenska jaktförhål- landen. Jag tror, att vi kan nöja oss med det som ligger oss så nära i tiden som från tillkomsten av nu gällande jaktlag. Det var som alla vet år 1938 som riks- dagen på regeringens förslag antog nu gällande jaktlag. Den har i något hän- seende sedan dess blivit ändrad, men det är i alla händelser 1938 års lag som som nu gäller.

Det var två ting som utgjorde de vä-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

sentliga ändringarna i jaktlagstiftningen genom 1938 års lag. Dels var det förpliktelsen för alla jägare som icke var markägare att erlægga jaktvårdsavgift, dels var det bildandet av jaktvårdsområden. I och med att man bildade jaktvårdsområden och skapade den organisation som jakten därmed fick, erhöll också Svenska jägareförbundet i uppdrag att försöksvis bedriva jaktvård enligt de förutsättningar som statsmakterna då hade antagit. Denna försöksverksamhet pågick sedan till år 1951, då man ansåg sig ha vunnit tillräckliga erfarenheter av organisationen och auktoriserade Svenska jägareförbundet som den organisation, som hade till uppgift att bedriva jaktvård här i riket. Det förslag som då framlades hade föregåtts av en utredning i vilken hade deltagit Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund — som dels i motionen dels i anförande här i kammaren varit föremål för herr Lundbergs synnerliga intresse — en representant för domänverket samt en representant från vardera av följande politiska partier nämligen det socialdemokratiska partiet, folkpartiet och bondeförbundet.

Denna utredningskommitté hade föreslagit, att jägarförbundet skulle auktoriseras. Det kan med hänsyn till allt vad herr Lundberg sade om herrarnas privilegium att bedriva jakt erinras om att under den tid som förflutit sedan 1938 har det bildats 900 jaktvårdsområden, som sålunda bedriver jakt och jaktvård och som omfattar inte mindre än 70 000 jordägare. Jag vet inte riktigt vad herr Lundberg menar med en herre eller en grevlig godsägare, men om man inte går mycket långt ned i arealerna kan man inte få ihop 70 000 jordägare. Om vi bara tar så måttligt stora gods som 100 tunnland, blir det inte fullt 20 000 i hela riket, som äger så stora arealer. Men här är 70 000 jordägare i jaktvårdsområdena, som är anslutna till Svenska jägareförbundet, och herr Lundberg måste medge att alla dessa 70 000 inte

uteslutande kan bestå av herrar och grevar. Där måste väl ändå vara några av de människor som är föremål för herr Lundbergs intresse.

För att nu bereda tillfälle till jakt för andra än de s. k. herrarna föreslår herr Lundberg, att ingen enskild människa skall få förfoga över ett större jaktområde än 200 tunnland. Han försäkrade också att detta inte skulle ha något inflytande på viltstammen. Jag måste säga att ehuru jag vet, att herr Lundberg hyser stort intresse för dessa frågor, har han ändå rätt verklighetsfrämmande föreställningar om förhållandena i markerna. 200 tunnland är en kvadratkilometer, det är en fyrkant på 1 000 meter. Det skulle stå en jägare på varje sådan fyrkant, och ändå föreställer man sig att det skall finnas något vilt kvar i markerna. På en sådan fyrkant om en kvadratkilometer kan man väl på sin höjd träffa på en eller två harar, och funnes det en jägare på varje sådan fyrkant, nog skulle de lyckas ta livet av dem. Lika säkert är, att om han skrämde upp en kull fasaner eller rapphöns och den ginge över gränsen till nästa område och det där stode en jägare och tog emot den, skulle det inte bli mycket kvar. Jag tror inte heller, att någon enda innehavare av en sådan liten markbit skulle intressera sig för jaktvård. Förutsättningen för att jägaren skall intressera sig för jaktvård är uppenbarligen, att han skall ha en viss säkerhet för att det finns något vilt i markerna när han kommer ut. En avskjutning med så tät jägarkår skulle icke möjliggöra någon jaktvård. Naturskyddsföreningen säger ju också, att om detta förslag realiserats skulle det visserligen finnas många som jagade men inte något vilt att jaga.

Det är vissa andra egendomliga föreställningar som synes mig ligga till grund för herr Lundbergs motion. Han finner klappjakten, d. v. s. den jakt som bedrivs med drevkarlar, osympatisk, och den vill han helt enkelt ha förbju-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

den. Det är möjligt att man kan hålla med honom. Åtminstone framställt i den form som förekommer i motionen, där han talar om att det samlas en massa torpare och bönder, som driver fram det vilda till herremännen för att de skall stå och skjuta, ter det sig kanske inte så särskilt tilltalande. Men nu är ju saken den, att även där inga herremän jagar brukar man ändå driva. Jag har jagat i många år, herr Lundberg, och jag har alltid befunnit mig i sällskapet med sådana, som man här kallar arbetare. Men när jakten skulle gå av stapeln var det alltid några som drev, medan de andra stod på pass. Det var jägarna själva som måste driva. Herr Lundberg vet säkerligen att älgen kan stå stilla i ett buskage ganska länge, mycket väl under alla de dagar allmän jakt bedrivs, om ingen driver kan jägarna sitta på sina pass var för sig tysta och beskedliga och inte få se något vilt.

Herr Lundberg, som intresserar sig för jaktlagen, vet väl också att man inte får släppa en hund på hur små marker som helst. Dessa 200 tunnland får nog anses otillräckliga. Någon gräns är inte fastställd i lagen, men domänstyrelsen medger exempelvis icke, att man släpper hund på mindre område än 400 tunnland. Det skulle ju inte heller gå, om en man på varje tvåhundra tunnland släppte en hund. Det skulle bli förfärliga drev. Det skulle bli hela dusinet hundar på varje stackars harpalt, om man skulle släppa så tätt. På så små marker kan man inte lämpligen släppa en hund. Men hur gör man då på små marker? Man hjälps åt att driva fram det vilda. Det går mycket väl att fösa något vilt ur en backe, och det behöver inte vara herremän som står på pass och torpare som driver fram viltet, de kan vara av samma klass allihop, det har jag varit med om många gånger. Herr Lundbergs uppfattning måste bero på ett rent missförstånd.

Hela denna herremansmyt måste ju

för övrigt falla samman inför uppgiften att Svenska jägareförbundet har 150 000 medlemmar — så många herremän finns det inte i landet. Vi måste gå ganska långt ned i inkomstklasserna för att samla ihop 150 000 personer — det kan herr Lundberg lätt konstatera i inkomststatistiken.

Jag tycker också att det ligger något verklighetsfrämmande i herr Lundbergs yrkande — låt vara att det är något vagt formulerat — att Jägarnas riksförbund skall bli *mera* likaberättigat med Svenska jägareförbundet än det nu är. Vad som kan inläggas däri är inte så alldeles klart. Nu är organisationerna inte alls likaberättigade. Svenska jägareförbundet är auktoriserat och erhåller statsanslag, naturligtvis efter att ha uppgjort en stat som fastställes av myndigheterna och revideras av dessa. Om nu Jägarnas riksförbund skall vara mera likaberättigat med Svenska jägareförbundet, fastnar man först för den kolossala olikheten i storlek. Jägarnas riksförbund brukar inte uppge sitt medlemsantal, men det sar sagts att det har en årsinkomst av cirka 7 000 kronor, och eftersom medlemsavgiften är 5 kronor om året, gör det cirka 1 400 medlemmar, jämfört med Svenska jägareförbundets 150 000. Jag tycker det är en smula verklighetsfrämmande att tala om likaberättigande mellan dem.

Dessutom tillkommer här en annan sak. Jägarnas riksförbund har varit ganska förbehållsamt med sitt program. Jag har varit i förbindelse med folk i Jägarnas riksförbund för att få reda på vart det syftar, dock utan att vinna någon egentlig klarhet. Jag har ännu i dag inte riktigt klart för mig vad Jägarnas riksförbund åsyftar som icke Svenska jägareförbundet åsyftar.

Nu säger reservanterna i utskottet i denna fråga, att Jägarnas riksförbund obestriddligen bedriver en omfattande verksamhet i jaktvårdens och jaktutlysningens tjänst. På visst sätt kan man säga det. En av förbundets viktigaste

uppgifter under den tid det har existerat att emellertid faktiskt varit att motverka vad riksdagen avsåg med 1938 års lagstiftning, nämligen bildandet av jaktvårdsområden. Jag läser litet i varje nummer av Jägarnas riksförbunds tidning; jag har därför åtminstone en föreställning om den allmänna tendensen där. Och jag har ett starkt intryck av att ett av de mål, som Jägarnas riksförbund har föresatt sig, är att hindra bildandet av jaktvårdsområden, alltså just vad riksdagen avsåg att främja med lagstiftningen.

Jag kan inte tänka mig annat än att herr Lundbergs motion visserligen vilar på socialt patos men för övrigt på missförstånd. Jag är alldeles övertygad om att därest herr Lundberg, med det sinne för rätt och billighet som jag anser honom ha, verkligen kände till jakten och förhållandena inom de organisationer, som är avsedda att vårda denna, skulle han avstå från det yrkande han har framställt i sin motion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s): Herr talman! Vi har nu den årligen återkommande trevliga jaktstunden. Herr Severin har i sitt anförande nyss meddelat en del uppgifter som jag hade tänkt lämna, och jag skall därför inte beröra de avsnitten. Jag har emellertid inte kunnat underlåta att begära ordet eftersom jag måste tala några ord med min gamle gode vän Lundberg även den här kvällen.

Jag tycker vi kan ta detta rätt gemtygligt, och det finns så mycket större anledning att göra det som herr Lundberg i högsta grad är lyrisk — han är lyrisk som den störste skönlitteräre författare. Det var han i sitt briljant hållna anförande här, och han har även varit det i den motion som han har avlämnat. Jag tillåter mig att under ett par minuter citera vad herr Lundberg har anfört i sin motion, eftersom det

Motioner angående jaktlagstiftningen.

är av sådan skönlitterär beskaffenhet att det inte bara bör stå i motionen utan jämväl komma in i kammarens debattprotokoll.

Herr Lundberg återger ett referat som har varit infört i Dagens Nyheter. — Det är inte riktigt färskt utan är hämtat från den 26 september 1951. Där beskrives en jakt på följande sätt: »Småtorpare, skogvaktare, eleganta hovjägmästare i nypressade gröna uniformer, guldgalonerade fjärdingsmän och hovintendenter med hela raden av märken i jägarhattarna snodde ut och in i personbilar och 'hundbilar', bestämda statspolisier sopade bort obehöriga bergslagsbor, dalmasar, västmanlänningar och annat folk från kronoparkerna. När skånska musikkorpralen Nordberg från Ängelholm blåste i jägarhornet och 150 drevkarlar och fem drevflickor i schalletter och stövlar skrämde mångtaggarna ur deras fridfulla morgonlur var det bäst man höll sig undan! För skotten smällde och ljudet av klappråna rullade i lustiga tonvägar över gula myrmarker och vidder.»

Så långt referatet i Dagens Nyheter. Jag vet inte om det är riktigt, men jag har ingen anledning betvivla att så är fallet — och herr Lundberg tror tydligen på det, ty han gör därefter sina egna reflexioner. Han säger — det är herr Lundbergs egna ord: »Tänk om folk, som går under namnet tjuvskytta, skulle bära sig så hänsynslöst och brutalt åt, när de vistas i skog och mark för jakt.» Det är klart att det kan tjuvskyttar inte göra. De måste hålla sig rätt så tysta, om de skall lyckas fälla något och inte bli fast. Så fortsätter herr Lundberg vidare: »Eller om vi skulle kunna tänka oss att släppa loss 150 drevkarlar och fem drevflickor på Stockholms gator, där de förde skräll och busliv, så skulle vi nog få höra indignerade protester, få se polisier som ingrep, för att inte tala om straff som skulle följa.» Sedan tillägger han: »Men i skog och mark är detta tillåtet.»

Motioner angående jaktlagstiftningen.

Herr Lundberg har väl i alla fall den gången förbisett, att jakt på vilda djur är förbjuden på Stockholms gator; sådan jakt kan således inte förekomma.

Den jakt som herr Lundberg citerat efter ett referat ur Dagens Nyheter gäller efter allt att döma en kunglig jakt. Nu har, om jag är riktigt underlättad, de kungliga drev- och klappjakterna under senare tid avsevärt minskat, kanske beroende på vår nuvarande monarks inställning eller andra omständigheter; det vet jag inte. Jag kan i viss mån ge herr Lundberg rätt i att det kan förekomma klappjakter, som inte är sympatiska. Att man t. ex. bildar en triangel genom att sätta upp två gårdesgårdar, som slutar i en spets, där det sitter en herre på en stol och skjuter det som drives fram, är ju egentligen inte jakt. Men när herr Lundberg talar om drevjakt innefattar ju detta även jakt med hund, och vi får väl ändå inte förmena dem som är jägare att jaga med hund.

Vad sedan själva saken beträffar så talade herr Lundberg mycket vackert om att han själv inte var jägare men att han gick ut i skog och mark för att njuta av naturens skönhet och av att se ett och annat vilt djur i frihet. Ja, den friheten har vi allesammans, det kan vi göra. Men när herr Lundberg vill demokratisera jakten, har jag inte riktigt klart för mig, vart herr Lundberg vill komma. Vill herr Lundberg att alla svenska medborgare, som önskar idka jakt, skall få göra det? Det går helt enkelt inte, ty då räcker inte jaktmarkerna till, och skulle man släppa jakträtten lös så att jägarna finge skjuta hur mycket som helst, skulle det snart nog bli slut på det vilda. Jag tror inte man kan komma så värst långt på denna väg.

Nu har emellertid utskottet i någon mån varit förstående för herr Lundbergs synpunkter, men det tillfredsställer tydligen inte alls herr Lundberg. Det förstår jag mer än väl. Utskottet har

emellertid hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om översyn rörande gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt å älg. Vad det kan leda till vet jag inte. Det är möjligt att det förekommer förhållanden beträffande älgjakten i vissa delar av landet som vållar missnöje. Men om jag skulle se saken ur den landsdels synpunkt som jag själv tillhör, så ter sig för mig jaktproblemet på följande sätt. Jönköpings läns jordägare är nästan alla småbönder. Vill de sammansluta sig i jaktvårdsföreningar kan de göra det, och då får de licensjakt. Det har också skett i betydande utsträckning.

Jag tror för övrigt att hur man än skriver en jaktlag och hur Kungl. Maj:t än utformar jaktstadgan, kommer det att finnas medborgargrupper, som i fortsättningen blir missbelåtna.

Jag har ingen anledning, herr talman, att nu fortsätta längre, utan jag skall be att med vad jag här anfört och med instämmande i det väsentliga av vad herr Severin yttrat få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SKÖLDIN (s): Herr talman! Jag skulle kunna avstå från ordet, men jag vill säga något för att försöka klara upp en del missförstånd som synes föreligga i herr Lundbergs resonemang.

Vad beträffar herr Lundbergs redogörelse för ett remissvar till Kungl. Maj:t ang. länsstyrelsen i Stockholms län som spelade en mycket framträdande roll i herr Lundbergs anförande, skall jag försöka förklara hur det förhåller sig med den. Vi fick en ny lagstiftning om sjöfågeljakt 1951. I anslutning till den lagstiftningen begärde några jägare i Nynäshamn rätt att få jaga på vissa områden i Nynäshamns skärgård. När denna framställning kom till länsstyrelsen, efter att varit föremål för en utredning av stadsfiskalen i Nynäshamn, biföll länsstyrelsen densamma. Fiskarorganisationen i länet överklagade hos Kungl. Maj:t detta läns-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

styrelsens beslut och motiverade detta med att beslutet kränkte fiskarnas rätt. Dessa klagomål gick på remiss till Svenska jägareförbundet, som då omedelbart kunde konstatera, att stadsfiskalen i Nynäshamn liksom länsstyrelsen inte hade uppmärksammat den lagstiftning som tillkommit 1951. Länsstyrelsen hade alltså byggt sitt beslut på den gamla lagstiftningen, som tillkom 1938. Det föranledde Svenska jägareförbundet att i sitt remissvar till Kungl. Maj:t påpeka detta samt hemställa att Kungl. Maj:t skulle göra länsstyrelsen uppmärksam härpå. Är det någon av kammarens ledamöter som tycker, att det är oriktigt, att man hemställer till Kungl. Maj:t att göra en länsstyrelse och en stadsfiskal uppmärksamma på att de inte synes ha lagt märke till att en lagstiftning ändrats? Jag kan inte inse det vara något otillbörligt, för såvitt man inte menar, att man inte skall fästa något avseende vid de lagar som stiftas. För övrigt biföll Kungl. Maj:t fiskarnas klagomål, vilket väl ändock bekräftar riktigheten av vad jag här har sagt.

När det gäller licensgivning för älgjakt, som herr Andersson i Björkäng har sysselsatt sig med, måste jag säga, att herr Andersson enligt mitt förmenande är mycket blygsam, då han känner sig så tillfredsställd med tredje lagutskottets skrivning i detta stycke. Sanningen är ju, att tredje lagutskottet förklarar, att man inte kan avskaffa licensjakten därför att det skulle vara otidsenligt att göra det. Man anser den däremot vara ett ypperligt medel för älgjaktens utövande. Därutöver säger tredje lagutskottet precis detsamma som Svenska jägareförbundet har sagt i sitt yttrande i vad gäller avskjutning av älg för innevarande års älgjakt, nämligen att man skall inrikta avskjutningen på de områden, där älgen gör skada, och att man i det avseendet skall se till att även ägarna av små markområden, som ligger runt omkring de större licensområdena, skall komma i åtnju-

tande av en längre jakttid i överensstämmelse med lagens bestämmelser, enligt vilka man kan bevilja upp till tio dagars jakttid. Detta är ju också vad lagutskottet säger. Det är också vad detta — för herr Andersson så förhålliga — jägarförbund säger i sitt utlåtande i samma sak. Detta är herr Andersson nöjd med. Jag uttalar alltså min personliga tillfredsställelse med att herr Andersson nu är så nöjd.

När det gäller licensjakten förhåller det sig inte så, som herr Andersson synes föreställa sig, och ehuru jag åtskilliga gånger har förklarat detta för honom, tycks herr Andersson alltjämt leva i villfarelse härom. Det är inte så, att ett visst slags folk får jaga älg i 30 dagar, och andra får jaga tre, fyra eller upp till sex dagar, och att man på 30 dagar får skjuta så mycket älg som man kan liksom man får göra under den kortare tiden. Det förhåller sig i stället så, att när man ger licens, är den föregången av en inventering av älgstammen, och på basis av denna inventering bestämmer länsstyrelsen avskjutningen. Under den allmänna jakttiden däremot får man skjuta det antal älgar man har möjlighet till utan någon som helst begränsning. Det visar sig också att den största delen av avskjutningen sker under den allmänna jakttiden.

Under sådana förhållanden kan jag inte förstå, att man alltjämt skall försöka göra gällande, att antalet dagar är så orättvist, när det i ena fallet är fråga om begränsad avskjutning och i andra fallet en avskjutning av ett obegränsat antal. Är det ändå inte egendomligt, att herr Andersson, som har mycket intim kontakt med RLF kan göra gällande, att när det gäller licensjakten är det fråga om ett privilegium för de stora markägarna. Vi har ju ändå samorganiserat, som herr Severin mycket riktigt tidigare framhållit, 7 000 småbönder i det här landet anslutna till jaktvårdsområden, som till antalet är 900, och dessa kan väl inte sä-

Motioner angående jaktlagstiftningen.

gas vara några stora markägare, eftersom det är de små markägarna som bildar jaktvårdsområden. Inom dessa jaktvårdsområden har man i allmänhet licensjakt. Detta att det är de små markägarna belyses också därav att en rad RLF-möten har haft denna fråga uppe till behandling på sina sammanträden nyligen. Jag vill hänvisa till bl. a. södra Älvsborgs län, där man bestämt sagt ifrån, att man inte vill avskaffa licensjakten. Detsamma gäller Stockholms län. Och enligt örebrotidningarna finns det också i Örebro län de som opponerar sig emot herr Anderssons i Björkäng ståndpunkt beträffande licensjaktens avskaffande. Mot den bakgrunden borde väl ändå herr Andersson kunna avstå från att påstå att licensjakten är ett de stora markägarnas privilegium.

Sedan bara några ord till herr Lundberg. Här är det, som herr Severin mycket riktigt tidigare framhållit, herr Lundbergs mening att det skall företagas en demokratisering av jakten. Herr Lundberg har därför i motionen föreslagit, att ingen nu skall få jaga på större marker än 200 tunnland. Riksdagen har tidigare beslutat att de små jordägarna skall slå sig samman, så att de får så stora marker, att det där lönar sig att bedriva jaktvård. Herr Lundbergs förslag går nu i direkt motsatt riktning. Härutöver kommer herr Lundberg också med förslaget, att man skall avskaffa drevjakten. Han menar troligtvis klappjakten. Om herr Lundbergs framställning skulle bifallas i det stycket, måste vi beakta att vi redan har en lag, som förbjuder jakt med hundar i små marker. På grund av denna lagstiftning tillämpar domänverket en bestämmelse vid utarrendering av marker att 400 tunnland skall utgöra gräns för mark på vilken man får släppa hund. Detta medför att ägarna av små jaktmarker måste använda klappjakt i stället för jakt med hundar.

Nu säger herr Lundberg, att detta förslag är demokratiskt, som innebär

att också ta ifrån de små markägarna rätten att få »klappa» fram villebrådet. Vi skall helt enkelt avstånga dem från alla möjligheter att bedriva jakt — allt i demokratiens missbrukade namn. Jag måste säga, herr Lundberg, att nog är det ett egendomligt sätt att motivera en sådan åtgärd, ty om ett jaktförbud av det slaget genomfördes, skulle alla våra markägare som icke tillhör något jaktvårdsområde och har marker under de 200 tunnlanden sakna möjligheter att bedriva jakt. Jag vet att herr Lundberg icke själv är jägare och att han aldrig deltagit i någon jakt och jag tillåter mig därför säga, att det torde vara detta, som utgör bakgrunden till herr Lundbergs motion och hans yttranden här.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf) kort genmäle: Herr talman! Herr Sköldin uttryckte förvåning över att jag förklarat mig nöjd med tredje lagutskottets utlåtande, men det är väl inte så märkvärdigt. Om vi har en orättvis bestämmelse och tredje lagutskottet uttalar, att man skall försöka rätta till en del av vad som brister, så har man väl all anledning att vara nöjd, även om man inte vinner hela sitt syfte.

Sedan sade herr Sköldin, att man lämnar licens för älgjakt först sedan en inventering gjorts av älgstammen och man bestämt hur många älgar som får skjutas. Men, herr Sköldin, då måste man ha gjort denna inventering alldeles uppåt väggarna, eftersom vi nu har fått en så oerhört stark ökning av älgbeståndet, att vi i snart sagt alla tidningar kan läsa om den kolossala ökningen av älgskadorna. Jag har här i min hand ett urklipp ur »Svensk Jakt», där generaldirektör Höjer i domänstyrelsen skriver i en artikel, att de många älgskadorna tyder på, att vi har en för stor älgstam här i landet och att vi måste försöka få en bättre balans

Motioner angående jaktlagstiftningen.

mellan älgskador och älgstam. Herr Sköldin kanske inte läser den tidskriften? Jag tycker det är underligt, att man inte har gjort en så pass grundlig inventering, att man förstått att avskjutningen av älg måste ökas. Jag medger dock att det kan ställa sig svårt att springa i skogen och räkna älgarna, och jag tycker nog också att ett sådant förfarande skulle vara att missbruka arbetstiden; jag vill inte heller rekommendera domänverket att gå den vägen.

Ja, min repliktid är tyvärr slut nu, men jag får kanske tillfälle att återkomma litet senare.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Det är egentligen en unik situation som här föreligger. När vi förut diskuterat demokratiseringsfrågorna, har nämligen alltid diskussionen förts med de borgerliga representanterna här, men de har tydligen nu ansett, att de advokater jägarförbundet har som representanter i denna kammare är så goda, att de kan acceptera dem.

När jag motionerade i denna fråga, var jag medveten om att det var liktydigt med att sticka huvudet i en myrstack, och under den tid som gått sedan jag väckte min motion har jag fått erfara, att vissa tidningar underlåtit att publicera insändare i frågan från olika personer. Jag såg i går att till och med en tidning, som står mig mycket nära, vägrat — naturligtvis med viss motivering — att ta in en artikel i ämnet. Att de borgerliga tidningarna vägrat detta, anser jag dock vara ganska naturligt. Men nog borde herr Severin och herr Sköldin vara så pass hemmastadda i demokratiens historia, att det som de i dag har presterat hade kunnat uppskjutas till något lämpligare tillfälle. Och när det talas om socialt patos etc. i detta sammanhang, så är det ett mycket milt uttryck, herr Severin, ty när jag väckte min motion — och även därefter — har jag på nytt läst igenom

demokratiens historia och noterat de uttryck som fällt beträffande Karl Staaff, Hjalmar Branting och andra i denna kammare, och jag måste säga att de uttryck som herr Severin och Sköldin här använt mot mig bara är milda västanfläktar jämfört med vad som tidigare använts i detta sammanhang.

Jag vill säga till er, mina herrar, att det finns ändå en allmoge i detta land, som ni inte har kontakt med, som är större än ni tror och som har rättigheter som behöver tas vara på. När Svenska jägareförbundet talar om sin stora medlemskader vill jag anföra, att jag har ett referat från en diskussion mellan jordbrukare och bl. a. en jaktvårdskonsulent i Dalarna, Mellqvist, där en deltagare frågade den senare: Menar konsulenten att den som löst inbetalningskort på Svensk Jakt också är medlem av länsföreningen? På detta svarade Mellqvist ja, men då protesterade den frågande och sade, att han under sådana förhållanden inte ville betrakta sig som medlem och inte heller trodde, att hans kamrater ville låna sina namn till en sådan jaktvårdspolitik och att de därför inte vidare skulle lösa några kort. Jag vill fråga: är det så att den som löser Svensk Jakt är medlem av Svenska Jägareförbundet, eller var det en lögn som konsulenten kom med? Det är ju dock så att Svensk Jakt innehåller många intressanta artiklar, det är jag villig medge, fastän man knappast tror att staten betalar en halv miljon kronor till Svenska Jägareförbundet exempelvis för att polemiserat mot riksdagsmän som har en avvikande mening. Men sådant får man ju finna sig i, det hör ju hemma under tryckfrihetsreglerna. Det är alltså ingenting att säga därom. Men då borde det också tas in referat som går vederbörande emot, exempelvis ett referat i Svenskt juridiskt arkiv I: 10, i vilket en advokat redogör för ett mål från Dalarna angående ett jaktvårdsområde och hur det där ställde sig i praktiken

Motioner angående jaktlagstiftningen.

för svenska jägare — ty det är jägare det är fråga om och inte, enligt herrarna, om så simpelt folk som arbetare.

Herr Severin var inne på en hel del andra ting, exempelvis småbrukarna. Ja, i vissa fall är ju dessa nödda och tvungna att gå in i Jägareförbundet för att de över huvud taget skall få bedriva jakt. Det är så, och däråt är ingenting att göra. Det som infresserade mig mest var emellertid herr Severins omnämnande av rapphönskullarna, ty jag kom att tänka på en jaktvårdskonsulent, som en gång talade om vilken kolossal massa rapphöns han skjutit; jag vet nu inte om han ljög, sådant hör ju jakten till, men inte var det precis lämpligt att han talade om hur han sköt rapphöns.

På tal om de många jägarna och klappjakterna vill jag säga till herr Severin, att jag med klappjakt menar en sådan jakt som enligt definition i Svensk uppslagsbok går så till: man går ut på en stor linje och placerar ut folk på ägo gränsen, exempelvis till en bondemark, och låter jägarna få plats längre bort i skydd av träskärmar och på stolar, där de kan njuta av solskenet, varpå man driver älgarna dit så att jägarna kan skjuta dem. Jag har svårt att kalla detta för jakt, det hela verkar mera slakt, men det är naturligt kultur, ty det är ju med Svenska jägareförbundets nådiga välsignelse sådant sker. Att jag reagerat mot denna jakt beror därpå att jag tycker, att det är orimligt att man skall få fortsätta på den vägen. Om jag inte är fel under rättad har Jägarnas riksförbund inget anslag av staten. Jag har haft tillfälle delta i några av deras möten och därvid träffat åtskilliga människor, och bäst av alla tyckte jag då om arbetare och bönder. Jag vill framhålla att dessa människor påstod, att de inte fick något anslag till sin jaktvård, medan Svenska jägareförbundet med alla dessa grevar och baroner i ledningen och medlemsregistret fått, om jag inte är fel underrättad,

omkring 500 000 kronor. Men det är klart att det anslaget är mätt efter den gruppen. Vad jag velat ge uttryck åt med min motion är, att vi måste försöka förstå dessa folkgrupper, som vi har runt kusterna och i inlandet och som vill ha ökade möjligheter till jakt.

Sedan skulle jag vila säga till min vän herr Andersson i Löbbo, att den där lyriken tar jag inte åt mig, ty den var gjord av en journalist, och jag måste som sanningen är säga, att den där journalisten skildrat det hela utomordentligt bra. Anledningen till att jag använde hans opus var, att jag tyckte att det var mest lämpligt.

Jag är medveten om att man inte får anställa jakt på älg exempelvis på Stockholms gator — man skall visst ha speciallicens för sådan jakt. Vad jag påtalat är sådan jakt, där man släpper loss 150 människor, som för busliv i denna stad på sätt som skedde vid den där kungajakten. Sådant är inte mindre olämpligt därför att det sker på en kungajak; kanske skulle man kunna fordra mera av ett sådant jaktsällskap än av andra. Om man släppte loss 150 människor på Stockholms gator och dessa där fick leva busliv, skulle vi inte då få polisen att se till att folk fredades för detta oljud?

Sedan är det ju inte bara kungarna, som har dessa stora drevjakter. Jag har nöjet om jag skall kalla det så i detta sammanhang, att vara från norra Uppland. Vi har där haft många tjuvskyttar, det är riktigt, men det är visst ändå det älgrikaste området i detta land. Jag vet inte om det är tjuvskyttarna eller någonting annat som gjort att vi har så mycket älg där. I dessa trakter får bönderna exempelvis se, att en fidekommissarie, som sålde sina egendomar däruppe före 1920, behåller jakten, och när jakttiden är inne anländer han med hela sitt jaktfölje, ställer upp vid böndernas gräns och håller vakt under hela den ordinarie jakttiden, men i och med att denna utgår

släpper han ut människor med klapp-trän för att föra oljud i markerna, och sedan sitter han och hans sällskap snällt och skjuter tio, femton och tjuo älgar.

Är detta någonting att rekommendera? Är det mera humant än att exempelvis en torpare eller en arbetare får gå, låt oss säga till en innanäng och skjuta bort en älg, som under månader har betat av grödan? Jag kan inte förstå det.

Sedan var det Jönköpings län. Jag känner inte Jönköpings län så bra. För två, tre år sedan, då jag höll på med fiskerätten, försökte jag visserligen skaffa mig en uppfattning om de olika stränderna där. Men det herrarna målade, när det var fråga om fiskerätten, har inte gått i uppfyllelse, och det ni målar i dag, när det gäller jakträtten, tror jag inte heller kommer att gå i uppfyllelse.

Herr Sköldin sade, att jag inte deltagit i jakt. Jag skall inte ta upp någon diskussion med honom i övrigt. Jag skall emellertid villigt erkänna att jag visserligen gått i skogen med bössa och att jag har sktat på åtskilliga djur, men skam till sägandes har jag skjutit ett matnyttigt djur en gång, och det var sedan folk hade retat mig. Jag må dock säga att känslan av att få gå i skogen och känna att man verkligen har litet fri mark under fötterna kan, efter vad jag förstår, herr Sköldin inte fatta i detta sammanhang. Jag har kanske inte varit jägare i den bemärkelse som herr Sköldin menade. Jag har aldrig jagat så att säga i flock, och det är kanske därför att jag är nykterist, men jag har sett tillräckligt av vad som skett vid jakt under s. k. legala former för att säga: Gud bevare mig, om jakten i allmänhet skulle bedrivas på ett sådant sätt!

Jag tror att herr Sköldin känner ett ansvar för jakten och att han skött jaktvärden på ett utomordentligt sätt. Men herr Sköldin skall komma ihåg att han

Motioner angående jaktlagstiftningen.

sitter i samma båt som alla arbetare och mindre jordägare i detta land, ty han äger mig veterligen inte den mark han jagar på. Men efter vad jag kan förstå har han ändå inte ansett, att han skulle avstå denna arrenderade jaktmark. Annars tycker jag att det han själv vill ha borde han väl också försöka unna andra människor. Den allmänna rätt jag här talar om kan skapas utan att man behöver äventyra de värden, som herrarna har målat upp.

Jag känner en stor del av den svenska naturen. Jag har försökt att i riksdagen vinna förståelse för dess skydd men har då mötts av oförståelse. Jag tror att såväl den svenske arbetaren som den svenske småbrukaren är vuxen att på detta område, på samma sätt som inom demokratien i övrigt, bära det ansvar, som följer med ökade rättigheter.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf) kort genmäle: Herr talman! Vad jag ville framhålla i slutet av mitt förra anförande var att man nog inte kan detaljreglera då det gäller älgskytten; åtminstone har Svenska jägareförbundet kapitalt misslyckats därmed. Det ser man bara av de stora älgskadorna över hela landet. Dessa skador är ett bevis för att det finns för mycket älg. Om vi nu hade licensjakten avskaffad, vore det bara att öka avskjutningen, när älgskadorna blev för stora, genom att förlänga den allmänna jakttiden. Skulle man sedan finna att älgbeståndet blev för litet, så att man löpte faran att älgen skulle dö ut, hade man bara att minska antalet dagar för den allmänna jakttiden. Jag har i detta fall, herr talman, samma uppfattning som högern och folkpartiet brukar driva här i riksdagen vid alla möjliga tillfällen, nämligen att jag är emot regleringar.

Sedan skulle jag, herr talman, vilja säga till herr Sköldin, att vid RLF-mötet i Örebro var en förkrossande majoritet för att licensjakten borde avskaffas.

Motioner angående jaktlagstiftningen.

Herr SKÖLDIN (s) kort genmäle: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga ett par ord till herr Lundberg.

Först och främst vill jag förklara, att man icke erhåller medlemskap i Svenska jägareförbundet genom att köpa Svensk Jakt. Den finns i alla tidningskiosker, och det är en inte obetydlig upplaga som går ut den vägen. Herr Lundberg säger att Svensk Jakt är en bra tidning, men han tycker inte att det är så egendomligt när man finansierar den med statsmedel. Tillåt mig bara meddela att tidningen Svensk Jakt inte får ett öre av statsmedel, utan den bär sig och ger vinst. Skillnaden mellan Jägarnas riksförbund och Svenska jägareförbundet skulle alltså bli, därest man gav riksförbundet anslag, att detta förbund skulle få pengar till en verksamhet som Svenska jägareförbundet inte får pengar till, alldenstund pengarna i så fall skulle gå till deras tidning, enligt den redogörelse som lämnats till tredje lagutskottet.

Herr Andersson i Björkäng åberopar vad generaldirektör Höjer skrivit i Svensk Jakt och tar detta till intäkt för sitt ställningstagande. Det förhåller sig på det sättet, att Höjer bestämt säger ifrån, att man icke bör avskaffa licensjakten. Han anser i stället att den bör utvidgas. Herr Andersson i Björkäng är emellertid egendomlig i sin förnöjsamhet. Han gillar t. o. m. detta, bara det är någon annan som säger det än Svenska jägareförbundet.

Om det nu till äventyrs har fastslagits att bara 60 procent skjutits av de älgar, som man får tillstånd att skjuta på statens marker, kan man väl inte säga att licensjägarna missbrukar detta privilegium, som herr Andersson i Björkäng påstår. Det är faktiskt inte på det sättet, att folk avhåller sig från att skjuta, utan det är i stället så, att älgstammen blivit så uttunnad inom stora delar av statens skogar, att det inte finns så många älgar att skjuta som man får licens för. Det bär väl om nå-

got vittne om att stammen på vissa håll börjar bli mycket gles.

Herr LEVIN (s): Herr talman! Eftersom jag tillsammans med herr Nyberg har avgivit en reservation i detta ärende skall jag be att få uppta kammarens tid ett par minuter. Jag skall inte resonera om jakt i allmänhet, jaktlag och jaktlagstiftning, även om det kunde vara frestande. Ty faktum är att en del av den moderna jaktlagsstiftningen är ett strålände bevis på hur man kan krångla till i och för sig enkla saker.

Tag till exempel lagstiftningen på sjöfågeljaktens område. Tills för tjugo år sedan var det allmän sed, att alla som bodde längs kusten och som hade tillgång till en båt också skaffade sig ett gevär. Under jakttiden for man ut på öppet vatten och kunde förse sig med en eller annan sjöfågel. Någon större avskjutning av sjöfågelstammen förekom inte fördenskull.

Nu däremot skall den som vill jaga sjöfågel på allmänt vatten för det första skaffa sig licens för att få köpa ett gevär. För det andra skall han skaffa sig länsstyrelsens tillstånd att jaga på det öppna vattnet, ett tillstånd som han måste bära på sig så fort han medför geväret. För det tredje skall han lösa ett jaktkort och betala jaktvårdsavgift. Jag vet inte i vad mån Svenska jägareförbundet bedriver jaktvård i fråga om sjöfågel, men det kanske förbundet gör; för min del har jag aldrig sett någon form av jaktvård på sjöfågeldområdet. Jag skall emellertid inte orda vidare om dessa frågor utan skall tala något om de två jägarförbundens ställning.

Vi har sedan ett flertal år tillbaka två konkurrerande organisationer på jaktens område, Jägarnas riksförbund och Svenska jägareförbundet. Det är riktigt som det har sagts här, att den ena organisationen, Svenska jägareförbundet, har ett ojämförligt större medlemsantal än Jägarnas riksförbund. Men man kan väl knappast påstå att dessa

Motioner angående jaktlagstiftningen.

organisationer konkurrerar på likabehandlad grund om medlemmarna. Jägarnas riksförbund får självt betala hela sin verksamhet, både den jaktvårdande och annan verksamhet. Därtill får man via jaktvårdsavgifterna vara med om att finansiera den jaktvårdsverksamhet som konkurrentorganisationen, jägareförbundet, bedriver.

Svenska jägareförbundet har mycket stora anslag för sin jaktvårdsverksamhet, anslag som uppgår till åtskilliga hundratusen kronor om året. Är det då så märkvärdigt, att den ena organisationen, den som är auktoriserad av staten, har större möjligheter att dra till sig medlemmar än den andra?

Vi reservanter har i vårt förslag till utskottets motivering begärt att man skulle rekommendera, att även Jägarnas riksförbund fick någon andel av jaktvårdsmedel. Det är nämligen utan tvekan så, att detta förbund bedriver en omfattande verksamhet på jaktvårdens område. Jag känner åtskilliga av förbundets medlemmar och kan försäkra, att de är minst lika intresserade av jaktvården och vad därtill hör som medlemmarna i riksförbundet. Jag tycker därför inte att det skulle vara något orimligt om man lät Jägarnas riksförbund få tillbaka åtminstone en del av vad de till Jägarnas riksförbund anslutna erlägger i jaktvårdsavgifter.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till den till utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf): Herr talman! Det finns väl knappast något som tycks uppröra sinnena så mycket i denna kammare som när man diskuterar jaktfrågor. När man hör herr Lundberg tala om demokratisering av jakten, blir man verkligen något förskräckt. Vad skulle egentligen detta innebära?

Enligt min uppfattning anser jag att den största uppgift man har att syssla med i dagens situation är att bedriva

viltvård, att söka bibehålla villebrådsstammarna i den utsträckning som är möjlig. En demokratisering, som skulle medge att skjutvapen sättes i varje mans hand och ge alla en viss rätt att skjuta villebråd, skulle medföra en total ödeläggelse av villebrådsstammen. Densamma är ju i avtagande, beroende på kulturens framsteg både när det gäller jord- och skogsbruk.

Man kan ju diskutera under vilka former jakten skall bedrivas, men förutsättningarna måste vara att man inte bara jagar utan också lägger huvudvikten vid att skydda villebrådet. Beträffande älgstammen är det nog så, att den i vissa fall, på vissa områden, har tillväxt mera än vad som kan vara behövt för att bibehålla en tillräcklig stam. Men detta kan ju och bör ju regleras genom den allmänna jakttidens längd och genom licensjakt i de områden, där sådan kan bedrivas.

Det är nog inte riktigt som herr Lundberg säger, att småbönder och småjakträttsinnehavare inte kan bedriva jakt. Begagnar man sig av möjligheten att bilda jaktvårdsområden, kan man också bedriva jakt kollektivt. Detta betyder att även den minsta delägare i detta område har sin berättigade andel av det villebråd, som fällts inom området, under förutsättning att man kan gå in för sådana åtgärder. Herr Sköldin talade om att man har gjort vissa landvinningar på detta område, och jag vet personligen av erfarenhet från mitt län att det pågår ett intensivt arbete att skapa jaktvårdsområden.

Beträffande licensjakten i övrigt skall jag villigt medge att den i början inte tillämpades på ett sådant sätt som man skulle ha önskat. Man fordrar numera fasta sammanslutningar, inte sammanslutningar endast avseende att bedriva älgjakt under licenstid, utan sammanslutningar som handhar jakten under ansvar och som kan utöva tillräcklig avjagning men dock lämna tillräckligt kvar av villebrådsstammen.

Motioner angående jaktlagstiftningen.

Både herr Lundberg och nu senast herr Levin talade sedan om att Svenska jägareförbundet är favoriserat när det gäller handhavandet av jaktvård. Ja, det är alldeles riktigt så till vida att Svenska jägareförbundet uppbär vissa avgifter och fördelar dem på de olika länsområdena. Förbundet har en mission att fylla. Jag tycker att det vore olyckligt om man vid sidan om Svenska jägareförbundet bildar ännu ett förbund. Varför i all rimlighets namn inte ansluta sig till Svenska jägareförbundet? Anser man att detta inte fyller sin uppgift så får man inifrån försöka verka för att få Svenska jägareförbundet sådant man vill ha det, om man härmed menar någon ytterligare differentiering eller vad man nu avser. Under en sådan diskussion som kan uppstå inom Jägareförbundet är jag övertygad om att det skall framkomma mycket kloka och förnuftiga förslag, som kanske till och med i viss mån kan tillfredsställa herr Lundberg, men jag tror inte att han någonsin blir tillräckligt tillfredsställd med den inställning, som han har låtit tillkännage i kammaren både i dag och många andra gånger i denna fråga.

Frågan om licensjakt har ju varit föremål för utredningar och omprövning. Jag har ingenting emot att man ytterligare tittar på den här saken. Kan man komma till något ännu bättre resultat har jag ingenting däremot. Jag tror emellertid inte att man i nuvarande läge kan utan vidare avskaffa licensjakten, och jag tillåter mig än en gång säga, att jag tror att den rätta vägen är att genom bildande av jaktvårds-sammanslutningar ute i bygderna skaffa sig möjligheter att bedriva licensjakt på samma sätt som de stora ägo-innehavarna för närvarande har möjlighet till.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! När bonden den 21 februari 1789 fick rätt att jaga på egna marker, protesterade adeln och sade, att detta skulle

innebära att djurbeståndet skulle skövlas. Menar herr Jonsson i Skedsbygd att detta påstående har visat sig riktigt efter år 1789?

I frågan om det skall finnas två jägarförbund vill jag påpeka att vi exempelvis här i riksdagen har fem partier. Vi kan samarbeta med varann, och det har funnits karteller, men alla partier har ändock insett att de har haft berättigande och att det har varit vissa intressen där de har skilts åt. I det här speciella fallet anser jag att äganderättsförhållandet till svensk jord med dessa stora bolagsskogar, universitetsskogar och domänsskogar gör att det finns intressen här som kan vara delade, och jag tror att det inte skulle vara lyckligt om man skulle gå den väg som herr Jonsson i Skedsbygd synes föredra.

Så kommer jag till talet om skjutvapen i varje mans hand. När adeln före 1789 hävdade sin rätt att själva få ha vapen hade de skyldighet att sköta försvaret av det här landet. I dag har vi faktiskt vapen av militär art i varje mans hand, men vi har icke i fråga om rättigheterna givit folket det förtroende som det bör ha. Menar herr Jonsson i Skedsbygd att vi ur våra frivilliga organisationer för försvaret skall utesluta dem som icke har mantalssatt jord av en viss storlek?

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf): Herr talman! Jag skall säga herr Lundberg, att så långt tillbaka i historien som till år 1789 behöver man inte gå för att få klarhet i hur en ohämmad jakt på kort tid fullständigt kan utrota villebrådet. I vissa delar av vårt land hade man nått detta tillstånd innan man fick den nuvarande jaktlagstiftningen.

När herr Lundberg talar om de stora skogsägarna och orättvisan i att dessa har jakt vill jag påpeka att den största bland skogsägarna är domänverket, som ju har varit utsatt för kritik från herr Lundbergs sida för det sätt på vilket

verket handhar jakten — som utarrenderas — på sina områden. Tänker sig herr Lundberg då möjligheten av att utan vidare släppa vem som helst fri att utan några hämningar jaga på dessa områden, eller på andra områden, om man går längre? Det skulle ovillkorligen medföra att man ganska snabbt fullständigt toge död på allt villebråd.

Slutligen vill jag säga att jag väl inte alls har talat om rätten att försvara oss och om dessa frivilliga försvarsorganisationer. Vi försvarar oss väl inte mot vilda djur, mot harpaltar och tjäderfåglar och sådant, herr Lundberg?

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande punkten A., nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till motionen II: 395 av herr Andersson i Björkäng m. fl.; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Härefter gav herr talmannen propositioner beträffande punkten B., nämligen dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till punkten 1. i motionen II: 231 av herr Lundberg; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten B. i utskottets utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit punkten 1. i motionen II: 231 av herr Lundberg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

Motioner angående jaktlagstiftningen.

verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

På därå av herr talmannen given proposition blev härefter utskottets hemställan i punkten C. av kammaren bifallen.

Slutligen gav herr talmannen propositioner beträffande utskottets motivering, nämligen dels på godkännande av utskottets motivering dels ock på godkännande av utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets motivering.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 24, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 224 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till kammarens sammanträde måndagen den 18 innevarande maj.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp, uppförande och istandsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen m. m.;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges deltagande i europeiskt samarbete på kärnforskningens område;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar och om-

kostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m.;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacementen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av väckt motion om ersättning till K. E. Engström för sjukdom, som ådragits under militärtjänstgöring;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m.;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m.; och

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till stadga angående protokollföring i utrikesnämnden;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 94, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till byggande av fiskehamnar;

nr 95, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar och till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar;

utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till Erica-stiftelsen m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen Röngegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens sjuksköterskeskolor;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 m. m.;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 102, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Trollhättan;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflotans pensionsanstalt m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården, dels ock i ämnet väckt motion; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut; samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

§ 12.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till andra kammarens talman.

I anledning av resor för 1953 års polislöneutredning hemställer under-tecknad om ledighet från riksdagsarbetet dagarna fr. o. m. den 8/5 t. o. m. den 12/5 1953.

Stockholm den 6/5 1953.

Göran Petterson.

Denna ansökan bifölls.

Vidare beviljade kammaren herr Dickson ledighet från riksdagsgörömlen under elva dagar från och med den 19 innevarande maj.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 11.52 em.

In fidem
Gunnar Britth.